

แผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

.....

.....
.....

คำนำ

กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานระยะ 5 ปี ซึ่งเริ่มดำเนินการตามแผนปฏิบัติการตั้งแต่ พ.ศ. 2566 และในปี พ.ศ.2568 สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) ได้รับเกียรติให้จัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ ของกรมพัฒนาที่ดิน ในระยะเวลาที่เหลือของแผนปฏิบัติการฯ โดยวิเคราะห์สถานการณ์ และแนวโน้มในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ทรัพยากรดิน และที่ดิน โดยเชื่อมโยงเป้าหมายระดับโลก ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และระดับประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงช่วงที่ 1 พ.ศ. 2566 -2580) แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2570 นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2570) แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 - 2570 และ แผนปฏิบัติการราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ดิน

การจัดทำแผนปฏิบัติการ กรมพัฒนาที่ดิน มีกระบวนการในการทบทวนสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย การระดมความคิดเห็นในระดับผู้บริหารระดับผู้ปฏิบัติงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน มีการนำเครื่องมือเชิงกลยุทธ์มาใช้เพื่อประเมินปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างแม่นยำ ได้แก่ การวิเคราะห์ PEST (Political, Economic, Social, Technological) ซึ่งช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินเข้าใจถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อ เช่น นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม กระแสเศรษฐกิจสีเขียว ความต้องการเทคโนโลยีของเกษตรกรรุ่นใหม่ และความท้าทายจากภัยพิบัติธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการประเมิน "ผล" ที่ได้จากการนำ 7S Framework ของ McKinsey มาใช้ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในองค์กร ทั้งด้านยุทธศาสตร์ โครงสร้าง ระบบ ค่านิยมร่วม ทักษะ บุคลากร และรูปแบบการบริหาร เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพภายใน และสุดท้าย การสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดผ่าน การวิเคราะห์ SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) เพื่อสรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกรมพัฒนาที่ดินผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ คือ

“เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดินเพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570”

ประกอบด้วย 4 ประเด็นการพัฒนา คือ 1) การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก 2) การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ 3) การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม (LDD One Start One Stop Service) 4) องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization) ภายใต้โครงการเรือธง (Flagship Projects) และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects) พ.ศ. 2568 – 2570 เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดินบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ในเวลาที่เหลือของแผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) อย่างเป็นรูปธรรม โดยการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติราชการ ของกรมพัฒนาที่ดิน ไปสู่การปฏิบัติผ่านต้องมีการขับเคลื่อนผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การขับเคลื่อนงานการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ การขับเคลื่อนงานแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลสู่การปฏิบัติ การขับเคลื่อนงานด้านวิชาการ และการติดตามและประเมินผล ซึ่งจะทำให้แผนปฏิบัติราชการฯ ที่วางแผนไว้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

เป็นการสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดินในระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2568 - 2580) ที่มีเป้าหมายหลักคือ “**เกษตรกรรมั่งคั่ง ที่ดินอุดมสมบูรณ์ อย่างยั่งยืน**” ผ่านกรอบแนวคิด “ดินน้ำ น้ำตาม” โดยแบ่งการพัฒนาเป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้ ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2568 – 2571 เป็นช่วงการวางรากฐาน และเร่งรัดกระบวนการทำงานให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถบรรลุเป้าหมายการขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570 ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2572 – 2575 เป็นช่วงการบูรณาการและสร้างมูลค่าของภารกิจ กิจกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนและเกษตรกร ได้สะดวกและรวดเร็ว และช่วงที่ 3 พ.ศ. 2576 – 2580 เป็นการขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศและยั่งยืนของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดินเป็น “**องค์กรอัจฉริยะทางดิน**” อย่างสมบูรณ์แบบในระยะยาว

คณะที่ปรึกษา

สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.)

พฤษภาคม 2568

บทสรุปผู้บริหาร

กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินโดยกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับเป้าหมายระดับโลก นโยบายสำคัญของประเทศ และนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนภารกิจไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนผู้บริหารสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแล ติดตามผลการปฏิบัติการ การดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีสาระสำคัญดังนี้

แผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570”

ฐานคิดเป้าหมายวิสัยทัศน์

จากข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมทั้งประเทศ 153 ล้านไร่ (ปี 2563) กรมพัฒนาที่ดินดูแลรักษาทรัพยากรดินครอบคลุมเขตเกษตรกรรม นำมาขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม เฉลี่ยปีละ 2 ล้านไร่ โดยรวมถึงการดำเนินในพื้นที่เฉพาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตามแต่พื้นที่แตกต่างกัน โดยกรมพัฒนาที่ดินจะยกระดับองค์การให้สามารถขับเคลื่อนการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสมภายใน ปี 2570 จำนวน 15 ล้านไร่ ด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ตามศักยภาพของที่ดินและความต้องการของเกษตรกร จากกรอบแนวคิดการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ

พันธกิจ (Mission)

- 1) สำรวจ วิเคราะห์ จำแนกดิน และสำมะโนที่ดิน เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 2) พัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการดินที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- 3) สร้างศูนย์กลางข้อมูลอัจฉริยะทางดินของประเทศ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน
- 4) พัฒนาที่ดินด้วยระบบการบริหารจัดการเชิงรุก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ถ่ายทอดเทคโนโลยี อนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อรักษาสมดุลความเสื่อมโทรม ของที่ดิน และนิเวศเกษตร
- 5) ยกกระดับองค์การด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

เป้าหมาย

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุล และยั่งยืนไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง ร้อยละ 10 ภายในปี 2570

เป้าประสงค์

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง
- 3) แผนการใช้ที่ดินได้รับความยอมรับในพื้นที่
- 4) การมีนวัตกรรมและการให้บริการการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรมกับเกษตรกร ตลอดห่วงโซ่ภาคเกษตรกรรม
- 5) กรมพัฒนาที่ดินเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ องค์การที่เป็นเลิศการบริหารจัดการที่ดิน

ตัวชี้วัด

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน (ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570)
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง (ร้อยละ 10 ภายในปี 2570)
- 3) ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินที่ได้รับความยอมรับในพื้นที่ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)
- 4) จำนวนผู้รับบริการงานนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
- 5) ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์การที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

(LDD Excellence Organization)

ค่านิยมหลัก (Core Values)

TEAM for Soils ทีมดีดินดี

- T : Teamwork สร้างทีม
- E : Energetic ทำงานเชิงรุกอย่างมีพลัง
- A : Agile คล่องแคล่ว
- M : Move forward มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

ประเด็นการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ประเด็น

- 1) บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก
- 2) ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
- 3) การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม (องค์กรอัจฉริยะทางดิน)
- 4) องค์กรที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

เป้าหมาย

1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน

2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง

ตัวชี้วัด

1) จำนวนพื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ภายในปี 2570)

2) ร้อยละของพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง (ร้อยละ 10 ภายในปี 2570)

กลยุทธ์ที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
(1,919 ลุ่มน้ำ 50,000 - 500,000 ไร่)

กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล
(แปลงแผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ)

กลยุทธ์ที่ 3 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟูระบบนิเวศ
และป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (นโยบาย/ยุทธศาสตร์)

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

เป้าหมาย : แผนการใช้ที่ดินได้รับความยอมรับในพื้นที่

ตัวชี้วัด : ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินที่ได้รับความยอมรับในพื้นที่ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)

- กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดิน และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
- กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินตามหลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance)
- กลยุทธ์ที่ 3 สร้างพันธมิตรและเครือข่ายการใช้แผนการใช้ที่ดิน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

เป้าหมาย: การมีนวัตกรรม และการให้บริการการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรมกับเกษตรกรตลอดห่วงโซ่ภาคเกษตรกรรม

ตัวชี้วัด : จำนวนผู้รับบริการงานนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

- กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับผลงานวิจัย สู่พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน
- กลยุทธ์ที่ 2 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม สนับสนุนเกษตรกรอย่างทั่วถึง
- กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับหมอดินอาสา พัฒนาและสร้างภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

เป้าหมาย: กรมพัฒนาที่ดินเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ตัวชี้วัด : ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

- กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาเทคโนโลยีสู่การเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
- กลยุทธ์ที่ 2 สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาบุคลากรมีอาชีพเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
- กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบและกระบวนการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว
- กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนานวัตกรรมจัดการองค์ความรู้

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 กรอบแนวคิด	4
1.4 การนำไปใช้ประโยชน์	6
บทที่ 2 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และผลสำเร็จของการดำเนินงาน	8
2.1 การเชื่อมโยงนโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้อง (Policy Mapping)	8
2.2 สถานการณ์ทรัพยากรดินและที่ดินของโลก	29
2.3 บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อสถานการณ์ทั่วโลกและของไทย	42
2.4 ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน และความก้าวหน้าของงานวางแผนการใช้ที่ดิน	56
2.5 การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรด้วย McKinsey 7S Model	62
บทที่ 3 กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ ของกรมพัฒนาที่ดิน	68
3.1 กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ	68
3.2 การวิเคราะห์และประเมินบริบทเชิงยุทธศาสตร์ ของกรมพัฒนาที่ดิน	70
3.3 สรุปการออกแบบประเด็นการพัฒนาของแผนปฏิบัติการ	85
บทที่ 4 แผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)	97
4.1 ลักษณะสำคัญขององค์การ	97
4.2 แผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)	100

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	ดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2550 2557 2558 และ 2561	34
ตารางที่ 2.2	พื้นที่ประเทศไทยจำแนกตามประเภทการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2553 - 2564	35
ตารางที่ 2.3	เนื้อที่การสูญเสียดินในประเทศไทย	37
ตารางที่ 2.4	เนื้อที่การสูญเสียดินตามสภาพพื้นที่ราบและพื้นที่สูงในประเทศไทย	37
ตารางที่ 2.5	การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2562 - 2564 ในเขตเกษตรกรรม ปี พ.ศ. 2562	40
ตารางที่ 2.6	ตารางสรุปข้อมูลสำคัญภาวะเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2567 และแนวโน้มปี พ.ศ. 2568	48
ตารางที่ 2.7	แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของไทย	51
ตารางที่ 2.8	แสดงการใช้งาน ICT ของชาวไทยอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เปรียบเทียบระหว่าง ปี พ.ศ. 2561 - 2563	52
ตารางที่ 2.9	ตัวอย่างเทคโนโลยีที่เกิดจากการประยุกต์ AI ML และ IoT เข้าด้วยกัน	54
ตารางที่ 3.1	สรุปการทบทวนโอกาสและอุปสรรค ของกรมพัฒนาที่ดิน	71
ตารางที่ 3.2	สรุปการทบทวนจุดแข็งและจุดอ่อน ของกรมพัฒนาที่ดิน	73
ตารางที่ 3.3	การใช้ TOWS Matrix เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์	76
ตารางที่ 4.1	กรอบอัตรากำลัง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ	99
ตารางที่ 4.2	โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 1	105
ตารางที่ 4.3	โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 2	107
ตารางที่ 4.4	โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 3	108
ตารางที่ 4.5	โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 4	109
ตารางที่ 5.1	รายละเอียดตัวชี้วัดระดับกรม และประเด็นการพัฒนา (ทบทวนสำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2570)	126

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 ภาพรวมความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ	3
ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)	6
ภาพที่ 2.1 ความเชื่อมโยงแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) กับแผน 3 ระดับ ที่เกี่ยวข้อง	9
ภาพที่ 2.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)	10
ภาพที่ 2.3 การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	11
ภาพที่ 2.4 ความเชื่อมโยงระหว่างหมุดหมายการพัฒนากับเป้าหมายหลัก	19
ภาพที่ 2.5 ความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ของโมเดลเศรษฐกิจ BCG	22
ภาพที่ 2.6 แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วย BCG Model ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	23
ภาพที่ 2.7 โลกแบ่งขั้วทางเศรษฐกิจ	42
ภาพที่ 2.8 อุณหภูมิเฉลี่ยและผลกระทบต่อภูมิอากาศ	43
ภาพที่ 2.9 จำนวนปัญหา / ภัยพิบัติ 5 อันดับแรกที่ผู้ถือครองทำการเกษตรประสบมากที่สุด	43
ภาพที่ 2.10 ผลสำรวจเรื่อง “คนไทยใส่ใจสิ่งแวดล้อมหรือไม่?”	44
ภาพที่ 2.11 สัดส่วนแรงงานภาคเกษตรอายุระหว่าง 40-60 ปี เทียบระหว่างปี 2546 กับปี 2556	45
ภาพที่ 2.12 เปรียบเทียบแนวโน้มสัดส่วนประชากรตามช่วงอายุในปี พ.ศ. 2578 (โลก - ประเทศไทย)	45
ภาพที่ 2.13 สัดส่วนการอยู่อาศัยของประชากรในเขตเมืองเทียบกับนอกเมือง (ปี พ.ศ. 2547-2593)	46
ภาพที่ 2.14 การคาดการณ์ขนาดตลาดของ Smart Agriculture	47
ภาพที่ 2.15 แผนภูมิแสดงแนวโน้มการเติบโตของตลาดเศรษฐกิจสุขภาพของโลก	50
ภาพที่ 2.16 แสดง 10 จังหวัดที่ได้รับความเสียหายสูงสุดจากอุทกภัย พ.ศ. 2567 (มูลค่าและพื้นที่)	53
ภาพที่ 2.17 แสดงสถานการณ์ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรในอาเซียน	55
ภาพที่ 2.18 แสดงการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวให้กลายเป็นเกษตรผสมผสาน	57

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 3.1 กรอบการดำเนินงาน	70
ภาพที่ 3.2 ความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ของการบริหารจัดการที่ดินและแนวทางการวางแผนเชิงสถานการณ์	80
ภาพที่ 3.3 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของ 4 ประเด็นการพัฒนา	83
ภาพที่ 3.4 แนวทางการพัฒนาที่ดินในอนาคต แบบองค์รวมทั้งประเทศไทย	85
ภาพที่ 3.5 ตัวอย่างการวางแผนผังการบริหารจัดการเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	87
ภาพที่ 3.6 การบูรณาการเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจการเกษตรตามหลักห่วงโซ่คุณค่า	89
ภาพที่ 3.7 ความเชื่อมโยงจากข้อมูลทรัพยากรดิน สู่มโนทัศน์การใช้ที่ดินที่ขับเคลื่อนระบบการพัฒนาเชิงพื้นที่	91
ภาพที่ 3.8 การบริการการบริหารจัดการที่ดินครบวงจรบนฐานนวัตกรรม	93
ภาพที่ 3.9 การพัฒนาองค์การให้เป็นเลิศด้านการบริหารจัดการที่ดิน	95
ภาพที่ 4.1 แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการในกรมพัฒนาที่ดิน	98
ภาพที่ 5.1 โครงสร้างคณะกรรมการนโยบายและขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ	120
ภาพที่ 5.2 ข้อเสนอจากที่ปรึกษาในการขับเคลื่อนระบบการพัฒนาเชิงพื้นที่	123
ภาพที่ 5.3 การขับเคลื่อนงานวิจัยและนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดิน	125
ภาพที่ 6.1 การบริหารจัดการลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	135
ภาพที่ 6.2 ตัวอย่าง ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) และการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม	137
ภาพที่ 6.3 ร่างขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐ ของ ก.พ.ร.	138
ภาพที่ 6.4 กรอบวงเงินงบประมาณด้าน ววน. จากภาครัฐ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569	138
ภาพที่ 6.5 (ร่าง) ระบบการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบล	140
ภาพที่ 6.6 TEAM for Soils	141

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ปัญหาของทรัพยากรดินที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเกิดจากปัญหาของดิน 5 ด้าน ได้แก่ ดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด ดินทรายจัด ดินตื้น รวมพื้นที่ประมาณ 60 ล้านไร่ ประกอบกับสถานการณ์การชะล้างพังทลายของดินเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมของมนุษย์เป็นตัวเร่ง อาทิ การไม่มีสิ่งปกคลุมดิน การไถพรวนในพื้นที่ลาด การชะล้างพังทลายของดินส่งผลให้สูญเสียดินมากกว่า 2 ตันต่อไร่ต่อปีทำให้ความสามารถในการแทรกซึมของน้ำสู่ดินลดลง ความเป็นประโยชน์ของน้ำลดลง การระบายน้ำไม่ดี ความลึกของชั้นดินบริเวณรากพืชลดลง การสูญเสียธาตุอาหารไปจากดินที่ก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างต่อพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการผลิตทางการเกษตรเพื่ออาหารที่ปลอดภัย คุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การพัดพาของอนุภาคดินที่เกิดจากการกัดเซาะเป็นตะกอนไหลลงสู่พื้นที่อื่นที่ขวางทางไหลของน้ำ และไหลลงสู่แหล่งน้ำ เป็นสาเหตุของการตื้นเขินของแหล่งน้ำและเป็นมลพิษผิวน้ำได้ โดยมูลค่าความเสียหายจากการสูญเสียดินในประเทศไทย โดยประเมินจากการสูญเสียธาตุอาหารสำคัญ เช่น ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมมีมากกว่า 8,000 ล้านบาทต่อปี ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเพื่อทดแทนธาตุอาหารที่สูญเสียไปเพิ่มขึ้น รวมทั้งตะกอนที่ไหลลงสู่แหล่งน้ำทำให้เกิดการตื้นเขินมีค่าใช้จ่ายในการขุดลอกและบำบัดน้ำจำนวนมากซึ่งจากการวิเคราะห์ปริมาณตะกอนตามชั้นความรุนแรงพบว่าตะกอนดินถูกชะล้างปีละ 666.960 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี คิดเป็นค่าขุดลอกและฟื้นฟูประมาณปีละ 13,500 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยที่เร่งให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน รวมทั้ง การเกิดภัยดินถล่มในพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ลาดชัน มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งจากสถานการณ์การเกิดดินถล่มตั้งแต่ปี 2562-2565 พบว่า พื้นที่เกิดดินถล่มมีจำนวนมากในปี 2562 และปี 2563 จำนวนปีละ 7 จังหวัด ส่วนในปี 2564 ได้เพิ่มเป็น 23 จังหวัด และในปี 2565 ได้เพิ่มเป็น 35 จังหวัด ทำให้มี ตำบล/เทศบาล หมู่บ้าน/ชุมชน และอำเภอได้รับผลกระทบจากดินถล่มเพิ่มขึ้นอย่างมาก รวมถึงความต้องการการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือแม้แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่รวดเร็ว โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาประกอบกับ ปัญหาความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในปัจจุบัน จึงนำมาสู่ปัญหาทางด้านดินที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

รัฐบาลในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการยกระดับการเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรสมัยใหม่ โดยเน้นนโยบายเร่งด่วนภายใต้แนวคิด “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้” ซึ่งนำเทคโนโลยีการเกษตร (Agri-Tech) เช่น เกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) และ เทคโนโลยีด้านอาหาร (Food Tech) มาพัฒนาอาชีพเกษตรกรและอาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและเปิดโอกาสในตลาดใหม่ เช่น อาหารฮาลาล พร้อมพินโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” โดยใช้จุดเด่นของประเทศไทย เพื่อรองรับความต้องการด้านความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) รัฐบาลยังมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ปรับปรุงราคาผลผลิต และยกระดับรายได้เกษตรกร ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการรับมือปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง ในด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตร รัฐบาลส่งเสริมการเกษตรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิด BCG. (Bio-Circular-Green Economy) ตัวอย่างมาตรการสำคัญ ได้แก่ 1) การลดปริมาณปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง 2) การใส่ปุ๋ยเพื่อปรับปรุงบำรุงดินอย่างเหมาะสม 3) การลดการเผาซึ่งข้าวและตอซึ่งพืช 4) การกำจัดแมลงศัตรูพืชอย่างถูกต้อง และ 5) การเกษตรที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รัฐบาลยังสนับสนุนการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในการผลิตพลังงาน เพื่อบรรเทาปัญหา PM2.5 ตลอดจนสนับสนุนมาตรการเพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการใช้ Agri-Map เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตรให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีมาตรการเชิงรุกในการรับมือภัยธรรมชาติ ทั้งการป้องกัน แก่ไข และฟื้นฟูและมีมาตรการเยียวยาเกษตรกรที่ประสบภัยแล้งหรืออุทกภัยเพื่อช่วยฟื้นฟูการผลิตและความเป็นอยู่ให้กลับคืนสู่ปกติอย่างยั่งยืน

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มพื้นที่ดินดีตามศักยภาพของพื้นที่ และลุ่มน้ำ โดยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจ ป่ากัน และบรรเทาผลกระทบจากภาวะภูมิอากาศแปรปรวน ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 กรมพัฒนาที่ดินให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เป็นจุดเน้นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การยกระดับเกษตรกรรมสู่เกษตรทันสมัยด้วยเทคโนโลยีด้านการเกษตร 2) การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ 3) การฟื้นฟูทรัพยากรดินและการรักษาสมดุลระบบนิเวศ 4) การส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว 5) การเตรียมพร้อมรับมือกับภัยธรรมชาติ และ 6) การพัฒนาระบบราชการสู่ดิจิทัล เพื่อให้การดำเนินงาน เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กรมพัฒนาที่ดินได้เล็งเห็นความจำเป็นในการทบทวนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ โดยปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ แผนงาน โครงการให้มีความครอบคลุม ทันต่อสถานการณ์ และสามารถรองรับนโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ร่วมกับการจัดการน้ำ ซึ่งเป็นรากฐานของการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาการเกษตรตลอดห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) จนบรรลุเป้าหมายระดับประเทศและระดับพื้นที่ภูมิภาคอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เป็นแผนหลัก และเป็นกรอบในการวางแผนปฏิบัติการและแผนในระดับ ปฏิบัติต่าง ๆ จึงมีลักษณะการกำหนดประเด็นการพัฒนาในภาพกว้างที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้หน่วยงาน ทุกระดับสามารถเชื่อมโยงภารกิจและจัดทำแผนปฏิบัติการ ให้อยู่ภายใต้กรอบการสนับสนุนเป้าหมาย ของแผนพัฒนาประเทศ จึงให้ความสำคัญกับมิติการพัฒนาประเทศทุกด้าน อย่างเท่าเทียม และสมดุลกัน โดยจุดเน้นของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

ภาพที่ 1.1 ภาพรวมความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565)

เพื่อให้แผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) สามารถกำหนดทิศทางและประเด็นการพัฒนาที่ประเทศควรให้ความสำคัญและมุ่งดำเนินการในระยะ 5 ปี โดยมีการระบุเป้าหมายของประเด็นการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในประเทศและในระดับโลก ตลอดจนเชื่อมโยงและส่งเสริมแผนระดับที่ 2 อื่น ๆ ในระนาบเดียวกัน ให้สามารถเป็นกลไกในการถ่ายทอดแนวทางการขับเคลื่อนประเทศในมิติต่าง ๆ ของยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติภายใต้แผนระดับที่ 3 เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการสนับสนุนและบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรมจึงมีความจำเป็นต้องปรับกระบวนการขั้นตอนในการจัดทำแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ให้เป็นแผนที่มีความชัดเจนในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ต้องการมุ่งเน้นและบรรลุผลภายในระยะเวลาของแผนฯ ให้สามารถชี้ชัดถึงเป้าหมายหลักที่กรมพัฒนาที่ดินต้องดำเนินการให้เกิดผล และเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายย่อยในมิติที่เกี่ยวข้องแต่ละด้านที่ต้องเร่งดำเนินการหรือต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เป้าหมายหลักบรรลุผล สามารถเสริมสร้างให้องค์การสามารถปรับปรุงจุดอ่อน

ลดข้อจำกัด ที่มีอยู่เดิมและพัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับพลวัตและเงื่อนไขใหม่ของโลก เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน และความซับซ้อนที่มากขึ้นของโลกยุคใหม่ ในการนี้จึงได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ให้เป็นแผนที่มีความชัดเจนในการกำหนดทิศทาง และเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ต้องการมุ่งเน้น โดยเริ่มต้นจากการสังเคราะห์ วิเคราะห์แนวโน้ม พร้อมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นทั้งภายในประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก เพื่อประเมินความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาประเทศภายใต้บริบท เงื่อนไข ข้อจำกัดที่กรมพัฒนาที่ดินต้องเผชิญ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยพิจารณาองค์ประกอบของการพัฒนาในมิติด้านต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงหรือเป็นองค์ประกอบของประเด็นยุทธศาสตร์ที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติอย่างรอบด้าน ก่อนนำมาสู่การกำหนดจุดเน้นเชิงเป้าหมายที่กรมพัฒนาที่ดินต้องให้ความสำคัญและมุ่งเน้นดำเนินงาน ให้บรรลุผลในระยะของแผนปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 ประเมินผลสำเร็จจากการดำเนินงานแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และโอกาส ในการขยายผลและต่อยอดโครงการ สำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนาระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2568-2580)

1.2.2 ทบทวนและจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และสถานการณ์ปัจจุบัน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงาน และจัดสรรงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมจัดทำทิศทางการขับเคลื่อนงานกรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2568 - 2580)

1.2.3 พัฒนาโครงการสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนให้บรรลุเป้าหมายของวิสัยทัศน์กรมพัฒนาที่ดิน และสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล และนโยบายสำคัญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.3 กรอบแนวคิด

การจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ในครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) อย่างยั่งยืน รองรับเกษตรสมัยใหม่ และสินค้าเกษตรมูลค่าสูง โดยจะมุ่งเน้นการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ ที่สอดคล้องกับบทบาท ภารกิจ และหน้าที่ ของกรมพัฒนาที่ดินซึ่งเชื่อมโยงกับนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบ โดยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ในทุกภาคส่วน และจากทุกพื้นที่ เพื่อให้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวสามารถครอบคลุมบริบทที่หลากหลาย เกิดการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งระดับโลก ระดับประเทศและระดับพื้นที่ เพื่อตอบสนอง

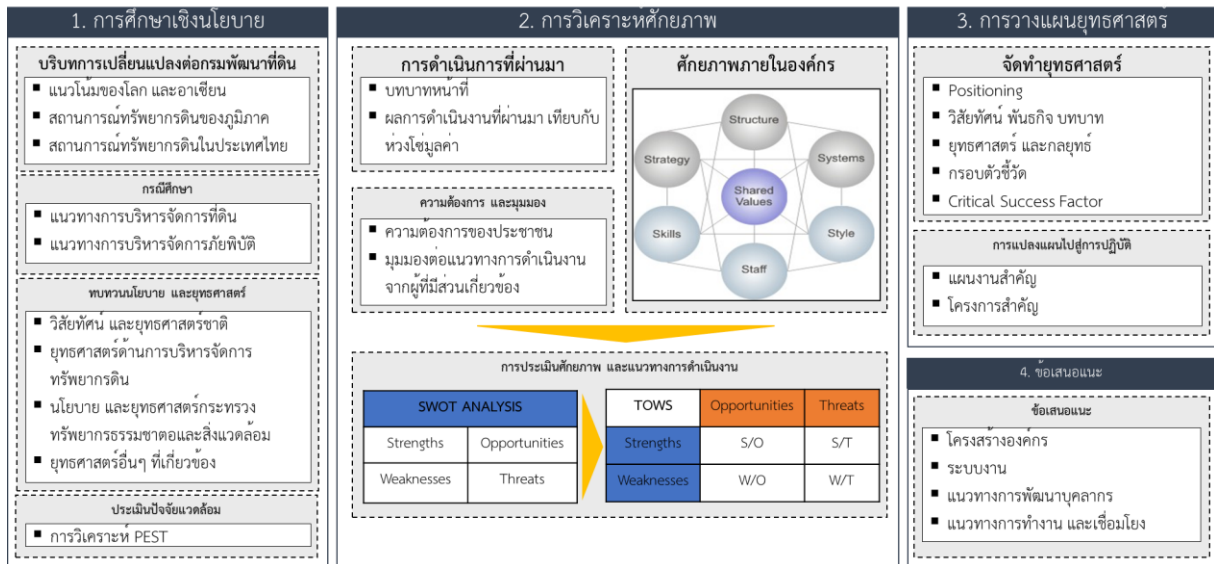
ภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยมีแนวทางการศึกษาและวิธีการดำเนินงาน ตามกรอบแนวคิดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเชิงนโยบาย จะเน้นการศึกษาวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก และภูมิภาค ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้และบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินในประเทศไทย การศึกษาวิเคราะห์กรณีตัวอย่างต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการศึกษานโยบาย และแผนที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (แผนระดับที่ 1) แผนแม่บท (แผนระดับที่ 2) แผนแม่บทย่อย (แผนระดับที่ 3) รายงานสถานการณ์สำคัญต่อการทบทวนทิศทางการพัฒนายุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการราชการ นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานและเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ จากนั้นจะมีการรวบรวมประมวลผลข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดและดำเนินการวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือ PEST Analysis เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ นโยบาย (Policy) เศรษฐกิจ (Economics) สังคม (Social) และเทคโนโลยี (Technology) ที่ส่งผลต่อการพัฒนากรมพัฒนาที่ดิน และกำหนดทิศทางของกรมพัฒนาที่ดินต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT & Strategic Analysis) มุ่งเน้นการศึกษาองค์ประกอบในการบริหารจัดการองค์กร นับตั้งแต่การประเมินบทบาทหน้าที่ ซึ่งรวมถึงเครือข่ายขององค์กร ความต้องการและมุมมองของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเข้ามากระทบ รวมถึงการประเมินศักยภาพภายในของกรมพัฒนาที่ดิน ผ่านกรอบแนวคิด 7S ของแมคคินซี (McKinsey 7S model) โดยการประเมินปัจจัย 7 ด้านขององค์กรได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ (Strategy) (2) โครงสร้าง (Structure) (3) ระบบการปฏิบัติงาน (System) (4) บุคลากร (Staff) (5) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skills) (6) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) และ (7) ค่านิยมร่วม (Shared Value) รวมถึงการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน (Value Chain Analysis) วิเคราะห์ช่องว่างการพัฒนา รวมทั้งประมวล และทบทวนผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการด้านทรัพยากรดินและน้ำ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) จากนั้นจึงนำมาพัฒนายุทธศาสตร์ผ่านกรอบ TOWS Matrix ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) นำผลการศึกษาวิเคราะห์ที่ได้จากการดำเนินงานขั้นตอนก่อนหน้า ร่วมกับการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดินในการบริหารจัดการดินและน้ำ ความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ความต้องการของประชาชน และนโยบายต่าง ๆ เพื่อใช้กำหนดทิศทางของแผนยุทธศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factors) พร้อมแนวทางการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะการระบุรายละเอียดของโครงการเรือธงที่ควรมุ่งเน้นในพื้นที่ (Area Based Projects) เพื่อให้เกิดการบูรณาการทั้งภายในและภายนอก เป็นผลให้สามารถนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นไปที่ข้อเสนอแนะการปรับบทบาท ภารกิจองค์กร ของกรมพัฒนาที่ดิน กรอบโครงสร้างของหน่วยงาน (Structure) และระบบบริหารจัดการสำคัญที่เกี่ยวข้อง กับการกิจหลัก (System) ทั้งในส่วนองกรมพัฒนาที่ดินเอง และการเชื่อมโยงบูรณาการกับหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาขีดสมรรถนะหลักของบุคลากร ที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการจัดทำแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

1.4 การนำไปใช้ประโยชน์

1.4.1 กรมพัฒนาที่ดินมีบทบาทในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมายการพัฒนาประเทศและภาคการเกษตร โดยเน้นการเชื่อมโยงแผนปฏิบัติการกับเป้าหมาย ระดับชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.2 หน่วยงานระดับกอง สำนัก และบุคลากรของกรมพัฒนาที่ดินสามารถนำเป้าหมายที่กำหนด ในแผนปฏิบัติการมาใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการองค์การ การวางแผนและพัฒนากรอบงานวิจัย รวมถึงการออกแบบและขับเคลื่อนโครงการที่สนับสนุนประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์เชิงนโยบายและยุทธศาสตร์

1.4.3 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และ ส่วนท้องถิ่น สามารถบูรณาการการทำงาน ร่วมกันผ่านการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ข้อเสนอแผนงาน/โครงการ และ ของบประมาณในระดับ จังหวัด กลุ่มจังหวัด และส่วนกลาง เพื่อขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญ ของภาคการเกษตร การบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินในระดับประเทศ รวมถึงการร่วมมือ

ในการนำแผนการใช้ที่ดินสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.4.4 ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันผ่านการเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในการร่วมมือในการส่งเสริมเกษตรกร รวมถึงการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการ การพัฒนางานวิจัยประยุกต์ และการสร้างความร่วมมือเชิงหุ้นส่วนในการนำผลงานวิจัยและเทคโนโลยี ไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับศักยภาพของเกษตรกรและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.4.5 เกษตรกรมีความสามารถในการบริหารจัดการ และใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพและสภาพปัญหาของพื้นที่ นำไปสู่การสร้างระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีความมั่นคงทางผลผลิตและรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต ตลอดจนการส่งเสริมแนวทางการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และผลสำเร็จของการดำเนินงาน

การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ต้องคำนึงถึง เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ รวมถึงสถานการณ์ทรัพยากรดิน และที่ดิน เพื่อนำมากำหนดเป็นทิศทางการทำงานของกรมพัฒนาที่ดินอย่างเหมาะสม โดยศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์เป้าหมายสำคัญตามนโยบายและแผนทุกระดับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ดังนี้

2.1 การเชื่อมโยงนโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวข้อง (Policy Mapping)

กรมพัฒนาที่ดินดำเนินงานภายใต้กรอบนโยบายและแผนงานระดับชาติที่มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ แผนระดับที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งถ่ายทอดสู่ แผนระดับที่ 2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนในระยะต่าง ๆ แผนงานระดับชาติเหล่านี้ถูกถ่ายทอดเป็น แผนระดับที่ 3 แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2570 นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 - 2570 และแผนปฏิบัติราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานในระดับที่ 3 ก่อนที่จะเชื่อมโยงลงมายังแผนงาน ผลผลิต โครงการ กิจกรรม และการจัดสรรงบประมาณของกรมพัฒนาที่ดินในที่สุด กระบวนการเชื่อมโยงนี้ทำให้มั่นใจได้ว่าการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินในด้านการบริหารจัดการ และพัฒนาทรัพยากรที่ดิน มีส่วนโดยตรงในการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายสำคัญตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อันนำไปสู่การพัฒนาภาคการเกษตรและประเทศอย่างเป็นระบบและมีทิศทาง

ความเชื่อมโยงแผนงาน ผลผลิต/โครงการ กิจกรรม และงบประมาณ กับเป้าหมายแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (Y1 - Y2)

กรมพัฒนาที่ดิน
LAND DEVELOPMENT DEPARTMENT

SDGs ยุทธศาสตร์ชาติ / ยุทธศาสตร์จัดสรร (4 ยุทธศาสตร์)	เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร 020401 ร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน			
	เป้าหมายที่ 15 ปกป้องฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน 150301 สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทำให้เสื่อมโทรมต่อพื้นที่ดินทั้งหมด			
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (7 แผนแม่บท) เป้าหมาย Y2	ด้านความมั่นคง 01	ด้านความสามารถในการแข่งขัน 09	ด้านโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 16	ด้าน การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 18
	ด้านความมั่นคง ประชาชนอยู่ดีกินดี และมีความสุขดีขึ้น	เขตเศรษฐกิจพิเศษ การเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดเพิ่มขึ้น	พลังทางสังคม ครอบคลุมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น	การเติบโตอย่างยั่งยืน สภาพแวดล้อมของประเทศไทย มีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน
แผนแม่บทย่อย (10 แผนย่อย) เป้าหมาย Y1	1.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ผลกระทบระยะต่อความมั่นคง	3.2 เกษตรปลอดภัย 3.6 การพัฒนาระบบนิเวศภาคเกษตร	15.1 การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเกษตรกร 150101 ภาครัฐสนับสนุนภาคการเกษตร	19.1 การพัฒนาการจัดการน้ำเชิงบูรณาการที่ระบบเพื่อความมั่นคงด้านน้ำของประเทศไทย
	010202 ภาคใต้ ความสงบสุข ร่มเย็น	030201 สันติภาพ 030601 ประชาชนมีความปลอดภัย	16.2 การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 160202 กลุ่มประชากรรายได้ต่ำ สตรีวัย 40 ปี สามารถบริหารจัดการหนี้ได้ 160402 ประชากรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	18.1 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว 18.4 การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	มติการพัฒนาที่ 1 ภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย มติการพัฒนาที่ 3 ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มติพัฒนาที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ มติพัฒนาที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ			
แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 - 2570	1. ยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ผู้ประกอบการ 3. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตร แนวทางการพัฒนา 4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมด้านเกษตร			
แผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 - 2570	1. เสริมสร้างความมั่นคงในการแข่งขันของภาคเกษตร 2. ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร 3. สร้างความเสมอภาคและกระจายความเท่าเทียมทางสังคม 4. บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน 5. พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐและงานวิจัยด้านการเกษตร			
แผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2566-2570	1. เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก 2. บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (HIGH VALUE DATASET) 3. วิจัย พัฒนา และสร้างนวัตกรรม การพัฒนาที่ดินให้เป็นองค์การวิจัยระดับชาติ 4. ยกระดับองค์การเข้าสู่ระบบราชการดิจิทัล			

ภาพที่ 2.1 ความเชื่อมโยงแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน กับแผน 3 ระดับที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs)

องค์การสหประชาชาติได้กำหนด วาระการพัฒนากายหลังปี ค.ศ. 2015 (Post-2015 Development Agenda) ขึ้น โดยมีเป้าประสงค์หลักในการ จัดความยากจนในทุกมิติและในทุกรูปแบบ ผ่านการขับเคลื่อนภายใต้กรอบ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งถือเป็นพิมพ์เขียวสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลกสำหรับช่วงระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2559–2573) กรอบการพัฒนาดังกล่าวครอบคลุมการบูรณาการมิติการพัฒนาที่สำคัญ 3 เสาหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นย้ำความเชื่อมโยงและการเกื้อหนุนกันระหว่างมิติต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมทั้งสิ้น 17 เป้าหมายหลัก ซึ่งประกอบด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่ได้รับการออกแบบให้มีความเป็นสากล เชื่อมโยง และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ควบคู่กับการกำหนด 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนา ทั้งนี้ สามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้ดังนี้ (1) การพัฒนาคน (People) ให้ความสำคัญกับการจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (2) สิ่งแวดล้อม (Planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ เพื่อพลเมืองโลกในรุ่นต่อไป (3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ (4) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ (5) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) เน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องจำนวน 6 เป้าหมาย จาก 17 เป้าหมาย

ภาพที่ 2.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565)

กรมพัฒนาที่ดินเกี่ยวข้อง จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่

1) เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ ส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน (หลัก)

เป้าหมายย่อย 2.4 สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและ ดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตภาพและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่น ๆ และจะช่วยพัฒนาคุณภาพของดินและที่ดินอย่างต่อเนื่อง ภายในปี พ.ศ. 2573

ตัวชี้วัดที่ 2.4.1 ร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำการเกษตรอย่างมีผลิตภาพและยั่งยืน

2) เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมา ใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายย่อย 15.3 ต่อด้านการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ฟื้นฟูที่ดินและดิน ที่เสื่อมโทรม รวมถึงที่ดินที่ได้รับผลกระทบจากการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ภัยแล้ง และอุทกภัย และพยายามที่จะบรรลุถึงความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน ภายในปี พ.ศ. 2573

ตัวชี้วัดที่ 15.3.1 สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทำให้เสื่อมโทรมต่อพื้นที่ดินทั้งหมด

ภาพที่ 2.3 การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568)

2.1.2 แผนระดับที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 65 กำหนดให้รัฐบาลต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และบูรณาการกัน เป็นพลังผลักดัน ให้บรรลุเป้าหมาย ในระยะเวลาที่กำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

กรมพัฒนาที่ดินเกี่ยวข้องกับ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

(01) ด้านความมั่นคง

เป้าหมายที่ 1 ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข

ประเด็นที่ 2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง

(02) ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน (หลัก)

เป้าหมายที่ 2 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

ประเด็นที่ 1 การเกษตรสร้างมูลค่า

(04) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

เป้าหมายที่ 3 เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา

การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ

ประเด็นที่ 1 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ

ประเด็นที่ 4 การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา

การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง

(05) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายที่ 3 ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ

ประเด็นที่ 3 สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

(06) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

เป้าหมายที่ 1 ภาครัฐมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์

ส่วนรวม ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก

รวดเร็ว โปร่งใส

ประเด็นที่ 4 ภาครัฐมีความทันสมัย

ประเด็นย่อยที่ 4.2 พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย

2.1.2 แผนระดับที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดิน

(1) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ภายใต้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 เป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติ ลงสู่แผนระดับต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะมีผลผูกพันต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น รวมทั้งการจัดทำงบประมาณ รายจ่ายประจำปีงบประมาณ ต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุ วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน แผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ มีจำนวนรวม 23 ฉบับ ประกอบด้วย

(01) ความมั่นคง	(12) การพัฒนาการเรียนรู้
(02) การต่างประเทศ	(13) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี
(03) การเกษตร	(14) ศักยภาพการกีฬา
(04) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต	(15) พลังทางสังคม
(05) การท่องเที่ยว	(16) เศรษฐกิจฐานราก
(06) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ	(17) ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม
(07) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล	(18) การเติบโตอย่างยั่งยืน
(08) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อมยุคใหม่	(19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ
(09) เขตเศรษฐกิจพิเศษ	(20) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพ ภาครัฐ
(10) การปรับเปลี่ยนค่านิยม และวัฒนธรรม	(21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
(11) ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต	(22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
	(23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติมี 23 ฉบับ เกี่ยวข้องกับภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน
เกี่ยวข้องจำนวน 7 ฉบับดังนี้

1 ประเด็นด้านที่ (1) ความมั่นคง

เป้าหมายที่ 010002 ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุขดีขึ้น

แผนย่อยที่ของแผนแม่บทฯ 0102 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อ
ความมั่นคง

แนวทางการพัฒนา 13) พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงและช่วยเหลือประชาชน
มุ่งให้สามารถสนับสนุนภารกิจความมั่นคงในภาพรวม โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือ
ประชาชนตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยมี
แนวความคิดในการดำเนินการที่สำคัญ คือ (1) วางแผน เตรียมการ และบริหารจัดการ ให้สามารถตอบสนอง
ต่อนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ และ (2) บริหารจัดการให้มี
ความพร้อมในการปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและ
ภัยพิบัติ

เป้าหมายแผนย่อยที่ 010202 ภาคใต้มี ความสงบสุข ร่มเย็น

2 ประเด็นด้านที่ (3) การเกษตร

เป้าหมายที่ 030001 ผลผลิตภัณฑมวลรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น

เป้าหมายที่ 030002 ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 0302 เกษตรปลอดภัย

แนวทางการพัฒนา 1) สนับสนุนการบริหารจัดการฐานทรัพยากรทางเกษตรและ
ระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ เกษตร
ผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ และวนเกษตร เป็นต้น เพื่อลดผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายในสินค้าเกษตรและอาหาร และสร้างความปลอดภัยและ
มั่นคงด้านอาหารในระดับครัวเรือน

เป้าหมายแผนย่อยที่ 030201 สินค้าเกษตรปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 0303 เกษตรชีวภาพ

แนวทางการพัฒนา 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูป และการพัฒนา
สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์จากฐานเกษตรกรรม และฐานทรัพยากรชีวภาพ มีการยกระดับให้เกษตรกรเป็น
ผู้ประกอบการวิสาหกิจการเกษตรขนาดกลางและเล็กบนฐานทรัพยากรชีวภาพ ตลอดจนมีการใช้ฐานจาก
การทำเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงระบบนิเวศ สภาพแวดล้อม และความหลากหลาย
ทางชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์และต่อยอดไปสู่สินค้าเกษตรชีวภาพ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการนำวัตถุดิบเหลือ
ทิ้งทางการเกษตรมาใช้ในอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวข้องกับชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของแผนย่อย 030301 สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 0306 การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร

แนวทางการพัฒนา 1) เพิ่มประสิทธิภาพและการจัดการฐานทรัพยากรทางการเกษตร อนุรักษ์และรักษาฐานทรัพยากรทางการเกษตรที่สำคัญเพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าและความมั่นคงอาหาร อาทิ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ การคุ้มครองที่ดินทางการเกษตร การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทรัพยากรทางการเกษตร เพื่อนำมาวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตร และนำไปสู่การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก

3) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการเฝ้าระวังและเตือนภัยสินค้าเกษตร ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศการเกษตรที่มีมาตรฐานและครบวงจร ทั้งเรื่องเกษตรกร ข้อมูลอุปสงค์ และอุปทานสินค้าเกษตรที่มุ่งเน้นการตลาดนำการผลิต ข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรม และข้อมูลมูลค่าสินค้าเกษตร รวมทั้งการพัฒนาระบบติดตามเฝ้าระวังและวางระบบเตือนภัย และกลไกการจัดการปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ในมิติต่าง ๆ

เป้าหมายแผนย่อยที่ 030601 ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วย
มีการปรับตัวเพิ่มขึ้น

3 ประเด็นด้านที่ (9) เขตเศรษฐกิจพิเศษ

เป้าหมายที่ 090001 การเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่
เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดเพิ่มขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 0901 การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

แนวทางการพัฒนา 5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม สำหรับการวิจัยต่อยอดเพื่อขยายผลงานวิจัยไปสู่เชิงพาณิชย์ และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์บริการ รวมทั้งจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน และฝึกอบรม ต่อยอดโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นแหล่งสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการให้บริการวิเคราะห์ทดสอบของภูมิภาคอาเซียน

เป้าหมายแผนย่อยที่ 090102 การลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
เพิ่มขึ้น

4. ประเด็นด้านที่ (15) พลังทางสังคม

เป้าหมายที่ 150001 ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 1501 การเสริมสร้างทุนทางสังคม

แนวทางการพัฒนา 2) เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง ส่งเสริมให้มีระบบการสนับสนุนความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นที่ครอบคลุมทุกมิติตั้งแต่ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เสริมสร้าง

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามวัยในท้องถิ่น ได้แก่ เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการสืบทอดทักษะภูมิปัญญาของกลุ่มคนที่จะเป็นแกนนำการพัฒนาในท้องถิ่นระดับตำบลและหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มาจากทุกวัย และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง พัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

เป้าหมายแผนย่อยที่ 150101 ภาศึการพัฒนามีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5. ประเด็นด้านที่ (16) เศรษฐกิจฐานราก

เป้าหมายที่ 160001 รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 1602 การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

แนวทางการพัฒนา 1) ส่งเสริมและพัฒนากลไกและโครงสร้างชุดข้อมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน เพื่อสร้างการเติบโตและการหมุนเวียนของเศรษฐกิจฐานรากผ่านการรวมตัวของสมาชิกชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ สหกรณ์ ร้านค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจหรือกิจการเพื่อสังคม ที่ส่งเสริมการถือหุ้นโดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตกกลับสู่สมาชิก รวมทั้งการพัฒนาช่องทางและศูนย์กลางตลาดสินค้าชุมชน โดยครอบคลุมถึงช่องทางตลาดออนไลน์และช่องทางตลาดอื่น ๆ 3) พัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ โดยการพัฒนาระบบข้อมูลที่ดินให้มีความครอบคลุมทั้งประเทศ โดยแยกตามประเภทการใช้ประโยชน์ ผู้ครอบครอง ที่มีความทันสมัย โดยให้เป็นข้อมูลสาธารณะที่เปิดเผย และสามารถสืบค้นได้ พัฒนากลไกเพื่อทำหน้าที่รับฝากที่ดินจากเอกชนและนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์ให้ผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งปรับระบบบริหารจัดการที่ดินของรัฐทั้งในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่เสื่อมโทรม และที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดผลผลิตภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สูงขึ้น

เป้าหมายแผนย่อยที่ 160202 กลุ่มประชากรรายได้น้ำต่ำสุดร้อยละ 40 มีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

6. ประเด็นที่ (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 180001 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน
แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 1801 การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจ

สีเขียว

แนวทางการพัฒนา 3) ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน โดยการขับเคลื่อน
เกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งการเพาะปลูก ปศุสัตว์ ประมงตลอดห่วงโซ่คุณค่า และกำหนดให้ผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็น
มิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

เป้าหมายของแผนย่อย 18010 การบริโภคและการผลิตของประเทศ
มีความยั่งยืนสูงขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 1804 การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

แนวทางการพัฒนา 2) จัดการคุณภาพอากาศ เสียง และความสั่นสะเทือน
โดยมีแนวทางและเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคตทั้งในระยะสั้น ปานกลาง
และระยะยาวครอบคลุมถึงการบริหารจัดการหรือการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดในเชิงพื้นที่
โดยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมการระบายมลพิษทางอากาศในรูปของปริมาณรวม และเชิงพื้นที่
กำหนดให้มีระบบการอนุญาตการระบายมลพิษ รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่ยังเป็นปัญหา
เฉพาะพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ
ในพื้นที่ของตนเอง ที่กำหนดมาตรการควบคุมปริมาณการจราจรหรือยานพาหนะในพื้นที่ที่มีการจราจร
หนาแน่นหรือพื้นที่เขตเมืองเมื่อเกิดภาวะวิกฤต รวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านคุณภาพอากาศ
และเสียง เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่น ติดตามตรวจวัดคุณภาพอากาศ เสียง และความสั่นสะเทือนในพื้นที่ของ
ตนเอง รวมทั้งมีระบบการแจ้งเตือนปัญหามลพิษทางอากาศและเสียงที่สามารถเข้าถึงและทันเหตุการณ์
รวมถึงการป้องกันและลดปัญหามลพิษข้ามแดน

เป้าหมายแผนย่อยที่ 180402 คุณภาพอากาศ และ เสียง และความสั่นสะเทือน
อยู่ระดับมาตรฐานของประเทศไทย

7. ประเด็นด้านที่ (19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ

เป้าหมายที่ 190001 ความมั่นคงด้านน้ำของประเทศเพิ่มขึ้น

แผนย่อยของแผนแม่บทฯ 1901 การพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบ
เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ

แนวทางการพัฒนา 2) จัดการน้ำเพื่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ต้นน้ำ
พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่พักน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ (รวมลำน้ำ) แอ่งน้ำบาดาล การระบายน้ำจากเมืองชายฝั่ง ให้มี
ปริมาณและคุณภาพน้ำ และใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ของแต่ละลุ่มน้ำ และจัดทำแผนและดำเนินการป้องกัน
พื้นที่รักษา ร่วมกับแผนรักษาเขตต้นน้ำ และการอนุรักษ์ พื้นที่ อนุรักษ์สภาพสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำธรรมชาติ
(รวมลำน้ำ) ตามพื้นที่ที่กำหนดตามความสำคัญ และข้อตกลงที่มีของแต่ละลุ่มน้ำ โดย (1) มีการควบคุมปริมาณ
น้ำ การดูแลคุณภาพน้ำในลำน้ำ (2) การจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาให้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำ/แหล่งน้ำสำรอง
และ (3) กำหนดกติกาดูแลสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นเพื่อการจัดการ (เช่น ระบบบำบัดน้ำเสีย การดูแลสารเคมี
ภาคเกษตร การสูญเสียพื้นที่ป่า คุณภาพน้ำ น่าน้ำ) (KD4 ตาม ADB และให้สอดคล้องกับแผนย่อยจัดการ

มลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้เป็นไป ตามมาตรฐานสากลในเรื่อง การจัดการคุณภาพน้ำ/คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำใต้ดิน และแหล่งน้ำทะเล)

เป้าหมายแผนย่อยที่ 190102 การรับมือกับภัยพิบัติด้านน้ำเพิ่มขึ้น

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)

การเปลี่ยนแปลงระดับโลกที่สำคัญ (Global Megatrends) ซึ่งก่อให้เกิดความผันผวนอย่างต่อเนื่อง เมื่อผนวกเข้ากับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายอันหลากหลายต่อการพัฒนาของประเทศไทย ในสภาวะการณดังกล่าว การใช้ประโยชน์จากโอกาส และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการลดทอนความเปราะบางเชิงโครงสร้างที่มีอยู่เดิมของประเทศ ถือเป็นปัจจัยสำคัญ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างสมรรถนะ และขีดความสามารถในมิติต่าง ๆ ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ภายในกรอบระยะเวลา ด้วยเหตุนี้ การกำหนดกรอบทิศทาง การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จึงมุ่งหวังที่จะนำไปสู่การพลิกโฉมประเทศไทย ซึ่งครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนในระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไกการขับเคลื่อน เพื่อปรับปรุงองค์ประกอบและกลไกต่าง ๆ ของประเทศให้มีความเท่าเทียมและสอดคล้องกับพลวัต และบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมถึงการสร้างสมดุลในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรมในทุกภาคส่วนทางเศรษฐกิจและสังคม การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม และการธำรงรักษาความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สาระสำคัญของร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 คือการทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การขับเคลื่อนในระดับปฏิบัติ โดยกำหนดทิศทาง และเป้าหมาย เชิงยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศที่ควรให้ความสำคัญในระยะ 5 ปีข้างหน้า โดยยึดโยงกับหลักการและแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด ล้มแล้วลุกไว มุ่งเน้นการลดความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลง และการพลิกวิกฤติเป็นโอกาสเพื่อสร้างการเติบโตที่มีคุณภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ ยังได้บูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เข้ามาเป็นกรอบแนวคิดหลัก พร้อมทั้งได้พิจารณาถึงเงื่อนไข และข้อจำกัดที่เกิดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ด้วย

ทั้งนี้ ตามแผนกำหนดการพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายหลักที่ต้องการบรรลุผล 5 เรื่อง คือ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศรับบริบทโลกใหม่ โดยกำหนด 13 หมายเหตุการพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนแผนไปสู่การพัฒนาที่ชัดเจน โดยการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดผลลัพธ์ในการพลิกโฉมประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉม

ประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ด้วยการใช้อัจฉริยะ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการยกระดับศักยภาพและพัฒนาประเทศในทุกมิติ โดย “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” มีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องดำเนินการ 4 มิติการพัฒนา ภายใต้องค์ประกอบในแต่ละด้าน ได้มีการกำหนด “หมุดหมาย” (Milestones) ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึง สิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” มุ่งหวังจะ “มี” หรือต้องการจะ “ขจัด” ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ของแผนฯ

ภาพที่ 2.4 ความเชื่อมโยงระหว่างหมุดหมายการพัฒนากับเป้าหมายหลัก

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565)

โดยกรมพัฒนาที่ดินในฐานะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตภาคการเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้อง จำนวน 2 มิติการพัฒนา และ 2 หมุดหมาย ได้แก่

มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย

หมุดหมายที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตร

และเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

เป้าหมายที่ 1 มูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 1.1 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรเติบโต

ร้อยละ 4.5 ต่อปี

- ตัวชี้วัดที่ 1.2 รายได้สุทธิต่อครัวเรือนเกษตรกร ไม่ต่ำกว่า 537,000 บาทต่อครัวเรือน เมื่อสิ้นสุดแผน
- ตัวชี้วัดที่ 1.3 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ เพิ่มขึ้นเป็น 2.0 ล้านไร่ และพื้นที่เกษตรที่ได้รับการรับรองตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้นเป็น 2.5 ล้านไร่ เมื่อสิ้นสุดแผน
- ตัวชี้วัดที่ 1.4 พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลงร้อยละ 10 เมื่อสิ้นสุดแผน (2570)

มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมวดหมู่ที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

- เป้าหมายที่ 2 การอนุรักษ์ พื้นฟูและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน
- ตัวชี้วัดที่ 2.1 คะแนนดัชนีสมรรถนะด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ดิติดอันดับ 1 ใน 3 ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีคะแนน ไม่น้อยกว่า 55 คะแนน ในปี 2570
- ตัวชี้วัดที่ 2.2 พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น โดยเป็นป่าไม้ธรรมชาติร้อยละ 33 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ เพื่อการใช้ประโยชน์ ร้อยละ 12 ของพื้นที่ประเทศ ภายในปี 2570
- เป้าหมายที่ 3 การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน
- ตัวชี้วัดที่ 3.1 สัดส่วนของการใช้พลังงานทดแทนต่อปริมาณการใช้พลังงาน ขั้นสุดท้ายเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 24 ภายในปี 2570
- ตัวชี้วัดที่ 3.2 การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการนำขยะ กลับมาใช้ใหม่ของประเทศ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของปริมาณขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ภายในปี 2570
- ตัวชี้วัดที่ 3.3 ปริมาณขยะต่อหัวในปี 2570 ลดลงจากปี 2560 ร้อยละ 10

หมวดหมู่ที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติ

และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- เป้าหมายที่ 1 ความเสียหายและผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศลดลง
- ตัวชี้วัดที่ 1.2 ความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากภัยธรรมชาติโดยตรงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (รวมถึงความเสียหายที่เกิดกับโครงสร้างพื้นฐานและการหยุดชะงักของการบริการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ)

ลดลงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12
ตัวชี้วัดที่ 1.3 จำนวนพื้นที่และมูลค่าความเสียหายจากภัยธรรมชาติลดลง
เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

2.1.3 แผนระดับที่ 3 แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง

(1) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2566 -2580)

แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2566 -2580) มีวิสัยทัศน์ดังนี้ “ประเทศไทยมีการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้การพัฒนาอย่างสมดุลและมีพลวัต เพื่อความมั่นคงด้านน้ำในทุกมิติ” ประกอบด้วยกรอบการพัฒนา 5 ด้านดังนี้ ด้านที่ 1 การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ด้านที่ 2 การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ด้านที่ 3 การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ด้านที่ 4 การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ และด้านที่ 5 การบริหารจัดการ โดยกรมพัฒนาที่ดินเกี่ยวข้องในด้านที่ 4 การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ โดยมีเป้าประสงค์ในการอนุรักษ์ พันธุ์ พันธุ์ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม การป้องกัน และลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ลาดชัน ซึ่งอยู่ภายใต้กลยุทธ์การป้องกัน และลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำ การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เกษตรลาดชัน จัดทำแนวปากันชน การปลูกป่าเลียนแบบธรรมชาติทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการปลูกหญ้าแฝก

(2) แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2570

มุ่งเน้นการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรที่มีความหลากหลาย ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม ร่วมกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการเพิ่มการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) แผนปฏิบัติการด้านฯ BCG ใน 4+1 สาขา ยุทธศาสตร์ คือ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการรักษาฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพให้สมดุลระหว่างการมีอยู่และใช้ไปเพื่อนำไปสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน มีวิสัยทัศน์ คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับอุตสาหกรรม BCG ให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2.5 ความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ของโมเดลเศรษฐกิจ BCG
ที่มา: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2565)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีแนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model) ที่จะพัฒนา 3 เศรษฐกิจ ไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยมีเป้าหมายเพื่อ “ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรของประเทศไทยสู่ 3 สูง คือ ประสิทธิภาพสูงด้วยการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมพसानภูมิปัญญา มุ่งยกระดับผลผลิตเกษตรสู่มาตรฐานสูงครอบคลุม ทั้งด้านคุณภาพผลผลิต โภชนาการ ความปลอดภัย และระบบการผลิตที่ยั่งยืน เพื่อเป้าหมายให้การทำกรเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูงด้วยการผลิตสินค้าเกษตรที่เน้นความเป็น เกษตรขั้นดี มีความหลากหลาย และกำหนดราคาขายได้ตามคุณภาพของผลผลิตเกษตร” มีตัวชี้วัด คือ

- (1) GDP ภาคเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ต่อปี
- (2) รายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี
- (3) พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นเป็น 7 ล้านไร่ภายในปี 2570

มีการเตรียมความพร้อมและแนวทางในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

แนวทางที่ 1 อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมเกษตรสมัยใหม่ การผลิตสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง

แนวทางที่ 3 พัฒนาเกษตรกรมีอาชีพและเสริมสร้างความเชี่ยวชาญของบุคลากรภาครัฐ

แนวทางที่ 4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์				
ยุทธศาสตร์ชาติ	ยุทธศาสตร์ชาติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน		ยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม	ยุทธศาสตร์ชาติที่ 6 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
แผนแม่บท	(03) การเกษตร	(04) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต	(05) การท่องเที่ยว	(16) เศรษฐกิจฐานราก
แผนปฏิบัติการ ด้าน BCG (พ.ศ. 2564 - 2570)	ยุทธศาสตร์ที่ 1	ยุทธศาสตร์ที่ 2	ยุทธศาสตร์ที่ 3	ยุทธศาสตร์ที่ 4
	การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างภาคอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์	การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อุดมศักยภาพ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่	การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน	การเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก
แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์				
เป้าหมายหลัก	ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรของประเทศไทยสู่ 3 สูง คือ ประสิทธิภาพสูง ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสถานภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งยกระดับผลผลิตเกษตรสู่มาตรฐานสูง ด้วยระบบการผลิตที่ยั่งยืน ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพผลผลิต โภชนาการ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เพื่อเป้าหมายให้การทำการเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูง ด้วยการผลิตสินค้าเกษตรที่เน้นความเป็นพรีเมียม มีความหลากหลาย และกำหนดราคาขายได้ตามคุณภาพของผลผลิตเกษตร			
ตัวชี้วัด	<ol style="list-style-type: none"> GDP ภาคเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ต่อปี รายได้เงินอุดหนุนของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นเป็น 7 ล้านไร่ ภายในปี 2570 			
แนวทางการพัฒนา	1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน	2. ส่งเสริมเกษตรสมัยใหม่ และการผลิตสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง	3. พัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ และเสริมสร้างความเชี่ยวชาญของบุคลากร	4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
เป้าหมายและตัวชี้วัด	<ol style="list-style-type: none"> จำนวนครัวเรือนที่เข้าสู่แปลงและแปรรูปสินค้าเกษตรรวมในขนาดพื้นที่เกษตรไม่เกินร้อยละ 2 ภายในปี 2570 พื้นที่เกษตรกรรมได้รับบริการจัดการสิ่งแวดล้อมในมิติด้านสภาพภูมิอากาศที่มีความยั่งยืนและการปรับปรุงคุณภาพดินอย่าง การฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมและปุ๋ยสั่งตัดขยาย ไร่ต่อไร่ 10 ล้านไร่ ภายในปี 2570 ลดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ 1.4 ล้านไร่ ภายในปี 2570 จำนวนเกษตรกรในจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร และนำไปใช้ไม่น้อยกว่า 3 รายครัวเรือนต่อจังหวัดตาม BCG Model ยุทธศาสตร์ที่ 1 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้ได้รับรู้ถึงการใช้เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมชุมชนไทยและเศรษฐกิจระดับจังหวัดไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ต่อปี 22 ผู้ประกอบการที่ปรับเปลี่ยนจากสินค้าเกษตรเดิมมาทำสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มระดับจังหวัดไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ต่อปี 23 ไร่/แปลงที่นำมาตรฐาน GAP Organic กำกับร้อยละ 10 24 ครัวเรือนที่ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ อย่างน้อยปีละ 2 ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้าน BCG Model ยุทธศาสตร์ที่ 2 และยุทธศาสตร์ที่ 3 	<ol style="list-style-type: none"> 3.1 จำนวน Smart Farmer และ Young Smart Farmer เพิ่มขึ้นอย่างน้อยปีละ 60,000 ราย 3.2 การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรของ กษ. เกี่ยวกับเศรษฐกิจ BCG ด้านการเกษตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 <p>สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้าน BCG Model ยุทธศาสตร์ที่ 3 และยุทธศาสตร์ที่ 4</p>	<ol style="list-style-type: none"> 4.1 รัฐบาลชุดใหม่ ด้านการเกษตร และระบบบริหารจัดการการคิดและสร้างมูลค่าเพิ่มในต่อกลุ่มสินค้าเป้าหมายที่สนับสนุนภายใต้ BCG ของจังหวัด กษ. จัดทำภายในปี 2570 4.2 สัดส่วนเงินอุดหนุนวิจัยที่ส่งเสริม BCG จัดทำภายในปี 2570 4.3 จำนวนของฝ่ายการบูรณาการระดับจังหวัดของหน่วยงาน (CB) และหน่วยงาน (OB) เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ภายในปี 2570 4.4 พื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้น จำนวน 2,778,004 ไร่ ภายในปี 2570 สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้าน BCG Model ยุทธศาสตร์ที่ 4

ภาพที่ 2.6 แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วย BCG Model ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2565)

(3) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) เป็นกรอบนโยบายหลัก (Policy Framework) ระยะ 15 ปี ประกอบด้วย 4 ประเด็นนโยบายหลัก ภายใต้วิสัยทัศน์ การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุลเป็นธรรม และยั่งยืน ด้วยนโยบายหลัก 4 ด้าน ดังนี้

- ประเด็นนโยบายที่ 1 การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ
ตัวชี้วัด : จำนวนพื้นที่ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐ ตามหลักเกณฑ์ One Map แล้วเสร็จ
- ประเด็นนโยบายที่ 2 การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด
ตัวชี้วัด : 1. สัดส่วนของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสม กับศักยภาพของที่ดิน และสมรรถนะของดิน (ลดลง)
2. สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (เพิ่มขึ้น)
3. สัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตร ตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (เพิ่มขึ้น)
- ประเด็นนโยบายที่ 3 การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชน
ตัวชี้วัด : ระดับรายได้ของผู้ได้รับการจัดที่ดิน (เพิ่มขึ้น)
- ประเด็นนโยบายที่ 4 การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหาร จัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ
ตัวชี้วัด : มีระบบฐานข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินที่ทันสมัย และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ได้ขับเคลื่อนนโยบาย และแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ระยะ 15 ปี มาจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 – 2570) ระยะ 5 ปี เพื่อเป็นกรอบแนวทาง ในการปฏิบัติงานโดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น ดังนี้

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมความยั่งยืนของการจัดการที่ดินและระบบนิเวศ
ตัวชี้วัด : 1) ความสำเร็จของการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตาม หลักเกณฑ์ One Map
2) ความสำเร็จของการพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่าง รัฐกับประชาชน
3) ที่ดินของรัฐถูกบุกรุกลดลง

- 4) การประกาศใช้กฎระเบียบที่ส่งเสริมให้ประชาชนบริหารจัดการ การตัดสินใจรักษา และใช้ประโยชน์ระบบนิเวศ
- 5) อปท. / ชุมชน มีความรู้และทักษะในการใช้ประโยชน์ และรักษาระบบนิเวศให้มีความยั่งยืน
- 6) พื้นที่ป่าธรรมชาติ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ เพิ่มขึ้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างคุณภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดิน ตามศักยภาพ

ตัวชี้วัด :

- 1) ที่ดินที่ถูกทิ้งร้างของประเทศลดลง
- 2) สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น
- 3) การศึกษา วิจัย สัดส่วนการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่เหมาะสมจำแนกตามภาค กลุ่มจังหวัด และจังหวัด และนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย
- 4) การใช้ประโยชน์ที่ดินสอดคล้องกับข้อกำหนดตามกฎหมาย ผังเมือง
- 5) พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการบริหารจัดการตามแนวทาง เกษตรกรรมยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาขีดความสามารถในการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทรัพยากรดิน

ตัวชี้วัด :

- 1) การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการผลิต และการจัดจำหน่ายผลผลิต ของเกษตรกร
- 2) ผลิตภาพด้านการผลิตของเกษตรกรต่อหน่วยพื้นที่เพิ่มขึ้น
- 3) คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในภาพรวมดีขึ้น
- 4) เกษตรกร/สถาบันเกษตรกรที่ทำการเกษตรตามแนวทาง เกษตรอัจฉริยะ/เกษตรแม่นยำ
- 5) สถานะทางการเงินของเกษตรกรดีขึ้น

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม
- ตัวชี้วัด :
- 1) ผู้ได้รับการจัดที่ดินที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมและ /หรือมีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ตรง ตามวัตถุประสงค์ลดลง
 - 2) ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน
 - 3) การพัฒนารูปแบบทางเลือกอื่นเพื่อสร้างความเป็นธรรม ในการกระจายการถือครองที่ดิน ของรัฐและเอกชน
 - 4) ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับการจัดที่ดิน
 - 5) การยกระดับการรวมกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม ตามแนวทาง คทช.
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดิน และทรัพยากรดิน
- ตัวชี้วัด :
- 1) กฎหมาย/ระเบียบที่เชื่อมโยงการบริหารจัดการที่ดิน และทรัพยากรดินระหว่างหน่วยงาน ส่วนกลาง ภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2) การพัฒนาเครื่องมือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ที่ดินและทรัพยากรดิน
 - 3) ระบบข้อมูลที่สามารถบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ของหน่วยงานทุกระดับได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 4) การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมในการบริหารจัดการที่ดิน และทรัพยากรดิน

(4) แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 – 2570

วิสัยทัศน์ “เกษตรไทยสู่เกษตรมูลค่าสูง เกษตรกรมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ภาคเกษตรเติบโตอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย 4 ประเด็นการพัฒนา ดังนี้

ประเด็นการพัฒนา

1. ยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรสมัยใหม่
2. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง
3. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและส่งเสริมงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์
4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเกษตร

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

1. อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรและเกษตรแปรรูป เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 4.5 ต่อปี
2. ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 90 ภายในปี 2570
3. รายได้เงินสุทธิของครัวเรือนเกษตรกร ไม่ต่ำกว่า 537,000 บาทต่อครัวเรือน ภายในปี 2570
4. ครัวเรือนเกษตรกรได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำรวม 2,376,015 ครัวเรือน
5. พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ไม่น้อยกว่า 10 ล้านไร่ ภายในปี 2570
6. ลดการเผาในพื้นที่เกษตร จำนวน 1.47 ล้านไร่ ภายในปี 2570

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2564) ได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการราชการของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร รายละเอียดดังนี้

แผนปฏิบัติการราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)
วิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี”

ประเด็นการพัฒนา

1. เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร
2. ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร
3. สร้างความเสมอภาคและกระจายความเท่าเทียมทางสังคม
4. บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
5. พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐและงานวิจัยด้านการเกษตร

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

1. อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3.0 ต่อปี
2. อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.0 ต่อปี
3. รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตร เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี
4. สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐาน
 - (1) สหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับ 1 และ 2 อย่างน้อยร้อยละ 95
 - (2) วิสาหกิจชุมชน/ กลุ่ม เกษตรกรมีความเข้มแข็ง อย่างน้อยร้อยละ 30
5. ครัวเรือนเกษตรได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำรวม 2,576,015 ครัวเรือน

2.2 สถานการณ์ทรัพยากรดินและที่ดินของโลก

2.2.1 สถานการณ์ทรัพยากรดินของโลก

สถานการณ์ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินในระดับโลก

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และคณะทำงานความร่วมมือด้านเทคนิคระหว่างประเทศว่าด้วยดิน (ITPS) รวมถึงการประเมินของเวทีระหว่างรัฐบาลว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและบริการจากระบบนิเวศ (IPBES) ในปี 2015 และ 2018 ประมาณการว่าประมาณร้อยละ 33 ของดินทั่วโลกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมปานกลางถึงรุนแรง (FAO & ITPS, 2558; IPBES, 2561) ขณะที่บางแหล่งข้อมูลระบุว่า ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั่วโลกประสบปัญหาดินเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง แนวโน้มนี้ยังคงมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้น หากไม่มีการดำเนินมาตรการแก้ไขอย่างจริงจัง คาดการณ์ว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของดินโลกอาจเสื่อมโทรมภายในปี 2593 (FAO & ITPS, 2558; IPBES, 2561) ความเป็นกรด-ด่างของดินที่ไม่เหมาะสม (Soil Acidity/Alkalinity): ดินที่มีความเป็นกรดสูงหรือด่างสูงเกินไปจะส่งผลกระทบต่อ การละลายได้ของธาตุอาหารและการเจริญเติบโตของพืช ดินกรดมักพบในพื้นที่ที่มีฝนตกชุก หรือมีการใช้ปุ๋ยเคมีบางชนิดเป็นเวลานาน ในขณะที่ดินด่างมักพบในพื้นที่แห้งแล้งหรือกึ่งแห้งแล้ง

ประเภทของการเสื่อมโทรมของดินที่สำคัญในระดับโลก ได้แก่ (1) การชะล้างพังทลายของดิน (Erosion) เป็นรูปแบบการเสื่อมโทรมที่แพร่หลายที่สุด เกิดจากการถูกพัดพาโดยน้ำและลม ข้อมูลในอดีตชี้ว่าการชะล้างโดยน้ำคิดเป็นประมาณร้อยละ 56 และการชะล้างโดยลมคิดเป็นประมาณร้อยละ 28 ของพื้นที่ดิน ที่เสื่อมโทรมจากการกระทำของมนุษย์ อัตราการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการจัดการที่ไม่ยั่งยืนสามารถสูงกว่าอัตราการสร้างตัวของดินตามธรรมชาติได้ถึง 100-1,000 เท่า (FAO) (2) การสูญเสียอินทรีย์วัตถุในดิน (Loss of Soil Organic Matter - SOM) อินทรีย์วัตถุเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ โครงสร้าง และความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน การทำเกษตรเชิงเดี่ยว การไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ และการไถพรวนอย่างต่อเนื่องทำให้ปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินลดลงอย่างมาก การเสื่อมโทรมจากความเสื่อมโทรมทางเคมีและธาตุอาหาร เช่น การสูญเสียอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหาร คิดเป็นประมาณ ร้อยละ 7 ของพื้นที่ดินที่เสื่อมโทรม (3) ความเค็มของดิน (Salinization): เกิดจากการสะสมของเกลือในเขตชลประทานที่มีการระเหยน้ำสูง หรือในพื้นที่ใกล้ชายฝั่งทะเลที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำเค็ม ประมาณการว่า ร้อยละ 8.7 ของพื้นที่ผิวโลกมีดินเค็ม และคาดว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่เพาะปลูกทั่วโลก อาจได้รับผลกระทบจากความเค็มภายในปี 2593 (4) การปนเปื้อนสารเคมี (Chemical Contamination): เกิดจากการใช้ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช และมลพิษจากภาคอุตสาหกรรม ทำให้ดินมีสารพิษสะสม ซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในดิน พืชผล และมนุษย์ และ (5) การอัดแน่นของดิน (Soil Compaction) มักเกิดจากการใช้เครื่องจักรกลหนักในการเกษตร ทำให้ช่องว่างในดินลดลง การระบายน้ำและอากาศไม่ดี รากพืชเจริญเติบโตได้ยาก

2.2.2 สถานการณ์ทรัพยากรดินของภูมิภาคอาเซียน

กัมพูชา

กัมพูชาประสบปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรดินในกัมพูชา รายงานของ FAO ระบุว่า พื้นที่ป่าไม้ในกัมพูชาลดลงจากร้อยละ 60 ในปี ค.ศ. 2006 เหลือร้อยละ 44 ในปี ค.ศ. 2018 (UNifeed, 2564) การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ส่งผลให้ดินขาดการปกป้องกันจากพืชคลุมดิน ทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการชะล้างพังทลาย โดยเฉพาะในพื้นที่ลาดชัน นอกเหนือจากการชะล้างพังทลายของดิน ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรเกินขนาดในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือ และภาคกลาง ยังเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพและความเสื่อมโทรมของดินในกัมพูชา รายงานการสำรวจทางการเกษตรของกัมพูชาปี ค.ศ. 2010/2011 ระบุว่าร้อยละ 20 ของหมู่บ้านในชนบท รายงานว่าที่ดินของตนมีการเสื่อมโทรมเล็กน้อยร้อยละ 8 เสื่อมโทรมปานกลาง และร้อยละ 1 เสื่อมโทรมรุนแรง โดยปัญหาการเสื่อมโทรมส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่สูงที่มีการลดลงของพื้นที่ป่า

อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเป็นประเทศหมู่เกาะขนาดใหญ่ที่มีความหลากหลายของชนิดดินและระบบนิเวศ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรดินของอินโดนีเซียกำลังเผชิญกับปัญหาการเสื่อมโทรมอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร ความมั่นคงทางอาหาร และสิ่งแวดล้อม ปัญหาหลักของการเสื่อมโทรมของดินในอินโดนีเซียคือ การชะล้างพังทลายของดิน โดยเฉพาะในพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก (โดยเฉพาะปาล์มน้ำมัน และพืชไร่อื่น ๆ) เป็นปัจจัยสำคัญที่เร่งให้เกิดการชะล้างพังทลาย การรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติในอินโดนีเซีย ระบุว่า พื้นที่ป่าไม้ลดลงจากร้อยละ 53.9 ของพื้นที่ทั้งหมด ในปี ค.ศ. 2000 เหลือร้อยละ 49.1 ในปี ค.ศ. 2020 (United Nations in Indonesia, 2024) การสูญเสียพื้นที่ป่าส่งผลให้ดินขาดพืชปกคลุมทำให้มีความอ่อนไหวต่อการถูกชะล้างโดยน้ำฝนนอกจากปัญหาการชะล้างพังทลาย อินโดนีเซียยังประสบปัญหาดินเปรี้ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง และดินเค็มในพื้นที่ชายฝั่ง ปัญหาเหล่านี้ มีส่วนทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงและความอุดมสมบูรณ์ของดินหายไป การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรอย่างไม่เหมาะสมในบางพื้นที่ยังคงเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงถึงประมาณร้อยละ 78 ของพื้นที่ทั้งหมด (UNEP GRID) ทำให้ทรัพยากรดินมีความอ่อนไหวต่อการชะล้างพังทลายค่อนข้างสูง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะการทำไร่เลื่อนลอยและการขยายพื้นที่เพาะปลูกเชิงเดี่ยวในเขตภูเขา เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของดิน รายงานการสำรวจทางการเกษตรปี ค.ศ. 2010/2011 ระบุถึงปัญหาการเสื่อมโทรมของที่ดินในหมู่บ้านชนบท โดยมีร้อยละ 20 ที่ดินมีการเสื่อมโทรมเล็กน้อยร้อยละ 8 เสื่อมโทรมปานกลาง และร้อยละ 1 เสื่อมโทรมรุนแรง ปัญหาดังกล่าว

ส่วนใหญ่พบในพื้นที่สูงที่มีการลดลงของพื้นที่ป่า นอกจากนี้ปัญหาการชะล้างพังทลาย สปป.ลาว ยังประสบปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรเกินขนาดในบางพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดินในระยะยาว

มาเลเซีย

มาเลเซียประกอบด้วยมาเลเซียตะวันตกและมาเลเซียตะวันออก มีความหลากหลายทางภูมิประเทศและชนิดดิน ปัญหาการเสื่อมโทรมของดินในมาเลเซียส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับการขยายตัวของภาคเกษตร โดยเฉพาะสวนปาล์ม น้ำมัน และสวนยางพารา รวมถึงการทำไม้ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลจาก Global Forest Watch ระบุว่า มาเลเซียสูญเสียพื้นที่ป่าปฐมภูมิ (primary forests) ประมาณ 2.7 ล้านเฮกตาร์ระหว่างปี ค.ศ. 2002 ถึง 2020 ซึ่งคิดเป็นการสูญเสียพื้นที่ป่าทั้งหมดในประเทศถึงร้อยละ 34 และพื้นที่ป่าปฐมภูมิทั้งหมดลดลงร้อยละ 17 (Malaysiakini, 2022) การลดลงของพื้นที่ป่าส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงของการชะล้างพังทลายของดิน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง การชะล้างพังทลายของดินเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมและคุณภาพน้ำในมาเลเซีย นอกจากนี้ การใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชอย่างไม่เหมาะสมในบางพื้นที่การเกษตร อาจนำไปสู่ปัญหาการสะสมของสารเคมีและการเสื่อมโทรมของคุณภาพดินได้ในระยะยาว

เมียนมา

เมียนมาเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศสูง แต่ทรัพยากรดินของประเทศกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเสื่อมโทรม โดยเฉพาะปัญหาการชะล้างพังทลายและการลดลงของความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปัญหาเหล่านี้มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่าและการขยายพื้นที่เกษตรกรรม รัฐบาลเมียนมาได้ตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าถาวร (Permanent Forest Estates) เป็น ร้อยละ 30 และพื้นที่คุ้มครองเป็น ร้อยละ 10 ของพื้นที่ประเทศภายในปี ค.ศ. 2030 (SPP CMU, 2568) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวเผชิญกับความท้าทายหลายประการ รวมถึงแรงกดดันจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและโครงการพัฒนา นอกจากนี้ปัญหาการชะล้างพังทลาย เมียนมายังมีความเสี่ยงต่อปัญหาดินเค็มในพื้นที่ชายฝั่งและดินเปรี้ยว ในบางพื้นที่ การใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรที่ไม่เหมาะสมในบางท้องถิ่นก็เป็นอีกปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน

ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศหมู่เกาะที่เผชิญกับปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรและประชาชน ปัญหาหลักคือการชะล้างพังทลายของดิน การสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการเสื่อมโทรมจากกิจกรรมของมนุษย์ ข้อมูลล่าสุดจาก UNCCD และกระทรวงเกษตรของฟิลิปปินส์ (Inquirer.net, 2567) ระบุว่า ณ ปี ค.ศ. 2019 มีการประมาณการว่าพื้นที่ 14.26 ล้านเฮกตาร์ หรือคิดเป็น ร้อยละ 49.04 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

มีภาวะเสื่อมโทรม ปัญหาการเสื่อมโทรมนี้ส่งผลกระทบต่อประชากรประมาณ 42.92 ล้านคน หรือประมาณ ร้อยละ 41.54 ของประชากรทั้งหมด กรมสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของฟิลิปปินส์ (DENR) พบว่า ร้อยละ 75 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดของประเทศมีความเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายในระดับต่าง ๆ กันซึ่งนำไปสู่การสูญเสียดินสำหรับการเกษตรอย่างน้อย 457 ล้านตันต่อปี การชะล้างพังทลายของดิน ถือเป็นรูปแบบการเสื่อมโทรมของที่ดินที่เด่นชัดที่สุด และ World Bank เคยระบุว่า เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายที่สุดของฟิลิปปินส์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 (Meiji University, 2019) ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของดินในฟิลิปปินส์ ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการตั้งถิ่นฐาน และการเกษตรในพื้นที่ลาดชัน การใช้ปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชที่ไม่เหมาะสมซึ่งนำไปสู่ปัญหาดินเปรี้ยว และมลพิษในดิน (Inquirer.net, 2567) การศึกษาโดย Meiji University (2562) ชี้ให้เห็นว่าการชะล้างพังทลายได้ส่งผลให้ผลผลิตข้าวโพดลดลงอย่างรุนแรงถึง ร้อยละ 80 ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา ในบางพื้นที่

สิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดเล็กและมีการพัฒนาความเป็นเมืองสูงมาก ทำให้สถานการณ์ทรัพยากรดินแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ปัญหาหลักที่เกี่ยวข้องกับดินในสิงคโปร์ ไม่ใช่การชะล้างพังทลายในวงกว้างจากการเกษตรหรือป่าไม้ แต่เป็นการสูญเสียพื้นที่ดินธรรมชาติจากการขยายตัวของเมือง การปิดทับหน้าดินด้วยสิ่งก่อสร้าง และการเสื่อมสภาพของดินในพื้นที่สีเขียวที่ได้รับการจัดการ แม้ว่าสิงคโปร์จะมีการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 แต่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมพื้นที่สีเขียวอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกือบ ร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศปกคลุมด้วยพืชพรรณธรรมชาติและพื้นที่สีเขียวที่ได้รับการจัดการ (Gaw et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของเมืองยังคงส่งผลให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ทุติยภูมิ (secondary forests) มีรายงานการสูญเสียพืชพรรณดั้งเดิมโดยรวมมากกว่าร้อยละ 95 การสูญเสียป่าฝนประมาณร้อยละ 90 ป่าพรุประมาณ ร้อยละ 93 และป่าชายเลนร้อยละ 91 การสูญเสียถิ่นที่อยู่เหล่านี้มีความหมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาพดินและระบบนิเวศดินในพื้นที่

เวียดนาม

เวียดนามเป็นอีกประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่ประสบปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินอย่างรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาการชะล้างพังทลาย การแปรสภาพเป็นทะเลทราย และการเสื่อมคุณภาพของดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการผลิตทางการเกษตรและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน พื้นที่ลาดชันและภูเขา คิดเป็นสัดส่วนถึงสองในสามของพื้นที่ทั้งหมดของเวียดนาม ทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการชะล้างพังทลายของดิน กระทรวงการวางแผนและการลงทุนของเวียดนาม ระบุว่า พื้นที่ทั้งหมดที่ประสบปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในเวียดนามมีถึง 13 ล้านเฮกตาร์ หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายกำลังเป็นความท้าทายที่สำคัญ โดยมีรายงานว่า 11.8 ล้านเฮกตาร์ของที่ดิน

ในเวียดนามกำลังเผชิญกับภาวะการเสื่อมโทรมในรูปแบบของทะเลทราย ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 35.7 ของพื้นที่ธรรมชาติทั้งหมดของประเทศ (VietNamNet, 2567) ในจำนวนนี้ เป็นพื้นที่ที่เสื่อมโทรมรุนแรง 1.2 ล้านเฮกตาร์ เสื่อมโทรมปานกลาง 3.8 ล้านเฮกตาร์ และเสื่อมโทรมเล็กน้อย 6.8 ล้านเฮกตาร์ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่ภาคเหนือตอนกลางและภูเขา ชายฝั่งภาคเหนือตอนกลาง และชายฝั่งภาคกลางตอนใต้ ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมของดินและการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ในเวียดนาม ได้แก่ การชะล้างพังทลายของดินที่เกิดจากน้ำฝนและลม ภาวะภัยแล้ง การเกิดดินเค็ม และดินเปรี้ยว นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของประชากรและความต้องการอาหารที่สูงขึ้น ได้นำไปสู่การขยายพื้นที่เพาะปลูกเข้าสู่พื้นที่ที่มีความลาดชันและเปราะบางมากขึ้น ซึ่งเร่งให้เกิดการเสื่อมโทรมของดิน

2.2.3 สถานการณ์ทรัพยากรดินของไทย

2.2.3.1 ทรัพยากรดิน

ดินเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิต รวมทั้งยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากทรัพยากรดินส่วนใหญ่ ใช้เพื่อการเกษตรกรรม หากขาดการจัดการที่ดีจะก่อให้เกิดสภาวะดินเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตทำให้ความสามารถในการผลิตของดินลดลง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2564) ทั้งนี้ ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320.70 ล้านไร่ จากข้อมูลสถานการณ์ความอุดมสมบูรณ์ของดินในประเทศไทย พ.ศ. 2561 พบว่า ดินมีระดับ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำมากที่สุด มีเนื้อที่ 150.54 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.94 ของเนื้อที่ประเทศ รองลงมาคือ ระดับความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีเนื้อที่ 52.72 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.44 ของเนื้อที่ประเทศ ระดับความอุดมสมบูรณ์สูง มีเนื้อที่ประมาณ 6.34 ล้านไร่คิดเป็นร้อยละ 1.98 ของเนื้อที่ประเทศ พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนมีเนื้อที่ 101.57 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.67 ของเนื้อที่ประเทศ พื้นที่อื่น ๆ มีเนื้อที่ 3.59 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.12 ของเนื้อที่ประเทศ และพื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 5.95 ล้านไร่ คิดเป็น ร้อยละ 1.85 ของเนื้อที่ ประเทศ โดยพบว่า ภูมิภาคที่ดินมีระดับความสมบูรณ์ต่ำที่สุด คือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่ 78.94 ล้านไร่ รองลงมา คือ ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก และภาคใต้มีเนื้อที่ 32.74 19.68 และ 19.19 ล้านไร่ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีพื้นที่ที่ต้องได้รับการปรับปรุงบำรุงดิน และการจัดการดินอย่างเหมาะสมเป็นจำนวนมาก (กรมพัฒนาที่ดิน, 2564)

ตารางที่ 2.1 ดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2550 2557 2558 และ 2561

ดินปัญหา		ปี (พ.ศ.)			
		2550	2557	2558	2561
1. ดินอินทรีย์	เนื้อที่ (ไร่)	263,078	340,302	344,283	345,444
	ร้อยละของเนื้อที่ประเทศ	0.08	0.11	0.11	0.11
2. ดินเค็ม	เนื้อที่ (ไร่)	3,744,207	4,407,109	4,217,319	4,200,111
	ร้อยละของเนื้อที่ประเทศ	1.17	1.37	1.32	1.31
3. ดินเปรี้ยวจัด	เนื้อที่ (ไร่)	6,272,548	5,104,632	5,565,347	5,423,641
	ร้อยละของเนื้อที่ประเทศ	1.96	1.59	1.74	1.68
4. ดินทรายจัด	เนื้อที่ (ไร่)	12,497,340	11,078,410	11,756,733	11,863,617
	ร้อยละของเนื้อที่ประเทศ	3.90	3.45	3.67	3.71
5. ดินตื้น	เนื้อที่ (ไร่)	43,606,047	29,539,680	34,039,375	38,192,449
	ร้อยละของเนื้อที่ประเทศ	13.60	9.21	10.61	11.9
รวมเนื้อที่ (ไร่)		66,383,220	50,470,133	55,923,057	60,025,262

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

2.2.3.2 การใช้ที่ดิน

จากข้อมูลการใช้ที่ดินในช่วง พ.ศ. 2562 – 2564 พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด มีเนื้อที่ 177.99 ล้านไร่ รองลงมา เป็นพื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 104.14 ล้านไร่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 19.78 ล้านไร่ พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 8.98 ล้านไร่ และพื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 9.82 ล้านไร่ เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในช่วง พ.ศ. 2562 - 2564 กับช่วง พ.ศ. 2560 - 2561 พบว่า ประเภทการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างคิดเป็นร้อยละ 5.26 และพื้นที่แหล่งน้ำคิดเป็นร้อยละ 4.58 ตามลำดับ ส่วนประเภท การใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่ลดลงคือ พื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 2.34 0.50 และ 0.42 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในช่วง 12 ปีที่ผ่านมา พบว่า พื้นที่เกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด (ตารางที่ 2.2) (กรมพัฒนาที่ดิน, 2564)

ตารางที่ 2.2 พื้นที่ประเทศไทยจำแนกตามประเภทการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2553 - 2564

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ล้านไร่)				เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง การใช้ ที่ดิน พ.ศ. 2560-2561 กับ พ.ศ. 256๒-256๔	
	2553- 2556	2558- 2559	2560- 2561	2562- 2564	เนื้อที่ (ล้านไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	16.52	17.92	18.74	19.78	+1.04	+5.26
พื้นที่เกษตรกรรม	174.31	177.63	178.74	177.99	-0.75	-0.42
- นาไร่	1.19	1.03	0.89	0.98	+0.09	+9.18
- นา	75.92	73.25	70.57	68.01	-2.56	-3.76
- พืชไร่	40.71	41.25	43.81	45.36	+1.55	+3.42
- ไม้ยืนต้น	36.43	42.87	44.59	44.62	+0.03	+0.07
- ไม้ผล	11.23	10.30	10.42	10.87	+0.45	+4.14
- พืชไร่หมุนเวียน	4.04	4.33	3.84	3.39	-0.45	-13.27
- สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	2.90	2.68	2.74	2.83	+0.09	+3.18
- อื่น ๆ (พืชสวน, พืชไร่ เลี้ยง สัตว์, พืชไร่)	1.88	1.92	1.89	1.9	+0.01	+0.53
พื้นที่ป่าไม้	109.26	105.85	104.66	104.14	-0.52	-0.5
พื้นที่แหล่งน้ำ	8.98	9.25	9.37	9.82	+0.45	+4.58
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	11.63	10.05	9.19	8.98	-0.21	-2.34
รวม	320.70					

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

หมายเหตุ:

1. เป็นข้อมูลการใช้ที่ดินทุกประเภททั้งพื้นที่ที่มีและไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทั้งในและนอกเขตป่าตามกฎหมาย
2. พื้นที่ที่ร้าง ได้แก่ พืชไร่ธรรมชาติ พืชไร่สลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ ไร่ป่า ไร่หนาม เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า และนาเกลือร้าง
3. คำนวณด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศและทำการถ่วงน้ำหนักกับเนื้อที่ (ไร่) จากกรมการปกครองรายจังหวัด * ร้อยละเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่เดิม - ลดลง + เพิ่มขึ้น

2.2.3.3 สถานภาพการชะล้างพังทลายของดินในประเทศไทย

สถานการณ์การชะล้างพังทลายของดินเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจาก ความแปรปรวนของธรรมชาติและกิจกรรมมนุษย์ อาทิ การรुकกล้าพื้นที่ป่า การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การใช้ที่ดินไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและที่ดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทรัพยากรน้ำ และเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง และพื้นที่เกษตรกรรมที่ขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากความแปรปรวนของธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ ก่อให้เกิดความรุนแรงและ ผลกระทบที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ของประเทศไทย จากการประเมินค่าการสูญเสียดิน ในภาพรวมทั้งประเทศโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล พบว่า เนื้อที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีปริมาณ การสูญเสียดินอยู่ในระดับน้อย (0-2 ตันต่อไร่ต่อปี) พบการกระจายครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 75.62 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ รองลงมาเป็นการสูญเสียดินในระดับปานกลาง และระดับรุนแรง (ตารางที่ 2.3) ซึ่งพบในบริเวณพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางภาคเหนือ และภาคใต้ เมื่อพิจารณาตามสภาพพื้นที่ของประเทศไทย เนื้อที่ทั้งหมด 320.70 ล้านไร่ โดยแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ คือ

1) พื้นที่ราบและพื้นที่สูง โดยพื้นที่ราบ (ความลาดชัน < 35 เปอร์เซ็นต์) มีเนื้อที่

ประมาณ 217.89 ล้านไร่

2) พื้นที่สูง (ความลาดชัน > 35 เปอร์เซ็นต์) มีเนื้อที่ประมาณ 102.81 ล้านไร่

ทั้งสองพื้นที่มีแนวโน้มของ ความรุนแรงของการสูญเสียดินคล้ายกัน โดยมีสัดส่วนของระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในระดับน้อย (0-2 ตันต่อไร่ต่อปี) โดยพื้นที่ราบมีเนื้อที่การสูญเสียดินสูงกว่าพื้นที่สูง สำหรับระดับการสูญเสียดินที่มากกว่า 2 ตันต่อไร่จะเห็นว่าพื้นที่ราบมีเนื้อที่รวม 45.08 ล้านไร่ หรือร้อยละ 14.06 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ในขณะที่พื้นที่สูงมีเนื้อที่รวม 33.10 ล้านไร่ หรือร้อยละ 10.32 ของพื้นที่ทั้งประเทศ พบว่า พื้นที่สูงมีสัดส่วนของเนื้อที่ที่จะเกิดการสูญเสียของดินมากกว่าพื้นที่ราบ ในระดับการสูญเสียดินรุนแรงมาก และระดับรุนแรงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.71 และ 2.46 ของเนื้อที่ทั้งหมดของพื้นที่สูงตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2.3 – 2.4

ตารางที่ 2.3 เนื้อที่การสูญเสียดินในประเทศไทย

ชั้นความรุนแรง ของการสูญเสียดิน	ปริมาณการสูญเสียดิน (ตันต่อไร่ต่อปี)	เนื้อที่	
		ล้านไร่	ร้อยละ
การสูญเสียดินน้อย	0 - 2	242.52	75.62
การสูญเสียดินปานกลาง	2 - 5	46.05	14.36
การสูญเสียดินรุนแรง	5 - 15	18.70	5.83
การสูญเสียดินรุนแรงมาก	15 - 20	3.18	0.99
การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด	> 20	10.25	3.20
เนื้อที่รวม		320.70	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2563)

ตารางที่ 2.4 เนื้อที่การสูญเสียดินตามสภาพพื้นที่ราบและพื้นที่สูงในประเทศไทย

ชั้นความรุนแรง ของการสูญเสียดิน	ปริมาณการสูญเสียดิน (ตันต่อไร่ต่อปี)	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ราบ (ที่ราบลุ่มน้ำ ที่ลาดเชิงเขา และเนินเขา ความลาดชันน้อยกว่า 35 เปอร์เซ็นต์)			
ชั้น 1 การสูญเสียดินน้อย	0 - 2	172.81	53.89
ชั้น 2 การสูญเสียดินปานกลาง	2 - 5	29.09	9.07
ชั้น 3 การสูญเสียดินรุนแรง	5 - 15	12.72	3.97
ชั้น 4 การสูญเสียดินรุนแรงมาก	15 - 20	0.91	0.28
ชั้น 5 การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด	> 20	2.36	0.74
เนื้อที่รวม		217.89	67.94
พื้นที่สูง (ภูเขาและที่ลาดหุบเขา ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์)			
ชั้น 1H การสูญเสียดินน้อย	0 - 2	69.71	21.74
ชั้น 2H การสูญเสียดินปานกลาง	2 - 5	16.96	5.29
ชั้น 3H การสูญเสียดินรุนแรง	5 - 15	5.97	1.86
ชั้น 4H การสูญเสียดินรุนแรงมาก	15 - 20	2.28	0.71
ชั้น 5H การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด	> 20	7.89	2.46
เนื้อที่รวม		102.81	32.06
เนื้อที่ทั้งประเทศรวม		320.70	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2563)

มูลนิธิพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ

โดยสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.)

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นนโยบายแห่งรัฐนั้น การจัดทำแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยในครั้งนี้ นอกจากจะพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้ว ยังต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี กฎหมายนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาการผลิตอุปสงค์ อุปทานภาคการเกษตร ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติ เพื่อกำหนดเป็นเขตการใช้ที่ดินของประเทศไทยที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยกรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทย ตามระบบของ FAO เพื่อเป็นกรอบ แนวทางในการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ-สังคม รวมทั้งการอนุรักษ์ จัดสรรทรัพยากรที่ดี และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินและทรัพยากรที่ดินในภาพรวมของประเทศสู่ระดับจังหวัด และระดับตำบล (กรมพัฒนาที่ดิน, 2563) โดยนำข้อมูลเขตเกษตรกรรมตามแผนการใช้ที่ดินมาใช้ในการเป็นฐานกำหนดเป้าหมายตามแผนปฏิบัติราชการ

2.2.3.4 การจำแนกเขตเกษตรกรรม

ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320.70 ล้านไร่ เขตเกษตรกรรม มีพื้นที่ประมาณ 153,184,514 ไร่ หรือร้อยละ 47.77 ของเนื้อที่ ประเทศไทย เพื่อรองรับเกษตรกรจำนวน 5.8 ล้านครัวเรือน รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้กับประเทศ และส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ทำให้คนไทยมีความมั่นคงทางอาหาร และมีรายได้เข้าสู่ ประเทศไทย โดยสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้ด้วยความมั่นคงและยั่งยืน จึงได้ใช้ปัจจัยด้านความเหมาะสมของที่ดิน การพัฒนาระบบชลประทาน และโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในการกำหนด เขตพื้นที่ความเหมาะสมออกเป็น 3 เขต ดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมขั้นตมมีเนื้อที่ 42,647,558 ไร่ หรือร้อยละ 13.30 ของเนื้อที่ประเทศไทยเป็นเขตที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองไว้เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร และผลิตสินค้าเกษตรที่ให้ผลตอบแทนสูง หรือรองรับอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออก โดยรัฐใช้ลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรกรรม เช่น โครงการชลประทาน โครงการป้องกันน้ำท่วม หรือมีการจัดรูปที่ดิน รวมถึงพื้นที่ผลิตพืชที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีเทคโนโลยีใดมาทดแทนการผลิตทางการเกษตร จากแหล่งผลิตของที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความพิเศษในการให้ผลผลิตที่มีคุณภาพนี้ได้แบ่งออกเป็น เขตย่อย ดังนี้

1.1 เขตพื้นที่ทำนา มีเนื้อที่ประมาณ 22,327,130 ไร่ หรือร้อยละ 6.96 ของเนื้อที่ประเทศไทย เป็นเขตที่สภาพพื้นที่ราบเรียบเป็นที่ลุ่ม มีการสร้างระบบชลประทาน หรือ มีการจัดรูปที่ดินทำให้ สามารถทำนาได้ผลผลิตสูง พื้นที่ส่วนใหญ่สามารถทำนาได้มากกว่าหนึ่งครั้งในรอบปี ส่วนใหญ่ทำการผลิตข้าว เพื่อการค้าและส่งออกเป็นหลัก มาตรการสำคัญในพื้นที่ควรส่งเสริมให้มีการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเพื่อผลิตในเชิงการค้า

1.2 เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ประมาณ 17,690,527 ไร่ หรือ ร้อยละ 5.52 ของเนื้อที่ประเทศไทย เป็นเขตที่มีระบบชลประทาน หรือมีการพัฒนาที่ดินที่สามารถทำการผลิตพืชไร่ ไม้ผลได้ผลผลิตดี สภาพพื้นที่เป็นที่ดอน การระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์สูง ส่วนใหญ่มีการผลิตสินค้า เกษตรเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูป และผลิตเพื่อการส่งออก มาตรการสำคัญในพื้นที่นี้ควรส่งเสริมให้มีการลด ต้นทุนและเพิ่มผลผลิต เพื่อผลิตในเชิงการค้า

1.3 เขตพื้นที่พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการรับรองจากสหภาพยุโรป มีเนื้อที่ประมาณ 2,629,901 ไร่ หรือร้อยละ 0.82 ของเนื้อที่ประเทศไทย พืชที่ผลิตสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ได้รับการจดทะเบียนจากสหภาพยุโรป เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม เนื่องจากมีคุณสมบัติพิเศษ หรือมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ สำหรับพืชที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยจาก สหภาพยุโรปมี 4 ชนิด คือ ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ กาแฟดอยตุง กาแฟดอยช้าง และข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง มีเนื้อที่ประมาณ 73,193,948 ไร่ หรือร้อยละ 22.82 ของเนื้อที่ประเทศไทย เป็นเขตที่ควรสงวนไว้เพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรมในการผลิตอาหาร และสินค้าเกษตรของประเทศ ลักษณะของพื้นที่ในเขตนี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรสูง ให้ผลผลิตเกษตรในระดับปานกลางถึงสูง และสามารถพัฒนาระบบชลประทาน และโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นเกษตรกรรมขั้นดี ที่มีผลผลิตสูงต่อได้ แบ่งออกเป็น 2 เขตย่อย ดังนี้

2.1 เขตพื้นที่ทำนา มีเนื้อที่ประมาณ 33,726,836 ไร่ หรือร้อยละ 10.52 ของเนื้อที่ประเทศไทย เป็นเขตที่สภาพพื้นที่ราบเรียบเป็นที่ลุ่ม มีศักยภาพสูงในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรให้สามารถทำการเกษตรแบบเข้มข้นได้ มาตรการสำคัญในพื้นที่นี้ควรส่งเสริมให้มีการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต เพื่อผลิตในเชิงการค้า

2.2 เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ประมาณ 39,467,112 ไร่ หรือร้อยละ 12.31 ของเนื้อที่ประเทศไทย เป็นเขตที่สามารถทำการผลิตพืชไร่ ไม้ผลได้ผลผลิตดี สภาพพื้นที่เป็นที่ดอนการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์สูง มีศักยภาพสูงในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรให้สามารถทำการเกษตรแบบเข้มข้นได้ มาตรการสำคัญในพื้นที่นี้ควรส่งเสริมให้มีการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตเพื่อผลิตในเชิงการค้า

3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ประมาณ 37,343,008 ไร่ หรือ ร้อยละ 11.64 ของเนื้อที่ประเทศไทย ลักษณะพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการผลิตทางการเกษตรค่อนข้างต่ำ หรือไม่เหมาะสมต่อการผลิตสินค้าเกษตร เนื่องจากให้ผลผลิตไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน หรืออาจมี การเสี่ยงภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ การใช้พื้นที่ทำการเกษตรจำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ โดยใช้มาตรการ และความเหมาะสมร่วมกัน

ตารางที่ 2.5 การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2562 - 2564 ในเขตเกษตรกรรม ปี พ.ศ. 2562

หน่วย : ไร่

ประเภทการใช้ที่ดิน	เขตเกษตรกรรมขั้นดี			เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพ การผลิตสูง		เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	รวม
	เขตพื้นที่ทำนา	เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	เขตพื้นที่ บ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ที่ ได้รับการ รับรองจาก สหภาพยุโรป	เขตพื้นที่ ทำนา	เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น		
พื้นที่ชุมชน และ สิ่งปลูกสร้าง	560,420	455,062	123,297	544,131	760,989	628,480	3,072,379
ตัวเมือง และย่าน การค้า	11,400	8,356	10,272	17,943	14,739	23,397	86,107
หมู่บ้าน	411,760	336,556	92,219	378,056	528,320	422,712	2,169,623
สถานที่ราชการ	24,834	29,845	11,227	36,928	59,716	54,460	217,010
สถานีคมนาคม	26,812	16,791	3,845	35,814	27,284	34,396	144,942
พื้นที่อุตสาหกรรม	70,576	46,511	4,380	59,133	95,948	63,967	340,515
สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ	14,486	16,265	1,354	15,772	30,121	26,871	104,869
สนามกอล์ฟ	552	738	-	485	4,861	2,677	9,313

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ประเภท การใช้ที่ดิน	เขตเกษตรกรรมขั้นดี			เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพ การผลิตสูง		เขต เกษตรกรรมที่ มีศักยภาพ การผลิตต่ำ	รวม
	เขตพื้นที่ ทำนา	เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	เขตพื้นที่ บ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ที่ ได้รับการ รับรองจาก สหภาพยุโรป	เขตพื้นที่ ทำนา	เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น		
พื้นที่ เกษตรกรรม	20,781,322	16,299,145	2,303,255	31,721,759	36,659,926	34,212,091	41,141,977,498
พื้นที่นา	15,334,708	1,285,010	1,746,474	23,185,038	3,821,792	20,049,565	65,422,587
พืชไร่	1,000,870	6,538,598	16,813	4,364,748	16,330,664	5,168,959	33,420,652
ไม้ยืนต้น	1,991,041	5,911,465	512,444	3,116,725	13,484,806	6,924,565	31,941,046
ไม้ผล	996,875	2,195,418	10,527	608,931	2,591,575	997,641	7,400,967
พืชสวน	239,277	190,986	2,526	83,104	116,015	95,122	727,030
ไร่มวนเวียน	48	3,742	17	274	12,655	37,106	53,842
ทุ่งหญ้า และโรงเรือน เลี้ยงสัตว์	117,129	97,065	6,316	127,918	236,908	185,473	770,809
พืชน้ำ	23,760	1,120	80	1,015	308	2,138	28,421
สถานที่ เพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ	1,070,000	71,319	7,349	220,834	56,060	738,675	2,164,237
เกษตร ผสมผสาน/ ไร่นาสวนผสม	7,614	4,422	709	13,172	9,143	12,847	47,907
พื้นที่ป่า	18,840	64,531	33,509	61,396	295,407	346,061	819,744
พื้นที่น้ำ	226,281	145,646	97,679	378,494	247,797	385,803	1,481,700
พื้นที่ เบ็ดเตล็ด	740,267	726,143	72,161	1,021,056	1,502,993	1,770,573	5,833,193
รวมทั้งสิ้น	22,327,130	17,690,527	2,629,901	33,726,836	39,467,112	37,343,008	715,153,184,514

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

มูลนิธิพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ

โดยสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.)

2.3 บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อสถานการณ์ทั่วโลกและของไทย

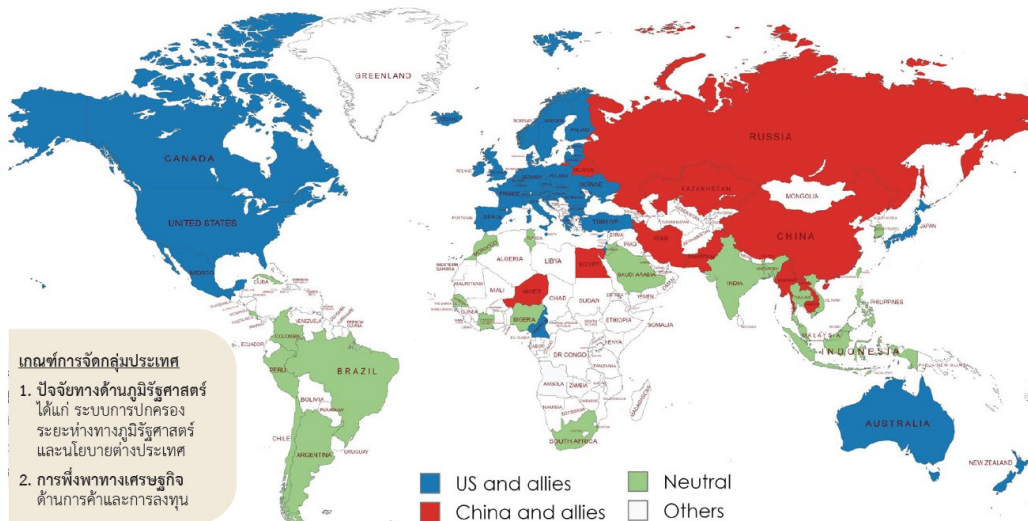
การวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกจากสถานการณ์และแนวโน้มหลักต่าง ๆ สามารถอธิบายถึงภาพรวมของเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศไทยและแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2568 รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องด้วยแนวทาง PEST Analysis ทำให้สามารถสรุปผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมออกเป็นโอกาสและอุปสรรคของกรมพัฒนาที่ดิน ดังต่อไปนี้

2.3.1 สรุปแนวโน้มหลักของโลก

โลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม สิ่งแวดล้อม พลังงาน และประชากร ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อการบริหารจัดการทรัพยากรดิน อาหาร และพื้นที่เกษตรกรรมในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น กรมพัฒนาที่ดินในฐานะหน่วยงานหลักด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศ จำเป็นต้องเฝ้าระวังและใช้ประโยชน์จากแนวโน้มเหล่านี้เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกให้เท่าทันและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถจำแนกแนวโน้มสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน ได้ 6 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐกิจโลก

ภาวะความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการย้ายฐานการผลิตและลดการพึ่งพาโลกาภิวัตน์ (Decoupling World Order) โดยสามารถแบ่งกลุ่มประเทศออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร (สีน้ำเงิน) (2) กลุ่มจีนและพันธมิตร (สีแดง) และ (3) กลุ่มประเทศที่ค่อนข้างเป็นกลาง (สีเขียว) จะเห็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ในกลุ่มประเทศที่ค่อนข้างเป็นกลาง ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่ประเทศไทยจะกลายเป็นจุดหมายใหม่ของการลงทุนด้านอาหาร ความมั่นคงทางชีวภาพ และโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรในระดับท้องถิ่น

ที่มา : การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของ UNGA, IMF WEO April 2023, Trade Map, Statista, UN, CEIC และ World Bank Database

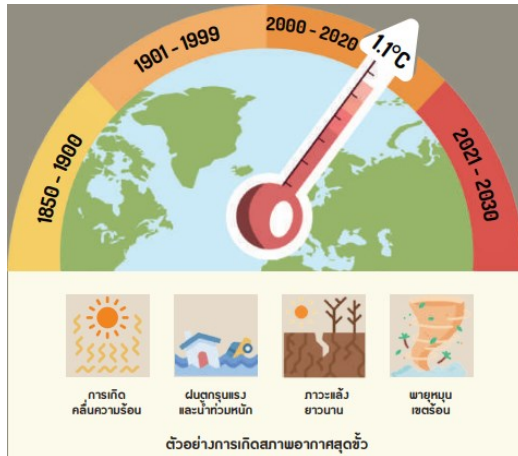
ภาพที่ 2.7 โลกแบ่งขั้วทางเศรษฐกิจ

ที่มา: SCB (2568)

2. วิฤตสิ่งแวดลอมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(Climate Crisis & Resource Stress)

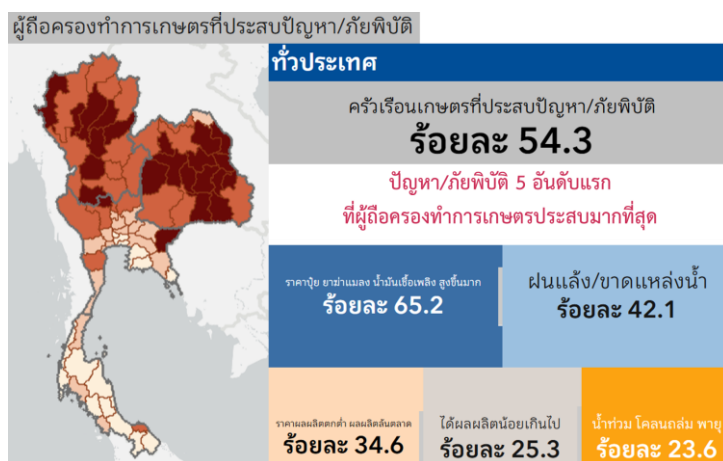
แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งทวีความผันผวน ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยและปริมาณน้ำฝนเปลี่ยนไป ดังรูปที่ 2.8 ส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน ความถี่ของภัยแล้ง ดินถล่ม และน้ำท่วมที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่การชะล้างพังทลายของดินและการสูญเสียหน้าดินในระยะยาว

ภาพที่ 2.8 อุณหภูมิเฉลี่ยและผลกระทบต่อภูมิอากาศ

ที่มา: กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม (2023)

การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในพื้นที่ลาดชันและแปลงเกษตรขนาดเล็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะผลกระทบในส่วนของผลผลิต ดังข้อมูลในภาพที่ 2.9 สถานการณ์นี้สามารถก่อให้เกิดอุปสรรคต่อผลสำเร็จของกรมพัฒนาที่ดินที่ต้องเร่งปรับแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินเชิงลุ่มน้ำอย่างบูรณาการ และการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบจำเพาะพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศและภาพถ่ายดาวเทียมให้กับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน

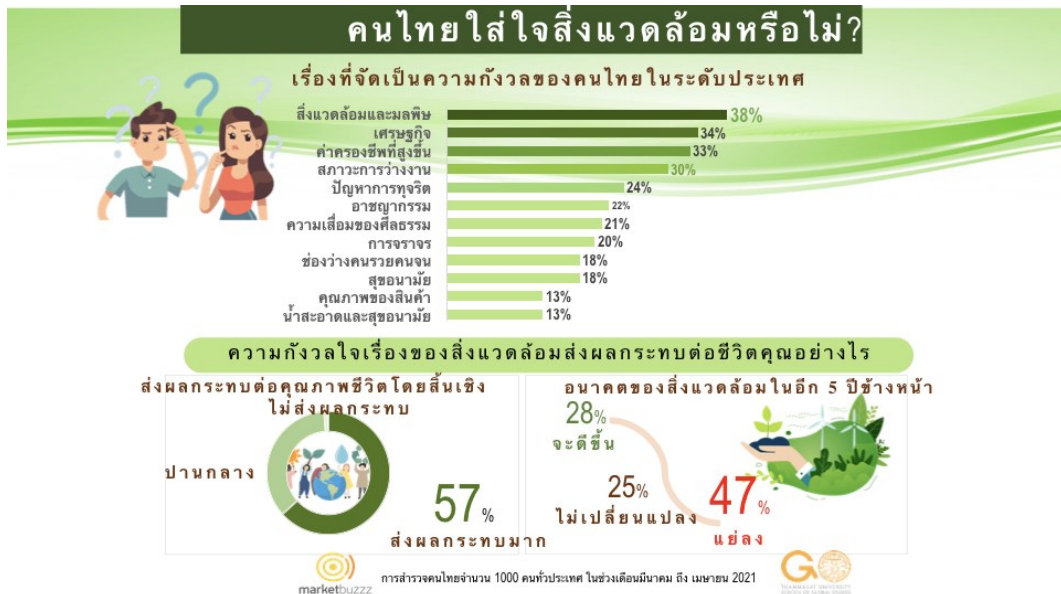
ภาพที่ 2.9 จำนวนปัญหา / ภัยพิบัติ 5 อันดับแรกที่ผู้ถือครองทำการเกษตรประสบมากที่สุด

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

3. เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว

(Green Economy & Low-Carbon Transition)

ความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมของคนไทย และแนวโน้มของโลกในการเปลี่ยนผ่านสู่สังคม Net Zero เป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ภาคเกษตรต้องเข้าสู่แนวทาง Low Emission Agriculture โดยเฉพาะระบบการผลิตที่เน้นการเก็บกักคาร์บอนในดิน (Soil Organic Carbon) การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการไถพรวนและการเผาซากพืช

ภาพที่ 2.10 ผลสำรวจเรื่อง “คนไทยใส่ใจสิ่งแวดล้อมหรือไม่?”

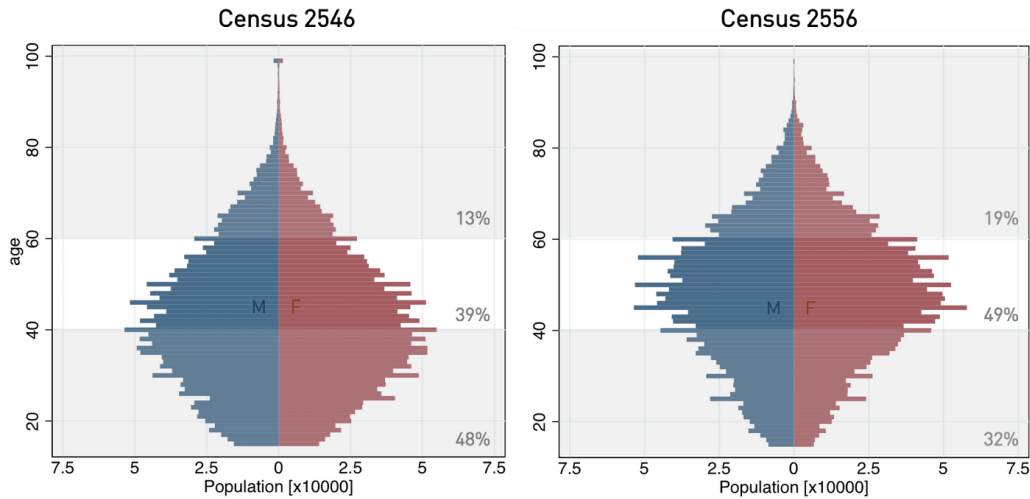
ที่มา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2564)

ความตื่นตัวดังกล่าวจะทำให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถแสดงบทบาทในฐานะหน่วยงานกลางในการจัดทำระบบฐานข้อมูลพื้นที่ที่มีศักยภาพด้าน “Carbon Farming” และ “Agroecology” พร้อมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ร่วมกับระบบรับรองแบบ PGS ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกรมพัฒนาที่ดินต้องยกระดับในส่วนของการนำองค์ความรู้จากงานวิจัยมาใช้เชิงยุทธศาสตร์ โดยอาจยกระดับเป็นชุดนโยบาย “Green Soil Innovation” ที่สนับสนุนทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน

4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและวิกฤตแรงงาน

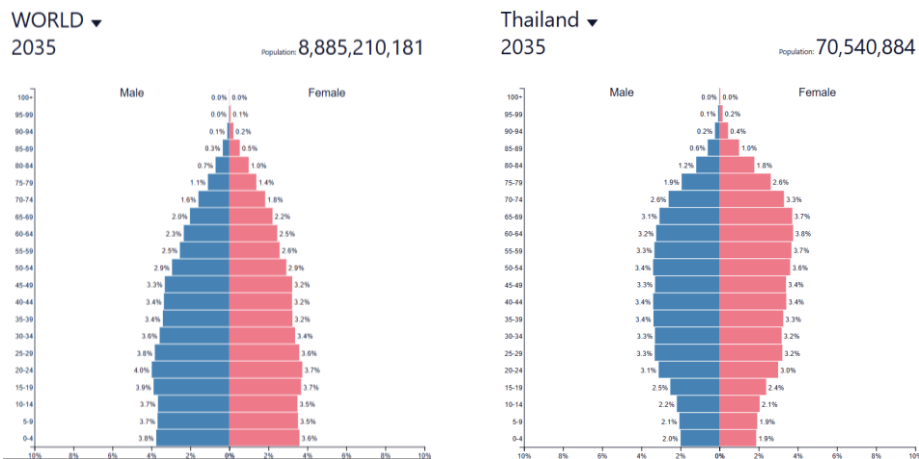
(Ageing Demographics & Labour Shortages)

แนวโน้มโครงสร้างประชากรของประเทศเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัย ทำให้ประชากรในวัยทำงานในภาคเกษตรมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยจากปี พ.ศ.2546 ถึง พ.ศ.2556 สัดส่วนของแรงงานเกษตรสูงอายุที่มีอายุ 40-60 ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 39 เป็นร้อยละ 49

ภาพที่ 2.11 สัดส่วนแรงงานภาคเกษตรอายุระหว่าง 40-60 ปี เทียบระหว่างปี 2546 กับปี 2556
ที่มา: สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2561)

นอกจากนี้ หากพิจารณารูปที่ 2.11 จะพบว่าแนวโน้มด้านประชากรของไทยในปี พ.ศ. 2578 จะมีอายุเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น และสัดส่วนแรงงานในวัย 40-60 ปี เพิ่มขึ้น ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรหายากขึ้น และมีต้นทุนแรงงานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้ดินโดยเฉพาะในแปลงขนาดเล็ก และพื้นที่ห่างไกล เพื่อรองรับสถานการณ์นี้ การพัฒนาบริการแบบดิจิทัลให้ครอบคลุม และง่ายต่อการใช้งาน ผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเรื่องจำเป็น อีกทั้งยังต้องมีการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลที่เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้หญิงในชนบทอีกด้วย

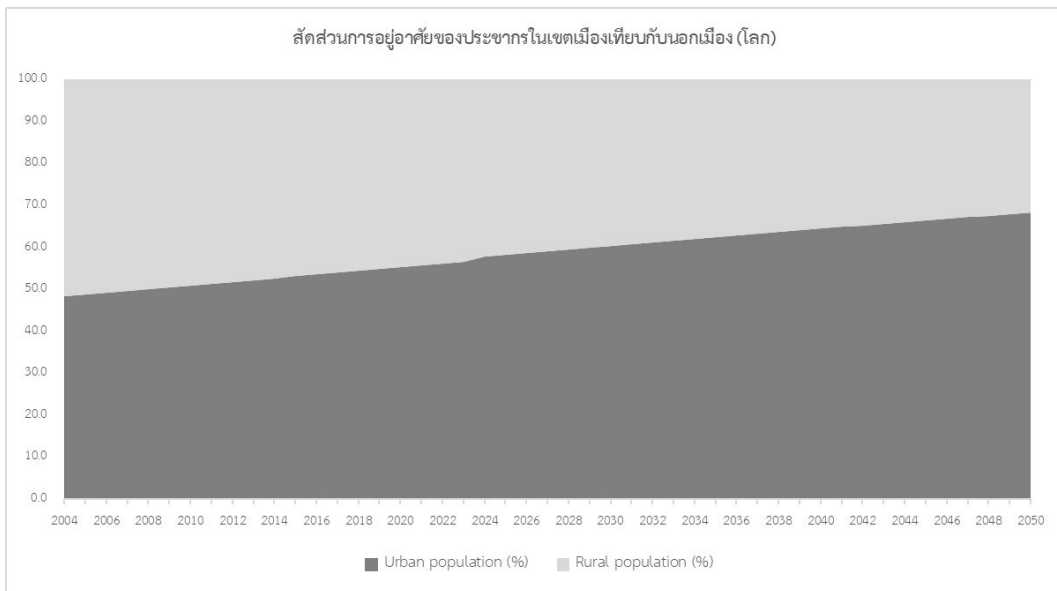

ภาพที่ 2.12 เปรียบเทียบแนวโน้มสัดส่วนประชากรตามช่วงอายุในปี พ.ศ. 2578 (โลก - ประเทศไทย)
ที่มา: populationpyramid (2568)

5. การขยายตัวของเมืองและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

(Urbanisation & New Lifestyles)

แนวโน้มที่ประชากรในอนาคตจะเลือกสถานที่อยู่ในเมืองเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ข้อมูลคาดการณ์จาก Our World in Data คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2593 (ค.ศ.2050) ร้อยละ 68.36 ของประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเขตเมือง (Urban Area)

ภาพที่ 2.13 สัดส่วนการอยู่อาศัยของประชากรในเขตเมืองเทียบกับนอกเมือง (ปี พ.ศ. 2547-2593)

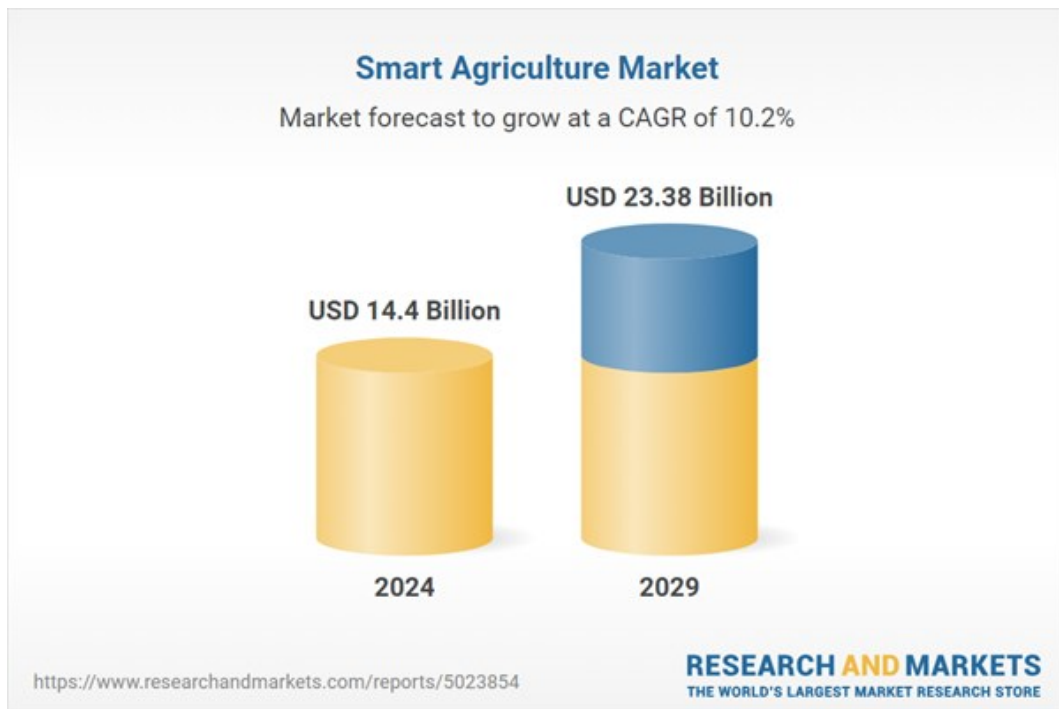
ที่มา: ourworldindata (2568)

การขยายเขตเมืองดังกล่าวอาจรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของดินในพื้นที่ต่าง ๆ การวางแผนการใช้ที่ดินในสถานการณ์นี้ จึงต้องบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่ และหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรม และใช้ข้อมูล Agri-Map ควบคู่กับภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อควบคุมการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ

(Digital Transformation & Smart Agriculture)

แนวโน้มของ AI, Machine Learning และ IoT จะมีบทบาทอย่างมากในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการคาดการณ์สภาพดิน-น้ำแบบเรียลไทม์ (Real-Time Monitoring) การเก็บข้อมูลแบบ Smart Sensor และระบบแนะนำการใส่ปุ๋ย-น้ำอัตโนมัติ

ภาพที่ 2.14 การคาดการณ์ขนาดตลาดของ Smart Agriculture

ที่มา : globenewswire (2568)

การคาดการณ์แสดงให้เห็นถึงการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในตลาด AIoT สำหรับการเกษตรอัจฉริยะ โดยคาดว่าจะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จาก 14.40 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2567 จนมีมูลค่าสูงถึง 23.38 พันล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2572 หรือคิดเป็นอัตราเติบโตเฉลี่ยที่ร้อยละ 10.2 ถึง ร้อยละ 13.7 ต่อปี

2.3.2 ภาพรวมเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศไทยปี 2567 และแนวโน้มในปี 2568

จากตารางที่ 2.6 แสดงข้อสรุปจากรายงาน “ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2567 และแนวโน้มปี 2568” โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สะท้อนภาพรวมของภาคเกษตรไทยที่มีแนวโน้มชะลอตัวในปี 2567 โดยเศรษฐกิจการเกษตรโดยรวมลดลงร้อยละ 1.1 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยเฉพาะสาขาพืชที่หดตัวถึงร้อยละ 1.7 ซึ่งเป็นผลมาจากภัยแล้งต่อเนื่อง ปริมาณน้ำในเขื่อนลดลง ราคาผลผลิตบางชนิดตกต่ำ และผลกระทบจากต้นทุนปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น อาทิ ปุ๋ยเคมี น้ำมัน และเมล็ดพันธุ์ ในขณะที่สาขาปศุสัตว์ยังขยายตัวร้อยละ 3.2 ส่วนสาขาประมงและบริการทางการเกษตรหดตัวเช่นกัน

ตารางที่ 2.6 ตารางสรุปข้อมูลสำคัญภาวะเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2567 และแนวโน้มปี พ.ศ. 2568

ประเด็นสำคัญ	ข้อมูลจากรายงานปี 2567	ประเด็นเชื่อมโยงกรมพัฒนาที่ดิน
การเปลี่ยนแปลง ผลผลิตพืชหลัก	ผลผลิตข้าวเปลือก (-5.17%) ยางพารา (-13.01%) อ้อยโรงงาน (-6.92%)	ส่งเสริมการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมและ เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่
พื้นที่เพาะปลูกลดลง	ข้าวนาปรังลดลงจากภัยแล้ง / พื้นที่พืชหลักโดยรวมลดลง	วางแผนการใช้ที่ดินเชิงลุ่มน้ำและ จัดทำแผน Zoning พื้นที่เหมาะสม
แนวโน้มการขยายตัว ของเศรษฐกิจเกษตร	GDP ภาคเกษตรลดลง -1.1%	พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ด้วย คุณภาพดินที่เหมาะสมกับพืชมูลค่าสูง
สถานการณ์น้ำ เพื่อการเกษตร	ปริมาณน้ำในเขื่อน 59,187 ล้าน ลบ.ม. / น้ำใช้การ 35,588 ล้าน ลบ.ม.	เน้นการบริหารทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
ต้นทุนการผลิต ภาคเกษตร	ราคาปัจจัยการผลิตหลายรายการ เพิ่มขึ้น	ป้อนตามค่าวิเคราะห์ดินหรือใช้วัสดุ ปรับปรุงดินทดแทนปุ๋ยเคมี
ผลกระทบจาก เศรษฐกิจโลก	ดัชนีการค้าโลก -2.80% / ราคาน้ำมันลดลง -2.64%	เฝ้าระวังผลกระทบต่อเกษตรกร ในพื้นที่เปราะบางด้วยเครือข่าย หมอดินอาสา
นโยบายภาครัฐ สนับสนุนเกษตรยั่งยืน	BCG Economy, Carbon Credit, Zero Waste, Circular Agriculture	ยกระดับการอนุรักษ์ดินและน้ำ เชื่อมโยง BCG / Carbon Farming

ที่มา: กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2567).

เมื่อพิจารณาแนวโน้มในปี 2568 คาดว่าเศรษฐกิจการเกษตรจะกลับมาขยายตัวในช่วงร้อยละ 1.8–2.8 โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากฝนที่มากขึ้นตามอิทธิพลของลานีญา การฟื้นตัวของเศรษฐกิจในประเทศ และมาตรการภาครัฐด้านการเกษตร แต่ยังคงมีความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก ปัญหาโลกร้อน และต้นทุนที่ยังอยู่ในระดับสูง

สำหรับกรมพัฒนาที่ดินแนวโน้มเศรษฐกิจการเกษตรข้างต้นสะท้อนถึงความจำเป็นในการเสริมบทบาทด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรม การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้เครือข่ายหมอดินอาสาเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมและยืดหยุ่นกับสภาพภูมินิเวศเฉพาะถิ่น นอกจากนี้ ปัญหาภัยแล้ง และต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจะส่งผลต่อความต้องการใช้ข้อมูล Agri-Map และระบบจัดการดินเชิงพื้นที่ และการให้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดิน ให้มีความแม่นยำและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

กรมพัฒนาที่ดินจึงควรเตรียมพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ บุคลากร และระบบเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการปรับตัวของเกษตรกรให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรในระยะสั้น และระยะยาวได้อย่างมั่นคง.

2.3.3 ด้านการเมือง นโยบาย และกฎหมาย (Politics and Legals)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลได้ผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ผ่านกรอบแนวคิด BCG Economy (Bio-Circular-Green Economy) ซึ่งบูรณาการระหว่างเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและหมุนเวียน ตลอดจนลดของเสียจากกระบวนการผลิต แนวทางดังกล่าวส่งเสริมการจัดการที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมพัฒนาที่ดินในการส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมระบบ Zero Waste การปลูกพืชในระบบ Smart Farming และการสนับสนุนการปล่อยและซื้อขายคาร์บอนเครดิตจากกิจกรรมทางการเกษตร

กรมพัฒนาที่ดินมีโอกาสที่สำคัญจากการที่ รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนผ่านนโยบาย และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ.พัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 และ พ.ร.ฎ.การบริหารงานเชิงพื้นที่ แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ซึ่งมีผลทำให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ นโยบายที่เน้นการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่ชัดเจน จะช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถริเริ่มโครงการเรือธง (Flagship Projects) และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects) เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ภัยพิบัติด้านน้ำท่วม ดินถล่ม และมลภาวะ PM2.5 ที่รัฐบาลตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีแนวทางส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น แนวคิด BCG Economy, Carbon Credit, Smart Farming, Zero Waste และ Circular Agriculture ซึ่งทางกรมพัฒนาที่ดินสามารถใช้เป็นกรอบนโยบายในการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประสิทธิผล เช่น โครงการหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น

ผลจากการวิเคราะห์:

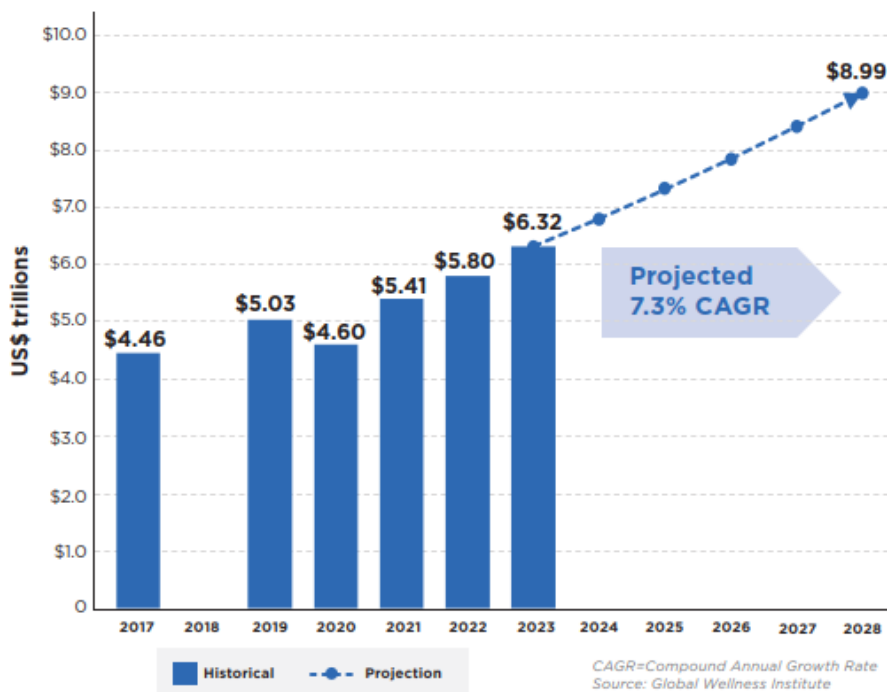
- โอกาส (O1, O2, O3) : กรมพัฒนาที่ดินสามารถใช้กฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย ในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.4 ด้านเศรษฐกิจ (Economics)

แนวโน้มการตื่นตัวด้านสุขภาพของผู้บริโภคทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่งผลให้ความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลาดสินค้าออร์แกนิกในประเทศไทยคาดการณ์ว่าจะเติบโตขึ้นถึงระดับ 2,700-2,900 ล้านบาทต่อปี

ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่กรมพัฒนาที่ดินจะต้องเร่งสนับสนุนเกษตรกรในการลดการใช้สารเคมี และผลักดันระบบเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการบริโภคที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

Global Wellness Economy Market Size and Growth Projections, 2017-2028

¹ Global GDP data from: IMF, *World Economic Outlook Database*, April 2024 Edition, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>.

ภาพที่ 2.15 แผนภูมิแสดงแนวโน้มการเติบโตของตลาดเศรษฐกิจสุขภาพของโลก

ที่มา: IMF (2024)

ในส่วนของแนวโน้มด้านการค้าโลกที่เปลี่ยนแปลงไป จากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน อาจจะทำให้อุปสงค์ในสินค้าภาคเกษตรของไทย เกิดความผันผวนคาดการณ์ได้ยาก เป็นปัญหาต่อผลผลิตในภาพรวมได้

การส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ช่วงเวลา 9 เดือนของปี 2566 เทียบกับปี 2567 ตามข้อมูลในตารางที่ 2.7 มูลค่าการส่งออกไปจีนลดลงร้อยละ 5.7 ในขณะที่ส่งออกไปสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.5 ด้วยมูลค่าการส่งออกที่แตกต่างกันถึงเกือบ 3 เท่า ทำให้การคาดการณ์อนาคตว่าโดยภาพรวมแล้วภาคเกษตรไทยจะได้หรือเสียประโยชน์จากสงครามการค้าครั้งนี้เป็นไปได้ยาก

ตารางที่ 2.7 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของไทย

ประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)		อัตรา การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	สินค้าส่งออกที่สำคัญ
	ปี 2566 (ม.ค.-ก.ย.)	ปี 2566 (ม.ค.-ก.ย.)		
โลก	1,361,038.15	1,486,051.49	9.2	ผลไม้และผลิตภัณฑ์ ข้าวและผลิตภัณฑ์ ยางพารา เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์น้ำตาล และผลิตภัณฑ์ปลาและผลิตภัณฑ์
จีน	432,652.62	408,159.25	-5.7	ผลไม้และผลิตภัณฑ์ ยางพารา มัน สำปะหลังและผลิตภัณฑ์ เนื้อไก่และ ผลิตภัณฑ์ กุ้งและผลิตภัณฑ์
อาเซียน (9 ประเทศ)	302,654.21	321,177.89	6.1	น้ำตาลและผลิตภัณฑ์ ข้าวและผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่ม ยางพารา ผลไม้และผลิตภัณฑ์ และของปรุงรสและปรุงกลิ่นอื่น
สหรัฐอเมริกา	110,048.11	139,187.42	26.5	ข้าวและผลิตภัณฑ์ ผลไม้ และผลิตภัณฑ์ ปลาและผลิตภัณฑ์ยางพารา กระดุกและ เขาสัตว์ยังไม่ประดิษฐ์ กุ้งและผลิตภัณฑ์

ที่มา : กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (2568)

ผลจากการวิเคราะห์:

- โอกาส (O4) : กรมพัฒนาที่ดินสามารถส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และยกระดับสินค้าเกษตรปลอดภัยเข้าสู่ตลาดที่กำลังเติบโต
- ไม่ชัดเจนว่าเป็นโอกาสหรืออุปสรรค แต่มีความจำเป็นที่ภาคเศรษฐกิจการเกษตรของไทยต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนการผลิตเพิ่มขึ้น

2.3.5 ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Socials and Environments)

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการใช้งานเทคโนโลยีมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยี ICT (ตารางที่ 2.8) ทำให้ความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยีที่ทันสมัย การที่กรมพัฒนาที่ดินได้นำเทคโนโลยีแพลตฟอร์ม เช่น KasetOne และ Agri-Map 2 มาใช้ จะเป็นโอกาสสำคัญในการส่งเสริมเกษตรกรสู่การเป็น Smart Farmer ซึ่งจะช่วยยกระดับรายได้ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรไทยในระดับโลก

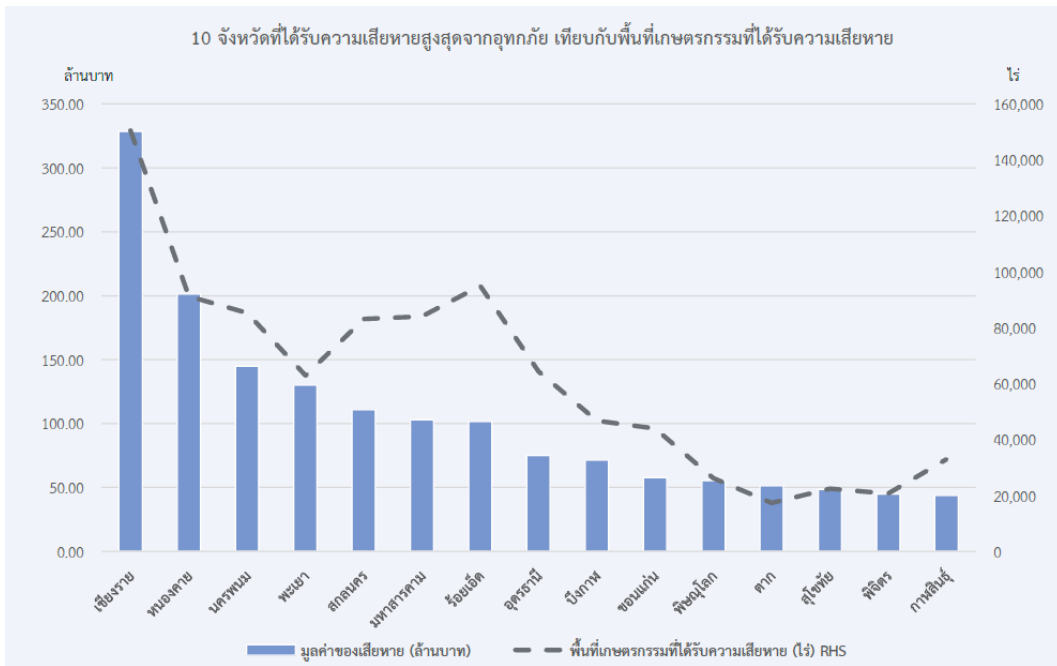
ตารางที่ 2.8 แสดงการใช้งาน ICT ของชาวไทยอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2561-2563

Sector	Usage	2018		2019		2020	
		n (1,000)	%	n (1,000)	%	n (1,000)	%
Agriculture	Mobile phone	n/a	n/a	n/a	n/a	12,622	96.8
	Internet	4,371	34.4	5,950	46.3	8,393	64.4
	Computer	198	1.6	165	1.3	262	2.0
	Total labor	12,710		12,859		13,034	
Industry	Mobile phone	n/a	n/a	n/a	n/a	8,208	98.8
	Internet	6,379	74.5	6,861	81.2	7,466	89.9
	Computer	1,573	18.4	1,433	17	1,634	19.7
	Total labor	8,559		8,447		8,306	
Service	Mobile phone	n/a	n/a	n/a	n/a	17,868	99.3
	Internet	13,817	80.4	14,852	86.0	16,616	92.3
	Computer	5,758	33.5	5,613	32.5	6,005	33.4
	Total labor	17,182		17,261		17,998	
Total	Mobile phone	n/a	n/a	n/a	n/a	38,698	96.8
	Internet	24,567	63.9	27,663	71.7	32,476	82.6
	Computer	7,529	19.6	7,211	18.7	7,902	20.1
	Total labor	12,710		12,859		13,034	

ที่มา: FFTC. (2022).

นอกจากนี้ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ 2.3.1 ความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมของคนไทย รวมถึงแนวคิด Carbon Neutrality ยังทำให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถนำระบบ Soil Organic Carbon (SOC) Monitoring มาใช้ในการบริหารจัดการดินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการเกษตร Zero Emission Agriculture ซึ่งจะช่วยให้อุตสาหกรรมสามารถเข้าถึงตลาดโลกได้มากยิ่งขึ้น

ในส่วนของความท้าทาย กรมพัฒนาที่ดินกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ทั้งภัยแล้ง น้ำท่วม ดินถล่ม ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมามีการประเมินเบื้องต้นว่า มีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยจำนวน 3.54 ล้านไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.10 ของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ใน 52 จังหวัด โดยจากการประเมินผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยที่สร้างความเสียหายต่อภาคเกษตร มีมูลค่าความเสียหายประมาณ 2,061 ล้านบาท (ที่มา: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567, ภาวะเศรษฐกิจไทย ไตรมาสที่สามของปี 2567 และแนวโน้มปี 2567- 2568)

ภาพที่ 2.16 แสดง 10 จังหวัดที่ได้รับความเสียหายสูงสุดจากอุทกภัย พ.ศ. 2567 (มูลค่าและพื้นที่)
ที่มา: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567)

เมื่อรวมถึงการขยายตัวของเมืองที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลต่อคุณภาพของดิน ระบบนิเวศ และความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว และสร้างความยากลำบากในการบรรลุเป้าหมายของกรมพัฒนาที่ดิน ในการบริหารจัดการดินและน้ำอย่างยั่งยืน

นอกจากสองประการที่กล่าวมาแล้ว ในด้านสังคมนี้ ปัญหาเรื่องการถือครองที่ดินที่ไม่เป็นธรรมของเกษตรกร ยังสามารถส่งผลให้เกษตรกรไม่มีแรงจูงใจในการลงทุนเพื่อปรับปรุงคุณภาพดิน มองว่าเป็นต้นทุนเพิ่ม ทำให้การบำรุงรักษาดินถูกละเลย ซึ่งส่งผลเสียในระยะยาวต่อประสิทธิภาพการผลิต

ผลจากการวิเคราะห์:

- โอกาส (O5, O6) : กรมพัฒนาที่ดินสามารถส่งเสริมเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น KasetOne เพื่อยกระดับเกษตรกรไปสู่ Smart Farmer และการเกษตรที่มีการลดคาร์บอน

- อุปสรรค (T1, T2, T3) : การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้งานของกรมพัฒนาที่ดินมีความซับซ้อนขึ้น ปัญหาการถือครองที่ดินที่ไม่ชัดเจนทำให้เกษตรกรไม่ลงทุนในการปรับปรุงที่ดิน และเกษตรกรขาดการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากกรมพัฒนาที่ดิน

2.3.6 ด้านเทคโนโลยี (Technologies)

ภาคเกษตรกรรมเผชิญกับแรงกดดันที่เพิ่มขึ้นในการเลี้ยงดูประชากรโลกที่ยังคาดว่าจะเพิ่มขึ้นจนถึงปี พ.ศ. 2593 ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรับมือกับความท้าทายจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป พื้นที่เพาะปลูกที่ลดลง และการขยายตัวของเมือง

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) การเรียนรู้ของเครื่อง (ML) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ต่างก็มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบรรลุการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับสถานการณ์เหล่านั้น

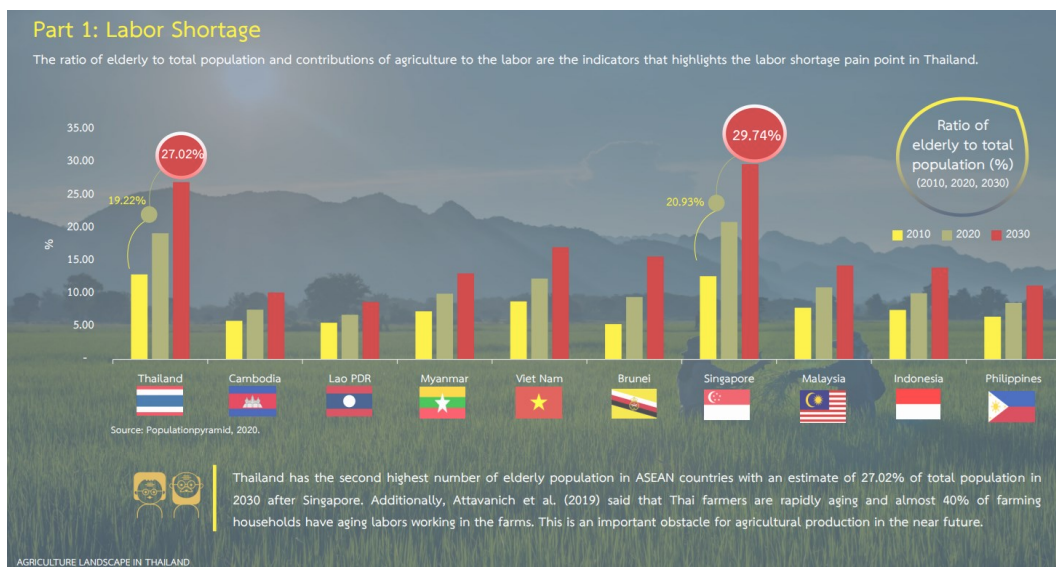
ตารางที่ 2.9 ตัวอย่างเทคโนโลยีที่เกิดจากการประยุกต์ AI ML และ IoT เข้าด้วยกัน

เทคโนโลยี	หน้าที่/การทำงาน	ประโยชน์ที่ได้รับ
เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ย และสารเคมีแบบแปรผัน (VRT)	ปรับอัตราการใช้ปัจจัยการผลิต ให้เหมาะสมกับพื้นที่ย่อยต่าง ๆ	เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
เทคโนโลยีการรับรู้ระยะไกล (RST)	ให้ข้อมูลสุขภาพพืช และทรัพยากรในแปลงเพาะปลูก	บริหารจัดการพืช ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อปัญหาได้ทันที่
ระบบการให้น้ำแบบอัจฉริยะ (SIS)	ปรับปริมาณน้ำตามระดับความชื้น และพยากรณ์อากาศ	อนุรักษ์น้ำ เพิ่มผลผลิตของพืช
ระบบวิเคราะห์ข้อมูล และช่วยตัดสินใจ	วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อวางแผนจัดการพืชอย่างแม่นยำ	เพิ่มกำไร ความยั่งยืน และประสิทธิภาพในการทำเกษตร

ที่มา: keymakr (2568)

กรมพัฒนาที่ดินมีโอกาสจากการร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาคเอกชน องค์กรนานาชาติ และสถาบันวิจัยต่าง ๆ เช่น UNCCD, GEF, GISDA, และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถยกระดับ การบริหารจัดการและการใช้ข้อมูลดินผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น IoT, Big Data Management, Advanced Soil Analysis และเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถขยายขีดความสามารถของกรมพัฒนาที่ดินผ่าน Public-Private Partnership (PPP) เพื่อขยายงานส่งเสริมและให้บริการเกษตรกรของกรมพัฒนาที่ดินอย่างทั่วถึงและมีความคุ้มค่า

อย่างไรก็ตาม จากความเป็นจริงที่เกิดขึ้น แรงงานภาคเกษตรที่กำลังขาดแคลน และค่าเฉลี่ยของอายุเกษตรกรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมาตลอด ประกอบกับข้อเท็จจริงที่พบว่าเกษตรกรรุ่นเก่าจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีและยังคงยึดติดกับการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ทำให้ไม่สามารถปรับตัวรับเทคโนโลยีใหม่ได้ทันที อีกทั้งยังเชื่อถือข้อมูลจากภาคเอกชนมากกว่าหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้กรมพัฒนาที่ดินต้องทุ่มเทด้านการสื่อสารและอบรมอย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มความรู้และสร้างความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีใหม่ ๆ

ภาพที่ 2.17 แสดงสถานการณ์ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรในอาเซียน

ที่มา : DEPA (2563)

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล (Disruptive Technology) อาจสร้างความท้าทายให้กับกรมพัฒนาที่ดินหากไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่ อาจทำให้การบริหารจัดการข้อมูลดินขาดประสิทธิภาพ และอาจทำให้กรมพัฒนาที่ดินเสียโอกาสในการแข่งขันด้านการเกษตรระดับโลกได้

ผลจากการวิเคราะห์:

- โอกาส (O7) : กรมพัฒนาที่ดินสามารถขยายความร่วมมือกับหน่วยงานวิจัยและเอกชน ผ่านการใช้เทคโนโลยีทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

- อุปสรรค (T4) : กรมพัฒนาที่ดินอาจประสบปัญหาในการตามให้ทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งอาจลดประสิทธิภาพในการดำเนินงานหากปรับตัวไม่ทัน

2.4 ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน และความก้าวหน้าของงานวางแผนการใช้ที่ดิน

2.4.1 ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน

ในช่วงระยะเวลาพ.ศ. 2561–2567 กรมพัฒนาที่ดินประสบความสำเร็จในการวางรากฐาน และยกระดับการบริหารจัดการทรัพยากรดินของประเทศให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของภาคเกษตรกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการพัฒนาเครื่องมือ เทคโนโลยี และกระบวนการทำงานที่สำคัญในหลายด้าน ดังนี้:

ยกระดับระบบบริหารจัดการองค์กรสู่ระบบราชการ 4.0

กรมพัฒนาที่ดินได้ปรับองค์กรเข้าสู่ยุคดิจิทัลตามแนวทางระบบราชการ 4.0 โดยจัดทำแผนปฏิบัติการดิจิทัลและแผนพัฒนาทักษะบุคลากรด้านดิจิทัล ควบคู่ไปกับการวางธรรมาภิบาลข้อมูล และนโยบายความปลอดภัยสารสนเทศ ส่งเสริม Open Data และการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและปฏิบัติงานหลากหลายระบบ เช่น ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office), ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (e-Saraban) ระบบประชุมออนไลน์ (e-Meeting/e-Conference) ระบบบริการประชาชนแบบ e-Service รวมถึงนวัตกรรมสำหรับภาคการเกษตรอย่าง LDD on Farm และระบบ Zoning by Agri-Map เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินตามความเหมาะสมของดิน ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินยังพัฒนาแพลตฟอร์มปัญญาประดิษฐ์ “น้องดินดี” โดยรวบรวมองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญภายในกรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้บริการตอบคำถามแก่ผู้ใช้ภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพสะท้อนถึง การยกระดับประสิทธิภาพการบริหารองค์กรและการให้บริการประชาชนในยุคดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาระบบ LDD e-Training สำหรับบุคลากร

กรมพัฒนาที่ดินได้พัฒนาระบบ LDD e-Training ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับบุคลากรในสังกัด สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และบางหลักสูตรเปิดให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมได้ด้วย ปัจจุบันมีหลักสูตรมาตรฐานทั้งสิ้น 18 หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรวิชาการเฉพาะทาง เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน ปฐพีวิทยาพื้นฐานและการประยุกต์ใช้ข้อมูลดิน ความรู้พื้นฐานด้านแผนที่ เป็นต้น และหลักสูตรเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น การกำหนดตัวชี้วัดรายบุคคล (KPI) แนวทางปฏิบัติด้านจัดซื้อจัดจ้าง เครื่องมือเกณฑ์คุณภาพการบริหาร (PMQA) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรเฉพาะตามตำแหน่งงาน เพื่อเสริมทักษะที่ตรงความต้องการของแต่ละสายงานอีกด้วย โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาและเพิ่มหลักสูตรใหม่เป็นประจำทุกปี

ความสำเร็จของ Agri-Map สู่การพัฒนา Agri-Map 2

ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เป็นเครื่องมือแสดงผลข้อมูลเชิงภูมิสารสนเทศที่บูรณาการข้อมูลพื้นฐานเชิงแผนที่ด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ในที่เดียว ทำให้เกษตรกรและผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งในรูปแบบเว็บไซต์ (Agri-Map Online) และแอปพลิเคชันมือถือ

(Agri-Map Mobile) เบื้องต้นระบบ Agri-Map แสดงพื้นที่เพาะปลูกพืชหลัก 13 ชนิด (เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน ฯลฯ) และพืชสมุนไพรทางเลือกอีก 29 ชนิด โดยได้มีการเพิ่มพืชสวน และไม้ผลอีก 10 ชนิด และพืชสมุนไพรอื่นอีก 15 ชนิดในภายหลัง เพื่อช่วยวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมให้เป็นพืชที่เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพดิน และความต้องการของตลาด ดังภาพที่ 2.18 พื้นที่นาข้าวเดิมที่จังหวัดหนึ่งถูกพัฒนาเป็นแปลงเกษตรผสมผสาน มีสระน้ำและไม้ผลสร้างรายได้และความยั่งยืนมากขึ้นกว่าการปลูกข้าวเชิงเดี่ยว

ภาพที่ 2.18 แสดงการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวให้กลายเป็นเกษตรผสมผสาน
ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

ถือได้ว่า Agri-Map เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการภาคการเกษตรของไทยที่มีประสิทธิภาพสูงช่วยให้การจัดการสินค้าเกษตรสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถคาดการณ์อนาคตได้ จากความสำเร็จดังกล่าว ทำให้กรมพัฒนาที่ดินได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาระบบ Agri-Map 2 ต่อไป โดยจะการนำเข้าข้อมูลแปลงเกษตรระดับแปลงรายครัวเรือน (เช่น ผังแปลงเพาะปลูกจากภาพถ่ายดาวเทียม และพิกัด GPS) และจะเพิ่มฟังก์ชันการวิเคราะห์ต่าง ๆ เช่น ตรวจสอบความเหมาะสมของดินรายแปลง ติดตามจุดความร้อนการเผา ค้นหาแหล่งรับซื้อผลผลิต ตรวจสอบราคาสินค้าเกษตร เป็นต้น เพื่อช่วยวางแผนการผลิตและแก้ปัญหาได้ตรงจุดยิ่งขึ้น

บริการวิเคราะห์ดินมาตรฐาน ISO การสำรวจดิน และ งานด้านวิชาการ

กรมพัฒนาที่ดินมีบทบาทนำในด้านวิชาการดินของประเทศ ผลงานสำคัญคือการสำรวจและจำแนกดินทั่วประเทศเพื่อจัดทำแผนที่ดินและแผนที่ความเหมาะสมการใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงวิชาการมูลค่าสูงสำหรับการวางแผนการเกษตร นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังมีความร่วมมือในเวทีวิชาการนานาชาติ เช่น เป็นผู้ประสานงานหลักของภูมิภาคเอเชียในการพัฒนา ฐานข้อมูลดินระดับภูมิภาค ให้มีมาตรฐานเดียวกัน และร่วมจัดทำต้นแบบการจัดการดินอย่างยั่งยืน (Best Practice) ร่วมกับหลายประเทศในเอเชีย เพื่อยกระดับองค์ความรู้การพัฒนาที่ดินของไทยสู่การยอมรับในระดับโลก อีกทั้งกรมพัฒนาที่ดินทำหน้าที่ประสานงานหลักของประเทศไทยต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการกลายพันธุ์ของพืชและสัตว์ (UNCCD) โดยติดตามตัวชี้วัด และสัดส่วนพื้นที่ดินเสื่อมโทรม (SDG 15.3.1) เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านดินของประเทศให้ทันต่อกรอบเวลาปี พ.ศ.2573

ในด้านบริการวิเคราะห์ดิน กรมพัฒนาที่ดินมีห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดิน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (เช่น ISO/IEC 17025) ทำให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและเทียบเคียงได้ระดับสากล ห้องปฏิบัติการเหล่านี้ยังเข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ อาทิ โครงการเครือข่ายห้องปฏิบัติการดินโลก (GLOSOLAN) และเครือข่ายห้องปฏิบัติการดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEALNET) โดยส่งตัวอย่างเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญระหว่างห้องปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาวิธีวิเคราะห์และเทคนิคให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

การให้บริการวิเคราะห์ดินครอบคลุมถึงเกษตรกร ประชาชน และหน่วยงานทั่วไป ปัจจุบันสถานีพัฒนาที่ดินทุกแห่งสามารถรับตัวอย่างดิน ปุ๋ย น้ำ ฯลฯ จากเกษตรกรเพื่อตรวจวิเคราะห์และให้คำแนะนำการปรับปรุงดินอย่างถูกต้อง สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดินและเพิ่มผลผลิตอย่างได้ผล และยังส่งเสริมการเก็บข้อมูลดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ในอนาคตด้วย “บัตรดินดี” อีกด้วย

ส่งผลให้บริการวิเคราะห์ดินของกรมพัฒนาที่ดินเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกและควบคุมมาตรฐานการให้บริการ เช่น กำหนดอัตราค่าวิเคราะห์ตัวอย่างดินกรณีเกษตรกรขอรับบริการพิเศษ และกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการปรับปรุงดินรายกรณี เป็นต้น เพื่อให้บริการเป็นไปอย่างมีมาตรฐานและโปร่งใส

บทบาทของหมอดินอาสาในการสนับสนุนภารกิจกรมพัฒนาที่ดิน

เครือข่าย “หมอดินอาสา” ที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นอาสาสมัครเกษตรกรผู้มีความรู้ความสามารถ เพื่อช่วยเป็นผู้ประสานงาน และถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินในชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่การเกษตรมากกว่า 153 ล้านไร่ (โดยเฉพาะนอกเขตชลประทาน) ที่ประสบปัญหาดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ขณะที่กำลังเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมีจำกัด (ประมาณ 3,000 คน) การมีหมอดินอาสากระจายอยู่ทุกหมู่บ้านจึงช่วยเติมเต็มช่องว่างในการให้บริการคำแนะนำแก่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง กรมพัฒนาที่ดินได้จัดตั้ง “วันหมอดินอาสา” ตรงกับวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ของทุกปี (เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565) เพื่อเชิดชูบทบาทอาสาสมัครเหล่านี้ และมีการคัดเลือกยกย่องหมอดินอาสาดีเด่น

รวมถึงส่งเสริมประกวดรางวัลระดับชาติให้หมอดินอาสาเข้าประกวดในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น รางวัลเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติสาขาการพัฒนาที่ดิน เป็นต้น เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

จากความสำเร็จของโครงการหมอดินอาสาของไทย องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) จึงได้ประสานความร่วมมือทางวิชาการกับกรมพัฒนาที่ดิน และจัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาศึกษา “โมเดลหมอดินอาสาไทย” เพื่อนำไปพัฒนาเป็นโครงการระดับโลก โดยในปี ค.ศ.2020 FAO ได้เปิดตัว โครงการหมอดินโลก (Global Soil Doctors Programme) อย่างเป็นทางการ โดยยึดต้นแบบจากหมอดินอาสาของไทย ในกรณีนี้ Mr. Eduardo Mansur ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อม FAO กล่าวชื่นชมว่าเป็นเรื่องน่าประทับใจที่ได้เห็นเกษตรกรไทยแบ่งปันความรู้ผ่านโครงการหมอดินอาสา ซึ่งเปรียบเสมือน “บุคลากรด้านหน้าดูแลสุขภาพดิน” และได้ขอบคุณรัฐบาลไทยที่มีส่วนทำให้โครงการนี้เกิดขึ้นจริงจึง โครงการหมอดินโลกที่ต่อยอดจากแนวคิดของไทยมีการขยายผลไปมากกว่า 20 ประเทศทั่วโลก โดยมีกรมพัฒนาที่ดินของไทยเป็นแกนกลางในการสนับสนุนองค์ความรู้และฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบให้กับภูมิภาคต่าง ๆ นับเป็นความภาคภูมิใจของกรมพัฒนาที่ดินที่มีส่วนช่วยยกระดับการจัดการทรัพยากรดินในระดับนานาชาติ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพ – “จุลินทรีย์ พด.” ผลิตภัณฑ์เด่นของกรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานบุกเบิกด้านการวิจัยและพัฒนา ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์เพื่อการเกษตร ซึ่งปัจจุบันถือเป็นผลิตภัณฑ์ชูโรง (Product Champion) ของกรมพัฒนาที่ดินที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่เกษตรกร ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินมักเรียกกันติดปากว่า “สารเร่ง พด.” ตามตัวย่อชื่อกรมพัฒนาที่ดิน (พด. = พัฒนาที่ดิน) โดยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนมีจำนวนทั้งสิ้น 15 ชนิด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามการใช้งาน ดังนี้

- กลุ่มที่ 1: จุลินทรีย์ปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารในดิน เช่น สารเร่งซูปเปอร์ พด.1 สำหรับทำปุ๋ยหมัก เร่งการย่อยสลายเศษพืชให้เป็นปุ๋ยได้เร็วขึ้น สารเร่งซูปเปอร์ พด.2 สำหรับผลิตน้ำหมักชีวภาพที่อุดมด้วยฮอร์โมนและสารกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช (ประกอบด้วยจุลินทรีย์ประสิทธิภาพสูง 5 สายพันธุ์ ช่วยย่อยสลายต่อซังฟางข้าวแทนการเผา ลดต้นทุน และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน), จุลินทรีย์ซูปเปอร์ พด.9 สำหรับเพิ่มฟอสฟอรัสในดินกรด/ดินเปรี้ยว และ พด.15 แบคทีเรียสังเคราะห์แสงช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตและผลผลิตพืช

- กลุ่มที่ 2: จุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช เช่น สารเร่งซูปเปอร์ พด.3 สำหรับควบคุมโรคพืชที่เกิดจากเชื้อราสาเหตุโรคเน่าและเหี่ยวในผัก, พด.14 เชื้อราไตรโคเดอร์มาใช้ควบคุม และกำจัดเชื้อสาเหตุโรคพืช

- กลุ่มที่ 3: จุลินทรีย์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น สารเร่งซูปเปอร์ พด.6 สำหรับบำบัดน้ำเสียและดับกลิ่นเหม็น (เช่น ใช้ย่อยสลายของเสียอินทรีย์ในฟาร์มหรือชุมชน)

ความนิยมในการใช้จุลินทรีย์เหล่านี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีการเกษตร เป็นการลดต้นทุนการผลิต ตัวอย่างเช่น การใช้น้ำหมักชีวภาพจากสารเร่งซูเปอร์ พด.2 ในการไถกลบตอซังข้าวช่วยเพิ่มอินทรียสารและธาตุอาหารในดิน ส่งผลให้ข้าวให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพดีขึ้น ขณะที่เกษตรกรมีต้นทุนปุ๋ยลดลงด้วยเหตุนี้จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นผลิตภัณฑ์เด่นที่สร้างชื่อเสียงให้กรมพัฒนาที่ดินในการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรยั่งยืนของประเทศ

มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งเชิงกลและเชิงพืช แก้ไขปัญหาที่ดินครบวงจร

กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการส่งเสริมและขับเคลื่อนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างต่อเนื่องในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยบูรณาการองค์ความรู้อย่างรอบด้าน ทั้งเชิงกลและเชิงพืชผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สามารถแก้ไขพื้นที่ที่มีปัญหาของดินได้อย่างรอบด้าน และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

มาตรการเชิงกล ได้แก่การดำเนินการก่อสร้างคันดิน บันไดดิน ร่องชะลอน้ำ และระบบระบายน้ำ รวมถึงการขุดแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็กในไร่นา โดยคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ และการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก ช่วยลดการพังทลายของหน้าดิน รักษาความชุ่มชื้น และเพิ่มศักยภาพในการเพาะปลูกในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่เสี่ยงภัย

มาตรการเชิงพืช ได้แก่การใช้วัสดุปรับปรุงดิน การส่งเสริมการปลูกพืชคลุมดิน พืชปุ๋ยสด เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ปรับปรุงโครงสร้างดิน และเพิ่มความสามารถในการอุ้มน้ำ ตลอดจนสนับสนุนการทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ที่ผ่านการปรับปรุงฟื้นฟูแล้ว เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานเหล่านี้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่เสื่อมโทรมและพื้นที่ลาดชันที่ได้รับการฟื้นฟูให้กลับมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อีกครั้ง อย่างมั่นคง การดำเนินงานด้านอนุรักษ์ดินและน้ำของกรมพัฒนาที่ดินถือเป็นการวางรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ดินแบบองค์รวมที่มีความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม

การใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่มูลค่าสูง เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินและกำหนดเขตเหมาะสม

กรมพัฒนาที่ดินให้ความสำคัญกับ ข้อมูลแผนที่และภูมิสารสนเทศ ที่มีความละเอียดและมูลค่าสูง เช่น ข้อมูลจำแนกดิน รายการค่าวิเคราะห์ดิน คุณภาพที่ดิน ฯลฯ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและการวางแผนระดับพื้นที่ การบูรณาการข้อมูลความเหมาะสม ดิน น้ำ พืช และข้อมูลเศรษฐกิจสังคมเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถจัดทำโซนนิ่งพื้นที่เพาะปลูกพืชที่เหมาะสมในระดับประเทศ จังหวัด ตำบล ได้อย่างแม่นยำ ทั้งยังช่วยกำหนดแนวทางส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพืชเพาะปลูกในเขตพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมให้เป็นพืชชนิดอื่นที่เหมาะสมกว่า อ้างอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้านดิน และปัจจัยภูมิอากาศ เช่น กำหนดพื้นที่นาข้าวที่ให้ผลผลิตต่ำในบางอำเภอให้เปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่มีศักยภาพสูงกว่า ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนการผลิตที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และความต้องการตลาด ช่วยเพิ่มรายได้ และคุณภาพชีวิตเกษตรกร สร้างความยั่งยืนให้ภาคเกษตรกรรมในระยะยาว

การดำเนินงานเชิงพื้นที่ของ สพข. และ สพด. สร้างผลกระทบเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริง

กรมพัฒนาที่ดินมีหน่วยงานปฏิบัติงานระดับพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาที่ดิน (สพข.) 12 เขต และ สถานีพัฒนาที่ดิน (สพด.) ในทุกจังหวัด ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการนำนโยบาย และเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในพื้นที่ ทั้งสองระดับหน่วยงานนี้ได้ดำเนิน โครงการเชิงพื้นที่หลากหลายรูปแบบที่มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะถิ่น และสร้างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ให้กับชุมชนเกษตร ตัวอย่างกิจกรรมเด่นที่ดำเนินการทั่วประเทศ ได้แก่

- การบูรณาการหน่วยงานเพื่อพัฒนาที่ดินบนพื้นที่ขนาดใหญ่ ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน กรมพัฒนาที่ดินมีแนวทางการทำงานบูรณาการในพื้นที่ สามารถพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตร โดยตัวอย่างที่ปรากฏชัดเช่น การพลิกพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ (ปัจจุบันดำเนินการไปแล้วกว่า 900,000 ไร่)

- การพัฒนาที่ดินเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติการเกษตร เช่น การขุด แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งซ้ำซาก ช่วยให้เกษตรกรมีน้ำสำรองใช้เพาะปลูกในฤดูแล้ง ลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนน้ำ นอกจากนี้ยังมีการขุดลอกแหล่งน้ำ และทำธนาคารน้ำใต้ดินในบางพื้นที่ เพื่อบรรเทาหน้าท่วมขังในฤดูฝน

- การอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลาย โดย สร้างคันดินและร่องชะลอน้ำ ปลูกหญ้าแฝกยึดหน้าดิน ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมบนพื้นที่ลาดชัน (เช่น ไม้ผลแซมแถบหญ้าแฝก) เพื่อฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมและป้องกันการสูญเสียหน้าดิน ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่สูงให้ใช้ประโยชน์ได้ยั่งยืน

- การสร้างรายได้เสริมช่วงภัยแล้งด้วยพืชปุ๋ยสด ในเขตที่ประสบปัญหาภัยแล้ง กรมพัฒนาที่ดินได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง โสน ฯลฯ) ในช่วงเว้นว่างการปลูกพืชหลัก นอกจากจะไถกลบเพื่อเพิ่มอินทรียสารในดินแล้ว ดอกพืชปุ๋ยสดยังดึงดูดนักท่องเที่ยว (กรณีแปลงใหญ่) สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกทางหนึ่ง

- การส่งเสริมการไม่เผาในที่ดินการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน รมณรงค์ และสนับสนุนให้เกษตรกรไถกลบตอซัง พืชแทนการเผา โดยแจกจ่ายสารเร่ง พด. ช่วยย่อยสลายฟางข้าวและเศษพืชอย่างรวดเร็ว มาตรการนี้ลดมลพิษหมอกควันไฟไหม้ไร่นา และยังช่วยปรับปรุงบำรุงดินไปพร้อมกัน

2.4.2 ความก้าวหน้าของงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินเป็นสิ่ง ที่ กรมพัฒนาที่ดิน ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดังกล่าว ต้องใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่จากการสำรวจ และวิจัยดิน มาขับเคลื่อนต้องบูรณาการข้อมูลทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และการใช้ที่ดินปัจจุบัน มาจัดทำเป็นผังการใช้ที่ดิน ในอนาคตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ การกำหนด เขตพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน

เพื่อวางมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุกในพื้นที่ ตลอดจนการใช้แผนที่ดินและสมรรถนะดินในการจัดพื้นที่ เขตสงวน ใช้ประโยชน์ และฟื้นฟูดิน ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 เพื่อคุ้มครองพื้นที่ ทรัพยากรดินไม่ให้เสื่อมโทรม เป็นต้น ความก้าวหน้าในการใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ดังกล่าวส่งผลให้การ บริหาร จัดการการใช้ที่ดินของประเทศมีทิศทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้น สนับสนุนการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายได้ บนฐานข้อมูลวิชาการที่เชื่อถือได้

กรมพัฒนาที่ดินจึงได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยเป้าหมายของ การจัดทำแผนพัฒนาที่ดินระดับตำบลมีทั้งหมด 7,255 แผน มีการดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2567 ทางกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นจำนวน 2,210 แผน ดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 อีกจำนวน 840 แผน คงเหลือแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่ยังไม่ได้ ดำเนินการสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 อีกจำนวน 4,175 แผน

2.5 การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรด้วย McKinsey 7S Model

2.5.1 วิเคราะห์ศักยภาพ (จุดแข็ง - จุดอ่อน) ด้วย McKinsey 7S Model

กรมพัฒนาที่ดินในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศรับผิดชอบการบริหารจัดการทรัพยากรดิน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาภาคการเกษตร และการรักษาความยั่งยืน ของระบบนิเวศของประเทศ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบทโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้กรมพัฒนาที่ดินจำเป็นต้องมีการประเมินศักยภาพขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับตัวและพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับความท้าทาย และตอบสนองความต้องการ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์นี้ใช้กรอบแนวคิด McKinsey 7S Model ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการวิเคราะห์องค์กร เพื่อประเมินองค์ประกอบสำคัญของ กรมพัฒนาที่ดินทั้งในด้าน Hard Elements (องค์ประกอบที่จับต้องได้ง่าย) และ Soft Elements (องค์ประกอบที่จับต้องได้ยาก) และนำเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยมีเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนให้ "เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี" ตามวิสัยทัศน์ของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นการสร้าง ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้อย่าง ชัดเจนและตอบสนองต่อความต้องการของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

S1 Strategy (กลยุทธ์)

กรมพัฒนาที่ดินได้มีการวางกลยุทธ์เพื่อรับมือกับความท้าทายที่หลากหลายในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน การขยายตัวของเมืองและความต้องการในการพัฒนาภาคการเกษตรให้มีความยั่งยืน กลยุทธ์เหล่านี้มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี

และนวัตกรรมเข้ามาสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565) โดยมีวิสัยทัศน์ของกรมพัฒนาที่ดินเป็น "องค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570" ซึ่งประกอบด้วย 4 ประเด็นการพัฒนา ได้แก่ 1) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก 2) บริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินไปสู่ High Value Dataset 3) วิจัย พัฒนา และสร้างนวัตกรรมการพัฒนาที่ดินให้เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน และ 4) ยกกระดับองค์การเข้าสู่ระบบราชการดิจิทัล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการนำระบบ Agri-Map, Big Data และ AI มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการใช้ที่ดิน ซึ่งช่วยให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรดินได้อย่างแม่นยำและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ดินตามแนวทาง "ตลาดนำการผลิต" และ "เกษตรอัจฉริยะ" เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการเกษตรไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร ที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลิตภาพการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และการมีแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จะทำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2568 จำนวน 4,423 ตำบล จากจำนวนตำบลทั้งสิ้น 7,255 ตำบลเป็นร้อยละ 61 ซึ่งจะเป็นแผนที่จะทำให้กรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่ต้องปรับปรุงในด้านการถ่ายทอดกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งยังขาดความต่อเนื่อง และประสิทธิภาพ รวมถึงการบูรณาการระหว่างข้อมูลเชิงวิชาการ แผนกลยุทธ์ และการนำไปปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขององค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมาย การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลที่เน้นผลลัพธ์ และผลกระทบ (Outcome/Impact Based Evaluation) จะเป็นกลไกสำคัญ ในการแก้ไขปัญหา

ผลจากการวิเคราะห์:

- จุดแข็ง (S3) ฐานข้อมูลดินครอบคลุมทั่วประเทศ สนับสนุนกลยุทธ์เชิงพื้นที่
- จุดอ่อน (W1, W2, W11) : การจัดการเชิงนโยบายและการสื่อสารภายในองค์กร

ที่ยังขาดการบูรณาการระหว่างข้อมูลเชิงวิชาการ แผนกลยุทธ์ รวมทั้งการนำแผนงาน ผลงานวิจัย และนวัตกรรม การนำไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

S2 Structure (โครงสร้าง)

กรมพัฒนาที่ดินมีโครงสร้างองค์กรที่ครอบคลุมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการที่กำหนดไว้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2557) โครงสร้างนี้รองรับภารกิจที่หลากหลายของกรมพัฒนาที่ดินไม่ว่าจะเป็นสำรวจ วิเคราะห์ จำแนกดิน และสำมะโนที่ดิน เพื่อการวางแผนการใช้ที่ดินด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมจัดการดินที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการสร้างศูนย์กลางข้อมูลอัจฉริยะทางดินของประเทศ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน การมีโครงสร้างส่วนภูมิภาคที่ประกอบด้วยสถานีพัฒนาที่ดิน

ทั่วประเทศ และสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12 ช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถดำเนินงานในระดับพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิดและตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างตรงจุด อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน เช่น พระราชบัญญัติการพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 ซึ่งยังคงมีความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านงบประมาณก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยกรมพัฒนาที่ดินมีอัตรากำลัง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ รวมทั้งสิ้น 3,321 ราย (กรมพัฒนาที่ดิน, 2568) ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในทุกภารกิจที่ต้องครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมทั่วประเทศ การทบทวนและปรับปรุงโครงสร้าง และการถ่ายโอนงาน ให้มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวมากขึ้น อาจเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

ผลจากการวิเคราะห์:

- จุดแข็ง (S7, S8) : โครงสร้างที่ครอบคลุมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กระจายทั่วประเทศ มีเครือข่ายหมอดินอาสารองรับการปฏิบัติงานในเชิงพื้นที่
- จุดอ่อน (W9, W10) : ความล่าช้าในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 และการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนได้รับงบประมาณจำกัด

S3 Systems (ระบบ)

กรมพัฒนาที่ดินได้มีการพัฒนาระบบงานที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นระบบฐานข้อมูลดินที่ครอบคลุมทั่วประเทศ ระบบ Agri-Map 2, KasetOne, Mobile App, AI Chatbot และ e-Service ผ่านช่องทาง Line และ Facebook (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565) ระบบเหล่านี้มีส่วนช่วยในการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ และการให้บริการแก่เกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวอย่างเช่น ระบบ Agri-Map ช่วยในการวางแผนการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรดินในระดับประเทศ โดยการบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่ง ในขณะที่ระบบ e-Service ช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการของกรมพัฒนาที่ดินได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เช่น การขอรับบริการตรวจวิเคราะห์ดิน การเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน อย่างไรก็ตามยังมีข้อสังเกตว่าระบบบางส่วนมีความซับซ้อน และใช้งานยากทำให้ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะเกษตรกรสูงอายุหรือผู้ที่ยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล นอกจากนี้ การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายสำหรับเกษตรกรยังเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุง รวมถึงการพัฒนาระบบงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยกรมพัฒนาที่ดินมีแผนที่จะพัฒนาระบบราชการดิจิทัลของกรมพัฒนาที่ดินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารจัดการภาครัฐมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0

ผลจากการวิเคราะห์:

•จุดแข็ง (S4, S5, S6) : ระบบเครือข่ายข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
ทั้งในส่วนของการปฏิบัติการ และ การให้บริการเกษตรกร

•จุดอ่อน (W5, W6) : ระบบยังมีความซับซ้อน สามารถปรับรูปแบบ การนำเสนอ
ข้อมูลให้เกษตรกรเข้าใจง่ายขึ้นได้

S4 Staff (บุคลากร)

กรมพัฒนาที่ดินมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง โดยเฉพาะในด้านการจัดการ
ทรัพยากรดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการเกษตร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565)
บุคลากรเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน และสร้างสรรค์ผลงานที่
เป็นประโยชน์ต่อ ภาคการเกษตรและประเทศชาติ การมีเครือข่ายหมอดินอาสาทั่วประเทศกว่า 80,000 ราย
เป็นอีกหนึ่งจุดแข็งที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถเข้าถึงและให้บริการเกษตรกรได้อย่างใกล้ชิด
และเป็นกลไกในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ต้องได้รับ
การแก้ไขในการทำงานแบบไซโล (Silo Working) ซึ่งทำให้เกิดการขาดการเชื่อมโยงและการบูรณาการ
ระหว่างหน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดินทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีความ
พร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคดิจิทัล และสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบุคลากรมือ
อาชีพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบราชการดิจิทัล การสร้างแรงจูงใจและการรักษาบุคลากรที่มี
ความสามารถก็เป็นอีกปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ

ผลจากการวิเคราะห์:

•จุดแข็ง (S1) บุคลากรมีความรู้และทักษะเฉพาะทางสูง

•จุดอ่อน (W3) การทำงานแบบไซโล ขาดการเชื่อมโยงภายใน

S5 Skills (ทักษะ)

กรมพัฒนาที่ดินมีจุดแข็งที่สำคัญในด้านความเชี่ยวชาญทางวิชาการและเทคนิคเกี่ยวกับดิน
ไม่ว่าจะเป็น การสำรวจ จำแนก วิเคราะห์ และจัดการดิน รวมถึงความเชี่ยวชาญในด้านระบบฐานข้อมูล
และระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565) บริการตรวจวิเคราะห์ดินของกรมพัฒนาที่ดินที่ได้
มาตรฐานได้รับการยอมรับในระดับสากล (ISO/IEC 17025) และมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการวางแผนการ
ใช้ที่ดิน และการจัดการดินในระดับประเทศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังมีความเชี่ยวชาญในการพัฒนา
เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน เช่น การใช้จุลินทรีย์ในการปรับปรุงดิน การพัฒนาสารปรับปรุงดิน
และการพัฒนาบัตริดินดีซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการดินของตนเองได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะของบุคลากร
เช่น ทักษะในการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การบริหารโครงการ (Project Management Skills)

และการตัดสินใจ (Decision-Making) โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรระดับกลางและระดับสูง รวมถึงการแก้ไข ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้บุคลากร ของกรมพัฒนาที่ดิน มีความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายในอนาคต และสนับสนุนการเป็นองค์กร อัจฉริยะทางดิน การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล (Digital Literacy) ก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในยุคปัจจุบัน

ผลจากการวิเคราะห์:

- จุดแข็ง (S๒) ท้องปฏิบัติการหลักของประเทศในด้านการตรวจวิเคราะห์ คุณสมบัติต่าง ๆ ของดิน และฐานข้อมูลที่มีความแม่นยำเชื่อถือได้
- จุดอ่อน (W4, W8) : ขาดการพัฒนาทักษะเชิงรุก และ Critical Thinking ขาด ความต่อเนื่องในการถ่ายทอดองค์ความรู้ (Generation Gap)

S6 Style (รูปแบบการบริหาร)

รูปแบบการบริหารงานในกรมพัฒนาที่ดินยังคงมีลักษณะรวมศูนย์ในบางส่วน และผู้นำใน บางระดับยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการวิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศ การบริหารความเสี่ยง และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565) การตัดสินใจที่ล่าช้าหรือการขาดความยืดหยุ่นในการปรับตัวอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามกรมพัฒนาที่ดินได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ และได้มีการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) มาปรับใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการดำเนินงาน รวมถึง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาทักษะเหล่านี้ในผู้นำทุกระดับเป็นสิ่งสำคัญ อย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว และจะช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงองค์การอย่างรอบด้าน และต่อเนื่องตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA 4.0) และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรม

ผลจากการวิเคราะห์:

- จุดอ่อน (W7) : รูปแบบการบริหารงานมีลักษณะรวมศูนย์ในบางส่วน และผู้นำ ในบางระดับยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์

S7 Shared Values (ค่านิยมร่วม)

กรมพัฒนาที่ดินได้มีการกำหนดค่านิยมองค์กรที่ชัดเจน คือ "TEAM for Soils: ทีมดี ดินดี" ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นทีม การพัฒนาทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน และการสร้างความเข้มแข็ง ให้กับภาคการเกษตร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2565) ค่านิยมนี้เป็นเสมือน "เข็มทิศ" ที่นำทางให้บุคลากรของ กรมพัฒนาที่ดินปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือและการมี

ส่วนร่วมโดยค่านิยม "TEAM for Soils" ประกอบด้วย T: Team work (สร้างทีม) E: Energetic (ทำงานเชิงรุกอย่างมีพลัง) A: Agile (คล่องแคล่ว) และ M: Move forward (มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน) บุคลากรส่วนใหญ่ของกรมพัฒนาที่ดินมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรและมีความภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ของตน เห็นได้จากการอุทิศตนในการลงพื้นที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเกษตรกร อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้ให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรรุ่นใหม่และระดับปฏิบัติงานยังเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วม และการรับรู้ เช่น การจัดอบรม การประกวดผลงาน หรือการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรที่ปฏิบัติตามค่านิยมองค์กรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ค่านิยมองค์กรเป็นรากฐานที่มั่นคงในการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้า

ผลจากการวิเคราะห์:

•จุดแข็ง (S2) : บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรและกรมพัฒนาที่ดินมีการกำหนดค่านิยมองค์กรที่ชัดเจน

การวิเคราะห์ศักยภาพของกรมพัฒนาที่ดินด้วย McKinsey 7S Model ช่วยให้เห็นภาพรวมขององค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและการพัฒนาองค์กร กรมพัฒนาที่ดินมีจุดแข็งที่สำคัญในด้านความเชี่ยวชาญทางวิชาการและเทคโนโลยี บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเครือข่ายที่เข้มแข็งซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการถ่ายทอดกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การบูรณาการการทำงาน การพัฒนาระบบงานให้ตอบโจทย์ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปลูกฝังค่านิยมองค์กร การพัฒนาทักษะบุคลากรให้สามารถทำงานเชิงบูรณาการในพื้นที่ และการปรับปรุงรูปแบบการบริหารให้มีความคล่องตัวและทันสมัย การดำเนินการตามแนวทางที่เสนอแนะ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภาคการเกษตรและประเทศชาติอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570 และสนับสนุนการบรรลุวิสัยทัศน์อย่างเป็นรูปธรรมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ว่า

"เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี"

บทที่ 3

กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ ของกรมพัฒนาที่ดิน

เนื้อหาในบทนี้อธิบายถึงกรอบแนวคิดและกระบวนการที่ใช้ในการทบทวนและจัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) โดยมุ่งเน้นการปรับยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว แบ่งเนื้อหาออกเป็นสามส่วนหลัก

ส่วนแรก เป็นการกล่าวถึงกรอบและกระบวนการดำเนินงาน ที่ใช้ในการทบทวนแผนครั้งนี้ ส่วนที่สอง เป็นการนำบริบทเชิงยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 2 มาสรุปเป็นการวิเคราะห์ และประเมินบริบทเชิงยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน โดยใช้เครื่องมือเชิงวิเคราะห์ต่าง ๆ เช่น SWOT Analysis TOWS Matrix Gap Analysis ตลอดจนการประเมินศักยภาพองค์กร การปรับประเด็นการพัฒนา และการรับฟังความต้องการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อกำหนดแนวทางการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน อย่างเหมาะสม ส่วนที่สาม เป็นการนำเสนอกรอบแนวคิดสำคัญ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ดินของประเทศตามประเด็นการพัฒนาของแผนปฏิบัติการ โดยเน้นแนวคิดเชิงบูรณาการในพื้นที่และเชิงระบบการบริหารจัดการลุ่มน้ำ และการจัดทำแผนการใช้ที่ดินในระดับตำบล ซึ่งล้วนเป็นแนวคิดหลักที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนผ่าน เพื่อบรรลุเป้าหมายของกรมพัฒนาที่ดินได้

3.1 กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ

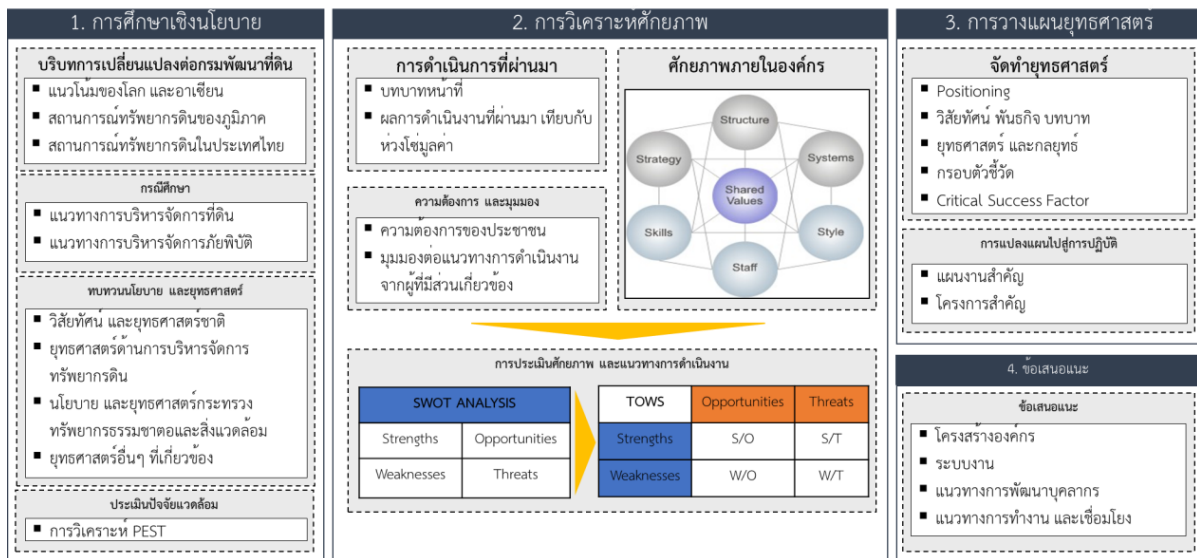
นอกจากการศึกษาเชิงนโยบาย บริบทการเปลี่ยนแปลงต่อกรมพัฒนาที่ดิน การทบทวนนโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง การประเมินปัจจัยแวดล้อมบริบทภายนอกองค์กร การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ดังปรากฏในบทที่ 2 แล้วนั้นยังได้มีการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) โดยคณะที่ปรึกษากำหนดให้มีกิจกรรมสำคัญ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตามแนวทางการดำเนินงานและตารางการทำงาน ดังนี้

- การสัมภาษณ์เชิงลึก และประมวลผลความคิดเห็น ผู้บริหารระดับสูงกรมพัฒนาที่ดิน ทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ เบื้องต้น และร่างหน่วยงานที่จะสัมภาษณ์ จำนวน 24 ครั้ง 56 คน

- จัดประชุมระดมความคิดเห็นผลการปฏิบัติงานแผนปฏิบัติการ ของกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2566 – 2570 (After Action Review) ในภูมิภาค 4 จังหวัด จำนวน 4 ครั้ง ผู้เข้าร่วมการประชุม 565 คน โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทั้งภายใน เครือข่าย และหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ของกรมพัฒนาที่ดินที่ผ่านมาในเบื้องต้น กำหนดจัดกิจกรรมประชุมทั้ง 4 ครั้ง ดังนี้
 - (1) วันพฤหัสบดีที่ 27 กุมภาพันธ์ 2568 ณ จังหวัดนครราชสีมา
 - (2) วันพฤหัสบดีที่ 6 มีนาคม 2568 ณ จังหวัดพิษณุโลก
 - (3) วันพฤหัสบดีที่ 13 มีนาคม 2568 ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 - (4) วันพฤหัสบดีที่ 20 มีนาคม 2568 ณ จังหวัดอุตรดิตถ์
- จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อทบทวนประเด็นการพัฒนา และแผนงานโครงการ จำนวน 4 ครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสถานที่ประชุมและทางออนไลน์ รวมประมาณ 200 คน ระหว่างวันที่ 8-11 เมษายน 2568
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop 2) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดแบบมีส่วนร่วมในการทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นการพัฒนา เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ของกรมพัฒนาที่ดิน ยกร่างแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการนำเสนอ ชุดโครงการเรื่อง และโครงการริเริ่มใหม่ของประเด็นการพัฒนา จำนวน 1 ครั้ง ผู้เข้าร่วมการประชุม 165 คน ในวันพฤหัสบดีที่ 24 เมษายน 2568 จังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลการศึกษา การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมเชิงปฏิบัติการทบทวนแผนปฏิบัติการที่ผ่านมา เพื่อให้การกำหนดเป็นทิศทางที่องค์กรจะมุ่งไปในระยะเวลาที่เหลือของแผนให้มีประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม และนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ในส่วนของแผนยุทธศาสตร์ (Strategy) หลักที่จะครอบคลุมทั้งในส่วนของกลยุทธ์ และแนวทางการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติแล้ว จะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาศักยภาพขององค์กรโครงสร้างองค์กร (Structure) ที่หมายรวมถึงรูปแบบภารกิจ และขีดสมรรถนะหลักขององค์กร พร้อมทั้งระบบบริหารจัดการภายในองค์กร (System) ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับ บทบาท และแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานภายใน รวมถึงแนวทางการทำงานและความสัมพันธ์ ของหน่วยงานเครือข่ายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับทิศทางของแผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ กรมพัฒนาที่ดินสามารถขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปได้ทั้งองค์กร บรรลุวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีกรอบวิธีดำเนินงานดังนี้

- การวิเคราะห์และประเมินบริบทเชิงยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน
- การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix
- การทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร (Positioning)
- การวิเคราะห์และการออกแบบประเด็นการพัฒนา
- กรอบแนวคิดการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาของแผนปฏิบัติการ

ภาพที่ 3.1 กรอบการดำเนินงาน

3.2 การวิเคราะห์และประเมินบริบทเชิงยุทธศาสตร์ ของกรมพัฒนาที่ดิน

แนวทางการประเมินบริบทเชิงยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix และแนวคิดการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร (Positioning) ตลอดจนการวิเคราะห์ ศักยภาพและช่องว่างในการดำเนินงาน (Gap analysis) ที่ใช้ในการทบทวนแผนครั้งนี้ จะมีผลต่อการปรับปรุง ประเด็นพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดินโดยลำดับดังต่อไปนี้

3.2.1 การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix

3.2.1.1 จากการประเมินบริบทภายนอกของกรมพัฒนาที่ดินในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.3 ทำให้สามารถสรุปโอกาสและอุปสรรคของกรมพัฒนาที่ดินตามแนวการวิเคราะห์ด้วย PEST ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 สรุปการทบทวนโอกาสและอุปสรรคของกรมพัฒนาที่ดิน

โอกาส (Opportunities) – ทบทวน	อุปสรรค (Threats) – ทบทวน
<p>O1 มีกฎหมายที่ให้อำนาจและสนับสนุนการทำงาน ของกรมพัฒนาที่ดิน ทั้งในระดับนโยบาย และระดับ ปฏิบัติการในส่วนกลางและในพื้นที่ เช่น พ.ร.บ.พัฒนา ที่ดิน 2551 และ พ.ร.ฎ.การบริหารงานเชิงพื้นที่แบบ บูรณาการ 2565 เป็นต้น</p>	<p>T1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน ความเสื่อมโทรม ของที่ดิน การชะล้างพังทลายของดิน ภัยพิบัติ ทางการเกษตร และการขยายตัวของพื้นที่เมือง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน ระบบนิเวศ และความมั่นคงทางอาหารในระยะยาวเป็นอุปสรรค ต่อการบรรลุเป้าหมายของกรมพัฒนาที่ดิน</p>
<p>O2 รัฐบาลตระหนักถึงวิกฤติภัยพิบัติน้ำท่วม ดินถล่ม ที่เกิดขึ้นและทวีความรุนแรงทั่วทุกภาคของประเทศ รวมทั้งภัยจากมลภาวะสิ่งแวดล้อม PM2.5 เป็นโอกาสให้ กรมพัฒนาที่ดินปรับกลยุทธ์เชิงรุกให้ เท่าทันสถานการณ์โดย ริเริ่มแผนงานโครงการที่เป็นการ จัดทำโครงการเรือธง (Flagship Projects) และ โครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects) มากขึ้น</p>	<p>T2 เกษตรกรที่ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก แต่ไม่ได้เป็น เจ้าของส่วนใหญ่ไม่มีทุนในการดำเนินงานปรับปรุง พื้นที่ บางส่วนมักจะละเลย ไม่ใส่ใจการปรับปรุงบำรุง ดินเพราะเป็นการเพิ่มต้นทุน</p>
<p>O3 นโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรรม ยั่งยืน เช่น สนับสนุนด้าน BCG Economy, Carbon Credit ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น Zero Waste, Smart Farming และ Circular Agriculture เป็นโอกาสใน การร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาที่ดินเชิงนโยบาย สามารถพัฒนาโครงการหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น</p>	<p>T3 เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ ในการปรับปรุง บำรุงดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำ และเกษตรกร บางพื้นที่ยึดติดกับการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมทำให้ ขาดการยอมรับในเทคโนโลยีและคำแนะนำต่าง ๆ เช่น การใช้สารเคมีเกินความจำเป็น ทำให้ธาตุอาหาร ในดินสูญเสียไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเกษตรกรบางพื้นที่ ให้การยอมรับและเชื่อถือการบริการและส่งเสริม จากหน่วยงานเอกชนมากกว่าการดำเนินงานของกรม พัฒนาที่ดิน</p>
<p>O4 กระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพ พฤติกรรม และความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์/เกษตร ปลอดภัยเพิ่มขึ้นทำให้กรมพัฒนาที่ดินต้องเพิ่มการ ส่งเสริมเกษตรกรให้ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี ทางการเกษตรทุกปีเพื่อยกระดับเข้าสู่ระบบเกษตร อินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) ที่อยู่ในการดูแล ของมิสเตอร์เกษตรอินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน</p>	<p>T4 การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัลแบบฉับพลัน (Disruptive Technology) ส่งผลกระทบต่อระบบ และอุปกรณ์ ล้าสมัยอย่างรวดเร็ว</p>

โอกาส (Opportunities) – ทบทวน	อุปสรรค (Threats) – ทบทวน
<p>O5 เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการข้อมูลที่แม่นยำ มีความสามารถในการเรียนรู้ ปรับตัว และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมากขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาแพลตฟอร์ม KasetOne และ Agri-Map 2 จะช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรกลายเป็น Smart Farmer ที่ใช้เทคโนโลยีมาบริหารจัดการที่ดินของตนเอง</p>	
<p>O6 แนวโน้มการตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสีเขียวและแนวคิดเรื่องความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) เป็นโอกาสใช้ Soil Organic Carbon (SOC) Monitoring System เพื่อสร้างมูลค่าจากการบริหารดิน และการพัฒนา Zero Emission Agriculture จะช่วยเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงตลาดโลกได้มากขึ้น</p>	
<p>O7 ความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรนานาชาติ สนับสนุนการทำงานทั้งด้านการวิจัย พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี และวิเคราะห์ทดสอบ ให้เป็นมาตรฐานสากล เช่น UNCCD, GEF, APS, สมาคมดินโลก และเครือข่ายห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินโลก เป็นต้น และความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น GISDA, ธกส. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) และมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยี โครงการ PPP (Public-Private Partnership) สามารถช่วยให้การดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน มีประสิทธิภาพมากขึ้น</p>	

3.2.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนด้วย 7S Model

จากการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของกรมพัฒนาที่ดินที่ได้ดำเนินการในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.4 และหัวข้อที่ 2.5 สามารถสรุปผลวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) และ จุดอ่อน (Weaknesses) ของกรมพัฒนาที่ดิน ได้ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 สรุปการทบทวนจุดแข็งและจุดอ่อนของกรมพัฒนาที่ดิน

จุดแข็ง (Strengths) - ทบทวน	จุดอ่อน (Weaknesses) – ทบทวน
<p>S1 บุคลากรส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาสูง มีทักษะ ความรู้ ความสามารถสูงในการปฏิบัติงาน เฉพาะด้านอย่างลุ่มลึกมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการทรัพยากรดิน มีความรู้และทักษะด้านปฐพีวิทยา การบริหารทรัพยากรดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำ มีผลงานวิจัยและพัฒนการใช้จุลินทรีย์ปรับปรุงดิน และเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาบัตรดินดี เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยเกษตรกรบริหารจัดการดินของตนเอง เป็นต้น</p>	<p>W1 การถ่ายทอดแผนไปสู่การปฏิบัติ ระบบการติดตามและประเมินผลส่วนใหญ่เป็นการสั่งการแบบ Top down ไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ขาดการแจ้งผล และชี้แนะเพื่อการปรับปรุงงาน ขาดข้อมูลการวัดผลเชิงคุณภาพ ไม่มีรูปแบบ และวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับลักษณะการทำงานของพื้นที่</p>
<p>S2 ห้องปฏิบัติการหลักของประเทศ ด้านการวิเคราะห์ดิน น้ำ พีช ปุ๋ย และวัสดุปรับปรุงดิน มีการทดสอบที่ได้รับรองมาตรฐานสากล ISO/IEC17025 ทำให้กรมพัฒนาที่ดินมีฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การสนับสนุนการวางแผนการใช้ที่ดิน การแนะนำปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน</p>	<p>W2 แผนการใช้ที่ดิน และผลการวิเคราะห์ดิน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ และความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างทั่วถึง</p>
<p>S3 มีฐานข้อมูลดิน ชุดข้อมูลดินที่ครอบคลุมทั่วประเทศ และข้อมูลการวิเคราะห์ดินของห้องปฏิบัติการมาตรฐานสากล สามารถนำไปใช้เพื่อวางแผนพัฒนาที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากการพัฒนา Agri-Map 2, KasetOne, AI และ Big Data เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์และติดตามข้อมูลเชิงพื้นที่</p>	<p>W3 การทำงานแบบไซโล (Silo Working) ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดิน ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ด้วยกัน เช่น ระหว่าง สพข. ทั้ง 12 เขต</p>

จุดแข็ง (Strengths) - ทบทวน	จุดอ่อน (Weaknesses) – ทบทวน
<p>S4 มีระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูล และบริการอินเทอร์เน็ตแก่บุคลากร เพื่อใช้ในการรายงานผลการปฏิบัติงานตามภารกิจในระบบสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน</p>	<p>W4 การบูรณาการในพื้นที่ ยังขาดการวางแผนเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรทุกระดับ ให้มีความสามารถในการทำงานเชิงรุก สามารถตัดสินใจ มีอิสระในการคิดริเริ่ม มีความคิดเชิงวิฤต (Critical Thinking) ที่จะพร้อมรับมือกับปัญหาที่มีความซับซ้อน มีการปรับตัวให้สามารถก้าวทันต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การและให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการองค์กรรูปแบบใหม่ Agile Organization</p>
<p>S5 มีระบบอำนวยความสะดวกให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต (e-Service) บริการ AI Chatbot คู่กับน้องดินดี เพื่อตอบคำถามด้านการพัฒนาที่ดิน และให้คำแนะนำการจัดการดินให้เหมาะสมกับพืชแก่เกษตรกร ประชาชน ผ่าน Line และ Facebook มีระบบ Mobile Application ด้านการพัฒนาที่ดิน</p>	<p>W5 ขาดการจัดการข้อมูลและแปรผลให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายและสะดวกต่อการใช้งานของเกษตรกร และบุคลากรของกรมพัฒนาที่ดิน</p>
<p>S6 มีการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เช่น การเชื่อมโยงข้อมูลแผนที่กรมพัฒนาที่ดินเข้ากับระบบภูมิสารสนเทศกลางของประเทศ (NGIS Portal) ของ GISTDA การเชื่อมโยงข้อมูลงานวิจัยของหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ของสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าสู่คลังข้อมูลน้ำและภูมิอากาศแห่งชาติ ของ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) การเชื่อมโยงฐานข้อมูลนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าผ่าน Government Data Exchange Center (GDX) และเชื่อมโยงชุดข้อมูลกรมพัฒนาที่ดินกับศูนย์ข้อมูลเกษตรแห่งชาติ (National Agricultural Big Data Center : NABC) เพื่อสนับสนุนข้อมูลด้านดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น</p>	<p>W6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้บริการและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรกรมพัฒนาที่ดิน บางระบบยังซับซ้อนเข้าใจยาก</p>

จุดแข็ง (Strengths) - ทบทวน	จุดอ่อน (Weaknesses) – ทบทวน
S7 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศสามารถปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ซึ่งสามารถนำไปใช้ในภาคปฏิบัติได้	W7 ผู้บริหารไม่มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
S8 มีเครือข่ายหมอดินอาสา ที่ทำงานในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้โดยตรง ช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ และการให้บริการของกรมพัฒนาที่ดินสามารถให้บริการวิเคราะห์ดินโดยใช้ชุดตรวจสอบดินภาคสนามอย่างง่าย (LDD Test Kit) และบันทึกข้อมูลในระบบออนไลน์ได้ทุกที่ ทุกเวลา และมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลกลาง	W8 ขาดความต่อเนื่องในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งของเจ้าหน้าที่ และเครือข่ายหมอดินอาสาจาก รุ่นสู่รุ่น ยังมี Generation Gap
	W9 ความล่าช้าในการพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. พัฒนาที่ดิน 2551 ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน และข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการที่ดินระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น
	W10 ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการกระจายทรัพยากรทำให้ประสิทธิภาพการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียลดลง รวมทั้งความสามารถในการบรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการ ของกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ต้องชะลอตัวลง เช่น ขาดแคลนงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ และบุคลากร เพื่อรับมือกับปัญหาภัยพิบัติที่เกิดจากภาวะโลกรวน (Climate Change) เป็นต้น
	W11 งานวิจัยและนวัตกรรม ขาดยังการใช้ประโยชน์ และขาดการประเมินผลความคุ้มค่าที่แสดงมีผลลัพธ์ และผลกระทบ

จากการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่า กรมพัฒนาที่ดินมีจุดแข็งที่สำคัญในหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร การมีโครงสร้างองค์กรที่ครอบคลุมพื้นที่ภูมิภาคครบทุกจังหวัด และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนที่สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่น การทำงานแบบไซโล ขาดการสื่อสารเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภายใน ขาดการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3.2.1.3 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมา สามารถสรุปเป็นยุทธศาสตร์ด้วย TOWS Matrix ได้ดังตาราง

ตารางที่ 3.3 การใช้ TOWS Matrix เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์

TOWS Matrix	จุดแข็ง Strengths	จุดอ่อน Weakness
โอกาส Opportunities	<p>ยุทธศาสตร์เชิงรุก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินบูรณาการกับจังหวัดและอปท. เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจการเกษตรของพื้นที่ [S1-S3, S6-S7/O1, O3, O4] - บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐในการป้องกันภัยพิบัติจากดินและน้ำอย่างครบวงจร ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย [S1-S6/O1, O3, O7] 	<p>ยุทธศาสตร์เชิงปรับปรุง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับกระบวนการบริหารเงินรายได้จากการให้บริการหน่วยงานเอกชนและประชาชนให้ทั่วไประยะเวลา เพื่อนำไปขยายผลในการปฏิบัติงานตามภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินได้มากขึ้น [W10/O2, O5, O6]
อุปสรรค Threats	<p>ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงการบริการของกรมพัฒนาที่ดินได้สะดวกยิ่งขึ้น ด้วยการ เพิ่มความร่วมมือกับภาคเอกชน ในลักษณะ PPP [S1-S8/T2-T4] 	<p>ยุทธศาสตร์เชิงรับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการหน่วยงานภายในและภายนอกกรมพัฒนาที่ดินเพื่อแก้ปัญหาของพื้นที่เสี่ยงอย่างครบกระบวนการ [W1-W5, W9/T1] - ปรับปรุงแนวทางการจัดการองค์ความรู้ทั้งระบบ เพื่อให้สามารถส่งต่อความรู้และการประยุกต์ใช้ให้กับบุคลากรภายในและประชาชนภายนอกได้อย่างตรงจุด สู่การเป็น Excellence Organization [W6-W8/T2-T4]

ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S-O Strategies) เป็นการดำเนินการเชิงรุกเพื่อบูรณาการแผนการใช้ที่ดินร่วมกับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้ข้อมูลด้านดินและแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ถูกนำไปใช้ได้จริงในระดับปฏิบัติ เกิดการส่งเสริมเกษตรมูลค่าสูง (Product Champion) ในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับบริบทท้องถิ่น และตอบสนองนโยบายเศรษฐกิจระดับพื้นที่ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้น การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลและมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งเชิงกลและเชิงพืชของกรมพัฒนาที่ดิน ผสานกับกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 และพระราชกฤษฎีกาการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจพื้นที่ ป้องกันภัยพิบัติ และสร้างความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (S-T Strategies) พยายามลดผลกระทบจากพฤติกรรมของเกษตรกรที่ยึดติดกับระบบเดิม ไม่เปิดรับบริการจากภาครัฐ โดยเน้นสร้างการเข้าถึงผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และการร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานการบริการ รวมทั้งขยายช่องทางและยกระดับการให้บริการด้วยนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์เชิงปรับปรุง (W-O Strategies) เพื่อแก้ไขข้อจำกัดด้านงบประมาณ และทรัพยากร กลยุทธ์นี้มุ่งใช้โอกาสจากการมีฐานผู้ใช้บริการที่ขยายตัว เพื่อจัดหารายได้เสริม และนำไปพัฒนาระบบบริการ การวิจัย และการพัฒนานวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเกษตรกร

ยุทธศาสตร์เชิงรับ (W-T Strategies) เน้นลดจุดอ่อนที่เกิดจากการทำงานแบบแยกส่วน (ไซโล) และการไม่แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างระบบการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอก เพื่อจัดการปัญหาเฉพาะพื้นที่ เช่น พื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติหรือพื้นที่ด้อยโอกาส อย่างครบวงจร นอกจากนี้ยังลดปัญหาช่องว่างระหว่างรุ่น (generation gap) และการขาดระบบถ่ายทอดความรู้และทักษะ ด้วยการพัฒนาแนวทางจัดการความรู้ให้ชัดเจน ครอบคลุม และต่อเนื่อง เพื่อถ่ายทอดทั้งภายในองค์กร และสู่เกษตรกร ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้าถึงง่าย

3.2.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร (Positioning)

การทบทวนแผนปฏิบัติราชการ ของกรมพัฒนาที่ดินในครั้งนี้ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ จากแผนฉบับปัจจุบัน ยังคงมีความเหมาะสมกับบริบทของภารกิจหลัก และเพื่อให้แนวทางการพัฒนา มีความชัดเจน จึงเพิ่มเติม “ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร” (Strategic Positioning) เพื่อช่วยให้เห็นภาพความสำเร็จที่ชัดเจน และใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดประเด็นการพัฒนา กลยุทธ์ และแผนงาน โครงการเชิงรุก และการออกแบบกลไกการดำเนินงานที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

3.2.2.1 วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ของกรมพัฒนาที่ดิน จากแผนปฏิบัติราชการ ของกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2566-2570 ได้กำหนดไว้ว่า

“เป็นองค์การอัจฉริยะทางดินเพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570”

แสดงถึงการมุ่งสู่การเป็นองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยเน้นเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ คือ การส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมครอบคลุมพื้นที่ 15 ล้านไร่ภายในปี พ.ศ. 2570

3.2.2.2 พันธกิจ

พันธกิจ 5 ประการที่ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติราชการปี 2566-2570 ได้แก่

- 1) สำรวจ วิเคราะห์จำแนกดินและสำมะโนที่ดินเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 2) พัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการดินที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- 3) สร้างศูนย์กลางข้อมูลอัจฉริยะทางดินของประเทศ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน
- 4) พัฒนาที่ดินด้วยระบบการบริหารจัดการเชิงรุกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ถ่ายทอดเทคโนโลยีอนุรักษ์ดินและน้ำและปรับปรุงบำรุงดินเพื่อรักษาสมดุลความเสื่อมโทรมของที่ดินและนิเวศเกษตร
- 5) ยกกระดับองค์การด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

พันธกิจเหล่านี้ยังคงสะท้อนบทบาทหลักของกรมพัฒนาที่ดินอย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงวิชาการ เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

3.2.2.3 การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร (Strategic Positioning)

การทบทวนแผนปฏิบัติราชการครั้งนี้ ได้กำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กรเพิ่มขึ้น เพื่อแสดงบทบาทเชิงรุกและจุดยืนที่เด่นชัดในระบบการพัฒนาที่ดินสามารถตอบสนองต่อความท้าทายด้านการพัฒนาที่ดินของประเทศอย่างชัดเจน โดยตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มี 2 ประเด็นหลัก ได้แก่:

“องค์กรที่เป็นเลิศด้านการบริหารจัดการที่ดิน” หมายถึง องค์กรที่มีบุคลากรที่มีศักยภาพสูงด้านพัฒนาที่ดินและด้านอนุรักษ์ดิน/น้ำ มีทักษะการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งมีการประสานงานที่ดี มีระบบและกระบวนการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว มีการพัฒนาเทคโนโลยีการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาเครื่องมือในการทำงานสมัยใหม่บนฐานดิจิทัล มีระบบการจัดการเชิงพื้นที่โดยใช้ฐานข้อมูลดินและองค์ความรู้ที่ทันสมัย มีภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากชุมชน ตลอดจนมีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาคเกษตรกรรมและการพัฒนาประเทศในระยะยาว

“องค์กรหลักของประเทศในการพัฒนาที่ดินให้อุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนเพื่อเกษตรมูลค่าสูงที่ปลอดภัย” หมายถึง เป็นองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศ ให้อุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับระบบเกษตรกรรมที่มีมูลค่าสูง ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยกรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ให้การสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่สอดคล้อง กับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ด้วยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในระดับชุมชน

การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน ทำให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถดำเนินงานได้อย่างมีทิศทาง ขณะเดียวกัน การกำหนด “ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ขององค์กร” ในครั้งนี้ เป็นกลไกใหม่ที่จะช่วยวางบทบาทของกรมพัฒนาที่ดิน ให้แตกต่าง มีเอกลักษณ์อย่างชัดเจน โดยไม่ซ้อนทับและสับสนกับหน่วยงานอื่น ทำให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายด้านการพัฒนาที่ดินของประเทศได้อย่างตรงประเด็น โดยเชื่อมโยงเข้ากับนโยบายระดับชาติ ทั้งในมิติเกษตรกรรม ความมั่นคงทางอาหาร ความปลอดภัยของประชาชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.2.3 การวิเคราะห์ศักยภาพและช่องว่างในการดำเนินงาน (Gap analysis)

แผนปฏิบัติการของกรมพัฒนาที่ดิน (พ.ศ.2566-2570) ได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน คือการส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมให้ครอบคลุมพื้นที่ 15 ล้านไร่ภายในปี พ.ศ. 2570 ซึ่งเป็นกรอบเวลาระยะ 5 ปี โดยเน้นการขับเคลื่อนภารกิจผ่านฐานข้อมูลดิน เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ และการบริหารเชิงพื้นที่อย่างบูรณาการ

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา พบว่ามีช่องว่างระหว่างเป้าหมายกับผลสัมฤทธิ์จริง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการประเมิน และออกแบบกลยุทธ์เสริมในระยะเวลาที่เหลือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบระยะเวลาได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.2.3.1 สถานการณ์เป้าหมาย และผลการดำเนินงาน

- พื้นที่เป้าหมาย: 15 ล้านไร่ (พ.ศ. 2566–2570)
- ระยะเวลาดำเนินการ: 5 ปี
- ผลการดำเนินงานสะสม: ประมาณ 5 ล้านไร่ (ภายในปี 2568)
- พื้นที่คงเหลือที่ต้องดำเนินการ: 10 ล้านไร่ ภายใน 2 ปีสุดท้าย (2569–2570)
- ต้องเร่งดำเนินการ: เฉลี่ย 5 ล้านไร่ต่อปี (มากกว่าที่ผ่านมา 3 เท่า)

3.2.3.2 ช่องว่างหลักในการดำเนินงาน (Gap) จากการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการดำเนินงาน พบช่องว่างสำคัญ 3 ประเด็นหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมาย

- ช่องว่างด้านการรวบรวมพื้นที่รับประโยชน์จากการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน (Impact Measurement Gap) พื้นที่ดำเนินการสะสมที่ปรากฏ เป็นผลจากการประเมินทางตรงเท่านั้น อย่างไรก็ตามในงานพัฒนาที่ดินนั้น พื้นที่ได้รับประโยชน์มักเป็นวงกว้าง และมีพื้นที่มากกว่าพื้นที่ดำเนินการทางตรงจำเป็นต้องเร่งประเมินผลกระทบจากการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินที่ผ่านมา

- ช่องว่างด้านกลไกการขับเคลื่อน (Operational Gap) : เป็นที่ชัดเจนว่าปริมาณงานตามภารกิจปกติก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ด้วยงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นการใช้รูปแบบการจัดสรรงบประมาณประจำปีแบบดั้งเดิมจะไม่สามารถตอบสนองต่อภารกิจที่เร่งตัวขึ้นได้อีกต่อไป กรมพัฒนาที่ดินจึงมีความจำเป็นต้องขยายความร่วมมือกับเครือข่ายภาคี เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาชน เพิ่มรูปแบบการจัดการที่ยืดหยุ่นให้มากขึ้น

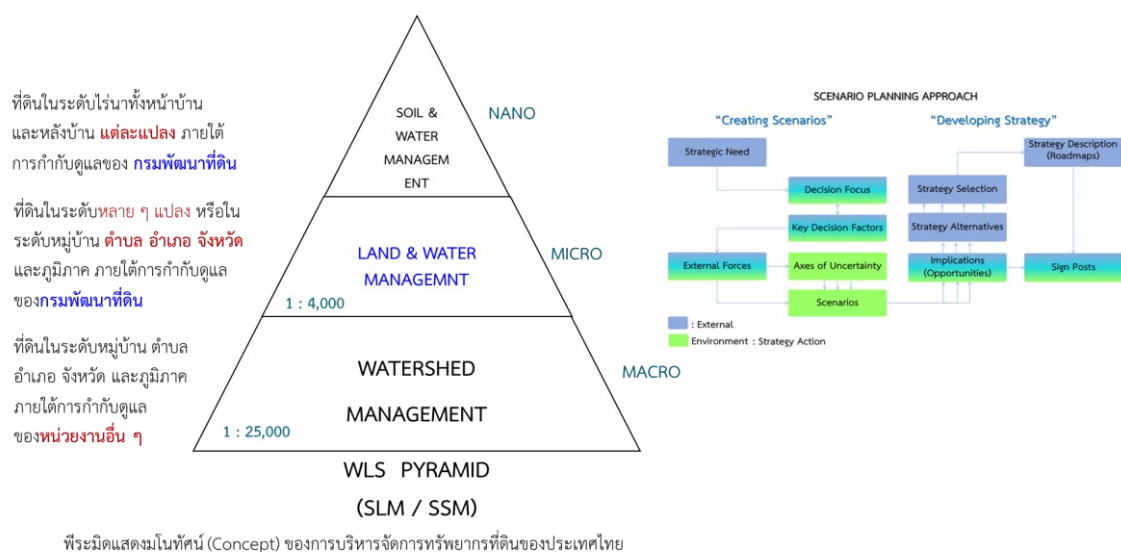
- ช่องว่างด้านระยะเวลาและความเร่งด่วน (Time Gap) อัตราการดำเนินงานเดิมอยู่ที่ประมาณ 1.8 ล้านไร่ต่อปี แต่ต้องดำเนินการอีก 10 ล้านไร่ หรือเฉลี่ย 5 ล้านไร่ต่อปี จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการทำงาน จำเป็นต้องเร่งการบูรณาการงานจากหลายกอง/สำนักภายในกรมพัฒนาที่ดิน และบูรณาการกับหน่วยงานภายนอกกรมพัฒนาที่ดินด้วย

3.2.4 การวิเคราะห์และการออกแบบประเด็นการพัฒนา

จากการวิเคราะห์ศักยภาพและช่องว่างในการดำเนินงานสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการตามเป้าหมาย 15 ล้านไร่ภายในปี 2570 เป็นเรื่องที่ “สามารถทำได้” แต่จำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์ปรับระบบการทำงาน และเสริมกลไกการขับเคลื่อนใหม่

3.2.4.1 การออกแบบประเด็นการพัฒนา

การจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ได้ใช้แนวทางวางแผนเชิงสถานการณ์ (Scenario Planning Approach) เป็นเครื่องมือหลักในการออกแบบประเด็นการพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรดิน พื้นที่เกษตรกรรม และจำนวนเกษตรกรที่มีอยู่ทั่วประเทศ ท่ามกลางข้อจำกัดด้านทรัพยากรงบประมาณ และเวลา ดังจะได้อธิบายในภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 ความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ของการบริหารจัดการที่ดินและแนวทางการวางแผนเชิงสถานการณ์

จากภาพการออกแบบประเด็นการพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดินในแผนปฏิบัติการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ได้รับการกำหนดขึ้นจากกระบวนการคิดเชิงระบบที่ประกอบด้วย 2 แกนสำคัญ แกนแรกได้แก่ พิธีกรรมแสดงลำดับชั้นของการบริหารพื้นที่เพื่อการจัดการทรัพยากรดินและน้ำ (Water, Land, and Soil Pyramid) แกนที่สองได้แก่ แนวทางวางแผนเชิงสถานการณ์ (Scenario Planning)

ในส่วนการบริหารพื้นที่เพื่อการจัดการทรัพยากรดินและน้ำ สามารถแบ่งระดับการบริหารพื้นที่ออกเป็น 3 ระดับ

ระดับแรกได้แก่ ระดับลุ่มน้ำ (Watershed Management) เป็นภาพรวมของพื้นที่ที่สนใจ เพื่อเป็นฐานของการเข้าใจพื้นที่จริง และนำไปออกแบบกิจกรรมอนุรักษ์ดินและน้ำให้เหมาะสมกับภูมิสังคม ทำให้เกิดภาพของการอนุรักษ์ ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรดินและน้ำ ด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ในที่นี้จะเห็นได้ว่าเป็นเชิงมหภาค เนื่องจากมีส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ในส่วนของกรมพัฒนาที่ดิน จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานส่วนนี้อยู่ในแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ระดับที่สองได้แก่ ระดับการจัดการที่ดินและน้ำ (Land and Water Management) เป็นการเจาะจงพื้นที่ที่สนใจดำเนินการ ด้วยการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ ซึ่งสามารถเลือกเกณฑ์ในการกำหนดได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นขอบเขตทางปกครอง (หมู่บ้าน, ตำบล) หรือขอบเขตตามสภาพพื้นที่ หัวใจสำคัญของการกำหนดขอบเขตนี้เข้าไปเพื่อเชื่อมโยงการใช้ที่ดินกับแผนการเกษตรและการพัฒนาในระดับพื้นที่ย่อย ในพื้นที่ของกรมพัฒนาที่ดิน กำหนดด้วยวงรอบของการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำ

ระดับที่สามได้แก่ ระดับการจัดการดินและน้ำ (Soil and Water Management) ในระดับนี้ความสนใจในการพัฒนาพื้นที่ จะเน้นเข้าสู่ระดับรายไร่นา หรือ รายแปลง เป็นพื้นที่ย่อยในการบริหารจัดการ เพื่อให้แต่ละแปลงเกิดความยั่งยืน ในส่วนของกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการระดับนี้ผ่านการส่งเสริมและให้บริการเกษตรกรในด้านต่าง ๆ

เมื่อนำแนวทางการวางแผนเชิงสถานการณ์ (Scenario Planning) มาจำลองใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายและประเด็นท้าทายของกรมพัฒนาที่ดินโดยใช้หลัก WLS Pyramid ข้างต้น ผสมผสานกับหลักการพัฒนาเชิงพื้นที่และการกำหนดวงรอบลุ่มน้ำ ทำให้เกิดภาพประเด็นการพัฒนาที่เหมาะสมกับเป้าหมายการบริหารจัดการที่ดินดังต่อไปนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1: การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานไปสู่การบริหารพื้นที่แบบ “ลุ่มน้ำ” โดยเน้นการวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งเชิงกลและเชิงพืช ทั้งที่เป็นโครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้าง (Structural and Non-Structural) ให้สอดคล้องกับลักษณะภูมิสังคมอย่างเป็นระบบ กำหนดวงรอบลุ่มน้ำไว้ 1,919 ลุ่มน้ำ โดยมีพื้นที่แต่ละวงรอบลุ่มน้ำประมาณ 50,000 – 500,000 ไร่

ประเด็นการพัฒนาที่ 2: การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

มุ่งเน้นการยกระดับแผนงานเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยบูรณาการข้อมูล แผน และกลไกปฏิบัติจากหลายฝ่ายเข้าด้วยกันในระดับพื้นที่ ผ่านการผลักดันแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ประเด็นการพัฒนาที่ 3: การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

(LDD One Start One Stop Service)

มุ่งพัฒนาระบบบริการของกรมพัฒนาที่ดินให้เข้าถึงเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

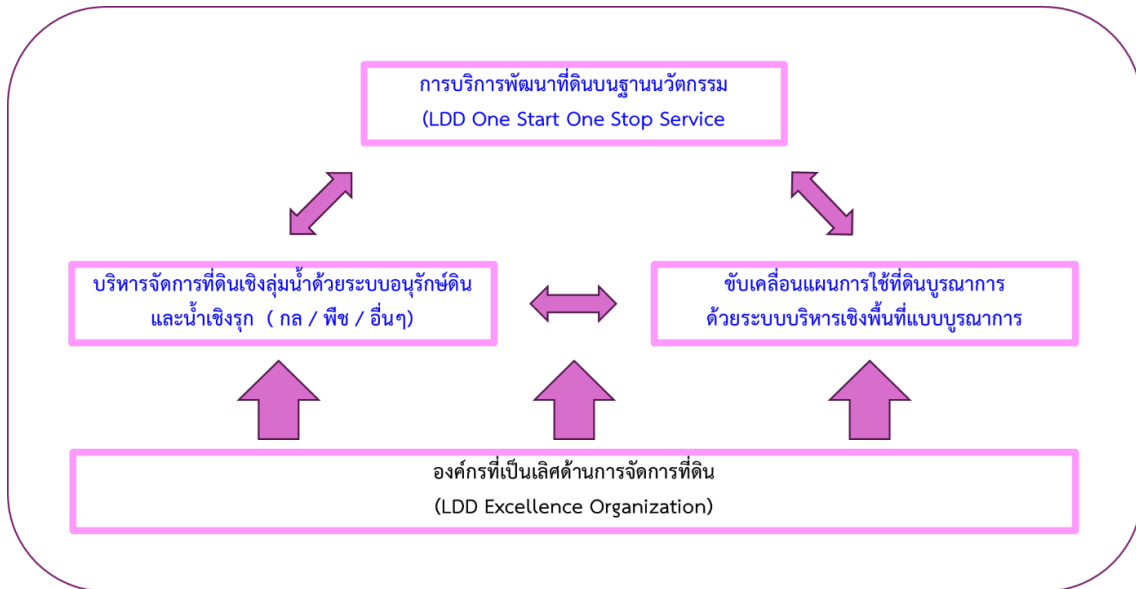
ประเด็นการพัฒนาที่ 4: องค์กรที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

(LDD Excellence Organization)

มุ่งพัฒนาระบบภายในของกรมพัฒนาที่ดิน อาทิ ระบบงาน บุคลากร การฝึกอบรมทักษะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน การติดตามประเมินผล เพื่อให้สามารถรองรับภารกิจที่ขยายตัวและเปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ

3.2.4.2 ความเชื่อมโยงของประเด็นการพัฒนา

ทั้ง 4 ประเด็นการพัฒนาที่ออกแบบนี้ ได้รับการจัดวางอย่างเป็นระบบ เพื่อเชื่อมโยงกันเป็นวงจรเสริมพลังซึ่งกันและกัน ดังแสดงในภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.3 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของ 4 ประเด็นการพัฒนา

จะเห็นได้ว่าการออกแบบประเด็นการพัฒนาทั้ง 4 ด้านของกรมพัฒนาที่ดิน ในแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ไม่ได้เป็นการจัดหมวดหมู่เชิงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว หากแต่ได้รับการออกแบบให้มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในลักษณะ “ลำดับการทำงานเชิงพื้นที่” และ “กลไกเสริมภายในองค์กร” ดังปรากฏในภาพ

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 และประเด็นการพัฒนาที่ เป็น “แผนการบริหารเชิงพื้นที่” ที่แปลงข้อมูลระดับรายแปลงให้กลายเป็น “แผนการใช้ที่ดินเชิงนโยบาย” ที่สามารถขับเคลื่อนได้ในหลากหลายระดับทั้งในระดับลุ่มน้ำย่อย (1,919 ลุ่มน้ำ) และระดับตำบล ซึ่งจะส่งผลต่ออำเภอและจังหวัดในที่สุด

ทั้งสองประเด็น เสริมและเชื่อมโยงกันโดยตรง ผ่านการบูรณาการข้อมูลและการทำงานระหว่างสำนักและกองภายในกรมพัฒนาที่ดิน อย่างประสานสอดคล้อง ซึ่งทุกสำนักและกองภายในกรมพัฒนาที่ดินจะมีความสำคัญและมีภารกิจที่เชื่อมโยงประสานกันในแต่ละพื้นที่ รวมถึงความร่วมมือในการบูรณาการเพื่อผลักดันผลสำเร็จร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่น

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ทำหน้าที่เป็น “แพลตฟอร์มบริการ” ที่นอกเหนือจะสนับสนุนการทำงานของประเด็นการพัฒนาที่ 1 และ 2 แล้ว ยังนำลักษณะงานที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง อาทิ การเข้าถึงฐานข้อมูลดิน การตรวจวิเคราะห์ดิน การจำหน่ายจ่ายแจกจุลินทรีย์ แอปพลิเคชัน และเซทบอด ขยายความสามารถให้เข้าถึงเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และเป็นมิตร

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 เป็นกลไกภายในที่ช่วยสนับสนุนทั้งระบบ โดยเน้นการปรับโครงสร้าง ระบบงาน บุคลากร เครื่องมือวัดผล ฯลฯ เพื่อให้ประเด็นการพัฒนาที่ 1-3 ดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

3.2.5 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การทบทวนแผนปฏิบัติการของกรมพัฒนาที่ดินในครั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นและวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อให้แนวทางการพัฒนาสอดคล้องกับสภาพจริงของการดำเนินงานในทุกกระดับ โดยได้ดำเนินกิจกรรมหลักสองส่วนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ในส่วนแรก ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงของส่วนกลาง ตลอดจนผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินทุกเขตทั่วประเทศ เพื่อรวบรวมมุมมองเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดิน สะท้อนภาพรวมของแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ ความคาดหวังต่ออนาคตขององค์กร รวมถึงอุปสรรคที่เผชิญในการขับเคลื่อนนโยบายระดับพื้นที่

จากนั้นจึงจัดกิจกรรม After Action Review (AAR) แยกตามภูมิภาค 4 ครั้ง ครอบคลุมภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงานส่วนกลาง สพด. สพท. รวมถึงผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่จากทั่วประเทศเข้าร่วม เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความต้องการในการพัฒนาองค์กร ปัญหาเชิงระบบ อุปสรรคในการทำงาน และแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการสัมภาษณ์และกิจกรรม AAR ทั้งสองส่วนนี้ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกันในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อสรุปในระดับภาพรวมขององค์กร พบว่า บุคลากรของกรมพัฒนาที่ดิน ส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาองค์กร มีความรู้ ความสามารถ และมีความพร้อมที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความเห็นร่วมกันว่าการทำงานด้วยแนวคิดบูรณาการเชิงพื้นที่ (Area-based Integration) เป็นทิศทางที่เหมาะสมและควรขยายผล เนื่องจากสามารถตอบสนองความแตกต่างของบริบทในแต่ละพื้นที่ได้อย่างตรงจุด และส่งเสริมการทำงานร่วมกับหน่วยงานระดับจังหวัดได้อย่างมีพลัง

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงนโยบายในการปรับปรุงกลยุทธ์ แผนงาน และแนวทางการบริหารจัดการของกรมพัฒนาที่ดินได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและพื้นที่เป้าหมาย อันจะนำไปสู่การยกระดับการให้บริการและการพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3.3 สรุปการออกแบบประเด็นการพัฒนาของแผนปฏิบัติการ

แนวทางการพัฒนาที่ดินในอนาคตแบบองค์รวมทั้งประเทศไทย

จากแนวพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ดินและพื้นที่ฟูดินของ “พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร” นำมาพัฒนาที่ดินตามสภาพพื้นที่ที่เกิดปัญหาในแต่ละภูมิภาค เมื่อผนวกกับการดำเนินการภายใต้นโยบาย “ดินน้ำ น้ำตาม” เพื่อเพิ่มอัตราเร่งให้เกิดทิศทางการขับเคลื่อนงานของกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2568-2580 ในช่วงปีที่เหลือให้บรรลุเป้าหมายและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมผ่านแผนงานโครงการริเริ่ม (Initiative project) และพัฒนาโครงการเรือธงและจำเป็นเร่งด่วน (Flagship Projects) เพื่อให้เกิด Roadmap การขับเคลื่อนงานพัฒนาที่ดินที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรนำมาสู่ “แผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)”

พีระมิดแสดงมโนทัศน์ (Concept) ของการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินของประเทศไทย

ภาพที่ 3.4 แนวทางการพัฒนาที่ดินในอนาคต แบบองค์รวมทั้งประเทศไทย

จากภาพที่ 3.4 เป็นแนวคิดสำคัญของการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำที่ได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวทางการทบทวนแผนปฏิบัติการครั้งนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาที่ดินมีความสอดคล้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ และศักยภาพการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของดินและระบบนิเวศโดยรวม เพื่อประกอบด้วย 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

พื้นฐานแนวคิด : ลำดับชั้นของการบริหารจัดการพื้นที่

แนวคิดนี้ได้อธิบายโดยสังเขปไว้แล้วในหัวข้อ 3.2.4 ในส่วนนี้ของรายงาน จึงเป็นการอธิบายถึงการใช้โครงสร้างแบบ “พีระมิด” เพื่อกำหนดแนวทางการบูรณาการหน่วยงาน เพื่อขับเคลื่อน การบริหารจัดการที่ดิน ตั้งแต่ระดับรายแปลงจนถึงระดับลุ่มน้ำ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้:

- ระดับ NANO – Soil and Water Management (ระดับไร่/รายแปลง)

เป็นระดับปฏิบัติการในพื้นที่จริงของเกษตรกร มุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม โดยอยู่ภายใต้การดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน และสามารถบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่นกรมส่งเสริมการเกษตร ในการตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ หรือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

- ระดับ MICRO – Land and Water Management (ระดับหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ)

เป็นระดับที่เชื่อมโยงหลายแปลงรวมกันเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเชิงบูรณาการ ใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศและข้อมูลดิน และร่วมดำเนินงานขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อพัฒนาพื้นที่ ระดับตำบลและอำเภอ

- ระดับ MACRO – Watershed Management (ระดับลุ่มน้ำ/ภูมิภาค)

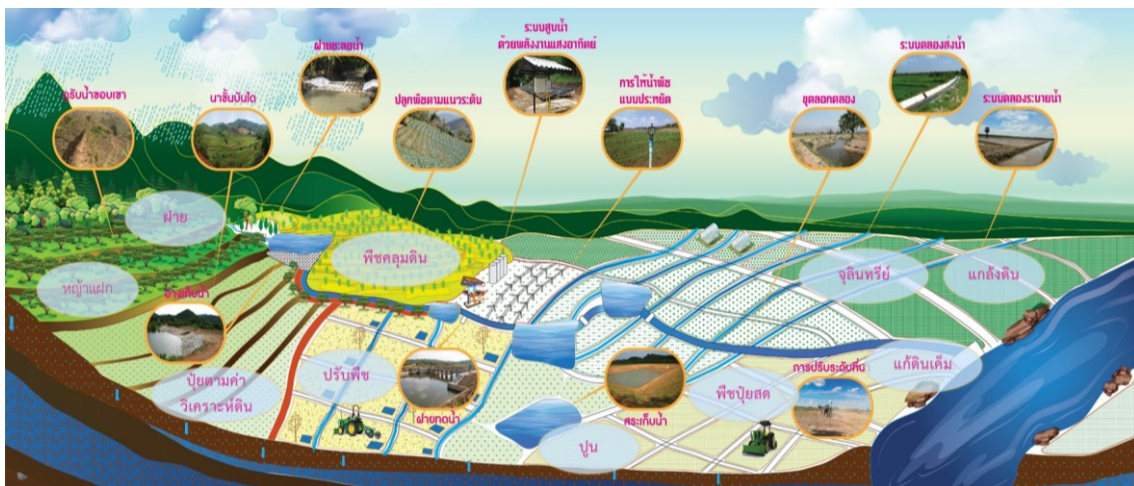
เป็นการวางแผนในระดับนโยบาย โดยครอบคลุมการบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้งหมด รวมถึงพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติฯ การเชื่อมโยง 3 ระดับนี้ทำให้สามารถวางแผนเชิงพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนรายแปลงไปจนถึงแผนพัฒนาระดับจังหวัดหรือภูมิภาค

3.3.1 ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

การพัฒนาภาคการเกษตรแบบบูรณาการ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรให้มีผลิตภาพ และคุณภาพผลผลิตสูง ควรมีการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเชิงนโยบายจนถึงการส่งมอบพื้นที่ให้กับท้องถิ่นหรือประชาชน ในพื้นที่ ให้สามารถร่วมกันใช้งานและบำรุงรักษาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้เกิดความยั่งยืน รวมทั้งการบูรณาการพัฒนาที่ดินสู่การพัฒนาตลอดห่วงโซ่ภาคเศรษฐกิจการเกษตร

3.3.1.1 แผนผังการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

การพัฒนาทรัพยากรดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะ ภูมิสังคมของพื้นที่เป็นหลัก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นภูเขา ที่ลาดชัน หรืออยู่ในเขตลุ่มน้ำต้นน้ำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน และการจัดการน้ำที่ไม่สมดุล ส่งผลต่อทั้งคุณภาพ ของทรัพยากรธรรมชาติ และรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่เหล่านั้น กรมพัฒนาที่ดินจึงได้นำแนวคิดการจัดการ ลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำมาประยุกต์ใช้ในระดับพื้นที่ โดยแปลงหลักการเชิงวิชาการให้เป็น ภาพทางกายภาพที่ชัดเจนและสามารถดำเนินงานได้จริงในระดับไร่นา

ภาพที่ 3.5 ตัวอย่างการวางแผนผังการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ภาพประกอบการจัดการลุ่มน้ำที่ปรากฏ แสดงถึงการวางแผนการใช้พื้นที่และระบบ ป้องกันดินและน้ำแบบองค์รวม โดยครอบคลุมการดำเนินงานทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ภายใต้กรอบแนวคิด “ดินนำ น้ำตาม” โดยมีการผสมผสานเทคนิคการอนุรักษ์ทั้งแบบโครงสร้าง (Structural Measures) และแบบไม่ใช่โครงสร้าง (Non-Structural Measures) ทั้งในเชิงกลและเชิงพีชอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ในส่วนของพื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งมักเป็นเขตภูเขาและลาดชันสูง การใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ จะเน้นที่การลดแรงปะทะของน้ำฝนและการควบคุมการไหลของน้ำผ่านพื้นที่ ตัวอย่างของกิจกรรมในบริเวณนี้ ได้แก่ การทำฝายชะลอน้ำ การปลูกหญ้าแฝก เพื่อยึดหน้าดิน และการปลูกพืชคลุมดิน เพื่อชะลอการไหลของน้ำผิวดิน นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบชลอน้ำ และแนวกันไฟร่วมกับชุมชนในบางพื้นที่ เพื่อป้องกันการเกิดการพังทลายของดินและไฟป่า

นอกจากนี้แล้ว ในส่วนของพื้นที่ต้นน้ำนี้ ยังมีส่วนพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น โดยมี คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ทำให้ในส่วนของการดำเนินงานพัฒนาที่ดินในพื้นที่ของหน่วยงานอื่น กรมพัฒนาที่ดินต้องดำเนินการอย่างสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดโดย คทช.และ สคทช.

สำหรับพื้นที่กลางน้ำ การใช้พื้นที่จะเป็นในลักษณะไร่นาหรือพื้นที่เกษตรกรรมทั่วไป การจัดการในส่วนนี้เน้นที่ การเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำและปรับปรุงหน้าดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก เช่น การใช้ **คันดิน ร่องน้ำ** และการ **ปรับพื้นที่เกษตรตามแนวระดับ** ซึ่งเป็นมาตรการเชิงโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันการพังทลายของดิน โดยควบคู่กับการใช้ **พืชปุ๋ยสด** หรือ **พืชตัดสลับ** เป็นมาตรการเชิงพืช เพื่อช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในระยะยาว

ในบริเวณพื้นที่ปลายน้ำ ซึ่งมักเป็นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่รับน้ำ กิจกรรมที่สำคัญคือการควบคุมและระบายน้ำอย่างเหมาะสม โดยอาศัย **ระบบคลองส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ** และ **จุดตรวจคลอง** เพื่อบริหารจัดการน้ำไม่ให้เกิดการท่วมขังหรือแห้งแล้งสลับกัน อีกทั้งยังมีการวางระบบ **สูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์** และ **ระบบกักเก็บน้ำ (สระเก็บน้ำ)** เพื่อรองรับการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้งหรือกรณีฉุกเฉิน

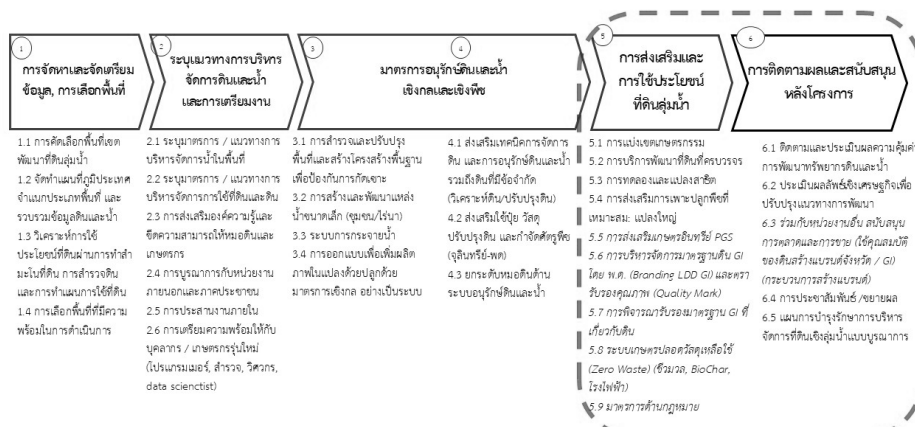
ทั้งนี้ การจัดการในทุกระดับของกลุ่มน้ำไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการวางแผนเชิงเทคนิคจากภาครัฐเท่านั้น แต่ความสำเร็จของระบบทั้งหมดขึ้นอยู่กับ “**ความต้องการของพื้นที่และการมีส่วนร่วมของประชาชน**” เป็นสำคัญ โดยกรมพัฒนาที่ดินให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจ ออกแบบ ไปจนถึงการติดตามและบำรุงรักษา เพื่อให้มาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทจริงของพื้นที่ และสามารถต่อยอดการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเชิงลุ่มน้ำยังช่วยส่งเสริมศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การแปรรูปผลผลิตเกษตร การวางแผนใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ดินไม่ใช่เพียงแค่การ “พัฒนาดิน” เท่านั้น แต่คือการ “พัฒนาคน ชุมชน และภูมินิเวศ” ไปพร้อมกันอย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุป ภาพแสดงการจัดการกลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนความพยายามของกรมพัฒนาที่ดินในการวางระบบเชิงพื้นที่ที่แบบบูรณาการ ที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพและมิติของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

3.3.1.2 การบูรณาการการพัฒนาที่ดินสู่การพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร

การพัฒนาที่ดินให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงเศรษฐกิจต่อเกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการปรับปรุงคุณภาพดินและพัฒนาการใช้ที่ดินเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างรายได้ให้เกษตรกร ขณะที่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อภาคการผลิต การแปรรูป และการตลาดได้รับการเสริมแรงอย่างต่อเนื่องผ่านกลไกของหน่วยงานอื่นทั้งภายในภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคเอกชน จึงต้องมีการบูรณาการเชิงระบบที่เอื้อให้เกิดการขับเคลื่อนแบบองค์รวมในระดับพื้นที่ ตามหลักห่วงโซ่คุณค่าในภาพที่ 3.6

ภาพที่ 3.6 การบูรณาการเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจการเกษตรตามหลักห่วงโซ่คุณค่า

ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การบูรณาการระหว่างกรมพัฒนาที่ดินกับหน่วยงานร่วมกระทรวงถือเป็นแกนหลักของการขับเคลื่อนภาคการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กรมชลประทานสนับสนุนด้านทรัพยากรน้ำเพื่อเกษตรกรในพื้นที่ชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผูรรวมกลุ่มเกษตรกร (แปลงใหญ่, วิสาหกิจชุมชน) และถ่ายทอดความรู้ด้านการเพาะปลูกพืชให้ได้ผลผลิตคุ้มค่าต่อการลงทุน กรมปศุสัตว์และกรมประมงส่งเสริมอาชีพในพื้นที่ที่มีศักยภาพ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ช่วยสร้างกลุ่มและเครือข่ายเพื่อจัดการผลผลิตและการตลาดในระดับชุมชน ทั้งหมดล้วนเป็นการเสริมบทบาทของกันและกันให้เกิดผลลัพธ์ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ในระดับจังหวัด หน่วยงานภายใต้กระทรวงมหาดไทยมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัด

เช่น สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองมีบทบาทในการกำหนดผังการใช้ที่ดินที่เชื่อมโยงกับแผนการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน รวมถึงสนับสนุนงานก่อสร้างและพัฒนาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เป็นเชิงกล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสามารถเชื่อมโยงพื้นที่พัฒนาที่ดินเข้ากับกลุ่มอาชีพและกิจกรรมเศรษฐกิจฐานรากและสำนักงานขนส่งจังหวัด อำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการเข้าถึงตลาด

ในส่วนของกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์ มีบทบาทในการยกระดับเศรษฐกิจในห่วงโซ่มูลค่า โดยกระทรวงอุตสาหกรรมสามารถส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยแปรรูปขนาดชุมชนในพื้นที่ เช่น โรงอบแห้ง โรงสีข้าว หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชปุยสด ขณะที่กระทรวงพาณิชย์สนับสนุนช่องทางการตลาด การสร้างแบรนด์ และการเชื่อมโยงตลาดผ่านกรมการค้าภายในหรือสำนักงานพาณิชย์จังหวัด ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนจากผลผลิตเกษตรที่มีคุณภาพ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาล และ อบจ.) ถือเป็นกลไกที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด มีบทบาททั้งในการร่วมวางแผน ดำเนินการสมทบงบประมาณ และดูแลกิจกรรมหลังการส่งมอบพื้นที่ เช่น บำรุงรักษาสิ่งปลูกสร้างในแปลงพัฒนา ส่งเสริมการปลูกซ้ำ หรือการให้การสนับสนุนด้านแรงงานและเครื่องจักร นอกจากนี้ อบต. ยังสามารถเป็นผู้ประสานและขับเคลื่อนกิจกรรมต่อเนื่องในระดับหมู่บ้านและชุมชนได้อย่างคล่องตัว

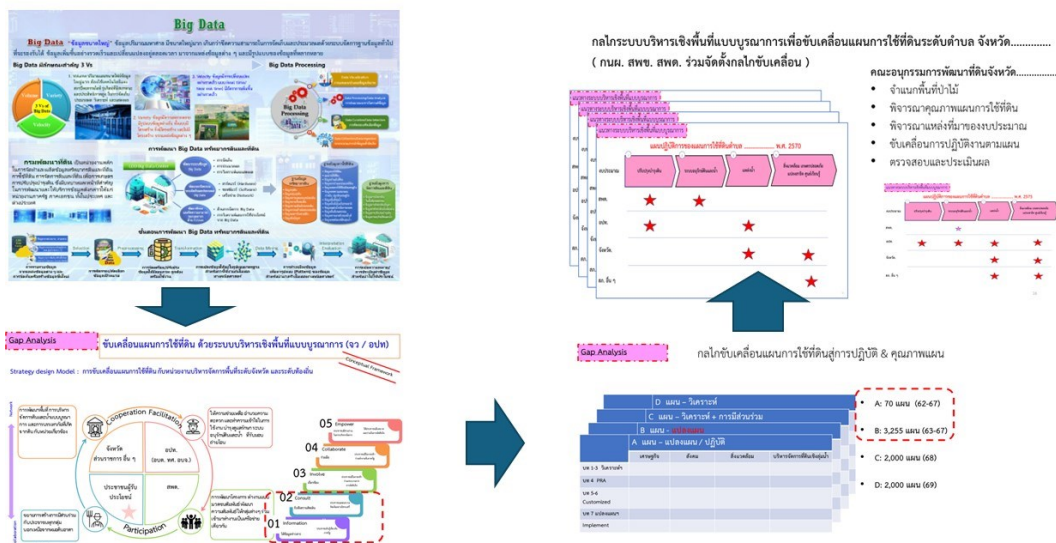
ภาคเอกชนและภาคประชาชนในท้องถิ่น เช่น สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และ หอการค้าจังหวัด เป็นกลุ่มที่สามารถร่วมลงทุน สนับสนุนกิจกรรม CSR หรือนำผลผลิตเกษตรที่เกิดจากพื้นที่พัฒนาไปใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อาหารแปรรูป หรือสินค้า GI (Geographical Indication) อีกทั้งยังสามารถจัดตลาดชุมชน หรือลานซื้อขายที่มีเสถียรภาพให้เกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การบูรณาการกับภาคีต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเปลี่ยนผลลัพธ์เชิงทรัพยากรให้กลายเป็นผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาที่ดินจึงไม่ใช่เพียงการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่เป็นการวางรากฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืนซึ่งจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงต่อเมื่อทุกภาคส่วนสามารถบูรณาการทำงานร่วมกันได้อย่างมีเป้าหมายร่วม

3.3.2 ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

กรมพัฒนาที่ดินมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยหนึ่งในกลไกหลักคือการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ซึ่งเป็นกระบวนการที่บูรณาการข้อมูลทางวิชาการเข้ากับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับศักยภาพและปัญหาของพื้นที่ โครงสร้างของรายงานแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยทั่วไปประกอบด้วยบทต่าง ๆ ดังนี้ 1) บทนำ จะกล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดินในระดับตำบล รวมถึงนิยามศัพท์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนในพื้นที่เป้าหมาย 2) ข้อมูลทั่วไป รวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันของตำบล ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ 3) ทรัพยากรธรรมชาติ นำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะข้อมูลดิน น้ำ ป่าไม้ และสภาพภูมิประเทศ ซึ่งได้จากการสำรวจและจัดทำแผนที่โดยกรมพัฒนาที่ดิน 4) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน อธิบายขั้นตอนและผลลัพธ์ของการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) การรวบรวมข้อมูลจากภาคประชาชน หน่วยงานส่วนกลางในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสะท้อนความต้องการและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการวางแผน 5) การประเมินคุณภาพที่ดิน นำเสนอผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของที่ดินสำหรับกิจกรรมการผลิตต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลดินและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลทางวิชาการสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้ที่ดิน 6) แผนการใช้ที่ดิน เป็นบทสรุปของการดำเนินงาน โดยเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมและวิเคราะห์ในบทก่อนหน้า ทั้งข้อมูลพื้นฐาน ทรัพยากร การมีส่วนร่วม และการประเมินคุณภาพที่ดิน เพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับแต่ละโซนในตำบล และ 7) การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน นำเสนอแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการนำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับตำบลในการร่วมกันขับเคลื่อนแผนให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ความเชื่อมโยงจากข้อมูลทรัพยากรดิน สู่วางแผนการใช้ที่ดินที่ขับเคลื่อนระบบการพัฒนาเชิงพื้นที่

ภาพที่ 3.7 ความเชื่อมโยงจากข้อมูลทรัพยากรดิน สู่วางแผนการใช้ที่ดินที่ขับเคลื่อนระบบการพัฒนาเชิงพื้นที่

ประสบการณ์ดำเนินงานที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการนำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ คือการได้รับการ “ยอมรับจากพื้นที่” โดยเฉพาะในสามระดับหลัก ได้แก่

ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเกษตรกรและผู้มีส่วนได้เสีย จะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น เพื่อให้แผนตอบสนองต่อความต้องการจริงของชุมชน และสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของตำบล ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

หน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด และส่วนกลางที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ที่จะมีบทบาทร่วมในการสนับสนุนกำลังคน การจัดสรรทรัพยากร และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแบบบูรณาการ โดยเฉพาะความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานของกระทรวงอื่นในภูมิภาค ผ่านการทำงานร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด

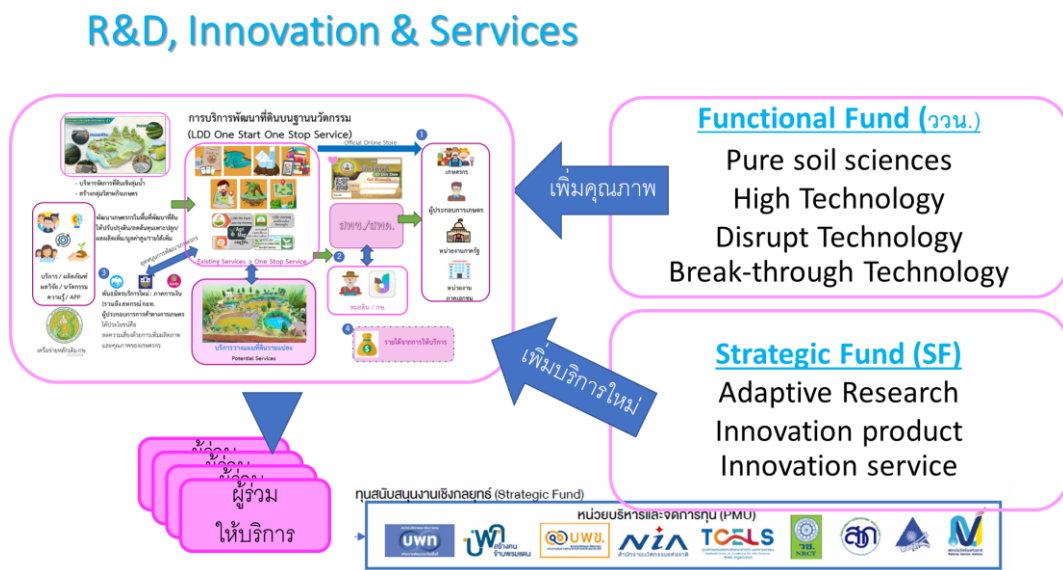
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นกลไกระดับปฏิบัติที่มีความสำคัญสูง โดยมีบทบาททั้งในการบรรจุแผนเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น การสนับสนุนงบประมาณ และการเป็นสะพานเชื่อมโยงความต้องการของชุมชนกับภาครัฐ อปท. ซึ่งใกล้ชิดประชาชนย่อมสามารถสนับสนุนให้แผนเกิดผลจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ในส่วนของการบริหารตาม พรฎ.ว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ของแต่ละจังหวัดนั้น กฎหมายระบุให้ตั้ง คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.บ.จ.” โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ และให้ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ระบุไว้ในมาตรา 17 กล่าวคือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารงบประมาณของจังหวัด กลุ่มจังหวัด และกำกับดูแลงบประมาณของ อปท.

จากปัจจัยข้างต้น การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ จึงจำเป็นต้องทำงานเชิงบูรณาการกับกลไกระดับจังหวัด ทั้งในด้านแผน ยุทธศาสตร์ และกลไกการดำเนินงาน เพื่อให้แผนการใช้ที่ดินไม่เพียงแต่สะท้อนบริบทของพื้นที่ แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนพัฒนาจังหวัดอย่างมีพลังร่วม และก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างยั่งยืนต่อภาคเกษตรกรรมและการใช้ที่ดินของประเทศ

3.3.3 ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

ในบริบทของการพัฒนาองค์กรภาครัฐยุคใหม่ กรมพัฒนาที่ดินตระหนักถึงข้อจำกัดของงบประมาณที่ได้รับต่อการกิจการให้บริการประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายหลักอย่างเกษตรกรทั่วประเทศ ที่มีความต้องการบริการด้านที่ดินและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่งบประมาณประจำปีของกรมพัฒนาที่ดินมีแนวโน้มคงที่หรือเพิ่มขึ้นอย่างจำกัด ทำให้เกิดความจำเป็นในการปรับโครงสร้างระบบงานบริการของกรมพัฒนาที่ดินให้มีความยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 3.8 กรอบแนวคิดการบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

จากแนวคิดดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินจึงได้พัฒนากลไก “LDD One Start One Stop Service” ซึ่งเป็นระบบบริการบนฐานนวัตกรรมที่เชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี และช่องทางการเข้าถึงบริการของกรมพัฒนาที่ดินเข้าด้วยกันอย่างบูรณาการ ภายใต้กรอบแนวคิดใหม่ที่เปิดให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิด “ผู้ร่วมให้บริการ” ที่สามารถขยายฐานของงานบริการสู่ประชาชนในพื้นที่ได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 3.8

ในภาพรวม ระบบบริการ One Stop Service ของกรมพัฒนาที่ดินเริ่มต้นจาก การบูรณาการบริการที่มีอยู่เดิม (Existing Services) เช่น การวางแผนการใช้ที่ดินรายแปลง การวิเคราะห์ดิน การให้คำปรึกษาทางเทคนิค หรือบริการเชิงวิชาการต่าง ๆ แล้วนำมารวมศูนย์ภายใต้แพลตฟอร์มเดียว พร้อมทั้งเพิ่มบริการใหม่ที่เป็นผลผลิตจากงานวิจัย นวัตกรรม และความร่วมมือกับพันธมิตร เช่น แอปพลิเคชัน “น้องดินดี” ระบบ Agri-Map Online ระบบ LDD Zoning และฐานข้อมูลดิจิทัลด้านดินอื่น ๆ

ผู้รับบริการของระบบนี้สามารถเป็นได้ตั้งแต่ เกษตรกรรายย่อย, ผู้ประกอบการภาคการเกษตร หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่น โดยมี สพข./สพด. เป็นกลไกหลักของการให้บริการ ในพื้นที่ และเชื่อมโยงกับ กลุ่มหมอดินอาสา วิทยากรชุมชน หรือ ผู้ให้บริการเอกชนในการกระจายบริการ ออกไปยังกลุ่มเป้าหมายในเชิงรุก

เพื่อเสริมศักยภาพและความต่อเนื่องของระบบบริการ กรมพัฒนาที่ดินได้พัฒนาแนวทางการจัดการรายได้จากการให้บริการในลักษณะที่ไม่ขัดกับระเบียบราชการ โดยมุ่งหวังให้หน่วยงานภายใน สามารถเก็บรายได้จากการให้บริการ บางประเภทเพื่อนำกลับมาพัฒนางานบริการต่อได้ เช่น บริการวิเคราะห์ ดินเฉพาะทาง บริการทำแผนที่ดินรายแปลง หรือบริการด้านฐานข้อมูลที่จำเพาะ ทั้งนี้ รายได้ดังกล่าว จะไม่เพียงแต่ลดภาระด้านงบประมาณรายปีเท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดกลไก “การลงทุนกลับ” เพื่อพัฒนาองค์กร ในมิติของบริการอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่สำคัญของระบบนี้คือ การนำผลผลิตจากงานวิจัยและนวัตกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน มาต่อยอดเพื่อสร้างบริการที่มีคุณภาพและตอบโจทย์ในพื้นที่ โดยมีการจัดสรรทุนสนับสนุนในสองลักษณะ หลัก ได้แก่

Functional Fund ซึ่งเน้นการวิจัยพื้นฐานเชิงลึก เช่น งานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ดินขั้นสูง (Pure Soil Sciences) เทคโนโลยีขั้นสูง (High Technology) Disruptive Technology และ Break-through Technology ที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือเครื่องมือทางเทคนิคเฉพาะทาง

Strategic Fund ซึ่งมุ่งเน้นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Adaptive Research) การสร้างผลิตภัณฑ์ นวัตกรรม (Innovation Product) และการพัฒนาบริการใหม่ (Innovation Service) ที่สามารถตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่อย่างชัดเจน

การบูรณาการทุนวิจัยทั้งสองประเภทนี้ ทำให้เกิดบริการใหม่ที่มีคุณภาพมากขึ้น เช่น เครื่องมือ วิเคราะห์ดินแบบพกพา ระบบการติดตามแผนการใช้ดินผ่านมือถือ หรือฐานข้อมูลแนะนำพืชที่เหมาะสมกับ ดินรายแปลง เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมารวมไว้ในระบบ One Stop Service และผลักดันให้เกิดการขยายบริการ ในวงกว้าง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบบริการที่ซับซ้อนเช่นนี้ จะไม่สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ได้หากไม่มีการปรับโครงสร้างระบบงานให้บริการของกรมพัฒนาที่ดินอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในเรื่องของกฎระเบียบ ภายใน การกำหนดบทบาทของหน่วยงานในพื้นที่ การจัดการงบประมาณ การสร้างกลไกรองรับการหารายได้ และการบริหารความร่วมมือกับผู้ให้บริการภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างระบบที่มีความยืดหยุ่น ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป ระบบบริการบนฐานนวัตกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเป็นการปรับบทบาท เชิงกลยุทธ์จาก “ผู้ให้บริการเดี่ยว” สู่ “ผู้อำนวยการความร่วมมือในการให้บริการ” โดยยึดเกษตรกร และประชาชน เป็นศูนย์กลาง และสร้างกลไกการพัฒนาภายในองค์กรให้รองรับภารกิจในอนาคต ได้อย่างยืดหยุ่น ครอบคลุม และยั่งยืนในทุกมิติ

3.3.5 ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์กรที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

ในยุคที่ระบบราชการต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก กรมพัฒนาที่ดินในฐานะหน่วยงานหลักด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดินของประเทศ จำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถขององค์กรให้สอดคล้องกับภารกิจที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณะ การจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดไม่สามารถบรรลุผลได้โดยอาศัยโครงสร้างและระบบงานแบบเดิมเพียงอย่างเดียว

ภาพที่ 3.9 การพัฒนาองค์กรให้เป็นเลิศด้านการบริหารจัดการที่ดิน

แนวคิด "องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)"

ในภาพที่ 3.9 จึงถูกพัฒนาขึ้นในฐานะกรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินสามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนในระยะยาว แนวคิดดังกล่าวมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่สนับสนุนกันและกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ บุคลากร (People) เทคโนโลยี (Technology) ระบบและวิธีการทำงาน (System and Work Process) และนวัตกรรมจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: KM)

ประการแรก “บุคลากร” ถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ กรมพัฒนาที่ดินได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และศักยภาพของบุคลากรในทุกกระดับ โดยมุ่งเน้นให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกับระบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างคล่องตัว มีทักษะด้านดิจิทัล การจัดการทรัพยากรดิน-น้ำ และสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เปิดกว้างสำหรับการประสานงานข้ามหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง “การพัฒนาเทคโนโลยี” เป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพ การให้บริการประชาชน กรมพัฒนาที่ดินมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานเดิม ให้สะดวก รวดเร็ว และแม่นยำยิ่งขึ้น เช่น การใช้ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของดิน การให้บริการข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน การเชื่อมโยงข้อมูลดินกับการใช้ที่ดินแบบเรียลไทม์ ตลอดจนการพัฒนา แพลตฟอร์มเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลในระดับประเทศ ทั้งนี้ ยังรวมถึงการต่อยอดผลงานวิจัยของ กรมพัฒนาที่ดินเพื่อนำไปใช้ในพื้นที่จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม “ระบบและวิธีการทำงาน” จะต้องมีการปรับปรุงให้มีความทันสมัยและยืดหยุ่น มากขึ้น โดยเฉพาะการจัดระบบการทำงานบนฐานดิจิทัล (Digital Platform) ที่สามารถรองรับ ความเปลี่ยนแปลงของนโยบายและความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว กรมพัฒนาที่ดินจึงมุ่งพัฒนา กระบวนการทำงานให้เป็นมาตรฐาน มีความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยน และสนับสนุนการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกด้วยเครื่องมือดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ

ประการที่สี่ “นวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้ (KM)” เป็นกลไกที่ช่วยให้องค์กรสามารถสะสม ถ่ายโอน และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ภายในได้อย่างเป็นระบบ โดยกรมพัฒนาที่ดินได้พัฒนาโครงสร้าง คลังข้อมูลของหน่วยงานในรูปแบบของ Think Tank เพื่อใช้ในการวิเคราะห์นโยบายและออกแบบโครงการ เชิงยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดการองค์ความรู้แบบเปิด (Open KM) ที่สามารถต่อยอดได้ทั้งใน เชิงวิชาการและการบริการในพื้นที่

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวถูกวางอยู่บนแกนกลางของแนวคิด “Excellence LDD” ซึ่งหมายถึงการเป็นองค์กรที่มีความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้าง ทรัพยากรบุคคล กระบวนการ และเทคโนโลยี เพื่อบรรลุพันธกิจหลักของกรมพัฒนาที่ดินในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดินเพื่อเกษตรปลอดภัย และมูลค่าสูง ความสำเร็จของแนวทางนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญภายในองค์กร เช่น การจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลระยะยาว การปรับระบบงบประมาณให้ยืดหยุ่น การพัฒนาระบบ บริหารจัดการเชิงข้อมูล และการออกแบบรูปแบบบริการใหม่ที่มีคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ

แนวทางการขับเคลื่อนกรมพัฒนาที่ดินไปสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน ไม่เพียงแต่ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงาน แต่ยังเป็นกลไกสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาระบบงานภายใน ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดินในระยะยาว เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของประชาชนได้อย่างแท้จริง และรักษาความเป็นหน่วยงานหลักของประเทศในด้านการพัฒนาทรัพยากรดิน อย่างยั่งยืน

บทที่ 4

แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง) ได้รับการกำหนดทิศทางการทำงานขับเคลื่อนโดยเชื่อมโยงสอดคล้องกับเป้าหมายระดับโลก ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ด้านการสร้างระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน และการลดความเสี่ยงโทรมของที่ดิน รวมทั้งนโยบายสำคัญของประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการเกษตร และการบริหารจัดการน้ำ และนโยบาย BCG เพื่อการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรทางการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ลักษณะสำคัญขององค์การ

4.1.1 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ.2557 กำหนดให้กรมพัฒนาที่ดินมีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและจำแนกดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตราย การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตแผนที่และทำสำมะโนที่ดิน การให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนโดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดินและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (2) ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ และจำแนกดินเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตราย การกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมทั้งติดตามสถานการณ์สภาพการใช้ที่ดิน
- (3) ศึกษา วิจัย และพัฒนาการอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเกษตรในไร่นา การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตและใช้เทคโนโลยีชีวภาพทางดิน การปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ และการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการที่ดินเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร
- (4) ให้บริการวิเคราะห์และตรวจสอบดิน น้ำ ปุ๋ย พร้อมให้คำแนะนำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน

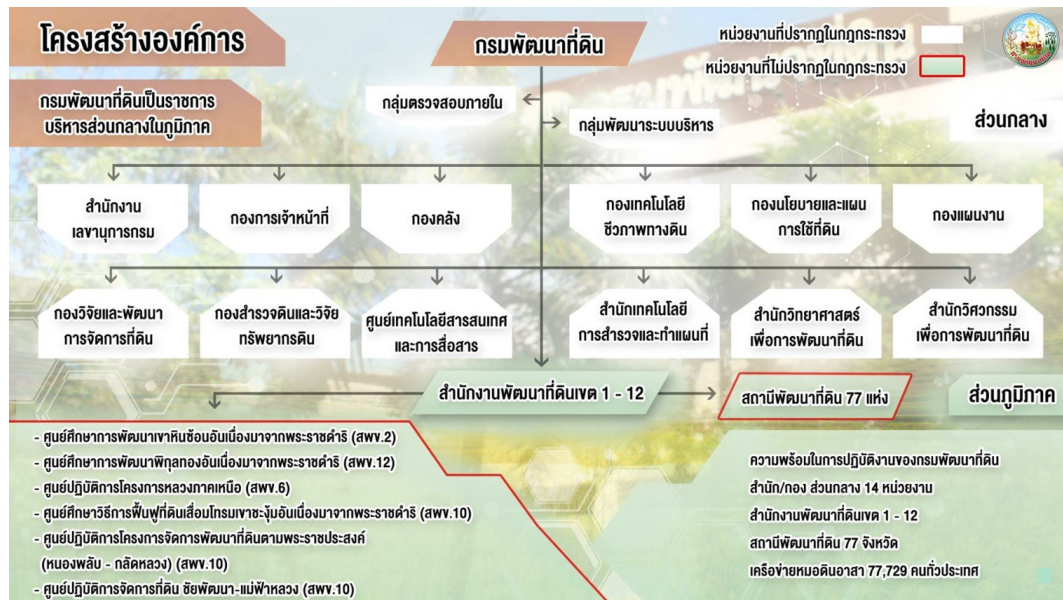
(5) ศึกษา วิเคราะห์ และผลิตแผนที่ภาพถ่าย จัดทำสำมะโนที่ดิน และพัฒนาระบบแผนที่ฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้ การพัฒนาการผลิต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรและอื่น ๆ

(6) ถ่ายทอดผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน รวมทั้งสร้างเครือข่ายหมอดินอาสา และกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง เพื่อรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ดิน และด้านอื่น ๆ

(7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4.1.2 โครงสร้างส่วนราชการและระบบการกำกับดูแล

กรมพัฒนาที่ดินมีลักษณะเป็นราชการส่วนกลางที่ปฏิบัติงานส่วนภูมิภาค โดยมีการปฏิบัติงานครอบคลุมทั้งประเทศ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12 และสถานีพัฒนาที่ดินครบ 77 จังหวัด) โดยมีโครงสร้างและระบบการกำกับดูแล

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการในกรมพัฒนาที่ดิน

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2567)

4.1.3 กรอบอัตรากำลัง

ข้าราชการ	1,490 ราย
ลูกจ้างประจำ	280 ราย
พนักงานราชการ	1,551 ราย
รวมทั้งสิ้น	3,321 ราย

ที่มา: แผนบริหารและพัฒนา บุคลากรกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ตารางที่ 4.1 กรอบอัตรากำลัง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ

ลำดับที่	หน่วยงาน	ประเภทตำแหน่ง													รวม ข้าราชการ	ลูกจ้าง ประจำ	พนักงาน ราชการ
		บริหาร		อำนวยการ		วิชาการ					ทั่วไป			วิชาการ/ ทั่วไป			
		ระดับ		ระดับ		ระดับ					ระดับ			ระดับ			
		บส.	บด.	อส.	อด.	ชช.	ชพ.	ชก.	ชก./ ชพ.	ปก./ ชก.	ปก./ ชก./ ชพ.	อว.	ชง.	ปง./ ชง.			
1	ส่วนกลาง	1	3												4	-	-
2	ตสน.					1				2	2				5	-	5
3	กพร.					1	1			4					6	1	6
4	สลด.			1			4	1		13		1		2	22	5	41
5	กกจ.			1		1	11			31				3	47	3	35
6	กค.			1			7			8		2		15	33	1	35
7	กทช.			1		2				12				2	17	1	20
8	กนผ.			1		3	11		5	2	37	1		2	62	4	45
9	กผง.			1		1	9		1	23		1		1	37	2	37
10	กจว.			1		5	1			40		1			48	7	48
11	กสด.			1		2				49		1		1	54	7	24
12	ศทส.			1		1	2			11	5	1		1	22	2	24
13	สสผ.			1		1	1			17	6	5		4	35	4	24
14	สวด.			1		2				1	31	1		2	38	3	27
15	สวพ.			1			2	1		18	10	7		28	67	3	9
รวมส่วนกลาง		1	3	12	0	20	49	2	6	130	192	21	0	61	497	43	380
16	สพข.1			1		1	3		1	43	23	1		31	117	14	134
17	สพข.2			1		2	2			28	21	4		20	85	26	117
18	สพข.3			1		1	3			16	14	3		19	61	19	100
19	สพข.4			1		1	3			22	19	7		23	83	15	115
20	สพข.5			1		1	3			33	21	5		27	99	27	127
21	สพข.6			1		2	2			34	21	4		27	95	21	84
22	สพข.7			1		1	2			19	12	3		24	66	14	66
23	สพข.8			1		1	2			25	15	2		19	70	14	72
24	สพข.9			1		1	2		1	20	14	3		17	64	18	64
25	สพข.10			1		1	5			23	17	5		18	76	17	79
26	สพข.11			1		1	2		1	24	16	6		23	81	23	96
27	สพข.12			1		2	2			32	24	5		23	96	29	117
รวมส่วนกลาง		0	0	12	0	15	31	0	3	319	217	48	0	271	993	237	1,171
รวมทั้งสิ้น		1	3	24	0	35	80	2	9	449	409	69	0	332	1,490	280	1,551

ที่มา: แผนบริหารและพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

4.2 แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

วิสัยทัศน์ (Vision)

เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570

ฐานคิดเป้าหมายวิสัยทัศน์

จากข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมทั้งประเทศ 153 ล้านไร่ (ปี 2563) กรมพัฒนาที่ดิน ดูแลรักษาทรัพยากรดินครอบคลุมเขตเกษตรกรรม นำมาขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม เฉลี่ยปีละ 2 ล้านไร่ โดยรวมถึงการดำเนินในพื้นที่เฉพาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตามแต่พื้นที่แตกต่างกัน โดยกรมพัฒนาที่ดิน จะยกระดับองค์การให้สามารถขับเคลื่อนการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสมภายใน ปี 2570 จำนวน 15 ล้านไร่ ด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ตามศักยภาพของที่ดินและความต้องการของเกษตรกร จากกรอบแนวคิดการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ

พันธกิจ (Mission)

- 1) สำรวจ วิเคราะห์ จำแนกดิน และสำมะโนที่ดิน เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 2) พัฒนางานวิจัยเพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการดินที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- 3) สร้างศูนย์กลางข้อมูลอัจฉริยะทางดินของประเทศ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน
- 4) พัฒนาที่ดินด้วยระบบการบริหารจัดการเชิงรุก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ถ่ายทอดเทคโนโลยี อนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อรักษาสมดุลความเสื่อมโทรมของที่ดิน และนิเวศเกษตร
- 5) ยกกระดับองค์การด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม

เป้าหมาย

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุล และยั่งยืนไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง ร้อยละ 10 ภายในปี 2570

เป้าประสงค์

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง
- 3) แผนการใช้ที่ดินได้รับความยอมรับในพื้นที่
- 4) การมีนวัตกรรมและการให้บริการการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรมกับเกษตรกร ตลอดห่วงโซ่ภาคเกษตรกรรม
- 5) กรมพัฒนาที่ดินเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ องค์การที่เป็นเลิศการบริหารจัดการที่ดิน

ตัวชี้วัด

- 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570)
- 2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง (ร้อยละ 10 ภายในปี 2570)
- 3) ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินที่ได้รับความยอมรับในพื้นที่ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)
- 4) จำนวนผู้รับบริการงานนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
- 5) ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์การที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ค่านิยมหลัก (Core Values)

TEAM for Soils ทีมดีดินดี

- T : Teamwork สร้างทีม
- E : Energetic ทำงานเชิงรุกอย่างมีพลัง
- A : Agile คล่องแคล่ว
- M : Move forward มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

ประเด็นการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ประเด็น

- 1) บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก
- 2) ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
- 3) การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม (องค์กรอัจฉริยะทางดิน)
- 4) องค์การที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

เป็นการนำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ อันประกอบด้วยองค์ความรู้และกระบวนการดำเนินงานของทางกรมพัฒนาที่ดิน ทั้งมาตรการทางกลและมาตรการทางพืช มาปรับใช้กับแนวคิดบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาที่ดินในขอบเขตที่ต้องการได้อย่างรอบด้าน ส่งผลให้การพัฒนาที่ดินเกิดความยั่งยืน

มีกลยุทธ์ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก 2) บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล 3) บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟูระบบนิเวศ และป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

เป้าหมาย

1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง

ตัวชี้วัด

1) จำนวนพื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ภายในปี 2570)

2) ร้อยละของพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง (ร้อยละ 10 ภายในปี 2570)

กลยุทธ์ที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
(1,919 ลุ่มน้ำ 50,000 - 500,000 ไร่)

วงรอบขอบเขตของงานพัฒนาที่ดินในกลยุทธ์นี้เกิดจากการกำหนดของกรมพัฒนาที่ดิน โดย ได้กำหนดวงรอบลุ่มน้ำย่อย 1,919 ลุ่มน้ำย่อย แต่ละลุ่มน้ำย่อยจะมีพื้นที่ประมาณ 50,000 – 500,000 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่หลายตำบล และบางกรณีอาจเป็นพื้นที่คาบเกี่ยวกับขอบเขตการปกครองหลายอำเภอหรือหลายจังหวัด และจากขนาดพื้นที่ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการยาวนาน

การดำเนินโครงการตามกลยุทธ์นี้จึงต้องมีแผนผังแม่บทโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อกำกับทิศทาง และตำแหน่งของกิจกรรมและมาตรการต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้อง เชื่อมโยง ถูกจังหวะเวลาในการดำเนินงาน

เป้าประสงค์ : พื้นที่เขตเกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน
ไม่น้อยกว่า 1 ล้านไร่

ตัวชี้วัด : ร้อยละพื้นที่เขตเกษตรกรรมได้รับการพัฒนา (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)

แนวทางการพัฒนาที่ 1.1 : จัดทำแผนผังแม่บทการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินใน เขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ เพื่อเพิ่มผลิตภาพทางการเกษตร ที่มีมูลค่าสูง

แนวทางการพัฒนาที่ 1.2 : ระบบการจัดการเชิงลุ่มน้ำในภาวะวิกฤติ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้สามารถแก้ไขปัญหา ภัยแล้ง น้ำท่วม การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำ

แนวทางการพัฒนาที่ 1.3 : พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม การเกษตรเพื่อเพิ่มผลิตภาพการผลิตพืชใน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล (แปลงแผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ)

กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการนำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่มีความพร้อมต่อการขับเคลื่อนมาแปลงแผน ให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ระบุในแผนการใช้ที่ดินนั้น ๆ มีรายละเอียด และมีความพร้อมต่อการนำไป ของงบประมาณให้พร้อมนำไปปฏิบัติ โดยมีแผนผังแม่บทของมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (เชิงกลและเชิงพืช) เป็นการกำหนดขอบเขตและตำแหน่งของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผน ทำให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นไปโดยง่าย และช่วยสร้างความเข้าใจในพื้นที่ได้ดีขึ้น

เป้าประสงค์ : พื้นที่เขตเกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการ ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนไม่น้อยกว่า 9 ล้านไร่

ตัวชี้วัด : ร้อยละพื้นที่เขตเกษตรกรรมได้รับการพัฒนา (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)

แนวทางการพัฒนาที่ 2.1 : ระบบการบริหารจัดการโครงการพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำตำบล

แนวทางการพัฒนาที่ 2.2 : พัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพ อนุรักษ์ พื้นฟูแหล่งน้ำ ระบบกระจายน้ำ และเชื่อมโยงวางระบบเครือข่ายน้ำ/ลุ่มน้ำ ทั้งในและนอกเขตชลประทาน เพื่อแก้ไขภาวะภัยแล้งให้แก่ เกษตรกร

แนวทางการพัฒนาที่ 2.3 : ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ผ่านระบบการบริหาร เชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ 3 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟูระบบนิเวศ และป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (นโยบาย/ยุทธศาสตร์)

กลยุทธ์นี้ มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานนโยบาย อาทิ สำนักงานคณะกรรมการที่ดินแห่งชาติ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดิน อาทิ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยใช้ความรู้และกระบวนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน รวมถึงการใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำเข้าไปพัฒนาพื้นที่ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้น ๆ และพื้นที่

เป้าประสงค์ : พื้นที่เฉพาะได้รับการบริหารจัดการ ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ไม่น้อยกว่า 5 ล้านไร่

ตัวชี้วัด : ร้อยละพื้นที่เขตเกษตรกรรมได้รับการพัฒนา (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)

แนวทางการพัฒนาที่ 3.1 : ระบบการบริหารจัดการโครงการพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ

แนวทางการพัฒนาที่ 3.2 : ส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ดำเนินการส่งเสริมอาชีพ ด้านการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรเรียนรู้ทางการเกษตรผ่าน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยอบรมให้ความรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้แก่เกษตรกร ในพื้นที่โครงการ อาทิ การสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดิน การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่โครงการ

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการได้รับการยอมรับ และสนับสนุนจากพื้นที่ในทุกระดับ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเกษตรกร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นกระบวนการ หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลางที่ประจำอยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทในการบูรณาการทรัพยากรและกำลังคน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการบรรจุแผนเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นและจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผน โดยมีกลไกของจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) เป็นกลไกหลัก

ดังนั้น การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงต้องดำเนินการในลักษณะเชิงบูรณาการกับกลไกการบริหารของจังหวัดทั้งในด้านแผน ยุทธศาสตร์ และงบประมาณ เพื่อลดข้อจำกัดด้านงบประมาณของกรมพัฒนาที่ดิน และจะส่งผลให้แผนสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาระดับจังหวัดอย่างสอดคล้องและเกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างยั่งยืนต่อภาคเกษตรกรรมและการจัดการที่ดินของประเทศ

เป้าหมาย : แผนการใช้ที่ดินได้รับความยอมรับในพื้นที่

ตัวชี้วัด : ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินที่ได้รับความยอมรับในพื้นที่ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)

กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดิน และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ด้วยระยะเวลาในการดำเนินงาน ทำให้เกิดข้อจำกัดและความแตกต่างของระดับคุณภาพของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ในขณะเดียวกันการนำแผนไปสื่อสารกับพื้นที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการยอมรับในการปฏิบัติยังเผชิญกับความท้าทายด้านความพร้อมของกลไกสนับสนุน การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทั้งนี้ การทำให้แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการยกระดับทั้งในเชิงเนื้อหาและกลไกการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

เป้าประสงค์ : แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลมีการนำไปใช้ประโยชน์

- ตัวชี้วัด**
1. ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)
 2. ร้อยละของพื้นที่เป้าหมายที่ให้ความยอมรับแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล (ร้อยละ 100)

- แนวทางการพัฒนาที่ 1.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทุกมิติด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- แนวทางการพัฒนาที่ 1.2 พัฒนาเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับการจำแนกพื้นที่เป้าหมาย
- แนวทางการพัฒนาที่ 1.3 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินด้วยเทคนิคการถ่ายทอดและสร้างการรับรู้ เข้าใจ เข้าถึงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่

กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินตามหลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance)

กรมพัฒนาที่ดินมีชุดข้อมูลด้านทรัพยากรดินและที่ดินที่มีมูลค่าสูง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมในทุกระดับ ซึ่งได้มีการปรับปรุงให้ทันสมัยและเพิ่มเติมรายละเอียดใน Layer ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากลไกการบริหารจัดการข้อมูล ให้มีความเป็นระบบ โปร่งใส และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ทั้งในมิติของความถูกต้อง ความเป็นปัจจุบัน ความปลอดภัยของข้อมูล และความสามารถในการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

เป้าประสงค์ : มีศูนย์ข้อมูลทรัพยากรดินอัจฉริยะ(Smart Soil Data Center) พร้อมทั้งระบบฐานข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินที่ทันสมัย และเป็นมาตรฐาน

- ตัวชี้วัด :
- 1) ระดับความสำเร็จในการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรดินอัจฉริยะ (Smart Soil Data Center)
 - 2) จำนวนชุดข้อมูลที่เป็นชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้ ไม่น้อยกว่า 17 ชุดข้อมูล

แนวทางการพัฒนาที่ 2.1 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรดินอัจฉริยะ (Smart Soil Data Center)

แนวทางการพัฒนาที่ 2.2 พัฒนาชุดข้อมูลให้สอดคล้องกับการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของกรมพัฒนาที่ดิน

แนวทางการพัฒนาที่ 2.3 เชื่อมโยงฐานข้อมูลบน Platform มาตรฐานของศูนย์ข้อมูลเกษตรแห่งชาติหรือหน่วยงาน อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างพันธมิตรและเครือข่ายการใช้แผนการใช้ที่ดิน

ในการผลักดันให้แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือการมี เครือข่ายความร่วมมือ ที่เข้าใจ เห็นคุณค่า และมีความพร้อมในการขับเคลื่อน แผนให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับประเทศ กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการ สร้างและพัฒนาเครือข่ายพันธมิตร ที่ครอบคลุมทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมกันใน การใช้ประโยชน์จากแผน ติดตาม ความก้าวหน้า และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแผนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์ : พันธมิตรและเครือข่ายให้การสนับสนุนการใช้แผนที่ดิน

ตัวชี้วัด : จำนวนพันธมิตรและเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนการใช้แผนที่ดิน

แนวทางการพัฒนาที่ 3.1 สร้างพันธมิตรและเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ

แนวทางการพัฒนาที่ 3.2 สร้างพันธมิตรและเครือข่ายการใช้แผนที่ดินในระดับต่าง ๆ

(จังหวัด อำเภอดำบล หมู่บ้าน ชุมชน)

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

กรมพัฒนาที่ดินมีภารกิจสำคัญในการให้บริการแก่เกษตรกร ประชาชน รวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรดิน การวิเคราะห์ดิน การผลิตและแจกจ่ายจุลินทรีย์ พด. ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบริการที่มีความต้องการสูงและสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อภาคการเกษตรได้อย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการให้บริการยังคงจำกัดอยู่ในกรอบของงบประมาณและกำลังคนที่มีอยู่ ทำให้ไม่สามารถรองรับความต้องการได้อย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการให้บริการ ด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี และการบริหารจัดการใหม่ ๆ มายกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานให้สามารถขยายผลบริการได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

การพัฒนาภายใต้ประเด็นนี้มุ่งเน้นการ ปรับบทบาทกรมพัฒนาที่ดินจากหน่วยให้บริการแบบดั้งเดิมสู่การเป็น องค์กรผู้สร้างและส่งผ่านนวัตกรรมด้านการจัดการที่ดิน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บริการอย่างครอบคลุม ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของพื้นที่และประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ผ่าน 3 กลยุทธ์หลัก

เป้าหมาย: การมีนวัตกรรม และการให้บริการการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรมกับเกษตรกร ตลอดห่วงโซ่ภาคเกษตรกรรม

ตัวชี้วัด : จำนวนผู้รับบริการงานนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับผลงานวิจัย สู่พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดินมีฐานองค์ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยจำนวนมากที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเทคโนโลยีการจัดการดิน การฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม จุลินทรีย์เพื่อการเกษตร และเครื่องมือช่วยวิเคราะห์และวางแผนพื้นที่ แนวทางภายใต้กลยุทธ์นี้คือ การคัดเลือกผลงานวิจัยเด่น มาพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือชุดองค์ความรู้ที่พร้อมใช้งาน พร้อมส่งเสริมการนำไปใช้จริงในพื้นที่ผ่านกลไกการบริการต่าง ๆ ของกรมพัฒนาที่ดิน เช่น ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ แปลงสาธิต หรือบริการเชิงรุกในระดับพื้นที่ ตลอดจนขยายความร่วมมือกับภาควิชาการและภาคเอกชนเพื่อผลักดันให้เกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย

เป้าประสงค์ : การพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

- ตัวชี้วัด :
1. จำนวนนวัตกรรมการพัฒนาที่ดิน ได้รับการพัฒนาไม่น้อยกว่า 9 นวัตกรรม/ปี
 2. ร้อยละของผลงานวิจัยและนวัตกรรมสามารถ นำไปใช้ในการปฏิบัติจริง และนำไปสู่การขยายผลใน ระดับพื้นที่
 3. ร้อยละของนักวิชาการ และนักวิจัยมีศักยภาพในการพัฒนางานวิจัยเชิงนวัตกรรม
 4. จำนวนพื้นที่ต้นแบบการจัดการดินอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่ 1.1: พัฒนานวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดินตามพื้นที่เขตเกษตรกรรม

แนวทางการพัฒนาที่ 1.2: พัฒนา platform เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลงานวิจัย

แนวทางการพัฒนาที่ 1.3: สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านวิชาการ เพื่อบูรณาการงานวิจัย

แนวทางการพัฒนาที่ 1.4: ขยายผลต้นแบบการจัดการดินอย่างยั่งยืน Best Practice

ด้วยภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ

แนวทางการพัฒนาที่ 1.5: ส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการดิน

แนวทางการพัฒนาที่ 1.6: ขยายผลนวัตกรรมสู่การบริการการจัดการดิน

กลยุทธ์ที่ 2 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม สนับสนุนเกษตรกรอย่างทั่วถึง

เพื่อให้การให้บริการสามารถรองรับความต้องการที่หลากหลายของเกษตรกรและชุมชนได้มากขึ้น กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการปรับกระบวนการทำงานของกรมพัฒนาที่ดินให้มีความคล่องตัว และยืดหยุ่นมากขึ้น โดยรวมถึงการปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการ การใช้ระบบดิจิทัลหรือระบบอัตโนมัติเข้ามาช่วยในกระบวนการ เช่น ระบบจองคิวบริการออนไลน์ หรือการจัดส่งข้อมูลวิเคราะห์ดินผ่านแอปพลิเคชัน รวมทั้งการถ่ายโอนภารกิจบางส่วน ให้แก่เครือข่ายในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกร หรือสถาบันการศึกษา เพื่อให้สามารถให้บริการในระดับตำบลหรือหมู่บ้านได้รวดเร็วและตรงจุดยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้เกิด Scale Up สามารถตอบสนองต่อภารกิจเชิงรุกและภารกิจแบบเน้นพื้นที่ (Area-based Service) ได้ดียิ่งขึ้น

เป้าประสงค์ : บริการจัดการดินและที่ดินสอดคล้องตามสภาพปัญหาของพื้นที่

ตัวชี้วัด : จำนวนผู้รับบริการที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

แนวทางการพัฒนาที่ 2.1: พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร

เพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิตพืชในเขตพัฒนาพิเศษ

- แนวทางการพัฒนาที่ 2.2: สร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาเครื่องมือเพื่อการวิเคราะห์ผลกระทบและการเตือนภัย
- แนวทางการพัฒนาที่ 2.3: พัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศของกลุ่มผู้รับบริการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามภาระหน้าที่และพันธกิจ ของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริการ โดยการจำแนกกลุ่มอย่างครบถ้วน และการสำรวจ วิเคราะห์ ความต้องการ ความคาดหวังที่สำคัญต่อการบริการของ กรมพัฒนาที่ดินอย่างตรงประเด็น
- แนวทางการพัฒนาที่ 2.4: Rebranding รูปแบบการให้บริการประชาชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็ว บนฐานนวัตกรรม รวมทั้งนำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมมา ประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน
- แนวทางการพัฒนาที่ 2.5: สร้างเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นถิ่น เทคโนโลยีและนวัตกรรม การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- แนวทางการพัฒนาที่ 2.6: พัฒนาคูณภาพมาตรฐานและระบบการรับรองความปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรสามารถยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย ให้มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ สร้างความตระหนักรู้ของผู้ผลิตและผู้บริโภคถึงความสำคัญ ของเกษตรปลอดภัย รวมทั้งสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ระดับเกษตรอินทรีย์ วิถีชาวบ้านต่อยอดสู่เกษตรอินทรีย์ เชิงพาณิชย์ให้ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- แนวทางการพัฒนาที่ 2.7: พัฒนามาตรการที่จะช่วยให้การสร้างมูลค่าในภาคเกษตร ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยการเพิ่ม ประสิทธิภาพ และการจัดการฐานทรัพยากรทางการเกษตร (ดิน และน้ำ) สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับครัวเรือนเกษตรกร และชุมชน

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับหมอดินอาสา พัฒนาและสร้างภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ

หมอดินอาสาถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขยายผลการให้บริการของกรมพัฒนาที่ดินไปยังพื้นที่ห่างไกลอย่างทั่วถึง และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากภาครัฐไปสู่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์นี้จึงมุ่งเน้นการยกระดับบทบาทและสมรรถนะของหมอดินอาสา ทั้งด้านความรู้ ทักษะดิจิทัล และการสื่อสารกับชุมชน พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและการรับรองคุณภาพเพื่อให้หมอดินอาสามีความภาคภูมิใจในบทบาท

ในขณะเดียวกันกรมพัฒนาที่ดินจะพัฒนาระบบนิเวศ (Service Ecosystem) ที่สนับสนุนการทำงานของเครือข่ายหมอดินอาสา และภาคีอื่น ๆ เช่น เครือข่ายมหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัย องค์กรพัฒนาเอกชน และพันธมิตรต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการขยายบริการพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนานาชาติได้อย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์ : ให้บริการสนับสนุนภาคเกษตรกรรมให้ทั่วถึง และครอบคลุมพื้นที่ / กลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น

ตัวชี้วัด ร้อยละของเครือข่าย และผู้ร่วมให้บริการที่เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนาที่ 3.1 : เพิ่มสมรรถนะผู้ร่วมให้บริการ เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่ผู้ร่วมให้บริการ

แนวทางการพัฒนาที่ 3.2 : สร้างเครือข่ายการให้บริการ เพื่อสามารถให้บริการแก่ผู้รับบริการได้ทั่วถึงมากขึ้น รวมถึงสามารถนำเอาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่ 3.3 : การยกระดับหมอดินอาสา เกษตรกร และสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

“องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน” ซึ่งหมายถึงองค์กรที่สามารถขับเคลื่อนนโยบาย วิชาการ เทคโนโลยี และการให้บริการ ได้อย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และตอบสนองความต้องการของประเทศในทุกมิติ เป้าหมายของการพัฒนาในประเด็นนี้ คือ การยกระดับขีดความสามารถขององค์กรทั้งในด้านโครงสร้างระบบงาน บุคลากร เทคโนโลยี และการจัดการความรู้ เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยืดหยุ่น และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เป้าหมาย: กรมพัฒนาที่ดินเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ตัวชี้วัด : ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาเทคโนโลยีสู่การเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการให้บริการประชาชน การวางแผนเชิงพื้นที่ การสื่อสารข้อมูล และการติดตามประเมินผล เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบบริการดิจิทัล (e-Service) และการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางของข้อมูลดินและที่ดิน เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดิน ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพในยุคดิจิทัล

เป้าประสงค์ : กรมพัฒนาที่ดินเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาที่ดิน เต็มรูปแบบ (Fully Digital)

ตัวชี้วัด : ร้อยละความสำเร็จของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลการพัฒนาที่ดิน เต็มรูปแบบ (Fully Digital) (ไม่น้อยกว่าร้อยละ

แนวทางการพัฒนาที่ 1.1 พัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน (Digitalize Process) และกระบวนการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเต็มรูปแบบ (Fully Digital)

แนวทางการพัฒนาที่ 1.2 พัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับเชื่อมโยงข้อมูล สารสนเทศสู่การใช้งานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open and connected)

แนวทางการพัฒนาที่ 1.3 นำเทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมในการปรับปรุง
กระบวนการบริการประชาชน (e-Service)

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาบุคลากรมีอาชีพเพื่อรองรับ
การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน
(LDD Excellence Organization)

การเปลี่ยนแปลงองค์กรไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ
และทัศนคติที่เหมาะสม กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของบุคลากรทุกระดับ
ให้สามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีอาชีพ โดยเน้นการพัฒนา “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”
(Change Agents) ที่มีวิสัยทัศน์ กล้าคิด กล้าทำ และสามารถขับเคลื่อนภารกิจเชิงยุทธศาสตร์ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ : บุคลากรกรมพัฒนาที่ดินเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดินและผู้นำการ
เปลี่ยนแปลง

ตัวชี้วัด: ร้อยละของบุคลากรกรมพัฒนาที่ดินเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน
และผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ไม่น้อยกว่าร้อยละ

แนวทางการพัฒนาที่ 2.1 Rearrange โครงสร้างและอัตรากำลังให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์
การพัฒนาที่ดิน นวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล

แนวทางการพัฒนาที่ 2.2 พัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อความเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน
และผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการ

แนวทางการพัฒนาที่ 2.3 ยกระดับสภาพแวดล้อม และการสร้างความผูกพันของบุคลากร
ต่อองค์กร รวมทั้งการพัฒนาโลกและสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันเพื่อประชาชนด้วยการปลูกฝังค่านิยมองค์กร
“Team for Soil”

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบและกระบวนการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว

กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการปรับปรุงระบบงานให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร โดยยึดหลักการ
บริหารคุณภาพตามมาตรฐานสากล เช่น PMQA, ISO, หรือระบบ TQM เพื่อให้เกิดความสม่ำเสมอ
ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ พร้อมทั้งลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และนำระบบอิเล็กทรอนิกส์
มาใช้ในกระบวนการทำงาน

เป้าประสงค์ : ระบบและกระบวนการปฏิบัติงานมีความเป็นมาตรฐานสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว

ตัวชี้วัด: ร้อยละของระบบและกระบวนการปฏิบัติงานได้รับการพัฒนาจนสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว (ไม่น้อยกว่าร้อยละ))

แนวทางการพัฒนาที่ 3.1 พัฒนาระบบและกระบวนการงานบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาที่ 3.2 พัฒนาระบบงานหลักและกระบวนการงานสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนานวัตกรรมจัดการองค์ความรู้

กลยุทธ์นี้เน้นการพัฒนา “ระบบจัดการความรู้ (Knowledge Management System)” ให้สามารถรวบรวม คัดกรอง แลกเปลี่ยน และนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบ มีการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ เช่น การจัดตั้งศูนย์องค์ความรู้ประจำภูมิภาค ฐานข้อมูลกลางดิจิทัล และการจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ทันที พร้อมส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการพัฒนาแนวทางใหม่จากพื้นที่จริง

เป้าประสงค์ : นวัตกรรมจัดการองค์ความรู้สามารถใช้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด : จำนวนนวัตกรรมจัดการองค์ความรู้ที่ใช้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ไม่น้อยกว่า.....นวัตกรรม/ปี)

แนวทางการพัฒนาที่ 4.1 ยกระดับการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบทั้งองค์กร

แนวทางการพัฒนาที่ 4.2 มีหน่วยงานคลังสมองในการวิเคราะห์ (Think Tank)

แนวทางการพัฒนาที่ 4.3 สร้างกลไกและสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ หรือแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เพื่อพัฒนางานหรือสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชน

แผนงาน/โครงการสนับสนุน

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

เป้าหมาย 1) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

2) พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง

ตัวชี้วัด 1) จำนวนพื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน (ไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570)

2) ร้อยละของพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง (ร้อยละ 10 ภายในปี 2570)

ตารางที่ 4.2 โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 1

ลำดับ	โครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ.				
		2570	2569	2568	2567	2566
	ประเด็นพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก					
	โครงการเรือธง (Flag Ship)) ประเด็นการพัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ที่ 1					
1	โครงการศึกษาความเป็นไปได้ จัดทำแผนแม่บท และออกแบบเบื้องต้น การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ (นำร่อง 12 เขต)	✓				
2	โครงการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ : ลุ่มน้ำแม่วง จังหวัดเชียงใหม่	✓				
3	โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	✓				
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ที่ 2					
1	โครงการปรับปรุงคุณภาพดินในพื้นที่ดินปัญหา		✓	✓	✓	✓
2	โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (ลุ่มดอน/หญ้าแฝก/กัญพืช/กัญชง/การเกษตร)		✓	✓	✓	✓
3	โครงการพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri - Map		✓	✓	✓	✓
4	โครงการพัฒนาคุณภาพดินในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่		✓	✓	✓	✓
5	โครงการการอนุรักษ์พัฒนาที่ดินในพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ		✓	✓	✓	✓
6	โครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ (ทุ่งกุลาร้องไห้/ทุ่งหมาเหว/ทุ่งสัมฤทธิ์/ทุ่งรังสิต ฯลฯ)		✓	✓	✓	✓
7	โครงการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ		✓	✓		
8	โครงการการผลิตทุเรียนตามระบบการเกษตรปลอดภัย		✓	✓		
9	โครงการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรมด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (พื้นที่)		✓	✓		✓
10	โครงการการอนุรักษ์ พื้นที่ระบบนิเวศ และป้องกันการชะล้างพังทลายของดินแบบบูรณาการ		✓	✓		
11	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่		✓	✓	✓	✓
12	โครงการปรับปรุงที่ดินและจัดทำระบบกระจายน้ำ (พะเยาโมเดล)		✓	✓	✓	✓
13	โครงการการจักระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการเกษตรแบบผสมผสานภายใต้โครงการตากใบโมเดล		✓	✓	✓	
14	โครงการพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดภาคใต้		✓	✓	✓	
15	โครงการฟื้นฟูพื้นที่นาร้างเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันภาคใต้		✓	✓	✓	
16	โครงการการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และพัฒนาคุณภาพข้าวหอมมะลิในพื้นที่		✓	✓		
17	โครงการการจักระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการปลูกพืชผสมผสานในพื้นที่เสื่อมโทรมภาคใต้		✓	✓		
18	โครงการจัดทำระบบบริหารการพัฒนาการเกษตร ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)		✓	✓	✓	✓
19	โครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร (ลดใช้สาร)		✓	✓	✓	✓
20	โครงการธนาคารปุ๋ยอินทรีย์		✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.2 โครงการในประเด็นการพัฒนาด้านที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	โครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ.				
		2570	2569	2568	2567	2566
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 1 กลยุทธ์ที่ 2					
21	โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (บ่อจั่ว)		✓	✓	✓	✓
22	โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับเกษตรรายแปลง (ชุดบ่อทฤษฎีใหม่)		✓	✓		
23	โครงการส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)		✓	✓	✓	✓
24	โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร		✓	✓		
25	โครงการปรับปรุงซ่อมแซมงานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก เพื่อถ่ายโอนภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน		✓	✓	✓	✓
26	โครงการการซ่อมแซมแหล่งน้ำขนาดเล็กของส่วนราชการที่ยังไม่ได้ถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ		✓	✓	✓	
27	โครงการการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจ (มันสำปะหลัง) ในพื้นที่ที่มีศักยภาพการเกิดชั้นดินดานเฝ้าพรวน		✓	✓		
28	โครงการการบริหารจัดการดินและน้ำที่งบนดินและใต้ดินในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของเกษตรกร		✓	✓	✓	
29	โครงการอนุรักษ์ดินและบริหารจัดการน้ำเพื่อความมั่นคงภาคการเกษตรพื้นที่เกษตรน้ำฝน		✓	✓		
30	โครงการส่งเสริมการโคกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก		✓	✓	✓	✓
31	โครงการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเข้าสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality)		✓	✓		
32	โครงการการจัดการความเสื่อมโทรมของที่ดินด้วยแนวคิดความสมดุลการจัดการทรัพยากรที่ดิน (Land Degradation Neutrality : LDN)		✓	✓	✓	
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนาด้านที่ 1 กลยุทธ์ที่ 3					
1	โครงการพัฒนาที่สูงอย่างยั่งยืน		✓	✓	✓	✓
2	โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร/ศูนย์เครือข่าย (ศพก.)		✓	✓	✓	✓
3	โครงการพัฒนาคุณภาพดินในพื้นที่จัดการปัญหาที่ดินทำกิน (คทช.)		✓	✓	✓	✓
4	โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก (ขายแดนได้)		✓	✓	✓	✓
	โครงการพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจสำคัญจังหวัดชายแดนภาคใต้				✓	

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

เป้าหมาย แผนการใช้ที่ดินได้รับความยอมรับในพื้นที่

ตัวชี้วัด ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินที่ได้รับความยอมรับในพื้นที่ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100)

ตารางที่ 4.3 โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 2

ลำดับ	โครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ.				
		2570	2569	2568	2567	2566
	ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ					
	โครงการเรือธง (Flag Ship) ประเด็นการพัฒนาที่ 2 กลยุทธ์ที่ 1,2,3					
1	โครงการยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม	✓				
2	โครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรดินอัจฉริยะ (Smart Soil Data Center)	✓				
3	โครงการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายแผนการใช้ที่ดิน	✓				
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนาที่ 2 กลยุทธ์ที่ 2					
1	โครงการปรับปรุงฐานข้อมูลทรัพยากรดิน		✓	✓	✓	✓
2	โครงการพัฒนาฐานข้อมูลแผนการใช้ที่ดิน		✓	✓	✓	✓
3	โครงการพัฒนาและบริการเทคโนโลยีการสำรวจและการจัดทำแผนที่		✓	✓	✓	✓
4	โครงการการบริหารจัดการทรัพยากรดินระดับตำบล (แผนตำบล)		✓	✓	✓	✓
5	โครงการปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศ		✓	✓	✓	✓
6	โครงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพยากรณ์ผลผลิตสินค้าเกษตร (ข้อมูลพืชเศรษฐกิจ)		✓	✓	✓	
7	โครงการจัดทำระบบฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ของประเทศ		✓	✓	✓	
	โครงการความร่วมมือพัฒนาตำบล (SMART TAMBON)					✓

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

เป้าหมาย นวัตกรรมและการให้บริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรมกับเกษตรกร ตลอดห่วงโซ่

ภาคเกษตรกรรม

ตัวชี้วัด จำนวนนวัตกรรมการพัฒนาที่ดินไม่น้อยกว่า 9 นวัตกรรม/ปี

ตารางที่ 4.4 โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 3

ลำดับ	โครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ.				
		2570	2569	2568	2567	2566
	ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม (องค์กรอัจฉริยะทาง					
	โครงการเรือธง (Flag Ship) ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 2					
1	โครงการขยายผลนวัตกรรมสู่การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม	✓				
2	โครงการการบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรมครบวงจร (OSOS)	✓				
3	โครงการศึกษารูปแบบองค์กรเพื่อบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการให้บริการ	✓				
4	โครงการ AI เพื่อวางแผนการผลิตเกษตรกรรม (เพิ่มการบริการใหม่)	✓				
5	โครงการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนของกระบวนการให้บริการ เพื่อขยายขอบเขตการให้บริการสู่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง และพัฒนาการบริการครบวงจร	✓				
6	โครงการพัฒนาศักยภาพหน่วยงานสู่การเป็น Laboratories Regulator	✓				
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 1					
	ชุดโครงการตามแผนแม่บทการวิจัย ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ 2570					
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 3					
1	โครงการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพทางดิน (ผลิตสารเร่ง พด.)		✓	✓	✓	✓
2	โครงการการบริหารจัดการดินและวิเคราะห์ดินทางห้องปฏิบัติการ (วิเคราะห์ดิน)		✓	✓	✓	✓
3	โครงการยกระดับการพัฒนาหมอดินอาสาเพื่อมีส่วนร่วมและศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน (หมอดินอาสา)		✓	✓	✓	✓
4	โครงการสร้างความตระหนักในการรักษาทรัพยากรดิน (ต่างประเทศ/พัฒนาบุคลากร)		✓	✓	✓	✓

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

เป้าหมาย กรมพัฒนาที่ดินเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ตัวชี้วัด ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)

ตารางที่ 4.5 โครงการในประเด็นการพัฒนาที่ 4

ลำดับ	โครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ.				
		2570	2569	2568	2567	2566
	ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์กรที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน (LDD Excellence Organization)					
	โครงการเรือธง (Flag Ship)					
1	โครงการพัฒนา AI สนับสนุนการบริหารงานพัฒนาที่ดิน	✓				
2	โครงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในกระบวนการทำงานด้านการพัฒนาที่ดิน (Digitalize Land Development Process)	✓				
3	โครงการศึกษาแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างและอัตราค่าสิ่งให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน นวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล	✓				
4	โครงการพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)	✓				
5	โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและประเมินผลตามมาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)	✓				
6	โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการบริหารจัดการ งานโครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/กลุ่มน้ำตำบล	✓				
7	โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ	✓				
8	โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดิน แบบครบวงจร (One Stop for Citizen Centric Service)	✓				
9	โครงการพัฒนา/ทบทวนกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	✓				
10	โครงการประเมินผลสัมฤทธิ์/ความคุ้มค่าของโครงการสำคัญ	✓				
11	โครงการจัดตั้งสถาบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน (Land Development Innovation and Technology Institute - LDITI)	✓				
12	โครงการพยากรณ์/คาดการณ์สถานะภาพทรัพยากรดินของประเทศไทย(Thailand Soil Forecasting and Erosion Risk Management Project)	✓				
13	โครงการ Community of Practice (CoP) สนับสนุนการรวมกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนางานหรือสร้างนวัตกรรม ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชน (Strategic CoP Development for Innovation & Public Service Excellence)	✓				
14	โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้เพื่อสร้างฐานองค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน - Strategic KM and Knowledge Intelligence Platform for LDD (SKIM-LDD)	✓				
	โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง					
	โครงการพัฒนาระบบดิจิทัลภาครัฐด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)		✓			
	โครงการพัฒนาระบบดิจิทัลการพัฒนาที่ดินเข้าสู่ระบบราชการ 4.0			✓	✓	✓

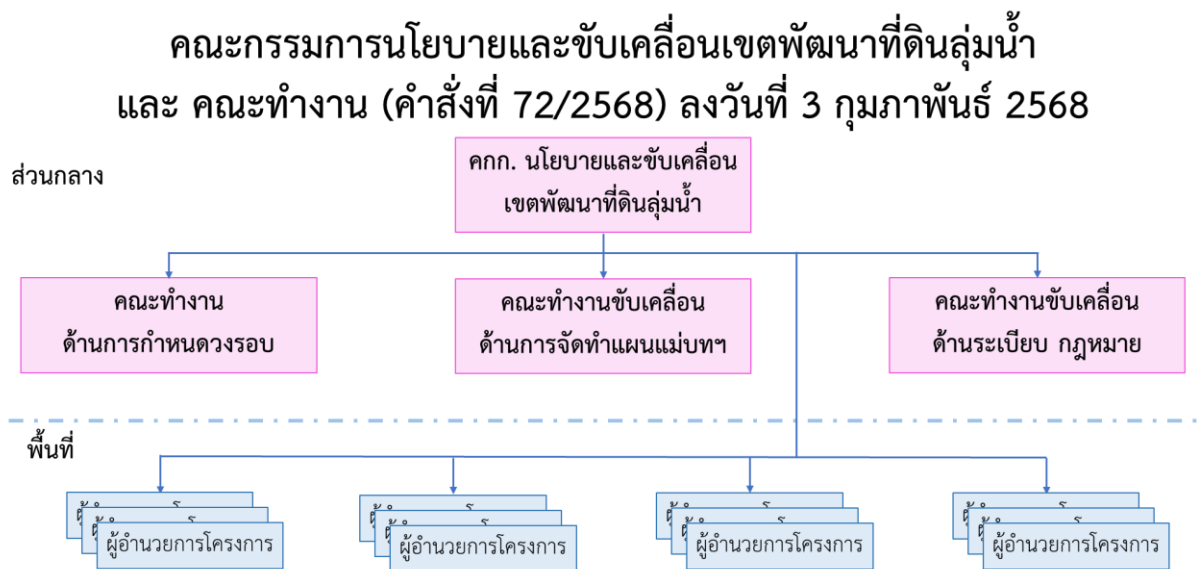
บทที่ 5

การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ ของกรมพัฒนาที่ดิน ไปสู่การปฏิบัติ

5.1 การขับเคลื่อนงานการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ

งานบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นงานเชิงพื้นที่ ซึ่งจากการกำหนดวงรอบลุ่มน้ำ 1,919 ลุ่มน้ำ ในแต่ละลุ่มน้ำมีพื้นที่ขนาดตั้งแต่ 50,000 ไร่ ถึง 500,000 ไร่ จึงเป็นงานที่ต้องทำต่อเนื่องใช้ระยะเวลา

เพื่อให้การขับเคลื่อนงานเขตพัฒนาที่ดินในกรอบของพื้นที่ลุ่มน้ำ เป็นไปอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้มีคำสั่งกรมพัฒนาที่ดินที่ 72/2568 แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ

ภาพที่ 5.1 โครงสร้างคณะกรรมการนโยบายและขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ

จากภาพที่ 5.1 คณะกรรมการนโยบายและขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 22 ลุ่มน้ำตามหลักวิชาการ โดยปรับปรุงจากวงรอบเดิมไปพร้อมกับวงรอบใหม่ให้ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด เพื่อประกาศเป็นเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำของประเทศไทยให้สามารถบริหารจัดการดินและน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนแม่บทเขตพัฒนาที่ดินของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำตามข้อ 1

- 3) พิจารณาให้ความเห็นชอบ แผนพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำที่ประกาศไว้ตามข้อ 1 เพื่อให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12 สถานีพัฒนาที่ดิน 77 จังหวัด ใช้วางแผนงานกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ในเชิงลุ่มน้ำให้สำเร็จตามเป้าหมาย เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์
- 4) พิจารณาให้ความเห็นชอบ ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำของประเทศไทย
- 5) กำหนดหลักดำเนินงานเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 6) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม
- 7) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ภายใต้คณะกรรมการนโยบายและขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำด้านต่าง ๆ จำนวน 3 คณะ ดังต่อไปนี้

- 1) คณะทำงานขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ ด้านการกำหนดวงรอบเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ มีหน้าที่หลักในการพิจารณาการกำหนดวงรอบเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ
- 2) คณะทำงานขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ ด้านการจัดทำแผนผังแม่บท และแผนพัฒนามีหน้าที่หลักในการจัดทำเล่มแผนแม่บทเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำของประเทศไทย เพื่อเสนอ คกก.นโยบายและขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ ตลอดจนให้คำแนะนำ สำนักงานพัฒนาที่ดิน และสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อวางแผนงานกิจกรรม ให้การพัฒนาพื้นที่ในเชิงลุ่มน้ำเกิดความสำเร็จ
- 3) คณะทำงานขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ ด้านระเบียบ กฎหมาย มีหน้าที่หลักในการพิจารณาข้อมูล ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เสนอต่อ คกก.นโยบายและขับเคลื่อนเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ เพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำของประเทศไทย รวมถึงการให้คำแนะนำ ข้อมูลระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานต่าง ๆ

5.2 การขับเคลื่อนงานแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลสู่การปฏิบัติ

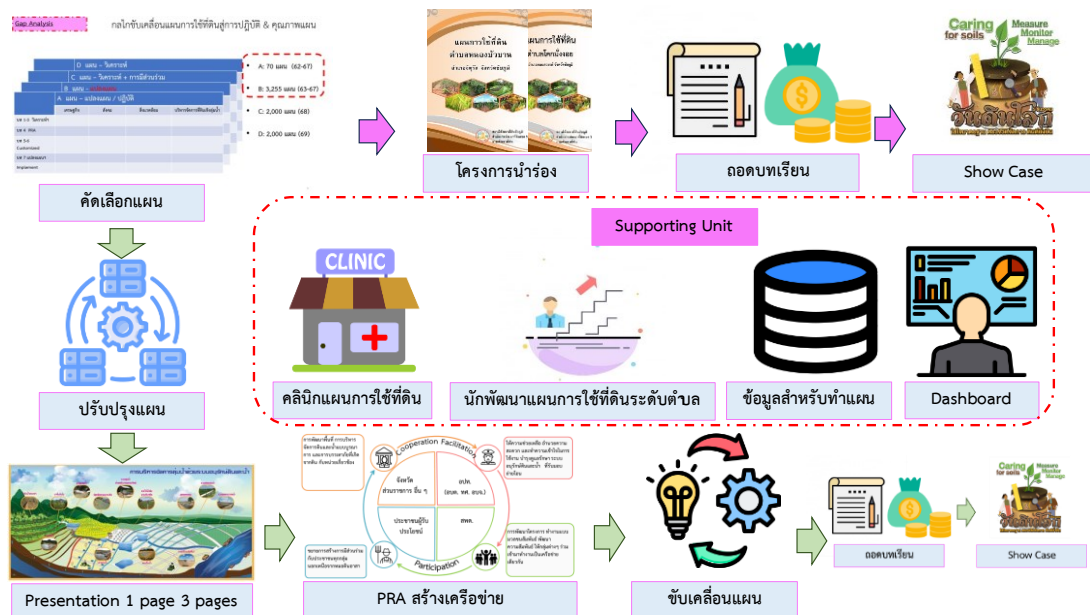
กระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบและบูรณาการ เพื่อให้ขับเคลื่อนการใช้ที่ดินระดับตำบลมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อบริบทและความต้องการที่หลากหลายของพื้นที่ได้อย่างแม่นยำ ภาพรวมของกระบวนการดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงวัฏจักรการทำงานที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ กระบวนการ 6 ขั้นตอนเริ่มต้นด้วย 1) การคัดเลือกแผน ซึ่งอาจอ้างอิงจากข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่เดิม หรือการทบทวนแผนที่เคยจัดทำไว้ จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนของ 2) การปรับปรุงแผน โดยอาศัยข้อมูล และผลการวิเคราะห์เพิ่มเติม ซึ่งในขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับ 3) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) ควบคู่กับการ สร้างเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ กระบวนการ PRA นี้ไม่เพียงแต่เป็นการรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังเป็น การสร้างความเข้าใจและการยอมรับแผนในหมู่ประชาชน ราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัด และราชการส่วนกลาง ในภูมิภาค ทำให้มั่นใจได้ว่าแผนที่กำลังจะพัฒนามีพื้นฐานมาจากความเป็นจริงในระดับปฏิบัติ 4) การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติในวงกว้าง กระบวนการนี้อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน 5) การขับเคลื่อนแผนฯ การติดตาม ประเมินผล และถอดบทเรียน อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การ ปรับปรุงแผน และกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ในอนาคต สุดท้ายคือ 6) การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการใช้แผนการใช้ที่ดิน เพื่อให้ทุกภาคส่วนเห็น ถึงความสำเร็จ และ ความสำคัญของแผนการใช้ที่ดินในแต่ละพื้นที่

หน่วยสนับสนุน (Supporting Unit) เพื่อสนับสนุนการทำงาน การวิเคราะห์และการตัดสินใจ ในการวางแผนการใช้ที่ดินประกอบด้วย 1) คลินิกการใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นกลไกให้คำปรึกษาทางวิชาการด้านดิน และการใช้ที่ดินแก่เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ 2) นักพัฒนาแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ซึ่งเป็นบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผน 3) ระบบข้อมูลสำหรับทำแผนที่เป็นฐานข้อมูล เชิงพื้นที่และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 4) จัดทำระบบการจัดการข้อมูลแบบหนึ่งติดตาม วิเคราะห์ และแสดงดัชนีชี้วัดความสำเร็จของงาน (Dashboard) สำหรับแสดงผลข้อมูลและตัวชี้วัดต่าง ๆ ในรูปแบบที่ เข้าใจง่าย เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้อง

โครงการนำร่อง (Pilot Projects) ในพื้นที่จำเพาะที่มีความพร้อมในการนำแผนการใช้ที่ดินระดับ ตำบลในไปปฏิบัติ เพื่อทดสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของแผนในสภาพจริง ผลจากการดำเนินงาน โครงการนำร่องจะถูกนำมา ถอดบทเรียน (Learning Extraction) เพื่อประเมินผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงแผน ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล หรือต้นแบบความสำเร็จ เพื่อเผยแพร่และเป็นตัวอย่างแก่พื้นที่อื่น ๆ

กลไกการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ จะดำเนินการผ่านกลไก “คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด” ตามคำสั่งคณะกรรมการที่ดิน ที่ 1/2565 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด โดย คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. พิจารณากลับรองการจำแนกประเภทที่ดิน
2. พิจารณากลับรองการประกาศกำหนดเขตสำรวจที่ดิน การประกาศเขตสำรวจ การอนุรักษ์ดินและน้ำ และประกาศเขตสำรวจเพื่อกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน
3. พิจารณากลับรองการวางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ
4. พิจารณากลับรองการประกาศเขตสำรวจควบคุมการใช้ที่ดินที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมี หรือวัตถุอื่นใดที่จะทำให้ที่ดินเกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และการประกาศเขตควบคุมการใช้ที่ดิน
5. แต่งตั้งบุคคล หรือคณะทำงานได้ตามความจำเป็น
6. รายงานผลการพิจารณากลับรองต่อคณะกรรมการพัฒนาที่ดินเพื่อให้ความเห็นชอบ
7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาที่ดินมอบหมาย

ภาพที่ 5.2 ข้อเสนอจากที่ปรึกษาในการขับเคลื่อนระบบการพัฒนาเชิงพื้นที่

5.3 การขับเคลื่อนงานด้านวิชาการ

กรมพัฒนาที่ดินดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อแก้ปัญหาดิน พื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน อนุรักษ์ดินและน้ำ และพัฒนาที่ดิน ให้มีความสามารถในการผลิตพืชได้ตามศักยภาพของดิน ให้เกษตรกรเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองและส่งผลในการต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดเป็นนวัตกรรมการพัฒนาที่ดิน เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน

ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานวิจัยและนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาและวัตถุประสงค์ ทั้งความรู้และประสบการณ์ของผู้วิจัย องค์ความรู้พื้นฐานด้านวิชาการ การเรียนรู้ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการวิจัย การต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่นวัตกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้วิจัยจะต้องมีการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ภายใต้ภารกิจของหน่วยงาน ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในพื้นที่

รูปแบบของปัจจัยพื้นฐานเพื่อสนับสนุนงานวิชาการให้นำไปสู่การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรม เป็นไปในลักษณะของเวทีการประชุมในวาระต่าง ๆ เพื่อรับทราบนโยบายระดับต่าง ๆ การจัดทำแผนปฏิบัติการงานวิจัยของหน่วยงาน การขับเคลื่อนแผนงานวิจัย/โครงการวิจัย การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ การสร้างเครือข่ายนักวิจัย/ทีมวิจัยเพื่อนำไปสู่การบูรณาการงานวิจัย การพิจารณาผลงานวิจัยดีเด่นเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นขวัญกำลังใจแก่นักวิจัย เกิดการพัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม จนถึงการติดตามประเมินผลโครงการวิจัย อีกทั้งการขับเคลื่อนงานในรูปแบบของ คณะกรรมการ/คณะทำงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้งานวิจัยและนวัตกรรมเกิดเป็นองค์ความรู้และต่อยอดงานพัฒนาที่ดินของประเทศ ไปสู่ระบบเศรษฐกิจในภาพรวมได้

โดยจะกล่าวให้เห็นภาพรวมในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนแผนงาน โครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ของกรมพัฒนาที่ดินด้วยการทำงานของ 4 คณะ คือ

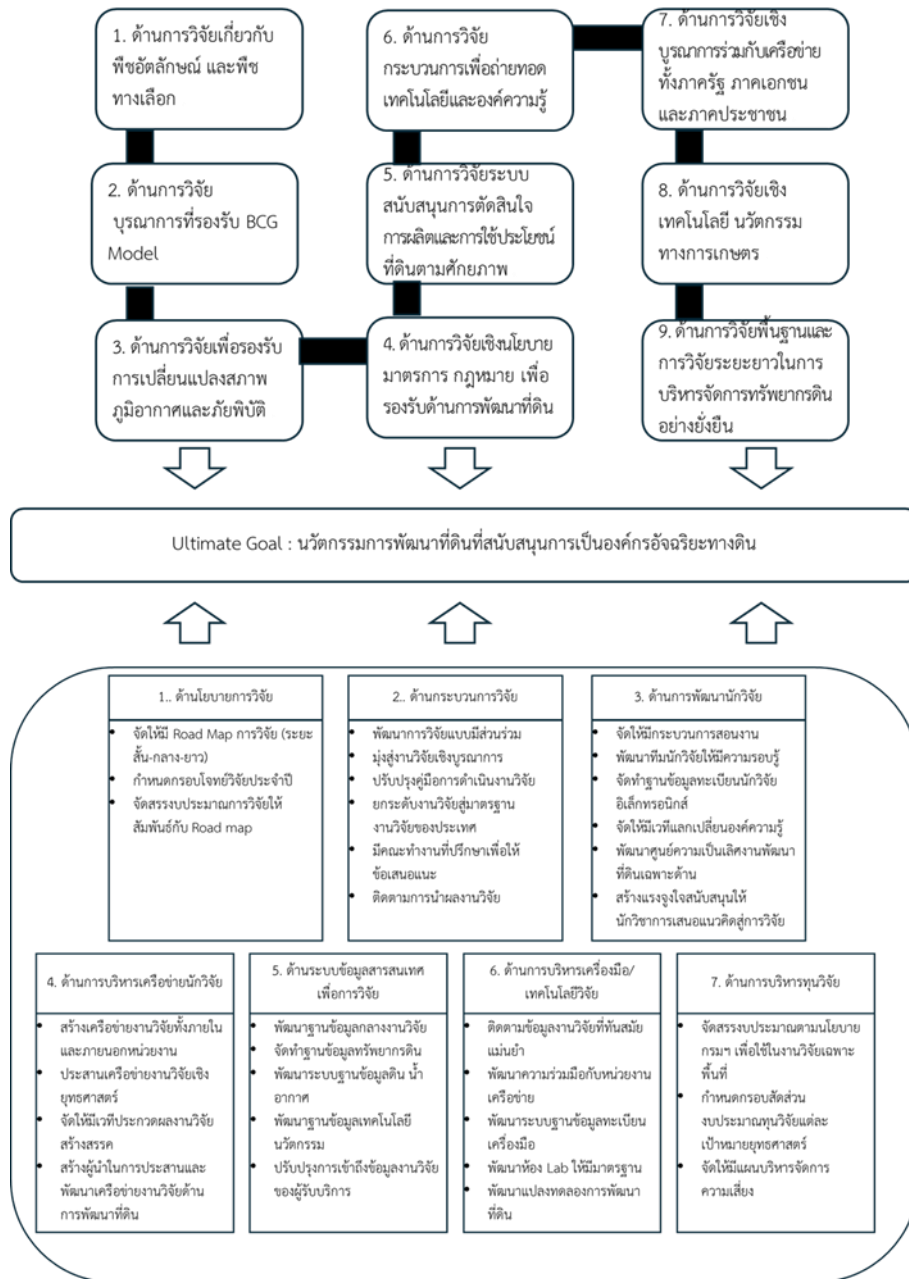
คณะที่ 1 คณะทำงานวิชาการระดับหน่วยงาน สนับสนุนให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนจากนักวิจัย ในระดับหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

คณะที่ 2 คณะทำงานกลั่นกรองโครงการวิจัยตามสาขาวิชาการ นำสู่การพิจารณากลั่นกรอง ข้อเสนอการวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาในสาขาวิชาการที่สมบูรณ์ และเกิดเป็นมติการบูรณาการงานวิจัย

คณะที่ 3 คณะอนุกรรมการกลั่นกรองโครงการวิจัยกรมพัฒนาที่ดิน พิจารณาข้อเสนอการวิจัยที่สมบูรณ์ ที่มีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนปฏิบัติการวิจัยนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินสนับสนุนโครงการวิจัย เสนอขอรับสนับสนุนงบประมาณ และพิจารณาเสนอการจัดสรรงบประมาณการวิจัย

คณะที่ 4 คณะกรรมการวิชาการกรมพัฒนาที่ดิน พิจารณาอนุมัติข้อเสนอการวิจัย เพื่อเสนอขอตั้งงบประมาณประจำปี และอนุมัติจัดสรรงบประมาณการวิจัย พร้อมกำหนดนโยบายการดำเนินงานวิจัย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ เกิดเวทีนำเสนอและแลกเปลี่ยนผลงานวิจัยนำไปสู่การปฏิบัติ และพัฒนาต่อยอด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคการเกษตรระดับพื้นที่ สู่การขับเคลื่อนระดับประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ แผนงานโครงการวิจัยกรมพัฒนาที่ดินได้รับการพิจารณางบประมาณ เพื่อการวิจัยและกำกับดูแล การดำเนินงานวิจัยให้เกิดเป็นผลสำเร็จจากคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กสว.) โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งจะสนับสนุนเป็นงบประมาณ อุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) สนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ให้กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการพัฒนาตามแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (แผน ววน.) ที่เกี่ยวข้อง ตามคำรับรองข้อตกลงรับเงินอุดหนุนประจำปีงบประมาณ

ภาพที่ 5.3 เป้าหมายการพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมพัฒนาที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 -2570)
ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2568)

5.4 การติดตามและประเมินผล

5.4.1 แนวทางการกำหนดตัวชี้วัด

การกำหนดตัวชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารแผนปฏิบัติการ เพราะเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดผลลัพธ์ของการดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ ช่วยให้หน่วยงานสามารถประเมินประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรได้อย่างเป็นรูปธรรม และยังเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งสามารถแสดงดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 รายละเอียดตัวชี้วัดระดับกรม และประเด็นการพัฒนา (บททวนสำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2570)

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (Target)	รายละเอียด	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			ดำเนินการ	จัดเก็บข้อมูล
ประเด็นการพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก				
1. พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน	ไม่น้อยกว่า 3 ล้านไร่ต่อปี หรือไม่น้อยกว่า 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570 (นับสะสมตั้งแต่ปี 2566)	<p>คำอธิบายตัวชี้วัด</p> <p>พื้นที่เกษตรกรรมได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรมครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรม ให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแผนการใช้ที่ดินของประเทศ และแผนการใช้ที่ดินระดับอื่น ๆ โดยการพัฒนา ปรับปรุง อนุรักษ์พื้นที่นุรักษ์ที่นุรักษ์ที่ดินและที่ดิน ให้สามารถใช้ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุลในมิติสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม</p> <p>ข้อมูลที่ต้องการ</p> <ol style="list-style-type: none"> พื้นที่ดินที่ได้รับการจัดการและฟื้นฟูอย่างสมดุล ตามศักยภาพของพื้นที่ (ในรูปแบบเชิงพื้นที่/GIS) พื้นที่เขตเกษตรกรรมที่อยู่นอกเขตป่าตามกฎหมาย ตามแผนการใช้ที่ดินของประเทศ แผนงานโครงการที่พัฒนาในพื้นที่เขตเกษตรกรรม (รวมโครงการที่ร่วมบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก) ตามแผนการใช้ที่ดินของประเทศ <p>แหล่งข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> รายงานการประเมินสถานการณ์ทรัพยากรดินและที่ดิน รายงานผลการดำเนินงานระดับหน่วยงาน ของกรมพัฒนาที่ดิน 	กนผ. กสค. กวจ. กทช. สวด. สสผ. สวพ. สพช.-สพค.	กนผ. กผง.
2. พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง	ร้อยละ 2 ต่อปี หรือร้อยละ 10 ภายในปี 2570 (นับสะสมตั้งแต่ปี 2566)	<p>คำอธิบายตัวชี้วัด</p> <p>พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง หมายถึง การพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณพื้นที่ไม่เหมาะสม ตามแผนที่ Agri-Map ด้วยการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นสินค้าเกษตรที่เหมาะสม และมีการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ให้เกิดความเหมาะสม ตรงตามศักยภาพของพื้นที่ ให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน โดยทำให้พื้นที่เพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมลดลง</p> <p>ข้อมูลที่ต้องการ</p> <ol style="list-style-type: none"> พื้นที่ดินที่ไม่เหมาะสม ได้รับการจัดการและฟื้นฟูอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ (ในรูปแบบเชิงพื้นที่/GIS) พื้นที่ไม่เหมาะสม ตามแผนที่การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map) แผนงานโครงการที่พัฒนาในพื้นที่เขตเกษตรกรรมที่ไม่เหมาะสม (รวมโครงการที่ร่วมบูรณาการจากหน่วยงานภายนอก) ตามแผน การใช้ที่ดินของประเทศ <p>แหล่งข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> รายงานการประเมินสถานการณ์ทรัพยากรดินและที่ดิน รายงานผลการดำเนินงานระดับหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน 	กนผ. สพช.-สพค.	กนผ. กผง.

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (Target)	รายละเอียด	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			ดำเนินการ	จัดเก็บ ข้อมูล
ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินด้วยระบบบริหารจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ				
3. ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ที่ได้รับความยอมรับ/เห็นชอบในพื้นที่โดยผ่านสภาตำบล	ร้อยละ 100	<p>คำอธิบายตัวชี้วัด</p> <p>แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวางแผนการใช้ที่ดินระดับพื้นที่ ครอบคลุม 7,255 ตำบล ทั้งประเทศ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยดำเนินการเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วน ตั้งแต่กระบวนการรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีในแต่ละตำบลโดยใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศ เช่น ข้อมูลดิน การใช้ที่ดิน ภูมิอากาศ ทรัพยากรน้ำ เส้นทางคมนาคม เป็นต้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคม และวิเคราะห์สถานะแวดล้อมตามบริบทพื้นที่ด้วย เครื่องมือ DPSIR Framework ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงแรงขับเคลื่อน แรงกดดัน สภาวะ ผลกระทบ และการตอบสนอง การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) เพื่อให้ทราบศักยภาพของพื้นที่ในการผลิตทางการเกษตร โดยพิจารณาร่วมกับข้อมูลการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลง และผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกำหนดร่างแผนการใช้ที่ดิน รับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนการใช้ที่ดินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลพร้อมมาตรการและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรของตำบลนั้น ๆ โดยมีการถ่ายทอดให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินในระดับพื้นที่ อาทิ</p> <p>การพัฒนาเป็นแผนงานโครงการสนับสนุนตามแผนปฏิบัติราชการ การกำหนดเป็นมาตรการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานเชิงบูรณาการระดับพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งการขับเคลื่อนที่สำคัญจำเป็นต้องได้รับความยอมรับ/เห็นชอบในพื้นที่โดยมีการนำเสนอและผ่านความเห็นชอบโดยสภาตำบล</p> <p>ข้อมูลที่ต้องการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) คู่มือการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล 2) ผลการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล 3) แผนการขับเคลื่อนการนำแผนการใช้ที่ดินไปใช้ประโยชน์ใช้ที่ดินระดับตำบล 4) แผนงาน โครงการที่มีการนำแผนการใช้ที่ดินกำหนดเป็นเป้าหมายพื้นที่ดำเนินการ 5) จำนวนและรายละเอียดแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลทั้งหมดที่ได้เข้าวาระการประชุมสภาตำบล พร้อมทั้งจำนวนและรายละเอียดแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลทั้งหมดที่ผ่านความเห็นชอบของสภาตำบล <p>แหล่งข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการดำเนินงานจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลของหน่วยงานระดับพื้นที่ - รายงานผลการประชุมของสภาตำบลที่มีการพิจารณาแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล - รายงานผลการดำเนินงานเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ระดับตำบล 	กนผ. สพข.-สพด.	กนผ.
4. ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ที่เสนอและผ่านความเห็นชอบ/อนุมัติโดยคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด	ร้อยละ 100	<p>คำอธิบายตัวชี้วัด</p> <p>แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวางแผนการใช้ที่ดินระดับพื้นที่ ครอบคลุม 7,255 ตำบล ทั้งประเทศ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยดำเนินการเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วน ตั้งแต่กระบวนการรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติที่มีในแต่ละตำบล โดยใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศ เช่น ข้อมูลดิน การใช้ที่ดิน ภูมิอากาศ ทรัพยากรน้ำ เส้นทางคมนาคม เป็นต้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคม และวิเคราะห์สถานะแวดล้อมตามบริบทพื้นที่ด้วย เครื่องมือ DPSIR Framework ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงแรงขับเคลื่อน แรงกดดัน สภาวะ ผลกระทบ และการตอบสนอง การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) เพื่อให้ทราบศักยภาพของพื้นที่ในการผลิตทางการเกษตร โดยพิจารณาร่วมกับข้อมูลการใช้ที่ดิน</p>	กนผ. สพข.-สพด.	กนผ.

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (Target)	รายละเอียด	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			ดำเนินการ	จัดเก็บข้อมูล
		<p>การถือครองที่ดินรายแปลง และผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกำหนดร่างแผนการใช้ที่ดิน รับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนการใช้ที่ดินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลพร้อมมาตรการและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรของตำบลนั้น ๆ โดยมีการถ่ายทอดให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินในระดับพื้นที่ อาทิ การพัฒนาเป็นแผนงานโครงการสนับสนุนตามแผนปฏิบัติการ การกำหนดเป็นมาตรการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานเชิงบูรณาการระดับพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งการขับเคลื่อนที่สำคัญจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบ/อนุมัติโดยมีการนำเสนอและผ่านความเห็นชอบ</p> <p>โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด</p> <p><u>ข้อมูลที่ต้องการ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) คู่มือการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล 2) ผลการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล 3) แผนการขับเคลื่อนการนำแผนการใช้ที่ดินไปใช้ประโยชน์ใช้ที่ดินระดับตำบล 4) แผนงาน โครงการที่มีการนำแผนการใช้ที่ดินกำหนดเป็นเป้าหมายพื้นที่ดำเนินการ 5) จำนวนและรายละเอียดแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลทั้งหมดที่ได้เข้าวาระและเสนอในการประชุม คณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด พร้อมทั้งจำนวนและรายละเอียดแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลทั้งหมดที่ผ่านความเห็นชอบ/อนุมัติโดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด <p><u>แหล่งข้อมูล</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการดำเนินงานการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลของหน่วยงานระดับพื้นที่ - รายงานผลการประชุมของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด <p>ที่มีการพิจารณาแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการดำเนินงานเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ระดับตำบล 		
ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม				
5. จำนวนผู้รับบริการงานนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน	เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10	<p><u>คำอธิบายตัวชี้วัด</u></p> <p>ผลผลิตและบริการที่สำคัญเพื่อส่งมอบให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ฐานข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดิน (ข้อมูลดิน แผนที่ดิน แผนการใช้ที่ดิน) 2) องค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน (การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และวางแผนการใช้ที่ดิน การจัดการดินและน้ำ เทคโนโลยีชีวภาพทางดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำ) 3) งานบริการด้านการพัฒนาที่ดิน (ปัจจัยการผลิต ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ และเทคโนโลยีการจัดการดิน) 4) โครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาที่ดิน (งานพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ) <p>ผู้ให้บริการ: ได้แก่ บุคลากรของกรมพัฒนาที่ดิน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ข้าราชการ 2) พนักงานราชการ 3) ลูกจ้างประจำ 4) หมอคืนอาสา <p>ผู้รับบริการ: ได้แก่ 1) เกษตรกร 2) หน่วยงานภาครัฐ 3) ภาคเอกชนและประชาชน 4) สถาบันการศึกษา</p> <p>ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ และผู้รับจ้างในระดับพื้นที่</p> <p>เทคโนโลยีดิจิทัลการให้บริการที่สำคัญของกรมพัฒนาที่ดิน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online) (2) ระบบแผนที่ทางเลือกพืชเศรษฐกิจ (LDD Zoning) (3) Mobile Application (ปุ๋ยรายแปลง, คลิปเด็ดหมอดิน, กตคูรูดิน) (4) ระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเกษตรกรรายแปลง (LDD On Farm) (5) ฐานข้อมูลการตอบโต้กับผู้รับบริการด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ AI Chatbot : คู่ยกับน้องดินดี (6) e-Service ได้แก่ บริการตรวจสอบดินเพื่อ 	กวจ. กทข. สวด. สวพ. กสค. สสผ. สพข.- สพค.	กผง. และ ศทส.

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (Target)	รายละเอียด	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			ดำเนินการ	จัดเก็บ ข้อมูล
		<p>การเกษตร ขอบรับบริการแผนที่ บริการวัสดุการเกษตร ขอบรับบริการสรรน้ำไม่ร่นา ดินออนไลน์ บริการข้อมูลดินและการใช้ที่ดิน บริการตรวจสอบแนวเขตป่าไม้ถาวรเบื้องต้น ห้องสมุด อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น</p> <p>ข้อมูลที่ต้องการ</p> <p>1) แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่มีการจัดทำรายละเอียดที่ชัดเจนดังนี้</p> <p>(1) บริการที่สำคัญเพื่อส่งมอบให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย</p> <p>(2) ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย</p> <p>(3) ระยะเวลาดำเนินการ</p> <p>(4) ผลผลิต ผลลัพธ์ ที่มีการกำหนดค่าเป้าหมายและหน่วยนับที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม</p> <p>(5) งบประมาณดำเนินงาน</p> <p>(6) หน่วยงานผู้รับผิดชอบดำเนินงาน(ทั้งนี้ควรรวมผลการให้บริการของหมอดินอาสาด้วย)</p> <p>2) รายงานผลการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับรายละเอียดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ใน</p> <p>1) ได้แก่</p> <p>(1) รายละเอียดผลการดำเนินงานพร้อมทั้งระบุจำนวนผลผลิต ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งคำนวณเป็นร้อยละโดยเทียบกับเป้าหมายผลผลิต ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ในแผน</p> <p>(2) การเบิกจ่ายงบประมาณดำเนินการรวมทั้งคำนวณเป็นร้อยละโดยเทียบกับงบประมาณที่ได้รับ</p> <p>3) การคำนวณร้อยละของผู้รับบริการหรือพื้นที่รับบริการเทียบกับเป้าหมายตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้คำนวณเป็นค่าเฉลี่ยของร้อยละของผลการดำเนินงานของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมทั้งหมด</p> <p>แหล่งข้อมูล</p> <p>- แผนปฏิบัติการราชการรายปี พ.ศ. 2570 ของกรมพัฒนาที่ดิน</p> <p>- รายงานผลการดำเนินงานระดับหน่วยงาน ของกรมพัฒนาที่ดิน</p>		
<p>6. จำนวนนวัตกรรมการพัฒนาที่ดิน</p> <p>ตัวชี้วัด ประเด็นการพัฒนาที่ 3</p> <p>กลยุทธ์ที่ .1 ยกระดับผลงานวิจัยสู่พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน</p>	<p>ไม่น้อยกว่า 9</p> <p>นวัตกรรมต่อ</p> <p>ปี</p>	<p>คำอธิบายตัวชี้วัด</p> <p>นวัตกรรมการพัฒนาที่ดิน เป็นผลการพัฒนางานวิจัยหรืองานวิชาการเชิงนวัตกรรม 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิจัยเกี่ยวกับพืช อุตสาหกรรม และพืชทางเลือก 2) ด้านการวิจัยบูรณาการที่รองรับ BCG Model 3) ด้านการวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ 4) ด้านการวิจัยเชิงนโยบาย มาตรการ กฎหมาย เพื่อรองรับด้านการพัฒนาที่ดิน 5) ด้านการวิจัยระบบสนับสนุนการตัดสินใจการผลิตและการใช้ประโยชน์ที่ดินตามศักยภาพ 6) ด้านการวิจัยระบบการเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ 7) ด้านการวิจัยเชิงบูรณาการร่วมกับเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน 8) ด้านการวิจัยเชิงเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการเกษตร และ9) ด้านการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยระยะยาวในการบริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างยั่งยืนผลการพัฒนางานวิจัยหรืองานวิชาการเชิงนวัตกรรม 9 ด้าน ดังกล่าวสามารถผลิตเป็นเทคโนโลยีการจัดการดินและน้ำนำไปใช้ ในการพัฒนาพื้นที่การเกษตรและได้รับการยอมรับจากเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ข้อมูลที่ต้องการ</p> <p>1) ผลงานวิจัยหรืองานวิชาการเชิงนวัตกรรม ของกรมพัฒนาที่ดิน</p> <p>2) การพัฒนางานวิจัยภายใต้การบริหารจัดการและขับเคลื่อนแผนงานโครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดิน</p> <p>3) การพัฒนางานวิชาการเชิงนวัตกรรมซึ่งเกิดจากความต้องการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเกษตร การจัดการดินและน้ำ โดยบุคลากรจากทุกหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน รวมทั้งมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกอื่นๆ</p> <p>แหล่งข้อมูล</p> <p>1) การบริหารจัดการและขับเคลื่อนแผนงานโครงการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดิน ด้วยการทำงานของ 4 คณะ คือ</p> <p>คณะ 1 คณะทำงานวิชาการระดับหน่วยงาน สนับสนุนให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนฯ จากนักวิจัยในระดับหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค</p>	<p>กวจ.</p> <p>กทช.</p> <p>สวด.</p> <p>สวท.</p> <p>กสค.</p> <p>สสผ.</p> <p>สพช.- สพค.</p>	<p>กผง. และ</p> <p>คณะกรรมการ</p> <p>การ</p> <p>วิชาการ</p> <p>และคณะ</p> <p>ทำงาน</p> <p>9 ด้าน</p>

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (Target)	รายละเอียด	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			ดำเนินการ	จัดเก็บข้อมูล
		<p>คณะ 2 คณะทำงานกลั่นกรองโครงการวิจัยตามสาขาวิชาการ นำสู่การพิจารณาถ้อยแถลงข้อเสนอการวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาในสาขาวิชาการที่สมบูรณ์ และเกิดเป็นมติการบูรณาการงานวิจัย</p> <p>คณะ 3 คณะอนุกรรมการกลั่นกรองโครงการวิจัยกรมพัฒนาที่ดิน พิจารณาข้อเสนอการวิจัยที่สมบูรณ์ที่มีความสอดคล้องเป็นไปตามแผนปฏิบัติการวิจัยนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนโครงการวิจัยเสนอขอรับสนับสนุนงบประมาณ และพิจารณาเสนอการจัดสรรงบประมาณการวิจัย</p> <p>คณะ 4 คณะกรรมการวิชาการกรมพัฒนาที่ดิน พิจารณามติข้อเสนอการวิจัยเพื่อเสนอขอตั้งงบประมาณประจำปี และอนุมัติจัดสรรงบประมาณการวิจัย พร้อมกำหนดนโยบายการดำเนินงานวิจัย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ เกิดเวทีนำเสนอและแลกเปลี่ยนผลงานวิจัยนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาต่อยอด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคการเกษตรระดับพื้นที่สู่การขับเคลื่อนระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2) ฐานข้อมูลระบบงานวิจัยของกรมพัฒนาที่ดิน และรายงานผลการพัฒนางานวิจัยเชิงนวัตกรรม</p> <p>3) รายงานผลการพัฒนางานวิชาการเชิงนวัตกรรมโดยบุคลากรจากทุกหน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน รวมทั้งมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกอื่นๆ</p>		
ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)				
7. ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)		<p>คำอธิบายตัวชี้วัด</p> <p>การพัฒนาองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization) ประกอบด้วยปัจจัยหลักความสำเร็จ (Critical Success Factors) 4 ปัจจัยหลัก ดังภาพ</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p>องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)</p> <p>Strategy design Model : ยกระดับองค์กรเข้าสู่ความเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน</p> </div> <p>ดังนั้นการประเมินผล “ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)” จึงต้องประเมินจากผลรวมของตัวชี้วัดย่อย 4 ตัวชี้วัด ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการเกี่ยวกับพัฒนาเทคโนโลยีสู่การเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization) (กลยุทธ์ที่ 4.1) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาบุคลากรมืออาชีพเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization) (กลยุทธ์ที่ 4.2) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการเกี่ยวกับพัฒนาระบบและกระบวนการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว (กลยุทธ์ที่ 4.3) ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมจัดการองค์ความรู้ (กลยุทธ์ที่ 4.4) <ul style="list-style-type: none"> ความสำเร็จของการดำเนินโครงการของตัวชี้วัดย่อยดังกล่าว จะพิจารณาผลดำเนินงานเปรียบเทียบกับแผนดำเนินงาน เป้าหมายผลผลิต ผลลัพธ์ ที่กำหนดไว้แล้วตั้งแต่ได้รับอนุมัติงบประมาณ โดยการประเมินความสำเร็จของแต่ละโครงการจะแบ่งน้ำหนักการประเมินเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ขั้นตอน/กิจกรรมการดำเนินงานตามแผนร้อยละ 50 ผลผลิตร้อยละ 30 และผลลัพธ์ร้อยละ 20 	กพร. ศทส. และทุก หน่วยงาน	กพร. ศทส.

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (Target)	รายละเอียด	หน่วยงานรับผิดชอบ	
			ดำเนินการ	จัดเก็บ ข้อมูล
		<ul style="list-style-type: none"> การคำนวณ ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการ ของตัวชี้วัดย่อย ให้คำนวณเป็นค่าเฉลี่ยของร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการทั้งหมด การคำนวณระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้าน <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px 0;"> <p>ร้อยละความสำเร็จของตัวชี้วัดย่อย = (ร้อยละความสำเร็จของโครงการที่ 1 + ร้อยละความสำเร็จของโครงการที่ 2 + ร้อยละความสำเร็จของโครงการที่ n) / n</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px 0;"> <p>ระดับความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านฯ = (ร้อยละความสำเร็จของตัวชี้วัดย่อยที่ 1 + ตัวชี้วัดย่อยที่ 2 + ตัวชี้วัดย่อยที่ 4) / 4</p> </div> <ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาที่ดิน จึงเท่ากับค่าเฉลี่ยของผลประเมินของตัวชี้วัดย่อยทั้ง 4 ตัวชี้วัดดังกล่าว <ul style="list-style-type: none"> - กรณีโครงการกำหนดระยะเวลาดำเนินการไว้ เกินกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 (เป็นโครงการต่อเนื่อง อาจใช้เวลามากกว่า 1 ปี) จะประเมินผลขั้นตอน/ผลผลิต/ผลลัพธ์ เฉพาะในส่วนที่มีกำหนดแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 - กรณีหน่วยงานใดไม่สามารถดำเนินงาน/โครงการ ได้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 และจะต้องขออนุมัติต่อผู้มีอำนาจอนุมัติ เพื่อกันเงินเหลือปีหรือเพื่อขยายระยะเวลา ดำเนินการออกไปเกินกว่าปีงบประมาณ แต่การประเมินผลจะพิจารณาตามแผนที่ได้รับอนุมัติตั้งแต่ครั้งแรก มิได้พิจารณาตามแผนที่ขยายเวลาออกไป เนื่องจากกรณีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพรวมการดำเนินงานและการเบิกจ่ายงบประมาณของกรมพัฒนาที่ดิน ทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด <p><u>ข้อมูลที่ต้องการ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่มีการจัดทำรายละเอียดที่ชัดเจนดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> วัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่เป้าหมาย ขั้นตอน/กิจกรรม/ระยะเวลาดำเนินการภายในปีงบประมาณ ผลผลิต ผลลัพธ์ ที่มีการกำหนดค่าเป้าหมายและหน่วยนับที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม งบประมาณดำเนินงานที่ได้รับ หน่วยงานผู้รับผิดชอบดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับรายละเอียดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ใน ข้อ 1) ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> รายละเอียดผลการดำเนินงานพร้อมทั้งระบุผลการดำเนินงานตามขั้นตอน/กิจกรรมการดำเนินงานตามแผน จำนวนผลผลิต และผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ คำนวณผลการดำเนินงานเป็นร้อยละ โดยใช้ผลการดำเนินงานตามขั้นตอน/กิจกรรมเทียบกับแผน*ถ่วงน้ำหนักร้อยละ50+ ผลผลิตที่ได้เทียบกับเป้าหมายผลผลิต*ถ่วงน้ำหนักร้อยละ30+ ผลลัพธ์ที่ได้เทียบกับเป้าหมายผลลัพธ์*ถ่วงน้ำหนักร้อยละ20 <p><u>แหล่งข้อมูล</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - แผนปฏิบัติราชการรายปี พ.ศ. 2570 ของกรมพัฒนาที่ดิน - รายงานผลการดำเนินงานระดับหน่วยงาน ของกรมพัฒนาที่ดิน 		

5.4.2 รูปแบบการติดตามและประเมินผล

กรมพัฒนาที่ดินแบ่งรูปแบบการติดตามและประเมินผล ออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) ผ่านระบบการติดตามและประเมินผล

กรมพัฒนาที่ดินมีการรายงานผลผ่านระบบสารสนเทศติดตามผลการปฏิบัติงาน ติดตามผลงานตามแผนงานโครงการและกิจกรรม ผ่านระบบออนไลน์ เช่น ระบบติดตามผลการปฏิบัติงานแบบ online โปรแกรมระบบบริการประชาชน โปรแกรมบันทึก Stock วัสดุการเกษตร โปรแกรมรายงานผลการวิเคราะห์ตัวอย่างดิน น้ำ ปุ๋ย และได้พัฒนาระบบบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Executive Information System EIS) ให้ผู้บริหารติดตามงานโครงการที่สำคัญ เช่น ระบบติดตามศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน และแปลงสาธิต จุดเรียนรู้การพัฒนาที่ดินประจำตำบล ระบบบริหารและติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking : VGT) เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่จะรายงานผลลงระบบโปรแกรมออนไลน์ หน่วยงานส่วนกลางที่รับผิดชอบภารกิจนั้น ๆ จะเป็นผู้ตรวจสอบ วิเคราะห์ คาดการณ์ พร้อมรายงานผลการดำเนินการให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเป็นประจำทุกเดือน และแจ้งเตือนหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อเร่งรัดการดำเนินงาน การตรวจสอบและรายงานผล นอกจากนี้ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ เครือข่ายเกษตรกร และผู้รับบริการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถเรียกดูข้อมูลและผลการดำเนินงานผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ เช่น Tablet หรือ Smart phone

2) ผ่านกลไกคณะทำงานระดับหน่วยงาน

กรมพัฒนาที่ดินมีการกำกับดูแลการปฏิบัติงานแต่ละด้าน โดยบริหารงานในลักษณะข้ามสายงาน (Cross - functional team) ในรูปแบบคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงานชุดต่าง ๆ ซึ่งตั้งขึ้นในลักษณะเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน เพื่อรับผิดชอบในการวางแผน ออกแบบ กำหนดแนวทาง วางมาตรการ และขับเคลื่อนนำไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการ อีกทั้งยังมีการใช้ Balance Scorecard เป็นเครื่องมือในการบริหารงานและประเมินผลทั่วทั้งองค์การ โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานแต่ละระดับ เริ่มตั้งแต่ “คำรับรองการปฏิบัติราชการ กรมพัฒนาที่ดิน” ในระดับองค์การ ซึ่งจะสะท้อนผลลัพธ์ตามภารกิจหลัก และเป็นตัวชี้วัดที่ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ หลังจากนั้นได้ถ่ายทอดค่าเป้าหมายและตัวชี้วัด (Cascade Deploy) ลงสู่ระดับกอง/สำนัก โดยจัดทำ “คำรับรองการปฏิบัติราชการระดับหน่วยงาน” (IPA : Internal Performance Agreement) สอดคล้องเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดระดับกรม และขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการบริหารงานตรวจราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการระดับหน่วยงานเชิงผลสัมฤทธิ์ของกรมพัฒนาที่ดินโดยดำเนินการตรวจราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการระดับหน่วยงานประจำปีงบประมาณ ทั้งในระดับผลลัพธ์ (outcome) และระดับผลผลิต (output) รวมทั้งประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการสำคัญของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินการให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรต่อไป

๓) ผ่านระบบการประเมินผลการปฏิบัติราชการรายบุคคล

กรมพัฒนาที่ดินมีการถ่ายทอดตัวชี้วัดลงสู่ระดับ กลุ่ม/ฝ่าย จนถึงระดับบุคคลด้วยเครื่องมือ Individual Scorecard มีการควบคุมกำกับตัวชี้วัดระดับบุคคล ที่เชื่อมโยงกับระบบการประเมินผลการเลื่อนขั้นเงินเดือนรายบุคคล โดยใช้ระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคลระดับกรม (DPIS) โดยมีความครอบคลุม ทั้ง 4 มิติประกอบด้วย มิติภายนอก จะวัดผลทั้งด้านประสิทธิผลของการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ และประเมินคุณภาพการให้บริการควบคู่กันไปด้วย ส่วนมิติภายในเป็นการประเมินประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน เน้นวัดผลการเบิกจ่ายงบประมาณและวัดผลการพัฒนาองค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินในภาพรวม

5.4.3 ความถี่ในการติดตามและรายงานผล

กรมพัฒนาที่ดินกำหนดความถี่ในการติดตามผลการดำเนินงาน ออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1) รายวัน ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น โปรแกรมบันทึก stock วัสดุการเกษตร การติดตามโครงการปลูกหญ้าแฝก (Vetiver Grass Tracking: VGT)

2) รายสัปดาห์ เป็นการติดตามผลการดำเนินงานโครงการสำคัญตามนโยบายรัฐบาล หรือโครงการเรือธง (Flagship Projects) เช่น การบริหารจัดการเขตเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจ โครงการ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

3) รายเดือน เป็นการติดตามผลการดำเนินงานในภาพรวมของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อนำเสนอผู้บริหารกรมพัฒนาที่ดิน ทราบ สำหรับการเร่งรัดผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย หากพบปัญหา อุปสรรค จะได้เร่งดำเนินการแก้ไข เช่น การขุดสระน้ำ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

4) รายไตรมาส เป็นการติดตามผลการดำเนินงานในภาพรวมของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรายงานผลการดำเนินงาน เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรฯ สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

5) รายปี เป็นการติดตามผลการดำเนินงานในภาพรวมของกรมพัฒนาที่ดินในลักษณะ การประเมินผลการปฏิบัติงานของงานโครงการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการดำเนินงาน และเป็นข้อมูล ในการพิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้รับบริการได้รับ เพื่อนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรายงานผลการดำเนินงาน เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรฯ สำนักงบประมาณสำนักนายกรัฐมนตรี ตลอดจน นำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์การบรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์และปฏิบัติการ

ทั้งนี้ กองแผนงาน กองคลัง และศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะรวบรวม ข้อมูลตามกรอบระยะเวลาการรายงานผลดังกล่าว เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำเดือน ว่าผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดหรือไม่ หากไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัด ผู้บริหาร ที่มีอำนาจตัดสินใจจะพิจารณาและทบทวน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา สำหรับปรับปรุงการดำเนินงาน ให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดต่อไป

จากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าว นำไปสู่การรวบรวมและจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ประกอบด้วย ชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ข้อมูลกลุ่มดิน ข้อมูลชุดดิน ข้อมูลการใช้ที่ดิน ข้อมูลเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ ข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และข้อมูลสำหรับนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการทำงาน เช่น ข้อมูลการใช้จ่ายเงินงบประมาณจากระบบ GFMS ข้อมูลการรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ ตามแบบ สป.301 ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุของปัญหา และมีการนำเทคโนโลยี Google Cloud Platform, Geospatial Analysis, Remote sensing, web application, สารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) มาใช้ สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ และคาดการณ์ผลลัพธ์ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบศักยภาพพื้นที่ โดยใช้ Agri-Map ในการจัดทำเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช (Zoning) โดยใช้วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำการเกษตรผสมผสาน และการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเดิมไปปลูกพืช ที่มีศักยภาพในพื้นที่เหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม และมีการใช้แผนที่ทางเลือกพืชเศรษฐกิจ (LDD Zoning) ซึ่งเป็น web application และ mobile application ที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ สามารถพิมพ์แผนที่เพื่อนำไปตรวจสอบกับพื้นที่จริง หากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปรับปรุง (Redline) ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงข้อมูลในระบบให้ใกล้เคียงกับปัจจุบัน (Near Real Time) อีกด้วย

บทที่ 6

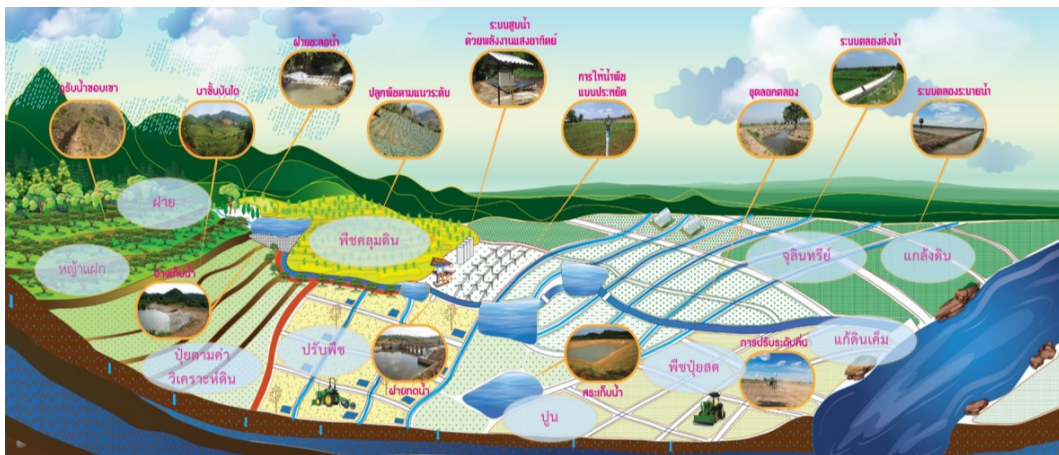
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการวิเคราะห์จาก 7S และ PEST Analysis เพื่อการพัฒนารวมพัฒนาที่ดินมีข้อเสนอแนะ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและมาตรการ 2) ด้านโครงสร้างองค์กร 3) ด้านพัฒนาระบบงานหรือกระบวนการ 4) ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากร และอัตรากำลัง 5) ด้านวัฒนธรรมองค์กรและ 6) ด้านแนวทางการบริหารงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 ด้านนโยบายและมาตรการ

ด้วยการปรับเปลี่ยน 4 กลยุทธ์ (4 Strategic Shifts) ดังนี้

6.1.1 Project Management (Focus Area-based) การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ภาพที่ 6.1 การบริหารจัดการลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ควรนำร่องการจัดทำผังแม่บทการบริหารจัดการเชิงลุ่มน้ำ 1- 12 แห่ง โดยดำเนินการนำร่องในลุ่มน้ำสำนักห้วยไม้เต็ง เป็นโครงการนำร่องเพื่อให้เกิด Learning Curve โดยกรมพัฒนาที่ดินแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1) ดำเนินการปรับปรุงผังกระบวนการ 24 ขั้นตอน

- (1) ปรับปรุงรายละเอียด หลักการ ให้เกิดการเห็นชอบร่วมกัน
- (2) ช่วงต้นของกระบวนการ ควรเพิ่มขั้นตอนการทบทวนการดำเนินงานในพื้นที่โครงการที่เคยดำเนินการมาแล้ว
- (3) แต่ละผังแม่บท ต้องมีการนำโครงการเดิมในพื้นที่ที่วงรอบ มากำหนดตำแหน่งในผังแม่บท และสรุปความก้าวหน้า
- (4) ช่วงท้ายของกระบวนการ เพิ่มขั้นตอนในการประเมินผลของโครงการ

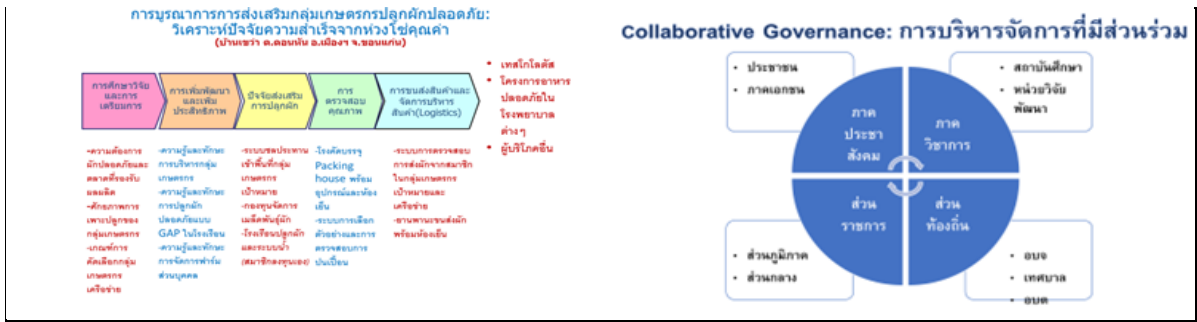
2) ดำเนินการนำร่องในลุ่มน้ำสำนักห้วยไม้เต็ง

- (1) เป็นโครงการนำร่องเพื่อให้เกิด Learning Curve
- (2) ต้องมีการพัฒนากลไกการทำงานเพื่อทำให้สามารถบูรณาการระหว่างหน่วยงานได้ ต้องมีการจัดทำข้อตกลง MOU ระหว่างกรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานที่ชัดเจน

3) กำหนดเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการก่อน – หลัง ของแต่ละลุ่มน้ำ ทั้งนี้ ควรมีการจัดเตรียมแผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2571 – 2575 เพื่อให้รองรับทิศทางการพัฒนา ปี 2580

6.1.2 Collaboration บูรณาการแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ด้วยการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม

ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินในพื้นที่ (ลักษณะทางกายภาพ ทรัพยากรดินและที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ความต้องการทางเศรษฐกิจของจังหวัด ปัญหาของดินและที่ดินของจังหวัด) ควรแก้ไขและพัฒนาด้วยหลักการความร่วมมือมีส่วนร่วมของเกษตรกร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยใช้ แนวทางการพัฒนา Agenda Based และ Area Based และใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด ที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้มีการบูรณาการแผนพัฒนาจังหวัด ด้วยการผลักดันนำแผนการใช้ที่ดิน และข้อมูลดินสู่การตัดสินใจของจังหวัด ให้เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยหลักความสำเร็จในห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของประเด็นการพัฒนาด้านการเกษตรของแผนพัฒนาจังหวัด

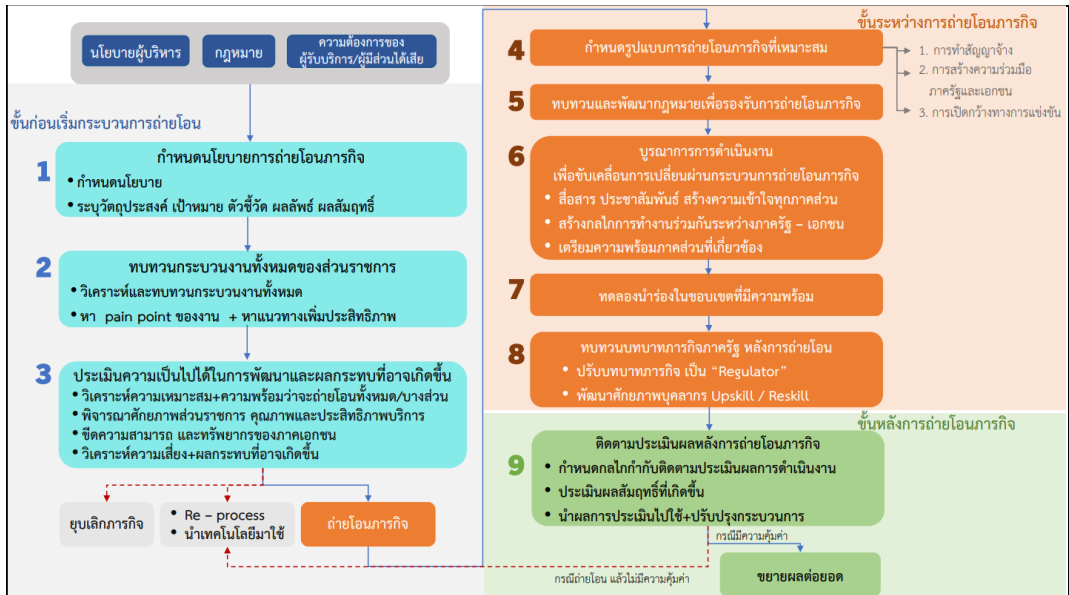
ภาพที่ 6.2 ตัวอย่าง ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) และการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วม

6.1.3 PPP Services (ร่วมบริการ) ร่วมบริการ > ครอบคลุมพื้นที่และเกษตรกรเป้าหมายทั่วถึง

การบริการประชาชนตามกฎหมายของกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การตรวจสอบคุณลักษณะของดิน / การจำหน่ายจ่ายแจกจุลินทรีย์ ฯลฯ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในพื้นที่ (ลดเผา, ภัยพิบัติ ฯลฯ) ความต้องการของประชาชนผู้อยู่ในภาคเกษตรกรรม / อุตสาหกรรม และความต้องการของประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เป็นต้น ทำให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถให้บริการภายในวงเงินงบประมาณประจำปีที่ได้รับ การอนุมัติ

สำหรับงานเกี่ยวกับการบริการวิเคราะห์ตรวจสอบดินเป็นการเฉพาะ ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินมีความเชี่ยวชาญ สามารถพัฒนาระบบและวิธีการที่เป็นมาตรฐาน มีห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดิน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (เช่น ISO/IEC 17025) เป็นที่ยอมรับ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเพียงพอ จึงควรใช้กลยุทธ์ความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมให้บริการ โดยกรมพัฒนาที่ดินควรศึกษาและเตรียมการถ่ายโอนงานหรือกิจกรรมของส่วนราชการให้ภาคเอกชนหรือภาคส่วนอื่นร่วมดำเนินการหรือดำเนินการแทน ตามแนวทางของ ก.พ.ร. เช่น มีการหารือหน่วยงานกลางเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

- ด้านกฎหมาย เช่น ข้อบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าหน้าที่ การระบุให้เป็นอำนาจของหน่วยงานในการดำเนินการจะสามารถให้เอกชนดำเนินการแทนได้หรือไม่
- ด้านการเงินภาครัฐ เช่น การให้เงินอุดหนุนภาคเอกชน การมอบงานให้เอกชนดำเนินการแทน โดยใช้วิธีจัดซื้อจัดจ้าง การประเมินความคุ้มค่าในการจ้างเอกชนดำเนินการ
- ด้านการรับรองผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน (รับรองหน่วย CB / IB) เช่น การกำหนดค่าบริการของหน่วยตรวจสอบเอกชน จำนวน คุณภาพ และข้อจำกัดของหน่วยตรวจสอบเอกชน โดยมีร่างขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐ ของ ก.พ.ร. ดังภาพ

ภาพที่ 6.3 ร่างขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐ ของ ก.พ.ร.

ที่มา: ก.พ.ร. (2566)

6.1.4 Budgetary & Financial Alternative Excellence Center

(การใช้ประโยชน์งานวิจัย/นวัตกรรม)

ควรปรับกลยุทธ์การบริหารงบประมาณด้านการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม ดังนี้

งบประมาณประเภท Function Fund ควรเน้นงานวิจัยของส่วนกลางที่เป็นภาพใหญ่ มีผลกระทบระดับประเทศ หรือ งานวิจัยเทคโนโลยีขั้นสูง หรือ งานวิจัยที่เป็นพื้นฐาน เช่น Smart LDD to Excellence LDD เพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ การป้องกันภัยพิบัติ และ บรรเทาสาธารณภัยทางดิน เป็นต้น

งบประมาณประเภท Strategic Fund ควรเป็นงานวิจัยของส่วนภูมิภาค ควรเน้นงานวิจัยพร้อมใช้ที่ต่อยอดจากงานวิจัยพื้นฐานของงานวิจัยส่วนกลาง

ภาพที่ 6.4 กรอบเงินงบประมาณด้าน ววน. จากภาครัฐ ปีงบประมาณ 2569

ที่มา : กสว. (2568)

6.2 ด้านโครงสร้างองค์กร

ควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงโครงสร้าง แผนอัตรากำลัง และรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะ การพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน การปรับบทบาทและระบบงาน อาทิ การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลสู่การปฏิบัติ การบริการจัดการที่ดินครบวงจร การถ่ายโอนงานบริการวิเคราะห์ดิน การขยายฐานสมาชิกบัตรดินดี และการบริการให้แก่สมาชิกเป็นต้น รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาที่ดินให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและประเทศและบริบทของพื้นที่ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ

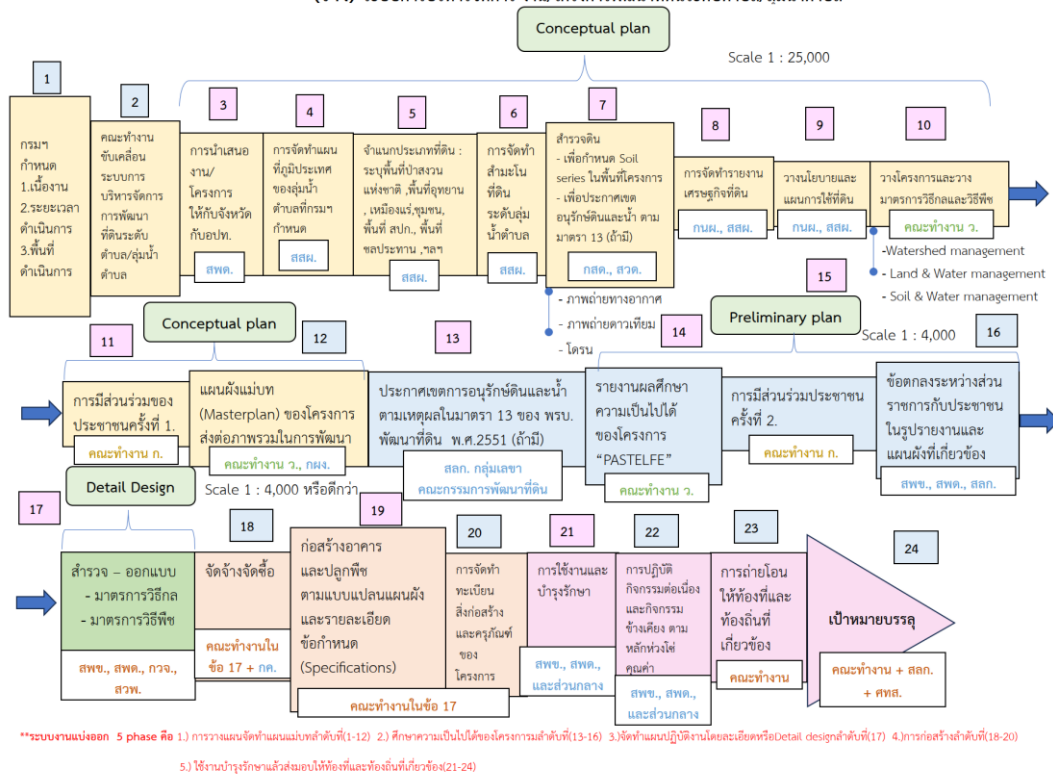
นอกจากนี้ การปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการส่วนกลางที่ปฏิบัติงานในภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12 โดยมีสถานีพัฒนาที่ดิน 77 แห่งครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด ต้องปรับตัวให้สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการพ.ศ. 2565 ทั้งในระดับกลุ่มจังหวัดและจังหวัด เพื่อความคล่องตัวและบรรลุเป้าหมายความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

6.3 ด้านพัฒนาระบบงานหรือกระบวนการ

ควรมีบทบาทกระบวนการหลักสำคัญเพื่อการขับเคลื่อนภารกิจตามยุทธศาสตร์ (Strategic Missions) ได้แก่

- 1) กระบวนการบริหารจัดการเชิงลุ่มน้ำ 24 ขั้นตอน(ดังภาพ) โดยการปรับปรุงรายละเอียดหลักการ ให้เกิดการเห็นชอบร่วมกัน อาทิ ช่วงต้นของกระบวนการ ควรเพิ่มขั้นตอนการทบทวนการดำเนินงานในพื้นที่โครงการที่เคยดำเนินการมาแล้ว ต้องมีการนำโครงการเดิมในพื้นที่ที่วงรอบ มากำหนดตำแหน่งในแต่ละผังแม่บท และสรุปความก้าวหน้า ช่วงท้ายของกระบวนการ ควรเพิ่มขั้นตอนในการประเมินผลของโครงการ
- 2) กระบวนการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล และกระบวนการขับเคลื่อนแผนฯ เชื่อมโยงกับระบบการบริการจัดการเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
- 3) กระบวนการให้บริการแบบครบวงจร ควรมีกระบวนการยกระดับนวัตกรรม ให้เป็นบริการประชาชนอย่างทั่วถึง
- 4) กระบวนการติดตามประเมินผล การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมวิเคราะห์คาดการณ์ เพื่อการตัดสินใจและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้เพียงพอกับความต้องการ
- 5) กระบวนการพัฒนาและการขยายข้อมูลที่มีอยู่ โดยบูรณาการกับฐานข้อมูลนำเข้าจากภายนอก เพื่อการทำงานที่ครอบคลุมและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

(ร่าง) ระบบการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบล

ภาพที่ 6.5 (ร่าง) ระบบการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบล

6.4 ด้านการพัฒนาทักษะบุคลากรและอัตรากำลัง

การบูรณาการการทำงานในพื้นที่โดยใช้แนวทางการพัฒนา Agenda Based และ Area Based และใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดที่มีประสิทธิภาพ นั้น กรมพัฒนาที่ดินควรวางแผนเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ให้มีความพร้อมยกระดับเป็น **ผู้อำนวยการ/ผู้จัดการโครงการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ** ที่ต้องมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นอย่างดี ต้องมีความสามารถในการตัดสินใจ มีอิสระในการคิดริเริ่ม มีความคิดเชิงวิฤต (Critical Thinking) ที่พร้อมรับกับปัญหาที่มีความซับซ้อน มีการปรับตัวให้สามารถก้าวทันต่อการปรับบทบาทและกลยุทธ์ของกรมพัฒนาที่ดิน รวมทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น เช่น ให้สามารถบริหารจัดการงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในรูปแบบการจัดการแบบ Agile Organization ให้มีทักษะ และความสามารถด้านการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) และการบริหารโครงการ (Project Management) เป็นต้น

หมอดินอาสายังขาดการสนับสนุนด้านขวัญและกำลังใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ให้เต็มกำลัง และเพิ่มสมรรถนะให้สามารถตัดสินใจและบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงาน และอาสาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุม Value chain ด้านการเกษตรของกระทรวงเกษตรฯ กรมพัฒนาที่ดินจึงควรพัฒนามาตรการและแนวทางเพื่อยกระดับหมอดินอาสาที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงให้ได้รับ

การพัฒนาและรีแบรนด์ เป็นที่ปรึกษาการจัดการแปลงเกษตรรายพื้นที่ สามารถให้บริการและรับงานที่ปรึกษา ภายใต้การกำกับและรับรองมาตรฐานโดยกรมพัฒนาที่ดิน

6.5 ด้านวัฒนธรรมองค์กร

จากการที่กรมพัฒนาที่ดินมีการแต่งตั้ง TEAM Agent ซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมเป็น Key man ในการวางแผนและกำหนดกิจกรรมเพื่อการขับเคลื่อนค่านิยมการทำงานเป็นทีมบูรณาการภายใน และภายนอกองค์กร มาแล้ว จึงควรมีการสร้าง Role Model ที่มีคุณลักษณะตรงกับค่านิยมองค์กร (TEAM for Soils : ทีมดี ดินดี) รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรให้ต่อเนื่อง เข้มแข็ง และยั่งยืน

ภาพที่ 6.6 TEAM for Soils

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

6.6 ด้านแนวทางการบริหารงาน

การบริหารจัดการองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินในปัจจุบันควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวในการส่งเสริมนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาความเหมาะสมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดตั้งและการบริหารงาน “สถาบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน” เพื่อให้ทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนางานให้กรมพัฒนาที่ดิน เช่น สนับสนุนงานนวัตกรรมเชิงระบบ (System Innovation Support) ฐานข้อมูล AI แพลตฟอร์ม Geo-Innovation พัฒนาและรีแบรนด์บุคลากร เช่น หมอดินอาสา ผู้ที่ปรึกษาแปลงเกษตรรายพื้นที่ และพัฒนาแผนธุรกิจและโมเดลหารายได้

(Business Model) เช่น บริการจัดอบรมพัฒนาบุคลากรการพัฒนาที่ดิน บริการงานที่ปรึกษา พัฒนาเครื่องมือทางเทคโนโลยี เป็นต้น

“สถาบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน” ควรเป็นองค์กรเชิงกลยุทธ์ที่ไม่มีฐานะเป็นส่วนราชการ เช่น สถาบันภายใต้มูลนิธิพัฒนาที่ดิน (อธิบดีบรรเจิด พลาญกูร) ทั้งนี้ควรมีการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ ให้สามารถบริการวิชาการ การบริการจัดการที่ดินแก่ประชาชน การพัฒนาบุคลากร ทั้งภายนอกและภายในกรมพัฒนาที่ดิน

6.7 ด้านการบังคับใช้กฎหมาย

การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. พัฒนาที่ดิน 2551 ยังมีช่องว่างการบังคับใช้ที่ไม่ครอบคลุม ครบถ้วนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว เช่น มีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการที่ดินระหว่างหน่วยงานภาครัฐ จึงควรมีการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของการบังคับใช้และใช้แนวทางความมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดสร้างความเข้าใจและสนับสนุนการนำไปใช้ในการดำเนินงานทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติของกรมพัฒนาที่ดิน

บรรณานุกรม

- กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. (2566). IPCC AR6 รายงานการสังเคราะห์ (สำหรับผู้กำหนดนโยบาย) : กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2563). รายงานสถานการณ์การชะล้างพังทลายของดินในประเทศไทย พ.ศ. 2563. กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2564). รายงานสถานการณ์ทรัพยากรดินของประเทศไทย. กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2565). สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2564. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2565). รายงานแผน/ผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2560 - 2564. กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2565). รายงานรางวัลคุณภาพบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA 4.0). กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพมหานคร.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2568). แผนบริหารและพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. กองการเจ้าหน้าที่ กรมพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพมหานคร
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557). กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ.2557. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 – 2570 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 - 2570. สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). แผนปฏิบัติการราชการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 - 2570. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร : กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). แนวทางการขับเคลื่อนภาคการเกษตรด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG Model ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2564. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร : กรุงเทพมหานคร.

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551. (2551)

พระราชกำหนดการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565. (2565)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564. คนไทยใส่ใจสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (Online). Available

<https://www.sdperspectives.com/next-gen/12148/>

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2561. จุลทรรศน์ภาคเกษตรไทยผ่านข้อมูลทะเบียนเกษตรกรและ
สำมะโนเกษตร. (Online). Available <https://www.pier.or.th/abridged/2018/09/>

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2564). นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและ
ทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2580. สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและ
ทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2570. สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580).
สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพมหานคร

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี.
สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 13. สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. สำนักนายกรัฐมนตรี :
กรุงเทพมหานคร

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567. ภาวะเศรษฐกิจไทย ไตรมาสที่สามของปี 2567
และแนวโน้มปี 2567- 2568. (Online). Available https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15870

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). รายงานการเชื่อมโยง SDGs. สำนักนายกรัฐมนตรี :
กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566. สำมะโนการเกษตร.(Online). Available
<https://www.nso.go.th/nsoweb/main/summano/P7>

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2568. Agriculture Landscape in Thailand. (Online). Available
<https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/investment-bulletin.pdf>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566. สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ. (Online). Available <https://oae.go.th/uploads/files/2025/04/28/282badbe166c9264.pdf>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567. ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2567 และแนวโน้มปี 2568. (Online). Available <https://oae.go.th/uploads/files/2025/05/20/ec881e31cfee4501.pdf>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561. **Thai-SME_Organic-Product.pdf**. (Online). Available https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/Thai-SME_Organic-Product.pdf

องค์การสหประชาชาติ. (2015). **Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development**. องค์การสหประชาชาติ : นิวยอร์ก.

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติและคณะทำงานความร่วมมือด้านเทคนิคระหว่างประเทศว่าด้วยดิน. (2015). **Status of the World's Soil Resources – Main Report**. องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ : โรม.

Global Wellness Institute, 2024. **2024 Global Wellness Economy Monitor**. (Online). Available <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2024-global-wellness-economy-monitor/>

IMF., 2024. **World Economic Outlook Database. April 2024 Edition**. (Online). Available <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/April>

IPBES. (2018). **The IPBES assessment report on land degradation and restoration**. Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services : บอนน์,

Michael, 2024. **Cultivating with Intelligence: How AI and Machine Learning are Revolutionizing Agriculture**. (Online). Available <https://keymakr.com/blog/cultivating-with-intelligence-how-ai-and-machine-learning-are-revolutionizing-agriculture/>

SCBX. (2025). **Future Trends Ahead 2025**. : กรุงเทพมหานคร.

WEF, 2025. **The Global Risks Report 2025. 20th Edition**. (Online). Available <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map)
แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570)
ของกรมพัฒนาที่ดิน (ฉบับปรับปรุง)

ความเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนา และบทบาทของหน่วยงาน

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ
ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

กลยุทธ์ 1.1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ
ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (1,919 ลุ่มน้ำย่อย)

กลยุทธ์ 1.2 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ
ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

กลยุทธ์ 1.3 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เพื่อการอนุรักษ์
พื้นที่ชุ่มน้ำและป้องกันผลกระทบของดิน

แนวทางการพัฒนา

- บริหารจัดการโครงการพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำย่อยและลุ่มน้ำตำบล
- จัดทำแผนผังแม่บทการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ 1,919 ลุ่มน้ำ
- ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ผ่านระบบการบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำผ่านมาตรการเชิงกล มาตรการเชิงพืช และมาตรการอื่น
- เพิ่มประสิทธิภาพ อนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งน้ำ ระบบกระจายน้ำ และเชื่อมโยงวางระบบเครือข่ายน้ำ/ลุ่มน้ำ ทั้งในและนอกเขตชลประทาน
- พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรเพื่อเพิ่มผลิตภาพภาคการเกษตร ตลอดห่วงโซ่คุณค่า
- ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อดำเนินงานตามนโยบายระดับประเทศหรือความต้องการของพื้นที่
- ส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ส่งเสริมอาชีพ และสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

CP

สสผ. กสด. สวด. กนผ. สวพ.

กวจ. กทช. สพช. 1-12 77 สพด.

SP

ศทส. กผง. กพร. กกจ. สลก. กค. ดสน.

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน
ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

กลยุทธ์ 2.1 ยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดิน
และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม

กลยุทธ์ 2.2 บริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดิน
ตามหลักธรรมาภิบาล

กลยุทธ์ 2.3 สร้างพันธมิตรและเครือข่าย
การใช้แผนการใช้ที่ดิน

แนวทางการพัฒนา

- จัดทำแผนการใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทุกมิติด้วยข้อมูล เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- พัฒนาเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับการจำแนกพื้นที่เป้าหมาย
- ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินด้วยเทคนิคการถ่ายทอดที่สร้างการรับรู้เข้าใจ เข้าถึงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่
- จัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรดินอัจฉริยะ (Smart Soil Data Center)
- พัฒนาชุดข้อมูลให้สอดคล้องกับการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของกรมพัฒนาที่ดิน
- เชื่อมโยงฐานข้อมูลบน Platform มาตรฐานของศูนย์ข้อมูลเกษตรแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- สร้างพันธมิตรและเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ
- สร้างพันธมิตรและเครือข่ายการใช้แผนที่ดินในระดับต่าง ๆ (จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน)

CP

สสผ. กสด. สวด. กนผ. สวพ.

กวจ. กทช. สพช. 1-12 77 สพด.

SP

ศทส. กผง. กพร. กกจ. สลก. กค. ดสน.

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดิน
บนฐานนวัตกรรม

กลยุทธ์ 3.1 ยกระดับผลงานวิจัย สู่เทคโนโลยีและนวัตกรรม
ด้านการพัฒนาที่ดิน

กลยุทธ์ 3.2 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม
สนับสนุนเกษตรกรอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ 3.3 ยกระดับหมอดินอาสา พัฒนา
และสร้างภาคีเครือข่าย ทั้งในและต่างประเทศ

แนวทางการพัฒนา

- พัฒนานวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดินตามพื้นที่เขตเกษตรกรรม
- ขยายผลนวัตกรรมสู่การบริการการจัดการดิน
- พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร
- สร้าง/พัฒนาเทคโนโลยีรับมือการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ
- พัฒนา platform เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลงานวิจัย
- ส่งเสริมและพัฒนาช่องทางถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการดิน
- พัฒนาฐานข้อมูลผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- Rebranding บริการประชาชนให้สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง
- ส่งเสริมช่องทางถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการดินอย่างยั่งยืน
- สร้างเครือข่ายวิชาการและบูรณาการงานวิจัย
- วิจัยและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขยั่งยืน
- ส่งเสริมเกษตรกรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
- พัฒนามาตรฐานและระบบการรับรองความปลอดภัย
- พัฒนามาตรฐานสร้างมูลค่าภาคเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร
- เพิ่มสมรรถนะผู้ร่วมให้บริการและสร้างเครือข่ายการให้บริการ
- ยกระดับหมอดินอาสา เกษตรกร และความร่วมมือระดับประเทศ / นานาชาติ

CP

ศทส. กวจ. สวด. กทช.

สวพ. สพช. 1-12 77 สพด.

SP

สสผ. กสด. กผง. กกจ. กพร.

กลยุทธ์ที่ 4.1 พัฒนาเทคโนโลยีสู่การเป็นองค์กร
ที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

กลยุทธ์ที่ 4.2 สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง
และพัฒนาบุคลากรมืออาชีพ ฯ

กลยุทธ์ที่ 4.3 พัฒนาระบบและกระบวนการปฏิบัติ
ที่เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว

กลยุทธ์ที่ 4.4 พัฒนานวัตกรรมจัดการองค์ความรู้

แนวทางการพัฒนา

- พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในการทำงานและบริหารจัดการข้อมูลแบบครบวงจร
- พัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศกับหน่วยงานภายนอก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
- ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเสริมสร้างนวัตกรรมบริการประชาชน
- ปรับปรุงโครงสร้างและอัตราค่าจ้างให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน นวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล
- พัฒนาบุคลากรเพื่อความเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดินและผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบบบูรณาการ
- เสริมสร้างสภาพแวดล้อมและความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร รวมทั้งการพัฒนาโลกและสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันเพื่อประชาชนด้วยการปลูกฝังค่านิยมองค์กร "Team for Soil"
- พัฒนาระบบและกระบวนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ
- พัฒนาระบบงานหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล
- ยกระดับการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบทั้งองค์กร
- มีหน่วยงานคลังสมองในการวิเคราะห์ (Think Tank)
- สร้างกลไกและสภาพแวดล้อมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ หรือแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เพื่อพัฒนางานหรือสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และการบริการประชาชน

CP

ศทส. กกจ. กพร. กผง.

สลก. กค. ดสน. สลก. กค. ดสน.

SP

สสผ. กสด. สวด. กนผ. กวจ.

สวพ. กทช. สพช. 1-12 77 สพด.

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์การที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

ภาคผนวก ข

โครงการเรือธง (Flagship Projects)

และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects) พ.ศ. 2568 - 2570

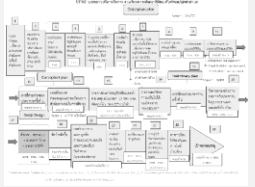
ประเด็นการพัฒนาที่ 1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเชิงรุก

รายการ โครงการเรือธง (Flagship Projects) และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects)

(พ.ศ. 2568 – 2570)

- 1) โครงการศึกษาความเป็นไปได้ จัดทำแผนผังแม่บท และออกแบบเบื้องต้น การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ (นาร่อง 12 เขต) อาทิ
 - ลุ่มน้ำแม่วาง (เชียงใหม่)
 - ลุ่มน้ำอิงตอนบน (พะเยา)
 - ลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็ง (ราชบุรี)
 - ลุ่มน้ำสาขาที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา (ลพบุรี)
 - ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำป่าสักตอนล่างส่วนที่ 1 (ลพบุรี)
 - ลุ่มน้ำ ลำเจียก-คลองหินเหล็กไฟ (ชัยภูมิ)
 - ลุ่มน้ำห้วยระวี (สุรินทร์)
 - ลุ่มน้ำคลองโบสถ์โพธิ์ (สุโขทัย)
 - ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกส่วนที่ 4
 - ลุ่มน้ำสาขาคลองท่อม (กระบี่)
 - ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
 - ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนล่าง
- 2) โครงการบูรณาการ บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ นาร่อง 3 พื้นที่
 - ลุ่มน้ำแม่วาง (เชียงใหม่)
 - ลุ่มน้ำอิงตอนบน (พะเยา)
 - ลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็ง (ราชบุรี)
- 3) โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล นาร่อง 10 ตำบล ใน 1 จังหวัด

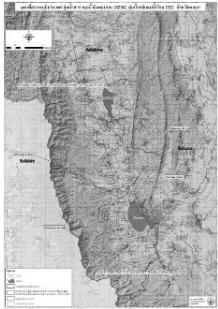

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ที่ 1.1 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ 1,919 ลุ่มน้ำย่อย ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

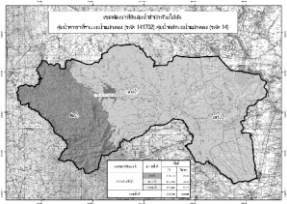

ชื่อโครงการ	1) โครงการศึกษาความเป็นไปได้ จัดทำแผนผังแม่บท และออกแบบเบื้องต้น การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ (นาร่อง 12 เขต)
หลักการเหตุผล	การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เป็นการพัฒนาที่ดินในพื้นที่วังรอบลุ่มน้ำย่อย ซึ่งกำหนดโดยกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน 1,919 ลุ่มน้ำย่อย จำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่แท้จริงต่อพื้นที่ ประกอบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้แผนผังแม่บทมีความจำเป็นต่อการพัฒนาโครงการให้เกิดความต่อเนื่อง เพราะเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อสื่อสารความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการ ทั้งภายในกรมพัฒนาที่ดิน และสื่อสารกับพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อกำหนดพื้นที่ดำเนินการและแนวทางดำเนินการเขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำ นาร่อง จำนวน 12 เขต 2. เพื่อให้มีผังแม่บทของโครงการฯ สำหรับใช้ในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง <p>ผลผลิต: - แผนผังแม่บทของการบริหารจัดการลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ 12 เขต</p> <p>ผลลัพธ์: - การดำเนินงานตามแผนผังแม่บท ทำให้การดำเนินงานพัฒนาที่ดินมีความต่อเนื่องเกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่าง พต. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ ทำให้การดำเนินงานได้รับการสนับสนุน</p>
พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่วังรอบลุ่มน้ำย่อย 12 ลุ่มน้ำจาก 12 เขต สพข.
กิจกรรมหลัก	 <p>ดำเนินงานตาม (ร่าง) กระบวนการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำขั้นตอนที่ 1-12 ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1-2. ทบทวนเนื้อหา งาน ระยะเวลา และพื้นที่ดำเนินการ พร้อมทั้งตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อน 3. นำเสนองาน/โครงการให้กับจังหวัดหรือ อปท. 4-6. จัดทำแผนที่ภูมิประเทศของลุ่มน้ำ, จำแนกประเภทที่ดิน, จัดทำสำมะโนที่ดิน 7. สำรวจดิน 8-9. จัดทำรายงานเศรษฐกิจ และวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน 10. วางโครงการและมาตรการวิธีกลและวิธีพืช 11. การมีส่วนร่วมของ ปชช. ครั้งที่ 1 12. แผนแม่บทและผังแม่บทของโครงการ ที่ปรับปรุงตาม 11
หน่วยงานดำเนินการ	กนผ. สพด. สพข. และ สำนัก/กองภายในกรมพัฒนาที่ดิน พร้อมทั้งส่วนราชการอื่นในพื้นที่

หมายเหตุ

- 1) ลุ่มน้ำย่อยที่ดำเนินการนาร่องใน 12 เขต สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม
- 2) การดำเนินงานตาม (ร่าง) กระบวนการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำ สามารถปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นได้

ชื่อโครงการ	2) โครงการบูรณาการ บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ นำร่อง: ลุ่มน้ำแม่วาง (เชียงใหม่)
หลักการเหตุผล	การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เป็นการพัฒนาที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำ จำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ หัวใจของความสำเร็จของโครงการ นอกจากปัจจัยจากภายในกรมพัฒนาที่ดินเองแล้ว ยังมีปัจจัยด้านพื้นที่ดำเนินการอีกด้วย กรณี ลุ่มน้ำแม่วาง เป็นความต้องการจากพื้นที่ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาที่ดินได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยง่าย
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อดำเนินการนำร่อง การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ 2. เพื่อให้มีผังแม่บทของโครงการฯ สำหรับใช้ในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3. เพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภายในกรม ในการดำเนินการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เกิดการเรียนรู้ 4. เพื่อทบทวนกระบวนการดำเนินงานและนำไปปรับปรุงต่อไป <p>ผลผลิต: - พื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางได้รับการพัฒนาที่ดินด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำครบวงจรในพื้นที่ (ป้องกันการชะล้างพังทลาย, แก้ปัญหาดิน, ปรับปรุงบำรุงดิน, ปรับเปลี่ยนพืชให้เหมาะสม)</p> <p>ผลลัพธ์: - รายได้ภาคเกษตรกรรมของพื้นที่เพิ่มขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดการร่วมกันบูรณาการระหว่าง พต. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ - เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่
พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน
กิจกรรมหลัก	<p>ดำเนินการตามผังกระบวนการ 5 ระยะ 24 ขั้นตอน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ระยะที่หนึ่ง ดำเนินการการวางแผนและจัดทำแผนผังแม่บท • ระยะที่สอง การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ • ระยะที่สาม การจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยละเอียด (Detail Design) • ระยะที่สี่ การก่อสร้างและดำเนินกิจกรรม • ระยะที่ห้า การใช้งาน บำรุงรักษา ประสานห่วงโซ่เศรษฐกิจการเกษตร และถ่ายโอน
หน่วยงานดำเนินการ	<p>กรมพัฒนาที่ดิน: คณะทำงานลุ่มน้ำอิงตอนบน, สำนักและกอง ส่วนกลาง, สพข. 6 และ สพด. เชียงใหม่</p> <p>พื้นที่: จังหวัด, หน่วยงานภูมิภาค, อปท.</p>

ชื่อโครงการ	3) โครงการบูรณาการ บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ นำร่อง: ลุ่มน้ำอิงตอนบน (พะเยา)
หลักการเหตุผล	การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เป็นการพัฒนาที่ดินในพื้นที่วังรอบลุ่มน้ำ จำเป็นต้องใช้ เวลาในการดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ หัวใจของความสำเร็จของโครงการ นอกจากปัจจัยจากภายในกรมพัฒนาที่ดิน เองแล้ว ยังมีปัจจัยด้านพื้นที่ดำเนินการอีกด้วย กรณี ลุ่มน้ำอิงตอนบน เป็นความต้องการจากพื้นที่ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาที่ดินได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยง่าย
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อดำเนินการนำร่อง การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ 2. เพื่อให้มีผังแม่บทของโครงการฯ สำหรับใช้ในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3. เพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภายในกรม ในการดำเนินการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เกิดการเรียนรู้ 4. เพื่อทบทวนกระบวนการดำเนินงานและนำไปปรับปรุงต่อไป <p>ผลผลิต: - พื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบนได้รับการพัฒนาที่ดินด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำครบวงจรในพื้นที่ (ป้องกันการชะล้างพังทลาย, แก้ปัญหาดิน, ปรับปรุงบำรุงดิน, ปรับเปลี่ยนพืชให้เหมาะสม)</p> <p>ผลลัพธ์: - รายได้ภาคเกษตรกรรมของพื้นที่เพิ่มขึ้น</p> <p>- เกิดการร่วมกันบูรณาการระหว่าง พต. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่</p> <p>- เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่</p>
พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน (ตามแผนที่)
กิจกรรมหลัก 	ดำเนินการตามผังกระบวนการ 5 ระยะ 24 ขั้นตอน <ul style="list-style-type: none"> • ระยะที่หนึ่ง ดำเนินการการวางแผนและจัดทำแผนผังแม่บท • ระยะที่สอง การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ • ระยะที่สาม การจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยละเอียด (Detail Design) • ระยะที่สี่ การก่อสร้างและดำเนินกิจกรรม • ระยะที่ห้า การใช้งาน บำรุงรักษา ประสานห่วงโซ่เศรษฐกิจการเกษตร และถ่ายโอน
หน่วยงานดำเนินการ	กรมพัฒนาที่ดิน: คณะทำงานลุ่มน้ำอิงตอนบน, สำนักและกอง ส่วนกลาง, สพท. 7 และ สพท. พะเยา พื้นที่: จังหวัด, หน่วยงานภูมิภาค, อปท.

ชื่อโครงการ	4) โครงการบูรณาการ บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ นำร่อง: ลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็ง (ราชบุรี)
หลักการเหตุผล	การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เป็นการพัฒนาที่ดินในพื้นที่วงรอบลุ่มน้ำ จำเป็นต้องใช้ เวลาในการดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ หัวใจของความสำเร็จของโครงการ นอกจากปัจจัยจากภายในกรมพัฒนาที่ดินเองแล้ว ยังมีปัจจัยด้านพื้นที่ดำเนินการอีก ด้วย กรณี ลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็ง เป็นความต้องการจากพื้นที่ ซึ่งจะทำให้การพัฒนา ที่ดินได้รับ การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดยง่าย
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่า เป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อดำเนินการนำร่อง การบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ 2. เพื่อให้มีผังแม่บทของโครงการฯ สำหรับใช้ในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3. เพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภายในกรม ในการดำเนินการ บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ เกิดการเรียนรู้ 4. เพื่อทบทวนกระบวนการดำเนินงานและนำไปปรับปรุงต่อไป <p>ผลผลิต: - พื้นที่ลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็งได้รับการพัฒนาที่ดินด้วยระบบอนุรักษ์ดินและ น้ำครบวงจรในพื้นที่ (ป้องกันการชะล้างพังทลาย, แก้ปัญหาดิน, ปรับปรุงบำรุงดิน, ปรับเปลี่ยนพืชให้เหมาะสม)</p> <p>ผลลัพธ์: - รายได้ภาคเกษตรกรรมของพื้นที่เพิ่มขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดการร่วมกันบูรณาการระหว่าง พต. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ - เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ขนาด 300,000 ไร่
พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่ลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็ง (ตามแผนที่) <div data-bbox="1029 1294 1316 1496" style="text-align: right;"> </div>
กิจกรรมหลัก	<div data-bbox="204 1556 454 1736" style="text-align: left;"> </div> <p>ดำเนินการตามผังกระบวนการ 5 ระยะ 24 ขั้นตอน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ระยะที่หนึ่ง ดำเนินการการวางแผนและจัดทำแผนผังแม่บท • ระยะที่สอง การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ • ระยะที่สาม การจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยละเอียด (Detail Design) • ระยะที่สี่ การก่อสร้างและดำเนินกิจกรรม • ระยะที่ห้า การใช้งาน บำรุงรักษา ประสานห่วงโซ่เศรษฐกิจการเกษตร และถ่ายโอน
หน่วยงานดำเนินการ	กรมพัฒนาที่ดิน: คณะทำงานลุ่มน้ำสำนักห้วยแม่เต็ง, สำนักและกอง ส่วนกลาง, สพข. 10 และ สพด. ราชบุรี พื้นที่: จังหวัด, หน่วยงานภูมิภาค, อปท.

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ที่ 1.2 บริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ พื้นที่จังหวัดน่าน ตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล
หลักการเหตุผล	แผนการใช้ที่ดิน ในปี 2567 มีการจัดทำแล้วจำนวน 3,255 แผน การนำแผนการใช้ที่ดินไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม ในพื้นที่ที่มีความพร้อมดำเนินการ จะทำให้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำของกรมพัฒนาที่ดินได้รับการนำไปใช้ในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลดีกับประชาชนในพื้นที่ และจะเป็นปัจจัยให้เกิดการยอมรับแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่อื่น ทำให้แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลได้รับการขยายผลและนำไปใช้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดินในหลากหลายพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดน่าน นำแผนการใช้ที่ดินไม่น้อยกว่า 10 ตำบล 2. เกิดเครือข่ายแผนการใช้ที่ดินในระดับจังหวัดของพื้นที่น่าน <p>ผลผลิต: - เกิดการพัฒนาที่ดินตามแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจำนวนไม่น้อยกว่า 10 ตำบลในจังหวัดน่าน</p> <p>- พื้นที่คือที่ดินและดินได้รับการแก้ไข พื้นฟู ปรับปรุง และอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ</p> <p>ผลลัพธ์: - เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น</p> <p>- มีการบูรณาการระหว่าง พต. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่</p> <p>- เกิดการขยายผลไปยังพื้นที่อื่น</p>
พื้นที่เป้าหมาย	จังหวัดที่มีความพร้อม (ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด หรือนโยบาย)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. คัดเลือกพื้นที่น่าน 2. ทบทวนตำแหน่งและพื้นที่ดำเนินการในอดีต พร้อมประเมินงานที่ต้องทำเพิ่ม 3. จัดทำแผนผังแม่บทของแผนการใช้ที่ดิน และทำการพัฒนาที่ดินตามแผนการใช้ที่ดิน ด้วยการร่วมมือกับท้องถิ่นดำเนินการตาม (ร่าง) กระบวนการพัฒนาที่ดินเชิงลุ่มน้ำ 24 ขั้นตอน
หน่วยงานดำเนินการ	กนผ. กผง. สพด. สพข. สำนัก / กองที่เกี่ยวข้อง ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

รายการโครงการริเริ่มใหม่ที่น่าเสนอในกิจกรรม AAR ประเด็นการพัฒนาที่ 1 กลยุทธ์ที่ 1.2

ลำดับที่	ชื่อโครงการ
1	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินนาร่อง 12 เขตพื้นที่ เพื่อยกระดับพื้นที่ดินเสื่อมโทรมปานกลาง-สูง
2	โครงการศึกษาบริหารจัดการน้ำเพื่อสร้างศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ดินเค็มทุ่งเมืองเพี้ย จังหวัดขอนแก่น
3	โครงการฟื้นฟูพื้นที่ดินเค็มด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าพืช GI (อาทิ มะขามเทศโนนไทย ทุ่งสัมฤทธิ์)
4	โครงการสร้างมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากกระถินออสเตรเลียในการป้องกันและฟื้นฟูพื้นที่ดินเค็มจัด
5	โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นา เพื่อยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง
6	โครงการยกระดับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ PGS ชั้นที่ 3 เข้าสู่สินค้าเกษตรมูลค่าสูง
7	โครงการพัฒนาระบบการจัดการดินและน้ำ สู่อุตสาหกรรมมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภายใต้พื้นที่เขตพัฒนาที่ดิน
8	ระบบกระจายน้ำชลประทานในพื้นที่อนุรักษ์ดินและน้ำ ด้วยพลังงานสะอาด
9	โครงการผลิตพืชเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ
10	โครงการพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกเขตพื้นที่คุ้มครอง
11	โครงการขับเคลื่อนศูนย์ชีวภาพชุมชน
12	โครงการคัดเลือกปรับปรุง ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และพืชคลุมดินที่มีคุณภาพเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก และพันธุ์ขยาย
13	โครงการไกลบตอซัง สร้างดินยั่งยืน พื้นที่สิ่งแวดล้อม สันป่าตองโมเดล

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน ด้วยระบบบริหารเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

รายการ โครงการเรือธง (Flagship Projects) และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects)

(พ.ศ. 2568 – 2570)

1) โครงการยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน
อย่างเหมาะสม

2) โครงการศูนย์ข้อมูลทรัพยากรดินอัจฉริยะ (Smart Soil Data Center)

3) โครงการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายแผนการใช้ที่ดิน

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 กลยุทธ์ที่ 2.1 ยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดิน และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
หลักการเหตุผล	แผนการใช้ที่ดิน ในปี 2567 มีการจัดทำแล้วจำนวน 3,255 แผน การนำแผนการใช้ที่ดิน ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม และผลลัพธ์ของการปฏิบัติยังไม่สามารถวัดผลได้ อย่างเป็นรูปธรรม
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	1. แผนการใช้ที่ดินมีการนำไปใช้ประโยชน์ 310 ตำบลในปี 2570 2. สร้างเครือข่ายแผนการใช้ที่ดินในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ในทุกจังหวัด 3. ผลัดดันการใช้แผนการใช้ที่ดิน ผ่านคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด One Plan ของจังหวัด และ สภาตำบล 4. จัดตั้ง “ระบบฐานข้อมูลกลางแผนการใช้ที่ดิน” “คลินิกแผนการใช้ที่ดิน” “นักพัฒนาแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล” และ “ระบบอำนวยความสะดวกการใช้แผนการใช้ที่ดิน”
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • พื้นที่นำร่องในปี 2569 จำนวน 10 ตำบล ใน 1 จังหวัด • พื้นที่นำร่องในปี 2570 จำนวน 300 ตำบล ทั่วประเทศ สพด. 3-5 ตำบล ขึ้นกับขนาดของจังหวัด • แผนการใช้ที่ดินนำไปดำเนินการในทุกตำบล ทั่วประเทศ ในปี 2571-2575
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. Quick win ในปี 2569 และ พื้นที่นำร่อง 2570 2. พัฒนาแผนและฐานข้อมูลสำหรับแผนการใช้ที่ดิน 3. จำแนกพื้นที่เป้าหมาย 4. สร้าง “คลินิกแผนการใช้ที่ดิน” ในส่วนกลาง 5. สร้าง “นักพัฒนาแผนการใช้ที่ดิน” ในทุก สพด. 6. สร้างการมีส่วนร่วม PRA 2 ครั้ง 7. ขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินผ่านคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด และผ่าน One Plan ของจังหวัด 8. การติดตามและประเมินผล
หน่วยงานดำเนินการ	กนผ. สพด. สพข. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 กลยุทธ์ที่ 2.2 บริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินตามหลักธรรมาภิบาล
ข้อมูล (Data Governance)

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
หลักการเหตุผล	ข้อมูลทรัพยากรดินเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวางแผนและพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเกษตรกรรม การอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ปัจจุบันข้อมูลมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากหลายแหล่ง ทั้งการสำรวจภาคสนาม การวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ และข้อมูลจากระบบดิจิทัล การจัดเก็บและบริหารข้อมูลในระบบเดิมมีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่จัดเก็บ ความปลอดภัย และประสิทธิภาพการเข้าถึง จำเป็นต้องพัฒนาศูนย์ข้อมูลอัจฉริยะที่ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับการจัดเก็บ ถ่ายโอน และให้บริการข้อมูลจากศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ รองรับวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การบูรณาการข้อมูล และการพัฒนานวัตกรรมในอนาคต
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อปรับปรุงห้อง Server เดิมให้มีมาตรฐาน Data Center เพื่อรองรับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ 2. จัดหาและติดตั้งอุปกรณ์ตู้ Server พร้อมระบบทำความเย็นในตัว เพื่อเพิ่มเสถียรภาพยืดอายุการใช้งานอุปกรณ์ และลดการใช้พลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม 3. พัฒนาโครงสร้างข้อมูลและดำเนินการถ่ายโอนข้อมูลจากระบบเดิมอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย
พื้นที่เป้าหมาย	ห้อง Server ของกรมพัฒนาที่ดิน
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจ ออกแบบ และวางแผนงานในการปรับปรุงห้อง Server ให้ได้มาตรฐาน Data Center 2. ดำเนินการปรับปรุงห้อง Server ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบไฟฟ้า ระบบปรับอากาศ และระบบป้องกันอัคคีภัย 3. จัดหาและติดตั้งตู้เก็บอุปกรณ์ พร้อมระบบทำความเย็นในตัว 4. ดำเนินการถ่ายโอนโดยการติดตั้งอุปกรณ์ Server, Storage และอุปกรณ์เครือข่ายที่จำเป็น 5. ศึกษา ออกแบบ และเก็บความต้องการต่างๆ จากกอง/สำนัก ที่เป็นเจ้าของข้อมูล เพื่อให้ทราบถึง ปริมาณข้อมูล ความถี่ในการปรับปรุง แนวทางการนำไปใช้ ระดับการให้บริการ และระดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อออกแบบและพัฒนาโครงสร้างข้อมูลกลาง และวางมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูล 6. ดำเนินการถ่ายโอนข้อมูลจากระบบเดิม พร้อมการทำ Data Cleaning และ Data Validation 7. ทดสอบการทำงานของระบบทั้งหมดและจัดอบรมการใช้งานเบื้องต้นให้เจ้าหน้าที่
หน่วยงานดำเนินการ	กณผ. สพด. สพข. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 กลยุทธ์ที่ 2.3 สร้างพันธมิตรและเครือข่ายการใช้แผนที่ดิน

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการยกระดับคุณภาพแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล และการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
หลักการเหตุผล	การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน จำเป็นต้องมีพันธมิตรและเครือข่ายในการช่วยผลักดันแผนการใช้ที่ดิน
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างพันธมิตรและเครือข่ายให้การสนับสนุนแผนการใช้ที่ดินในทุกตำบล 2. นำเสนอแผนการใช้ที่ดิน ที่ดำเนินการแล้วเสร็จถึงปี 2568 และผ่านการปรับปรุงแผนแล้ว ในสภาพตำบลทุก สพด. ในปี 2569 3. สร้างพันธมิตร / กระทรวงเกษตร / เครือข่าย ของ อปท. ที่ยอมรับและมีการใช้ประโยชน์แผนที่ระดับตำบล
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • พื้นที่นำร่องในปี 2569 จำนวน 10 ตำบล ใน 1 จังหวัด • พื้นที่นำร่องในปี 2570 จำนวน 300 ตำบล ทั่วประเทศ สพด. 3-5 ตำบล ขึ้นกับขนาดของจังหวัด • แผนการใช้ที่ดินนำไปดำเนินการในทุกตำบล ทั่วประเทศ ในปี 2571-2575
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. คัดเลือกตำบลนำร่อง แผนการใช้ที่ดิน ที่ประสบความสำเร็จ ถอดบทเรียน / สร้างเป็นต้นแบบการเรียนรู้ 2. สร้างพันธมิตร / กระทรวงเกษตร / เครือข่าย ของ อปท. ที่ยอมรับและมีการใช้ประโยชน์แผนที่ระดับตำบล 3. นำเสนอแผนการใช้ที่ดินไปใช้ประโยชน์ ในเวที สภาพตำบล และ การประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน 4. PRA ร่วมกันกับ ประชาชนและ ท้องถิ่น ผ่านกระบวนการกระบวนการระดมความคิดเห็น 5. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่าน สัมมนาประจำปี อบรมผู้นำอปท. หรือ ผู้นำการผลักดันแผนการใช้ที่ดินจากภาคประชาสังคม และศึกษาดูงาน อปท. ที่ประสบความสำเร็จการใช้ประโยชน์ของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล 6. ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร อปท. ที่นำแผนการใช้ที่ดินไปใช้ประโยชน์ 7. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างส่วนกลางกับเขต ให้เข้าใจงานซึ่งกันและกัน
หน่วยงานดำเนินการ	กนผ. สพด. สพข. ส่วนราชการในพื้นที่ ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

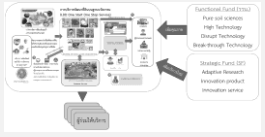
รายการ โครงการเรือธง (Flagship Projects) และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects)

(พ.ศ. 2568 – 2570)

- 1) โครงการพัฒนาการบริการการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม
- 2) โครงการศูนย์บริการพัฒนาที่ดินครบวงจร (OSOS)
- 3) โครงการศึกษารูปแบบองค์กรเพื่อบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการให้บริการ
- 4) โครงการ AI เพื่อวางแผนการผลิตทางการเกษตร (เพิ่มการบริการใหม่)
- 5) โครงการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนของกระบวนการบริการ เพื่อขยายขอบเขตการให้บริการสู่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง และพัฒนาการบริการครบวงจร
- 6) โครงการพัฒนาศักยภาพหน่วยงานสู่การเป็น Laboratories Regulator

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 3.1 ยกระดับผลงานวิจัย การพัฒนากระบวนการงานสู่การพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดิน

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการพัฒนาการบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม
<p>หลักการเหตุผล</p> 	<p>กรมพัฒนาที่ดินมีภารกิจสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรดินของประเทศให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในปัจจุบันปัญหาดินเสื่อมโทรมและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางอาหาร รายได้ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ประกอบกับแนวโน้มการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในภาคเกษตรมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดินสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องพัฒนาการบริการด้านการพัฒนาที่ดินโดยอาศัยนวัตกรรมและผลงานวิจัยที่ทันสมัย เพื่อต่อยอดสู่การบริการที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง</p>
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อต่อยอดงานวิจัย และพัฒนากระบวนการ สู่นวัตกรรมการให้บริการพัฒนาที่ดิน 2. เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของการให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน โดยพัฒนานวัตกรรมบริการที่มีพื้นฐานจากงานวิจัยและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพอย่างน้อย 1 บริการ/ปี
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • หน่วยให้บริการของ พต. สพข / สพต (ส่วนภูมิภาค) • ผู้วิจัยการให้บริการรูปแบบใหม่ (สำนัก/กอง ส่วนกลาง)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาและคัดเลือกงานนวัตกรรมที่สามารถพัฒนาเพื่อนำไปให้บริการ 2. พัฒนาระบบการให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน 3. ศึกษา Business Model ที่เหมาะสม วิเคราะห์ตลาด และพัฒนาคุณภาพบริการ 4. ติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง
หน่วยงานดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> • สวด.(ตรวจวิเคราะห์), กทช (จุลินทรีย์), สวพ.(บ่อจิว), สสผ.(แผนที), กวจ.(ปรับปรุงบำรุงดิน), ศทส. (online), กพร. (ปรับรูปแบบกระบวนการ) • สพข / สพต (ให้บริการส่วนภูมิภาค)

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 3.2 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการศูนย์บริการพัฒนาที่ดินครบวงจร (OSOS)
หลักการเหตุผล 	<p>กรมพัฒนาที่ดินมีภารกิจสำคัญในการให้บริการด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเกษตรกรและผู้รับบริการยังต้องเผชิญกับปัญหาความไม่สะดวกในการเข้าถึงบริการ เนื่องจากช่องทางให้บริการที่หลากหลายแต่ยังขาดการบูรณาการ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและซ้ำซ้อนในการดำเนินการ กรมพัฒนาที่ดินจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์บริการพัฒนาที่ดินครบวงจร (One Start One Stop Service: OSOS) เพื่อรวมศูนย์การให้บริการของกรมพัฒนาที่ดินให้อยู่ในรูปแบบที่สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงง่าย ผ่านช่องทางทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และระบบออนไลน์ โดยใช้ฐานข้อมูลเกษตรกรและเครื่องมือสำคัญอย่างบัตรดินดี ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศูนย์บริการครบวงจร "ศูนย์บริการเกษตรพิรุณราช" ด้วย</p>
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Start One Stop Service) ในการให้บริการพัฒนาที่ดิน 2. เพื่อปรับปรุงและยกระดับกระบวนการให้บริการแบบ OSOS ของหน่วยงานในกรมพัฒนาที่ดิน ให้มีมาตรฐานเดียวกัน 3. เพื่อพัฒนาศูนย์บริการพัฒนาที่ดินที่สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย รองรับการใช้งานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และช่องทางออนไลน์ 4. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้บัตรดินดีในการให้บริการด้านการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร
พื้นที่เป้าหมาย	<p>ให้บริการพื้นที่ทั่วประเทศ การพัฒนานำโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ศทส. (ช่องทางให้บริการ online และสอดคล้องกับนโยบาย กษ.) • สพข / สพต ช่องทางให้บริการส่วนภูมิภาค (รวมมือกับหน่วยงานอื่นที่มีศูนย์ให้บริการ)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาและคัดเลือกงานนวัตกรรมที่สามารถพัฒนาเพื่อนำไปให้บริการ 2. พัฒนาระบบการให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน 3. ศึกษา Business Model ที่เหมาะสม วิเคราะห์ตลาด และพัฒนาคุณภาพบริการ 4. ติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง
หน่วยงานดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> • สวด. กทช, สวพ., สสผ., กวจ. (หน่วยงานหลักในการให้บริการ) • ศทส. (ช่องทางให้บริการ online) • กพร. (โครงสร้าง กระบวนการ) • สพข / สพต (ให้บริการส่วนภูมิภาค)

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 3.2 การบริการพัฒนาที่ดินบนฐานนวัตกรรม

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	2) โครงการศึกษารูปแบบองค์กรเพื่อบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการให้บริการ
หลักการเหตุผล 	กรมพัฒนาที่ดิน มีบริการที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของตลาด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันจำเป็นต้องส่งคืนรายได้ที่จัดเก็บจากการให้บริการทั้งหมด ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาและขยายการดำเนินงานให้มีคุณภาพและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย (เกษตรกร 8 ล้านครัวเรือน) ดังนั้น เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดิน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทั่วถึง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษารูปแบบองค์กรที่สามารถบริหารจัดการรายได้จากการให้บริการได้อย่างเหมาะสม โดยนำรายได้มาพัฒนาคุณภาพและขยายการบริการให้กว้างขวางมากขึ้น
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อศึกษารูปแบบองค์กรเพื่อบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการให้บริการ 2. เพื่อศึกษากรอบการบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการให้บริการ 3. เพื่อให้กรมพัฒนาที่ดิน สามารถนำรายได้ที่จัดเก็บมาพัฒนาการให้บริการพัฒนาที่ดิน
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • พื้นที่ให้บริการของ พต.
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษารูปแบบองค์กรเพื่อบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการให้บริการ 2. ศึกษาวัตถุประสงค์การบริหารจัดการรายได้ที่เกิดขึ้น
หน่วยงานดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> • สวด (นำร่องบริการตรวจวิเคราะห์ดิน). • กทช, สวพ., สสผ., กวจ.

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	3) โครงการ AI เพื่อวางแผนการผลิตทางการเกษตร (เพิ่มการบริการใหม่)
หลักการเหตุผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้ AI ช่วยสร้างแนวทางในการบริหารจัดการทางการเกษตร 2. เกษตรกรภูมิปัญญา (OSF) จะเป็น Best Practice ที่ใช้สอน AI 3. เกษตรกร YSF จะเป็นกลุ่มเป้าหมายในการนำระบบนี้ ไปช่วยในการตัดสินใจ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้ AI ช่วยสร้างแนวทางในการบริหารจัดการทางการเกษตรนั้น <p style="text-align: center;">การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การวางแผนเกษตรกรรม ที่ผลผลิตดี ต้นทุนลดลง สินค้าเกษตรคุณภาพดี</p>
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • หน่วยการให้บริการของ พต.
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถอดบทเรียนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในแนวทางของตน (เกษตรกรที่มีภูมิความรู้) เกษตรกรที่ได้ทดสอบทดลองและเห็นผลแล้ว 2. จัดซื้อจัดจ้างระบบพัฒนา AI เพื่อจัดการองค์ความรู้ 3. บริการจัดทำปฏิทิน/แผนการเกษตร: ปุ๋ยพืชสด / จุลทรีย์ / ปุ๋ยสั่งตัด / ไกลบ
หน่วยงานดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> • ศทส. หลัก สพด./สพข. สนับสนุน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 กลยุทธ์ที่ 3.3พัฒนาเครือข่าย และภาคีร่วมให้บริการสนับสนุนภาคเกษตรกรรมให้ทั่วถึง

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนของกระบวนการบริการ เพื่อขยายขอบเขตการให้บริการสู่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง และพัฒนาการบริการครบวงจร
หลักการเหตุผล	1. พัฒนาการให้บริการพัฒนาที่ดินอย่างทั่วถึง 2. นำรายได้ที่เกิดขึ้นมาพัฒนาต่อยอดการให้บริการพัฒนาที่ดิน 3. โจทย์งานวิจัยที่แก้ปัญหาให้แก่ผู้รับบริการ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ ข้อกำหนด ข้อจำกัดด้านกฎหมาย รูปแบบองค์กรที่เหมาะสมในการดำเนินการให้บริการร่วมกับเอกชน และการบริหารรายได้ที่เกิดขึ้นจากให้บริการ 2. สร้างเครือข่ายภาคีการให้บริการพัฒนาที่ดิน สร้างเครือข่ายการให้บริการพัฒนาที่ดินเพื่อให้บริการเกษตรกรอย่างทั่วถึง การบริหารจัดการรายได้จากการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกร/หมอดินอาสา • สถาบันการเงิน แหล่งทุนทางการเกษตร • ร้านจำหน่ายวัสดุการเกษตร • หน่วยงานภาครัฐ • ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินสถาบันการศึกษาและภาคเอกชน • ผู้รับบริการ (นักวิชาการ)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาความเป็นไปได้ในการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนของกระบวนการบริการ 2. พัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศของกลุ่มผู้รับบริการและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3. สร้างเครือข่ายภาคีการให้บริการพัฒนาที่ดิน 4. นำร่องถ่ายโอนงานบริการบางส่วน(เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน) 5. ประชาสัมพันธ์โครงการ
หน่วยงานดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> • สวด. กทช, สวพ., สสผ., กวจ. • สำนัก/กลุ่มวิเคราะห์ดิน/ สพข., สพค. (ช่องทางการให้บริการส่วนภูมิภาค) • เครือข่ายห้องปฏิบัติการ TSLAN • หน่วยงานงานอื่นใน กษ. ที่มีลักษณะงานส่งเสริมการให้บริการ (กรมส่งเสริมการเกษตร, กรมการข้าว)

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	2) โครงการพัฒนาศักยภาพหน่วยงานสู่การเป็น Laboratories Regulator
หลักการเหตุผล	ขณะนี้หน่วยงานให้บริการภายในกรมพัฒนาที่ดินที่ได้รับมาตรฐาน ISO ได้แก่ สวด. ซึ่งยังไม่มีอำนาจรับรองห้องปฏิบัติการโดยตรง จึงควรบูรณาการร่วมกับ สมอ. ซึ่งเป็นหน่วยงาน “ออกใบรับรองมาตรฐาน” อย่างเป็นทางการ โดย สวด. ทำหน้าที่ “ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค/ผู้ตรวจประเมิน” ร่วมกับ สมอ. ในระยะแรก ก่อนพัฒนาตนเองเป็น Regulator ด้านการตรวจวิเคราะห์ดินในระยะต่อไป
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<p>1. พัฒนาศักยภาพสำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน สู่การเป็น Laboratories Regulator ด้านการวิเคราะห์ดิน</p> <p>ผลผลิต 1) กรมพัฒนาที่ดิน มีหน่วยตรวจรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดิน ที่สามารถออกหนังสือรับรองได้</p> <p>ผลลัพธ์ 1) ยกระดับความน่าเชื่อถือของผลวิเคราะห์ดิน ผู้รับบริการ (เกษตรกร) จัดการดินและปุ๋ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) สร้างกลไกควบคุมคุณภาพ Lab เอกชน และ 3) เพิ่มบทบาทเชิงนโยบายระดับประเทศของกรมพัฒนาที่ดินในการ “กำกับ” และ “ส่งเสริม” ไปพร้อมกัน</p>
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดิน ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และเอกชน เกษตรกรที่มีความรู้ ผู้ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน และผู้รับบริการ (ห้องปฏิบัติการที่ต้องการได้รับการรับรอง หน่วยงานที่ต้องการได้รับการอบรม/ถ่ายทอด)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> ตั้งคณะทำงานศึกษาความเป็นไปได้ในการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. พัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 เพื่อเพิ่มอำนาจด้านการ รับรอง/ควบคุมคุณภาพห้องปฏิบัติการ หรือ ออก "กฎกระทรวง" หรือ "ประกาศกระทรวง" ที่ให้อำนาจเฉพาะเจาะจง กำหนด "มาตรฐาน" ที่ใช้ในการตรวจรับรอง เช่น ISO/IEC 17025 ศึกษาแนวทางเฉพาะด้านในการให้การรับรองห้องปฏิบัติการภาครัฐจากหน่วยงาน อ้างอิง สมอ. กรมวิทยาศาสตร์บริการ กรมวิชาการเกษตร จัดตั้ง "หน่วยตรวจรับรอง" ภายในองค์กร โดย (1) สร้างบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรม ระบบ ISO/IEC 17011 (2) พัฒนาระบบตรวจสอบ/ติดตามประเมินผล สร้างความร่วมมือ/การบูรณาการ โดยจัดทำ MOU กับหน่วยงานที่มีอำนาจตรวจรับรอง เช่น สมอ., กรมวิทยาศาสตร์บริการ เพื่อให้มีอำนาจ "ร่วมตรวจ" หรือ "เป็นหน่วยสนับสนุน" (หรือ สมอ.)
หน่วยงานดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> คณะทำงานของ พต. สวด. / กลุ่มวิเคราะห์ดินใน สพข. / สพด. กทช, สวพ., สสผ., กวจ.

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 องค์การที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

รายการ โครงการเรือธง (Flagship Projects) และโครงการริเริ่มใหม่ (Initiative Projects)

(พ.ศ. 2568 – 2570)

- 1) โครงการพัฒนา AI สนับสนุนการบริหารงานพัฒนาที่ดิน
- 2) โครงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในกระบวนการทำงานด้านการพัฒนาที่ดิน (Digitalize Land Development Process)
- 3) โครงการศึกษาแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน นวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล
- 4) โครงการพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
- 5) โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและประเมินผลตามมาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
- 6) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำ (แผนงาน/โครงการ/พื้นที่)
- 7) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
- 8) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร (One Stop for Citizen Centric Service)
- 9) โครงการพัฒนา/ทบทวนกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 10) โครงการประเมินผลสัมฤทธิ์/ความคุ้มค่าของโครงการสำคัญ
- 11) โครงการจัดตั้งสถาบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน (Land Development Innovation and Technology Institute – LDITI)
- 12) โครงการพยากรณ์/คาดการณ์สถานะสภาพทรัพยากรดินของประเทศไทย (Thailand Soil Forecasting and Erosion Risk Management Project)
- 13) โครงการ Community of Practice (CoP) สนับสนุนการรวมกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนางานหรือสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบริการประชาชน (Strategic CoP Development for Innovation & Public Service Excellence)
- 14) โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้เพื่อสร้างฐานองค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน - Strategic KM and Knowledge Intelligence Platform for LDD

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 กลยุทธ์ที่ 4.1 พัฒนาเทคโนโลยีสู่การเป็นองค์กรที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน
แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) การพัฒนา AI สนับสนุนการบริหารงานพัฒนาที่ดิน
หลักการเหตุผล	1.กำลังบุคลากรที่มีประสิทธิภาพลดลง และการสร้างศักยภาพบุคลากรขึ้นทดแทนไม่ทันการณ์ 2.ขอบเขตงานพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินขยายตัวมากขึ้น ครอบคลุมในกรณีต่างๆ มากขึ้น 3.เทคโนโลยีด้านดิจิทัลและ AI มีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด และสามารถทดแทนทักษะบางประการของบุคลากรได้
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	เพื่อสร้าง Agentic AI สำหรับเป็นผู้ช่วยในด้านต่างๆ: ด้านกระบวนการบริหารงานพัฒนาที่ดิน ด้านการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่ดิน และด้านพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ผลผลิต: การจัดหา Hard Ware และ Soft Ware สำหรับรองรับการสร้าง AI รวมทั้ง Agentic AI จำนวน 7 รายการ รองรับการทำงานสนับสนุนทุกส่วน
พื้นที่เป้าหมาย	- ผู้บริหารกรมพัฒนาที่ดิน ผอ.กอง/สำนัก ผอ.สพด. - หัวหน้าฝ่ายบริหารของทุกหน่วยงานในกรม - หน่วยงานภายในด้านการสนับสนุนงานของ พต. ทุกหน่วยงาน
กิจกรรมหลัก	1. สร้าง Agentic AI เพื่อการบริหารงานพัฒนาที่ดินในด้านต่างๆ 7 รายการ ดังนี้ - การงานบริหารสารบัญ - การบริหารงานทรัพยากรบุคคล - การบริหารงานโครงการและติดตามผล - การให้คำแนะนำด้านกฎหมาย - การติดตามและบริหารงบประมาณ - การกำหนดทิศทางและแผนปฏิบัติการ - การกำหนดทิศทางและแผนงานพัฒนาวิชาการและงานวิจัย 2. กำหนดบทบาทและขอบเขตของแต่ละAI 3. เตรียมข้อมูล (Data Preparation) สำหรับรองรับให้ Agentic AI เรียนรู้ ด้วยความมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4. สร้าง Core Capabilities ให้ Agentic AI 5. ใช้ Framework ในการพัฒนา Agentic AI 6. ออกแบบระบบควบคุมและความปลอดภัย 7. ทดสอบและปรับปรุง (ต้องมีงานประชุมสัมมนา และทดสอบใช้งานในสภาพจริง จนกว่า AI จะได้รับการยอมรับ) 8. การอบรมการใช้งานระบบ
หน่วยงานดำเนินการ	ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.)

ชื่อโครงการ	2) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในกระบวนการทำงานด้านการพัฒนาที่ดิน (Digitalize Land Development Process)
หลักการเหตุผล	การพัฒนาที่ดินเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย และมีขั้นตอนการดำเนินงานที่หลากหลาย ทั้งการสำรวจ ตรวจสอบข้อมูลเอกสาร การวางผัง การออกแบบ และการติดตามผล ซึ่งในปัจจุบันยังมีการดำเนินงานในรูปแบบเอกสารและระบบแยกส่วนทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และใช้เวลานานด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความเร็วในการทำงาน ลดต้นทุน ลดความผิดพลาด และเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานด้านการพัฒนาที่ดินให้เป็นระบบดิจิทัลครบวงจร 2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการข้อมูลที่ดิน 3. เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ 4. เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย <p>ผลผลิต: -มีระบบฐานข้อมูลที่ดินแบบดิจิทัลที่สามารถบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>-มีระบบ GIS (Geographic Information System) มาใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการที่ดิน</p> <p>-มีระบบติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบ Real-Time</p> <p>ผลลัพธ์: ลดระยะเวลาและขั้นตอนการอนุมัติหรือการดำเนินการด้านเอกสารอย่างน้อยร้อยละ 30</p>
พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน • เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม • ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย • ผู้ประกอบการภาคเอกชนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการทำงานเดิม เพื่อหาโอกาสในการพัฒนา 2. พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง สำหรับรวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลที่ดิน 3. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้สามารถใช้เครื่องมือและระบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. นำร่องใช้ระบบในพื้นที่เป้าหมาย และเก็บข้อมูลประเมินผล 5. ปรับปรุงและขยายผลการใช้งานทั่วประเทศ
หน่วยงานดำเนินการ	ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.)

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 กลยุทธ์ที่ 4.2 สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาบุคลากรมืออาชีพเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการจัดการที่ดิน

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) การศึกษาแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน นวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดินปรับปรุงบทบาทและระบบงาน รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติราชการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและประเทศและบริบทของพื้นที่รวมทั้งตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมโดยศึกษาและกำหนดแนวทางการปรับปรุงโครงสร้าง แผนอัตรากำลัง และรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	- รายงานผลการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง - ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติใช้ผลศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามมาตรการและแนวทางที่เกี่ยวข้องต่อไป
พื้นที่เป้าหมาย	ทุกสำนัก/กองในส่วนกลาง และในพื้นที่ สพข. สพด.
กิจกรรมหลัก	1. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง เช่น มติคณะรัฐมนตรี หนังสือเวียนของสำนักงาน ก.พ.ร. และสำนักงาน ก.พ. รวมทั้ง พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 เป็นต้น 2. จัดทำTOR เพื่อจัดจ้าง ที่ปรึกษา/นักวิชาการ เป็นผู้ดำเนินการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง รวมทั้งรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างมีประสิทธิภาพ (อาทิ รูปแบบการบริหารกองทุน การบริหารรายได้จากการให้บริการ การถ่ายโอนภารกิจ/งาน (ซึ่งอาจแยกศึกษาแต่ต้องนำผลการศึกษามาใช้ในโครงการปรับโครงสร้างนี้) 3. กำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตาม TOR ใช้ผลศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามมาตรการและแนวทางที่เกี่ยวข้องต่อไป
หน่วยงานดำเนินการ	กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.)ร่วมกับทุกสำนัก /กอง ใน ส่วนกลางและสหข.และสหพด. ในพื้นที่

ชื่อโครงการ	2) โครงการพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงบทบาทและระบบงาน รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติราชการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและประเทศและบริบทของพื้นที่รวมทั้งตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน และให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ประเทศและบริบทของพื้นที่อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	- การจัดทำรายละเอียดมาตรฐานและกรอบหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลตามมาตรฐาน รวมทั้ง หลักสูตรต่างๆ เพื่อให้ทุกหน่วยงานได้เลือกใช้ประโยชน์ - การจัดทำแผนการพัฒนาและฝึกอบรมรายปี และระยะ5ปี
พื้นที่เป้าหมาย	ทุกสำนัก/กองในส่วนกลาง และในพื้นที่ สพข. สพด. (บุคลากร พด. ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ รวมถึงหมอดินอาสา)
กิจกรรมหลัก	<p>1.ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและการปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน สมรรถนะหลักขององค์กรและประเด็นการพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดิน การปรับปรุงบทบาทและระบบงาน รวมทั้งการยกระดับพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล ศึกษาความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในกรม และภายนอก แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2.ยกร่างมาตรฐานและกรอบหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลตามมาตรฐาน (ระดมความคิดเห็น)</p> <p>3.พัฒนาหลักสูตรที่จำเป็นให้สอดคล้องกับมาตรฐาน โดยทบทวนหลักสูตรเดิมและริเริ่มหลักสูตรใหม่ เช่น หลักสูตรผู้อำนวยการโครงการ หลักสูตรที่ปรึกษาการจัดการที่ดิน รายแปลง หลักสูตรนักพัฒนาแผนการใช้ที่ดิน ที่ต้องมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับ การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) การบริหารโครงการ (Project Management) เทคนิคการบริหารการประชุม (Moderation Technics) เป็นต้น</p> <p>รายการมาตรฐานและหลักสูตรที่สำคัญ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • มาตรฐานและหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ • มาตรฐานและหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาที่ดิน ด้วยแนวทางการทำงานแบบสหวิชาชีพ • มาตรฐานและหลักสูตรเพิ่มสมรรถนะบุคลากรเพื่อการวิจัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ บัญชีวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม • มาตรฐานและหลักสูตรเพิ่มสมรรถนะบุคลากรสายงานสนับสนุนด้วยแนวทาง

ชื่อโครงการ	2) โครงการพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
	<p>การบูรณาการการทำงานแบบสหวิชาชีพ</p> <ul style="list-style-type: none"> • มาตรฐานและหลักสูตรการ Refresh สมรรถนะบุคลากรเพื่อการใช้ระบบเทคโนโลยี ดิจิทัล และระบบงานที่สำคัญ <p>4. ทดสอบร่างมาตรฐานและกรอบหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลตามมาตรฐาน กับหลักสูตรต่าง ๆ</p> <p>5. ปรับปรุงร่างมาตรฐานและกรอบหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลตามมาตรฐาน รวมทั้งหลักสูตรต่างๆ</p> <p>6. เผยแพร่และถ่ายทอดรายละเอียดมาตรฐานและกรอบหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลตามมาตรฐาน รวมทั้ง หลักสูตรต่างๆ เพื่อให้ทุกหน่วยงานได้เลือกใช้ประโยชน์และขอการสนับสนุนจากกองการเจ้าหน้าที่ (กกจ.)</p> <p>7. จัดทำแผนการพัฒนาและฝึกอบรมรายปี และระยะ5ปี</p>
หน่วยงานดำเนินการ	กองการเจ้าหน้าที่ (กกจ.) ร่วมกับทุกสำนัก /กอง ใน ส่วนกลาง และในพื้นที่ สพข.และ สพด.

ชื่อโครงการ	3) โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและประเมินผลตามมาตรฐานและหลักสูตรสำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน (LDD Excellence Organization)
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงบทบาทและระบบงาน รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติราชการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและประเทศและบริบทของพื้นที่รวมทั้งตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรรองรับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่องค์กรที่เป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน และให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ประเทศและบริบทของพื้นที่อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	การดำเนินการพัฒนาและฝึกอบรมและประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานตามแผนรายงานผลการประเมินให้ผู้บริหารทุกระดับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารงานบุคคล
พื้นที่เป้าหมาย	ทุกสำนัก/กองในส่วนกลาง และในพื้นที่ สพข. สพด. (บุคลากร พด. ประกอบด้วยข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ รวมถึงหมอดินอาสา)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและการปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน สมรรถนะหลักขององค์กรและประเด็นการพัฒนาของกรมพัฒนาที่ดิน การปรับปรุงบทบาทและระบบงาน รวมทั้งการยกระดับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล 2. ศึกษาความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในกรมและภายนอก รวมทั้ง แผนการพัฒนาและฝึกอบรมรายปี และ ระยะ 5 ปี 3. ศึกษารายละเอียดตามมาตรฐาน หลักเกณฑ์และรายละเอียดหลักสูตรที่จำเป็น เพื่อกำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมกับงบประมาณ เช่น หลักสูตรหลักสูตร ผู้อำนวยการโครงการ หลักสูตรที่ปรึกษาการจัดการที่ดินรายแปลง นักพัฒนาแผนการใช้ที่ดิน ที่ต้องมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับ การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) การบริหารโครงการ(Project Management) เทคนิคการบริหารการประชุม (Moderation Technics) เป็นต้น 4. ดำเนินการพัฒนาและฝึกอบรมและประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐาน ทุกหลักสูตร รายงานผลการประเมินให้ผู้บริหารทุกระดับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารงานบุคคลต่อไป
หน่วยงานดำเนินการ	กองการเจ้าหน้าที่ (กคจ.) ร่วมกับทุกสำนัก /กอง ใน ส่วนกลาง และในพื้นที่ สพข.และ สพด.

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 กลยุทธ์ที่ 4.3 พัฒนาระบบและกระบวนการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว

แผนงานโครงการแบบย่อ (Project Brief)

ชื่อโครงการ	1) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการงานการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบล
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงระบบงานและกระบวนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ดินในวงรอบลุ่มน้ำย่อย เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำในพื้นที่ รวมทั้งเพื่อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพจากการปรับเปลี่ยนพืชให้เหมาะสม ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและประเทศและบริบทของพื้นที่ รวมทั้งตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงต้องมี การ จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับระบบและกระบวนการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบลที่ชัดเจน เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว ด้วยความร่วมมือร่วมใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งใน ส่วนกลางและในพื้นที่ภูมิภาค
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	- เพื่อการจัดทำรายละเอียด คำอธิบายพร้อมทั้งคู่มือเกี่ยวกับระบบและกระบวนการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนาที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบลที่ชัดเจน เป็นมาตรฐาน สะดวก และรวดเร็ว - ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเข้าใจ สะดวก รวดเร็วและเป็นมาตรฐานเดียวกัน
พื้นที่เป้าหมาย	สำนัก/กองในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และสพข. สพด. โดย เลื่อนำร่องในบางพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น สพข.6 และ สพข.7 เป็นต้น
กิจกรรมหลัก	1 ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2 จัดทำข้อกำหนดที่สำคัญของกระบวนการ ผลิตผล ผลิตภัณฑ์สำคัญที่คาดหวัง 3 ออกแบบระบบและกระบวนการงานการบริหารจัดการที่ดินเชิงลุ่มน้ำด้วยระบบอนุรักษ์ที่ดินและน้ำ เช่น Value Chains และ Work flow เป็นต้น โดยมีแนวคิด ที่ได้ร่างไว้แล้ว 24 ขั้นตอน ทั้งนี้ระบบงานจะแบ่งออกเป็น 5 phases คือ 1) การวางแผนจัดทำแผนแม่บทลำดับที่ (1-12) 2) ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการลำดับที่ (12-15) 3) จัดทำแผนปฏิบัติงานโดยละเอียดหรือDetail designลำดับที่ (16) 4) การก่อสร้างลำดับที่ (17-19) 5) ใช้งานบำรุงรักษาแล้วส่งมอบให้ท้องที่และท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง (20-23) 4 จัดทำรายละเอียดเพื่อความชัดเจนของทุกขั้นตอน เช่น กิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ ผู้ร่วมดำเนินการ พื้นที่ดำเนินการ ระยะเวลาการดำเนินการ

ชื่อโครงการ	1) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการบริหารจัดการ งาน/โครงการพัฒนา ที่ดินระดับตำบล/ลุ่มน้ำตำบล
	<p>5 ยกร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>6 ทดสอบระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction) โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่</p> <p>7 ปรับปรุงระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>8 ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ โดยมี Coaching + Mentoring รวมทั้ง มี Help desk พร้อมให้คำปรึกษา</p> <p>9 ติดตาม/ ประเมินผล/รายงานผล เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและใช้ในการพัฒนา/ปรับปรุงงานต่อไป</p>
หน่วยงานดำเนินการ	สำนัก/กองในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และสพข. สพด.

ชื่อโครงการ	2) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
หลักการเหตุผล	<p>กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงระบบงานและกระบวนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้นโดย การยกระดับการวางแผนการใช้ที่ดินและนำไปปฏิบัติด้วยความมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม และมีการบริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดินตามหลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) รวมทั้งการสร้างพันธมิตรและภาคีเครือข่ายการใช้แผนการใช้ที่ดิน เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงต้องมีการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับระบบและกระบวนการปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่ ด้วยการบูรณาการ หน่วยงานในพื้นที่ จังหวัด อำเภอบจ. อปท. และ อบต. รวมทั้งความมีส่วนร่วมของประชาชน</p>
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<p>- เพื่อการจัดทำรายละเอียด คำอธิบายพร้อมทั้งคู่มือเกี่ยวกับระบบและกระบวนการปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ</p> <p>- ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการบูรณาการ หน่วยงานในพื้นที่ จังหวัด อำเภอบจ. อปท. และ อบต. รวมทั้งความมีส่วนร่วมของประชาชน</p>
พื้นที่เป้าหมาย	สำนัก/กองในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และสพข. สพด. โดย เลื่อนำร่องในบางพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น จังหวัดชัยภูมิ (124 ตำบล / 142 เทศบาล+อบต.)
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1 ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้ง องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2 จัดทำข้อกำหนดที่สำคัญของกระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์สำคัญที่คาดหวัง 3 ออกแบบระบบและกระบวนการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ เช่น Value Chains และ Work flow เป็นต้น โดยมีต้นแบบเพื่อใช้ถอดบทเรียน คือ แผนบ้านต้า (พะเยา) และต้องมีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น ประเมินความคุ้มค่าแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล (พะเยา) แบ่งเกรดคุณภาพแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล จัดประเภทแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล จำแนกพื้นที่เป้าหมาย จัดทำตัวอย่างโครงการที่ดี (Best Practice) ปรับปรุงกระบวนการ (Participatory Rural Appraisal: PRA) ให้มีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น จัดทำฐานข้อมูลแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เพิ่มสมรรถนะการแปลงแผน สพด. ประกวดแผนการใช้ที่ดินที่ดี และขับเคลื่อนแผนด้วยกลไกการประชุมอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัด รายงานประจำเดือน: วาระแผนการใช้ที่ดิน เป็นต้น

ชื่อโครงการ	2) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนาแผนและขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
	<p>4 ยกร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>5 ทดสอบระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction) โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่</p> <p>6 ปรับปรุงระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>7 ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ โดยมี Coaching + Mentoring แผนการใช้ที่ดินตำบล ทุกจังหวัดรวมทั้ง มี Help desk พร้อมให้คำปรึกษา</p> <p>8 ติดตาม/ ประเมินผล/รายงานผล เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและใช้ในการพัฒนา/ปรับปรุงงานต่อไป</p>
หน่วยงานดำเนินการ	กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) ร่วมกับ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (กนผ.) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ศทส.) รวมทั้ง สพข.และสพด.

ชื่อโครงการ	3) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร (One Stop for Citizen Centric Service)
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงระบบงานและกระบวนการทำงานโดยยกระดับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล มากขึ้น เพื่อยกระดับงานให้บริการทั้งหมดของกรมให้ตอบสนองความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างตรงประเด็น โดยยึดหลักการปรับปรุงประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการ ด้วยการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล ปรับปรุงช่องทางการเข้าถึงการบริการให้สะดวก รวดเร็ว จึงต้องมีการจัดทำ รายละเอียดเกี่ยวกับระบบและกระบวนการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร (One Stop for Citizen Centric Service)
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อการจัดทำรายละเอียด คำอธิบายพร้อมทั้งคู่มือเกี่ยวกับระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร - ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการบูรณาการ หน่วยงานในส่วนกลางและในพื้นที่ รวมทั้งความร่วมมือของ เครือข่าย หมออดิน
พื้นที่เป้าหมาย	สำนัก/กองในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และ สพข. สพด. รวมทั้งหมออดินอาสา โดยเลือกนำร่อง ในบางพื้นที่ที่เหมาะสม
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น Business Analysis Model และ PMQA รายละเอียด (หมวด 3) เป็นต้น 2. จัดทำข้อกำหนดที่สำคัญของกระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์สำคัญที่คาดหวัง 3. ทบทวน/ออกแบบระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร เช่น Value Chains และ Work flow เป็นต้น 4. วิเคราะห์ วิจัย จำแนกกลุ่มผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ออกจากกันให้ชัดเจน ใช้ข้อมูลสารสนเทศจากฐานข้อมูลและจากการสำรวจความต้องการ ความคาดหวังที่สำคัญต่อการปฏิบัติการหลักและภารกิจสนับสนุนของกรม เพื่อนำไปสร้างความแตกต่างของการบริการและสร้างความผูกพันกับกลุ่มต่างๆ วิเคราะห์เพื่อยกระดับการปฏิบัติการหลักและภารกิจสนับสนุนทั้งหมดของกรม โดยยึดหลัก การปรับปรุง ประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการ ด้วยการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และความร่วมมือ ส่วนร่วม ปรับปรุงช่องทางการเข้าถึงการบริการให้สะดวก รวดเร็ว ทั้งนี้อาจใช้ Business Analysis Model ประกอบการวิเคราะห์ด้วย 5. ยกร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)

ชื่อโครงการ	3) โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร (One Stop for Citizen Centric Service)
	<p>6. ทดสอบระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction) โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่</p> <p>7. ปรับปรุงระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>8. ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ โดยมี Coaching + Mentoring ทุกจังหวัดรวมทั้ง มี Help desk พร้อมให้คำปรึกษา</p> <p>9. ติดตาม/ ประเมินผล/รายงานผล เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและใช้ในการพัฒนา/ปรับปรุงงานต่อไป</p>
หน่วยงานดำเนินการ	<p>กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) ร่วมกับ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.) สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน (สวด.) กองเทคโนโลยีชีวภาพทางดิน (กทช.) กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน (กวจ.) กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (กนผ.) กองแผนงาน(กผง.) (กลุ่มวิจัย) รวมทั้ง สพข.และสพด.</p>

ชื่อโครงการ	4) โครงการพัฒนา/ทบทวนกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินมีการยกระดับการพัฒนาและปรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงระบบงานและกระบวนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น แต่ระบบงานที่มีอยู่เดิม 3 ระบบงาน คือ 1) ระบบบริหารจัดการข้อมูลทรัพยากรดินและที่ดิน 2) ระบบงานวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมการพัฒนาที่ดิน และ 3) ระบบเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก รวมกับ 16 กระบวนการ ประกอบด้วย 8 กระบวนการหลัก และ 8 กระบวนการสนับสนุน จำเป็นต้องมีการพัฒนา/ทบทวนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้วัตกรรมการและเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น เพื่อยกระดับงานหลักและงานสนับสนุนทั้งหมดของกรมให้ตอบสนองความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายในและภายนอกกรมพัฒนาที่ดินอย่างตรงประเด็น โดยยึดหลัก การปรับปรุงประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการ ด้วยการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ จึงต้องมีการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนา/ทบทวนกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เปลี่ยนแปลงไป
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อการจัดทำรายละเอียด คำอธิบายพร้อมทั้งคู่มือเกี่ยวกับการพัฒนา/ทบทวนกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการบูรณาการ หน่วยงานในส่วนกลางและในพื้นที่ รวมทั้งความร่วมมือของเครือข่าย หมออดิน และภาคส่วนต่างๆ
พื้นที่เป้าหมาย	ทุกสำนัก/กองในส่วนกลางและ สพข. สพด. รวมทั้งหมอดินอาสาและภาคส่วนต่างๆ โดยเลือกนำร่องในบางพื้นที่ที่เหมาะสม
กิจกรรมหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น Business Analysis Model และ PMQA รายหมวด (หมวด 6) เป็นต้น 2. จัดทำข้อกำหนดที่สำคัญของกระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์สำคัญที่คาดหวัง 3. ออกแบบระบบและกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับการให้บริการพัฒนาที่ดินแบบครบวงจร เช่น Value Chains และ Work flow เป็นต้น 4. วิเคราะห์ วิจัย จำแนกกลุ่มผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ออกจากกัน ใช้ข้อมูลสารสนเทศจากการสำรวจความต้องการ ความคาดหวังที่สำคัญต่อการบริการของกรมไปสร้างความแตกต่างของการบริการและสร้างความผูกพันกับกลุ่มต่างๆ วิเคราะห์

ชื่อโครงการ	4) โครงการพัฒนา/ทบทวนกระบวนการหลักและกระบวนการสนับสนุนให้สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
	<p>เพื่อยกระดับงานให้บริการทั้งหมดของกรม โดยยึดหลัก การปรับปรุงประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการ ด้วยการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งนี้อาจใช้ Business Analysis Model และ PMQA รายละเอียด (หมวด 6) ประกอบการวิเคราะห์ด้วย</p> <p>5. ยกร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>6. ทดสอบระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction) โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่</p> <p>7. ปรับปรุงระบบ/กระบวนการและร่างคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) และวิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีทำงาน (Work instruction)</p> <p>8. ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ โดยมี Coaching + Mentoring ทุกจังหวัดรวมทั้ง มี Help desk พร้อมให้คำปรึกษา</p> <p>9. ติดตาม/ ประเมินผล/รายงานผล เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและใช้ในการพัฒนา/ปรับปรุงงานต่อไป</p>
หน่วยงานดำเนินการ	กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) ร่วมกับ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.) และทุกสำนัก/กอง รวมทั้ง สพข.และสพต.

ชื่อโครงการ	5) โครงการประเมินผลสัมฤทธิ์/ความคุ้มค่าของโครงการสำคัญ
หลักการเหตุผล	กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานทำวิจัยในระบบ ววน. ที่ทำงานวิจัยและสร้างนวัตกรรม ดำเนินการด้านมาตรฐาน การทดสอบและบริการคุณภาพวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม จัดการความรู้จากงานวิจัยและนวัตกรรม โดยเป็นการดำเนินการ สอดคล้องตามแผนการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม(อววน.) แผนด้าน วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ผลงานวิจัย มีผลผลิตที่สามารถนำไปใช้ได้ผล แต่ยังมีจุดอ่อน คือขาดการเผยแพร่และขยายผลเชิงพื้นที่ รวมทั้งขาดการติดตาม ประเมินผลการใช้ประโยชน์ อีกทั้งยังขาดการประเมินผลในระดับผลสัมฤทธิ์ ผลกระทบ และความคุ้มค่า
วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และค่า เป้าหมาย	- เพื่อการจัดทำรายงานการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์/ความคุ้มค่าของ โครงการสำคัญ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงระบบและแนวทางการดำเนินงานวิจัย นำไปสู่การขับเคลื่อนงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดินที่ตอบโจทย์การพัฒนา ภาคการเกษตรและแก้ไขปัญหาของประเทศอย่างแท้จริง - ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานวิจัย พัฒนาและ สร้างนวัตกรรมการพัฒนาที่ดิน ได้อย่างเกิดประสิทธิผลและคุ้มค่า
พื้นที่เป้าหมาย	สำนัก/กองในส่วนกลางและ สพข. สพด.
กิจกรรมหลัก	1. ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมงานวิจัย และพัฒนาในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ความต้องการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 2. จัดทำหลักเกณฑ์การเลือกโครงการเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์/ความคุ้มค่า โดยใช้ หลักวิชาการ เช่น วิจัยเชิงสถิติ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น 3. จัดทำTOR เพื่อจัดจ้าง นักวิชาการเป็นผู้ดำเนินการ (Third party) 4. กำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตาม TOR 5. ใช้ผลการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์/ความคุ้มค่าของโครงการสำคัญ เพื่อ การพัฒนาและปรับปรุงระบบและแนวทางการดำเนินงานวิจัย
หน่วยงานดำเนินการ	กองแผนงาน (กผง.) ร่วมกับ กองวิจัยและพัฒนากิจการที่ดิน (กวจ.) กอง เทคโนโลยีชีวภาพทางดิน (กทช.) กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (กสด.) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ศทส.) สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน (สวด.) กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (กนผ.) สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่(สสผ.) สำนักวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดิน (สวพ.) รวมทั้ง สพข.และสพด.

**รายชื่อคณะที่ปรึกษาโครงการ
สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.)**

1.	นายมนุชญ์	วัฒนโกเมร	ที่ปรึกษาโครงการ
2.	น.ส.ดารัตน์	บริพันธ์กุล	ที่ปรึกษาโครงการ
3.	นายสุพจน์	ลาภปรารณา	หัวหน้าโครงการ
4.	นายวิหวัส	อรุณแสงสุรีย์	นักวิจัยอาวุโส
5.	ดร.ธนัทเทพ	จิระประวัติตระกูล	นักวิจัยอาวุโส
6.	นายจักรพงษ์	กึ่งกัน	นักวิจัยอาวุโส
7.	นายอิทธิศักดิ์	ลือจรัสไชย	นักวิจัยอาวุโส
8.	นายนิธิ	กิริติพรานนท์	นักวิจัย

.....
.....

ทิศทางการพัฒนากรมพัฒนาที่ดิน จาก 2561 สู่
เกษตรกรมั่งคั่ง ที่ดินอุดมสมบูรณ์ อย่างยั่งยืน
Wealthy Farmer, Healthy Land, Sustainability
ภายในปี 2580

.....
.....

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2003/61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

www.ldd.go.th

1760

สายด่วนกรมพัฒนาที่ดิน
บริการประชาชน

.....

